

วารสารวิจัยธรรมศึกษา

JOURNAL OF DHAMMASUKSA RESEARCH

ISSN 2730-1753 ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2564

ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม

วารสารวิจัยธรรมศึกษา

JOURNAL OF DHAMMASUKSA RESEARCH

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2564)

Vol. 4 No. 2 (July – December 2021)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นวารสารตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความหนังสือ และบทความวิชาการประเภทอื่นๆ
2. เพื่อเป็นสื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการของนักวิจัยและนักวิชาการทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อเป็นวารสารเสนอองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามนุษย์ตามหลักการศึกษาศาสนาและศาสตร์ต่างๆ
4. เพื่อพัฒนาวารสารให้เป็นที่ไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาและเป็นการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลงานการวิจัยและบทความทางวิชาการทางพระพุทธศาสนาและศาสนาต่างๆ รวมทั้งปรัชญาให้เป็นที่ไปตามเกณฑ์มาตรฐาน TCI

เจ้าของ

ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม (RESEARCH CENTER FOR DHAMMASUKSA PHRAPARIYATTIDHAMMA OF WATAWUTWIKASITARAM SCHOOL) ฤๅษีคุณแม่ชาลิ่ง ห้อง 305 เลขที่ 137 วัดอาวุธวิกสิตาราม ถนนจรัญสนิทวงศ์ 71 บางพลัด กรุงเทพฯ 10700 โทร 0860864258

ที่ปรึกษา

พระเทพปัญญามุนี	เจ้าอาวาส/เจ้าสำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม
พระราชติลก, ดร.	ประธานกรรมการบริหารการศึกษา
พระศรีวินยาภรณ์, ดร.	เจ้าคณะแขวงบางพลัด
พระมหาสมาน ธมฺมวชิโร	อาจารย์ใหญ่สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม
พระมหาฉัตรชัย สุธตฺตชโย, ผศ.ดร.	รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาบุญนา จานวีโร, ผศ.ดร.	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.เนตร หงษ์ไกรเลิศ	มหาวิทยาลัยมหิดล
นาวาเอก ดร.นพดล บงกชกาญจน์	กรมยุทธศึกษาทหารเรือ

บรรณาธิการวารสาร

พระมหามหวิรินทร์ ปุริสุตฺตโม, ผศ.ดร.

กองบรรณาธิการวารสาร

พระบุญฤทธิ์ อภิบุญโณ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.มนัสวี ศรีนนท์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ดร.ธเนศ เกษศิลป์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ.ดร.สุณี เวชประสิทธิ์	มหาวิทยาลัยนวมินทราชิราช
พ.ต.ท.หญิง ดร.ปิยะนุช ศรีสรานุกรม	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
นายครรชิต มีซอง	โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

พระสุขุม สุขวฑฒโก, ผศ.	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.(พิเศษ) ดร.สุกัญญา ชัยมุสิก	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.กฤต ศรียะอาจ	คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.ศรชัย ท้าวมิตร	นักวิชาการอิสระ
ผศ.ดร.ไกรฤกษ์ ศิลาคม	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผศ.ดร.ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผศ.ดร.คงสฤษฏ์ แพ่งทรัพย์	คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
นาวาเอก ดร.นพดล บงกชกาญจน์	กรมยุทธศึกษาทหารเรือ
ดร.ประเวช วัฒนาแก้ว	คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.พูนศักดิ์ กมล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
ดร.กฤตสุขชิน พลเสน	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.เมธา หริมเทพาธิป	สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ดร.สมเจต หลวงกัน	นักวิชาการศูนย์วิจัยธรรมศึกษา
ดร.กำธร เพี้ยเอี้ย	นักวิชาการอิสระ
ดร.ชวลิต ไทลรินทร์	นักวิชาการอิสระ

ฝ่ายจัดรูปเล่ม/สมาชิกวารสาร

นายอริย์ธัช เลิศอมรไชยกิจ	นางคมนกัศ กฤดากร ณ อยุธยา
นางสาวพรทิพย์ พุทธิกิตติวงศ์	นางสาวณัฐปรีญา วิจิตรฐะพันธ์

พิมพ์ที่

จี คลาส (G CLASS) เลขที่ 26/19 ศาลายา พุทธมณฑล นครปฐม 73170
โทร 028892223 โทรสาร 028893204 อีเมลล์ g_class@hotmail.com

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยธรรมศึกษา ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม ฉบับที่ 2 ปี พ.ศ. 2564 นี้ กองบรรณาธิการได้ดำเนินการบริหารจัดการวารสารให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน TCI เหมือนกับทุกฉบับที่ผ่านมา ดังนั้น ในเชิงการพิจารณาบทความต่างๆ เพื่อตีพิมพ์ในครั้งนี้ จึงมีความเข้มข้นเหมือนเดิม สำหรับวารสารวิจัยธรรมศึกษาฉบับนี้ได้นำเสนอผลงานของนักวิชาการจากหน่วยงานต่างๆ ที่น่าสนใจดังนี้

1. **รูปแบบกิจกรรมตามแนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐานผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อเสริมสร้างสำนึกรักพื้นที่ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดนครนายก (ACTIVITIES MODEL BASED ON PLACE-BASED EDUCATION THROUGH ENGLISH LEARNING ACTIVITIES TO ENHANCE SENSE OF PLACE FOR SECONDARY STUDENTS IN NAKHON NAYOK PROVINCE)** โดย ปิยะดา จุลวรรณา ปิยลักษณ์ อัครรัตน์ และอัจฉราวรรณ จันทร์เพ็ญศรี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร **ผลการวิจัย พบว่า** 1) รูปแบบกิจกรรมตามแนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐานผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อเสริมสร้างสำนึกรักพื้นที่ ประกอบด้วย 5 กิจกรรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบใช้พื้นที่เป็นฐาน 2) ผลการใช้รูปแบบกิจกรรมตามแนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐานผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษพบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย ด้านความรู้ ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ และการมีสำนึกรักพื้นที่จังหวัดนครนายกสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. **จริยธรรมของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในเขตพื้นที่ภาคกลาง (Ethics of rice mill operators in the central region)** โดย พชรมณ บุญแสน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก **ผลการศึกษา พบว่า** (1) ระดับจริยธรรมด้านการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร มีการคำนึงถึงผลประโยชน์ขององค์กร มีความเป็นธรรม ยุติธรรม การเคารพในปัจเจกบุคคล มีความรับผิดชอบต่อความสำเร็จขององค์กรและมีการกำหนดนโยบายในการจ้างงานอยู่ในระดับมาก มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบขององค์กร มีการสร้างความเข้าใจให้พนักงาน มีการรับฟังความคิดเห็น มีความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของพนักงานและมีการกระจายอำนาจหรือการมอบหมายงานอยู่ในระดับปานกลาง (2) ระดับจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการกำกับดูแลกิจการที่ดี มีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคและมีการเคารพสิทธิมนุษยชนอยู่ในระดับมาก มีการร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม มีการเลือกคู่ค้าและหุ้นส่วน มีความรับผิดชอบต่อชุมชนใกล้เคียง มีการคำนึงถึงสุขภาพและความปลอดภัย มีการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม มีการสร้างนวัตกรรมและการเผยแพร่และมีการจัดการทรัพยากรอยู่ในระดับปานกลาง จริยธรรมด้านการบริหารส่งผลต่อจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการโรงสีข้าวร้อยละ 65.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. **ระดับจริยธรรมและการแสดงออกทางจิตสำนึกที่มีต่อการขาดวินัย ของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (ETHICS LEVEL AND CONSCIOUS EXPRESSION TO THE LACK OF DISCIPLINE IN SOCIETY IN ORDER TO FIND MEANS TO RAISE THE OF ETHICS OF UNDERGRADUATE STUDENTS IN BANGKOK)** โดย พชรมณ บุญแสน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก **ผลการวิจัย พบว่า** การแบ่งจริยธรรมในสังคมไทยแบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้ 1) ระดับจริยธรรมตามหลักคำสอนทางศาสนา ได้แก่ความประพฤติตามครรลองการดำเนินชีวิตของศาสนิกเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดประโยชน์และความสงบสุขร่วมกัน และความประพฤติที่เป็นไปตามครรลองการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายสูงสุดของศาสนาของแต่ละคน 2) ระดับจริยธรรมตามรูปแบบความสัมพันธ์ของ

การอยู่ร่วมกันในสังคม ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกต่อสังคมโดยรวม และสิ่งแวดล้อม แบ่งเป็น (1) ระดับที่ยึดส่วนตัวเป็นหลัก (2) ระดับที่ยึดส่วนรวมคือสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก สาเหตุของการขาดจิตสำนึกที่ดีมาจากปัจจัยต่างๆ ทั้งด้านตัวบุคคล และสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ผู้ที่ขาดจิตสำนึกอาจเป็นเพราะบุคคลไม่ได้รับการสั่งสอนที่ถูกต้องจากครอบครัว ไม่ได้รับการสั่งสอนศีลธรรมที่มากพอตั้งแต่วัยเด็ก ส่งผลให้บุคคลมีจิตใต้สำนึกที่ไม่ดีและมีพฤติกรรมที่อาจเบี่ยงเบนไปจากความถูกต้องหรือเหมาะสมตามที่สังคมยอมรับ แต่ในทางกลับกันถ้าบุคคลได้รับการอบรมสั่งเรื่องศีลธรรมความดีงามอยู่เป็นประจำสม่ำเสมอ ตั้งแต่วัยเด็กจะทำให้บุคคลซึมซับความถูกต้อง ดีชั่ว มีมโนธรรมในใจ มีจิตใต้สำนึกที่ดี ซึ่งจะส่งผลมาถึงการมีจิตสำนึกที่ดี ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำในสิ่งที่เป็นการถูกต้องดีชั่ว ควรทำหรือไม่ควรทำ

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี (PUBLIC PARTICIPATION TOWARDS THE DEVELOPMENT OF BAN KHAO SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION MUEANG UDON THANI DISTRICT UDON THANI PROVINCE) โดย ภูริชาญ สิงห์นิล และบุญเหลือ บุปผามาลา วิทยาลัยพณิชยบัณฑิต ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$, S.D.= 0.72) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.99$, S.D.= 0.51) รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล ($\bar{X} = 3.68$, S.D.= 0.76) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.39$, S.D.= 3.39) และการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวมพบว่าประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีอายุ และอาชีพ ที่แตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ที่ไม่แตกต่างกัน

5. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี (PUBLIC PARTICIPATION IN DISASTER PREVENTION AND MITIGATION OF PHON SUNG SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, BAN DUNG DISTRICT, UDON THANI PROVINCE) โดย เจษฎาวัตร โพธิ์ชัยศรี และโกศล สอดส่อง วิทยาลัยพณิชยบัณฑิต ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$, S.D.= 0.63) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการฝึกอบรม ($\bar{X} = 3.58$, S.D.= 0.71) รองลงมาคือด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ($\bar{X} = 3.50$, S.D.= 0.74) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการช่วยเหลือส่วนราชการและสังคม ($\bar{X} = 3.35$, S.D.= 0.83) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวมพบว่า อายุและ ระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านเพศ อาชีพ และ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะ แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ ควรมีการสนับสนุน การพัฒนา ความรู้และทักษะของพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี อย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี

6. การทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์ โรงพยาบาลหนองบัวลำภู (TEAMWORK OF MEDICAL PERSONNEL NONG BUA LAMPHU HOSPITAL) โดย ศาสตราจารย์ สาราชากร และโกศล สอดส่อง วิทยาลัยพินิจบัณฑิต ผลการวิจัย พบว่า การทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์ โรงพยาบาลหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49$, S.D.= 0.46) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการกำหนดภารกิจและเป้าหมายของทีมงาน ($\bar{X} = 3.55$, S.D.= 0.72) รองลงมา คือด้านการกระจายความเป็นผู้นำ ($\bar{X} = 3.54$, S.D.= 0.78) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านการสื่อสารกันอย่างเปิดเผย ($\bar{X} = 3.39$, S.D.= 0.74) ผลการเปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์ โรงพยาบาลหนองบัวลำภู ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวม พบว่า เพศ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และประสบการณ์การทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอายุ พบว่าไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะ แนวทางพัฒนาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์ โรงพยาบาลหนองบัวลำภู ได้แก่ ควรมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการอบรมเพิ่มเติมความรู้ในสายงาน หรือส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น

7. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี (PUBLIC PARTICIPATION IN THE PREPARATION OF THE DEVELOPMENT PLAN OF PHON SUNG SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, BAN DUNG DISTRICT, UDON THANI PROVINCE) โดย สุรีย์พร โพธิ์ชัยศรี และโกศล สอดส่อง วิทยาลัยพินิจบัณฑิต ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$, S.D.= 0.59) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ($\bar{X} = 3.88$, S.D.= 0.72) รองลงมาคือด้านการบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบล ($\bar{X} = 3.85$, S.D.= 0.72) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการจัดหารายได้ ($\bar{X} = 3.73$, S.D.= 0.72) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวมพบว่า เพศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน ข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ ควรเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร โดยการประกาศแผนพัฒนาให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ

8. การจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ (Satisfaction of the elderly towards social welfare provision in the Center for Social Welfare Development Social Welfare for the Elderly) โดย งามรดา ประเสริฐสุข และพิชัยรัฐ หมั่นด้วง วิทยาลัยพินิจบัณฑิต ผลการวิจัย พบว่า 1. ระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ด้านที่พักและศูนย์บริการ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ด้านการศึกษา และด้านนันทนาการ ตามลำดับ 2. เปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพ พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยจำแนกตามเพศ อายุระดับการศึกษา และอาชีพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. เสนอแนะแนวทางการเพิ่มความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งรัฐควรเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม มีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ควรส่งเสริมดำเนินการให้มีการจัดตั้งชมรมหรือเครือข่ายของผู้สูงอายุ สนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีงานทำและมีรายได้ เพิ่มเงินเบี้ยยังชีพรายเดือน

9. การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี (The participation of youth in solving the drug problem of the Organization Chiang Phin Subdistrict Administration, Mueang District Udon Thani Province) โดย บรรณารักษ์ ฝั้นสิม และโกศล สอดส่อง วิทยาลัยพณิชยบัณฑิต ผลการวิจัย พบว่า 1. ระดับมีส่วนร่วมของเยาวชนประชาชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหาร ส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี มีค่าเฉลี่ยโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อเรียงลำดับเป็นรายด้านจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ตามลำดับ 2. เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี และจำแนกเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3. เสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรชุมชน ควรให้ความรู้ ความสำคัญ การดำเนินงานการป้องกันและจัดกิจกรรมการรณรงค์ต่อต้านเกี่ยวกับปัญหา

10. วิเคราะห์หลักตรรกศาสตร์ในพระพุทธศาสนา (Analysis of Logic in Buddhism) โดย กฤต สุชิน พลเสน พระสุริยัน ทีปธมโม (ผิงผาย) และสิริพร ครองชีพ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย **สรุปว่า** การนำเสนอบทความวิชาการในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของหลักตรรกศาสตร์กับพระพุทธศาสนา ตรรกศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยกฎเกณฑ์การใช้เหตุผล และเป็นเครื่องมือสำคัญที่นำไปอธิบายความคิดทางปรัชญาให้มีความสมเหตุสมผล มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ดังนั้นตรรกศาสตร์จึงมิใช่ตัวความรู้และมีใช่ตัวความจริง แต่เป็นเครื่องมือหรือเป็นตัวนำเราไปสู่ความรู้ความจริงนั้น ผลการศึกษาคือถ้าหากปราศจากการคิดหาเหตุผลโดยวิธีการทางตรรกศาสตร์แล้ว ก็เป็นการยากอย่างยิ่งที่มนุษย์จะเข้าถึงทั้งความรู้ความจริงนี้ได้ ทั้งพระพุทธศาสนาและตรรกศาสตร์ต่างเกี่ยวข้องกับความจริงที่มนุษย์ควรแสวงหา พระพุทธศาสนาเห็นว่าชีวิตมีทุกข์ การขจัดความทุกข์ได้คือนิพพานนั่นคือการบรรลุความจริงสูงสุดของมนุษย์ ส่วนตรรกศาสตร์ทำหน้าที่วางระเบียบวิธีคิดเพื่อให้เข้าใจความจริง พระพุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธว่ามนุษย์ไม่คิดแบบตรรกศาสตร์ ทั้งพระอริยบุคคลและปุถุชนต่างก็คิดแบบตรรกศาสตร์ด้วยกันทั้งหมด และการศึกษาจึงพบอีกว่าบางครั้งใช้ข้อเท็จจริงและบางครั้งใช้ประสบการณ์เป็นฐานการคิดเช่นกัน เพราะการคิดทั้ง 2 แบบเป็นธรรมชาติหรือปกติวิสัยของมนุษย์ทุกคน ดังนั้น จะเห็นว่าทั้งพระพุทธศาสนาและตรรกศาสตร์นั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งเลยทีเดียว

11. ประสิทธิภาพของการคุ้มครองแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย (Effectiveness of Protection of Migrant Workers in Thailand) โดย สุรัชย์ ชีวบัณฑิต สุวรรณิ แสงมหาชัย รวิภา ธรรมโชติ และรัชชา ศิริวัฒน์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการวิจัย พบว่า 1. ประสิทธิภาพการคุ้มครองแรงงานใน

กิจการที่มีการจ้างแรงงานต่างด้าวพบว่า (1) ทำให้ลูกจ้างแรงงานต่างด้าวได้รับค่าจ้างเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดมีการประกาศค่าจ้างขั้นต่ำเพื่อเป็นการคุ้มครองแรงงานอย่างเท่าเทียมกัน (2) ทำให้แรงงานต่างด้าวได้รับสวัสดิการจากนายจ้างตามที่กฎหมายกำหนด (3) ทำให้แรงงานต่างด้าวได้รับความเป็นธรรม ความยุติธรรม ไม่มีการเลือกปฏิบัติเท่าเทียมกับแรงงานไทย (4) ทำให้แรงงานต่างด้าวได้รับความปลอดภัยจากการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นไปตามที่นายจ้างปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน ตามพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (5) ทำให้ แรงงานต่างด้าวได้รับความเสมอภาคและความเท่าเทียมกับแรงงานไทย (6) ทำให้แรงงานต่างด้าวได้รับความคุ้มครองทางสังคม ด้านประกันสังคมตามกฎหมายแรงงาน

2. ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการคุ้มครองแรงงานในกิจการที่มีการจ้างแรงงานต่างด้าวทำงาน พบว่า (1) การตรวจสอบจากภาครัฐ ด้านปัจจัยด้านการบังคับของหน่วยงาน เช่น ตำรวจ ทำให้แรงงานต่างด้าว ได้รับความปลอดภัยและความมั่นคง (2) การปฏิบัติตามกฎหมายของสถานประกอบการ ปัญหาอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พุทธศักราช 2541 ได้แก่ เรื่องของการบังคับใช้นั้น เนื่องจากกระทรวงแรงงาน มีกฎหมายแรงงานมากขึ้นกระบวนการที่นายจ้างทำทุกวิถีทางเพื่อต้องการประหยัดต้นทุนของนายจ้างและ กระบวนการการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ไม่ชัดเจน การตรวจที่ไม่มีประสิทธิภาพทำให้แรงงานต่างด้าวไม่ได้รับการคุ้มครองแรงงานเพื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด (3) ความรู้และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของแรงงานต่างด้าวบางสัญชาติเช่น เมียนมา ทำให้แรงงานต่างด้าว มีความรู้พื้นฐานด้านสิทธิแรงงานค่อนข้างดี

12. จิตอาสาพลังบวก : ชุมชนคุณธรรมกระบวนการในการขับเคลื่อนด้วยพลังบวรรูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งมั่นคงมั่งคั่งยั่งยืน ภายใต้สถานการณ์ภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Volunteer Positive Energy: Moral Community the Process of Driving with Power of BORWON A Model for Building Strength, Stability, Wealth, Sustainability under the Circumstances the Crisis of The Coronavirus Disease 2019 Epidemic) โดย พระครูพิสัย ปริยัติกิจ (แก่น อคควณโณ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสมชาย เบ็ญจวรรณ มหาวิทยาลัยสยาม สรุปว่า การศึกษาเรื่อง “จิตอาสาพลังบวก: ชุมชนคุณธรรมกระบวนการในการขับเคลื่อนด้วยพลังบวรรูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งมั่นคงมั่งคั่งยั่งยืน ภายใต้สถานการณ์ภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)” เพื่อศึกษา จิตอาสาพลังบวก กระบวนการในการขับเคลื่อนด้วยพลังบวร และรูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งมั่นคงมั่งคั่งยั่งยืน ภายใต้สถานการณ์ภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)” และสรุปผลการศึกษาได้สามยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1: ยุทธศาสตร์การสร้างค่านิยมและจิตสำนึกทางคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมให้คนในชุมชนยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนทางศาสนาที่ตนเคารพนับถือ เช่น “ศาสนาพุทธ ส่งเสริมให้คนในชุมชนรักษาศีล 5” อย่างเป็นระบบตามโครงการที่คณะสงฆ์ดำเนินการอยู่แล้ว ยุทธศาสตร์ที่ 2: การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย การจัดประชุม หรือจัดวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้เรื่อง “ความพออยู่ พอกินและพอเพียง” แก่คนในชุมชน จัดศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาหรือวัด ยุทธศาสตร์ที่ 3: นำทุนทางวัฒนธรรมเสริมสร้างคุณค่าทางสังคมและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ แก่ชุมชน คือ กระบวนทัศน์การสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนรักความเป็นไทย รักชาติ จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยการใช้ภาษาไทยอย่างเป็นระบบ อนุรักษ์สืบสานประเพณี วิถีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น

13. ระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพหุพอควรสำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน (THE DEVELOPMENT SYSTEM OF PERSONNEL MANAGEMENT FOR LEADERSHIP BASED ON LEAN THINKING FOR PRIVATE SCHOOL IN THE UPPER SOUTHERN REGION) โดย ณ วิษญู ชินบุรารัตน์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำเป็นศิลปะที่เกิดการจูงใจผู้อื่นให้ร่วมปฏิบัติงานเพื่อให้สำเร็จตามความมุ่งหมายประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้ 1) ลักษณะของงานหรือตำแหน่ง 2) คุณลักษณะเฉพาะของบุคคล และ 3) แบบแผนพฤติกรรมที่กระทำในสภาพที่แท้จริงที่มากกว่านั้น รูปแบบภาวะผู้นำของโรงเรียนเอกชนในปัจจุบัน ไม่แน่นอน แตกต่างไปตามลักษณะของภาวะผู้นำของแต่ละโรงเรียน 2) ผู้นำแบบพหุพอควร คือ ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในการลดความสูญเสียและให้การยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน มีทักษะสำคัญ 4 ทักษะ คือ (1) ทักษะการเป็นนักปฏิบัติ (2) ทักษะการเป็นโค้ช (3) ทักษะการเข้าถึงงาน และ (4) ทักษะการกำหนดทิศทาง 3) ผลการวิเคราะห์จากเครื่องมือ การวิจัยระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพหุพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน ที่มีประสิทธิภาพใช้ได้ 81.98/ 81.51 โดยบุคลากรในโรงเรียนที่ได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำแล้ว มีระดับการปฏิบัติตามทักษะผู้นำ ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.53$, $\sigma = 0.60$) สูงกว่าระดับการปฏิบัติตามทักษะผู้นำก่อนที่บุคลากรในโรงเรียนได้รับการพัฒนาตามระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากร ด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพหุพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบนซึ่งมีระดับการปฏิบัติในระดับปานกลาง ($\mu = 2.90$, $\sigma = 0.60$)

14. รูปแบบกิจกรรมตามแนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐานผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อเสริมสร้างสำนึกรักพื้นที่ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนครนายก (ACTIVITIES MODEL BASED ON PLACE-BASED EDUCATION THROUGH ENGLISH LEARNING ACTIVITIES TO ENHANCE SENSE OF PLACE FOR SECONDARY STUDENTS IN NAKHON NAYOK PROVINCE) โดย ปุณณพร ชินบุรารัตน์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน ด้วยเครื่องมือการพัฒนาตามแนวทางระบบการพัฒนาการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพหุพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน มีค่าความเที่ยงตรง 0.84 และมีประสิทธิภาพ 81.88/ 81.31 ครูโรงเรียนเอกชนที่ได้รับการพัฒนาตามแนวทางระบบการพัฒนาการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพหุพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบนแล้ว มีระดับการปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนในระดับดีมากที่สุด ($\mu = 4.58$, $\sigma = 0.54$) สูงกว่าระดับการปฏิบัติการก่อนครูได้รับการพัฒนาการจัดกิจกรรมเรียนรู้ในห้องเรียน ซึ่งอยู่ใน ระดับปานกลาง ($\mu = 3.12$, $\sigma = 0.60$) โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามการวิจัยเรื่องระดับการปฏิบัติการจัดกิจกรรมเรียนรู้ในห้องเรียน มีค่าความเที่ยงตรง 0.81 มีค่าความเชื่อมั่น 0.92 การศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดกิจกรรมเรียนรู้ในห้องเรียนของครูโรงเรียนเอกชนตามแนวทางระบบการพัฒนาการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพหุพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน โดยใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเที่ยงตรง 0.80 มีค่าความเชื่อมั่น 0.95 พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมเรียนรู้ในห้องเรียนของครูสูงขึ้นหลังจากที่ครูได้รับการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนของครูโรงเรียนเอกชนตามแนวทางระบบการพัฒนาการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพหุพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.78$, S.D = 0.50) สูงกว่าระดับความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมเรียนรู้ในห้องเรียนของครูก่อนที่ครูจะได้รับการพัฒนา ซึ่งผู้ปกครองมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{x} = 3.58$, S.D = 0.50)

15. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดกับพฤติกรรมความถี่ในการเลือกซื้อเครื่องสำอางของผู้บริโภคในจังหวัดบึงกาฬ (Relationship between Perception of Marketing Communication and Frequency in Purchasing Behavior of Cosmetics: Consumers in BuengKan) โดย ธาณี กิตติกาญจนโสภณ อาริยา ภูวศิริวิวัฒน์ และศุภชัย ประศิริ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ผลการวิจัย พบว่า (1) ผู้บริโภคมีการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (2) พฤติกรรมความถี่ในการซื้อเครื่องสำอางที่ซื้อมากที่สุดคือยาสีฟัน รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์ทาความสะอาดใบหน้า/ โฟมล้างหน้า ครีมบำรุงผิวหน้า (3) การทดสอบสมมติฐานการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความถี่ในการซื้อเครื่องสำอางของกลุ่มผู้บริโภคในจังหวัดบึงกาฬ อยู่ในระดับต่ำ

16. ศึกษาวิเคราะห์การกระทำอัตวินิบาตกรรมของพระภิกษุในสมัยพุทธกาล (An Analytical Study of Suicidal Monk Cases in the Buddha's Life period) โดย อภิโชค เกิดผล วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สรุปว่า พระพุทธศาสนาเถรวาทมิได้มีการประเมินคุณค่าของการทำอัตวินิบาตกรรมเอาไว้ โดยถือว่าเป็นเพียงการกระทำหนึ่งที่มีคุณค่าในทางจริยศาสตร์อย่างปานกลาง ๆ การจะประเมินคุณค่าในทางพุทธจริยศาสตร์ย่อมต้องอาศัยเงื่อนไขทางจิตใจของผู้กระทำอันได้แก่แรงจูงใจหรือมูลในการกระทำและสภาวะของจิตใจในขณะที่สิ้นชีวิต กล่าวได้ว่าในสำหรับเรื่องอัตวินิบาตกรรมแล้วพุทธจริยศาสตร์ยึดถือเอาสภาวะของจิตใจเป็นสิ่งที่มีความหมายเหนือรูปแบบของการกระทำนั่นเอง

17. การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องอาตมันและพรหมันในคัมภีร์อุปนิษัต (A COMPARATIVE STUDY OF THE CONCEPTS OF ĀTMAN AND BRAHMAN IN THE UPANIṢAD) โดย พระมหาจตุภูมิ ภูมิเวที (แสนคำ) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย สรุปว่า แนวคิดเรื่องอาตมันและพรหมันในคัมภีร์อุปนิษัตมีจำนวนมาก มีผู้แต่งหลายคนตามลำดับ ไม่ระบุเวลาที่แน่ชัด แต่มีจุดหมายหลักคือการสอนให้รู้เกี่ยวกับหลักการว่าด้วยอาตมันและพรหมันเพื่อแสวงหาความจริงอันประเสริฐสุดที่สามารถนำตนไปสู่นิรวาณหรือโมกษะได้ ด้านความคล้ายกันคืออาตมันและพรหมันเป็นเรื่องเดียวกัน เป็นสิ่งสมบูรณ์เดียวกัน หรือเป็นความจริงสูงสุดหรืออันติมัสัจจะอันเดียวกัน อาตมันเป็นส่วนย่อยอันแยกมาจากพรหมัน โดยที่แท้ก็เป็นอย่างเดียวกัน ด้านความต่างกันคืออาตมันก็คือวิญญาณตรงกับในภาษาไทยว่า ใจ เป็นส่วนซึ่งควบคุมร่างกายและอวัยวะต่าง ๆ ไม่รู้เกิด ไม่รู้ดับ ไม่มีอิสระ มีอยู่ในสิ่งทั้งปวงที่มีลมหายใจเข้าและออก (ปราณ) ประกอบกรรม (กรรม) ตามลำพังไม่ได้ ต้องอาศัยปรมาตมันบังคับให้ทำ เมื่อตาย อาตมันก็ออกจากโครงสร้างนี้ไปสู่พรหมันและเพื่อสืบชาติต่อไปเพราะไม่รู้แจ้งความจริง ส่วนพรหมันจะทรงอาณาภาพบันดาลให้สากลโลกนี้มีขึ้น ดำเนินไปและสลายไป ทั้งเป็นธรรมชาติและผู้สร้างธรรมชาติ เป็นสิ่งที่แท้จริงสูงสุด และมีฐานะเป็นพระเจ้าของสรรพสิ่งที่อยู่ในโลก เป็นสิ่งที่ทุกอย่างมีอยู่ในโลก ในขณะเดียวกันก็เป็นสิ่งที่อยู่เหนือจักรวาล ไม่สามารถจะพรรณนาได้ว่ามีรูปร่าง ลักษณะเป็นเช่นไร ตั้งอยู่ที่ไหน ครั้นถึงเบื้องปลายของสิ่งทั้งปวง ทุกสิ่งก็สลายลงสู่พรหมัน

18. ปัจจัยส่วนประสมการตลาดกับกระบวนการตัดสินใจชำระค่าสินค้าผ่านคิวอาร์โค้ดของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร (The Relationships between the Service Marketing Mix factors and the decision making Process to Pay for Products with QR Code of consumer in Bangkok) โดย สายพิน ทับทิมดี ภูมิพิชัย ธารดำรง และสรียา ศศะระมย์ วิทยาลัยทองสุข ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ได้แก่ เพศ อาชีพ และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ของธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ไม่แตกต่างกัน ในขณะที่อายุ และระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ของธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ แตกต่างกัน และยัง

พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ทั้ง 7 ด้าน มีความสัมพันธ์กับกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUSของธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์

19. พฤติกรรมของผู้บริโภคและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร (Consumer behavior and marketing mix affecting buying Facial Product of working women in Bangkok) โดย บุญสิตา อรรถกานนท์ ภูมิพิชัย ชารดำรง และเบญญาดา เตียวณิษฐกุล วิทยาลัยทองสุข ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากจะมีอายุไม่เกิน 30 ปี มีสถานะภาพโสด มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีอาชีพพนักงานธุรกิจเอกชน ส่วนมากมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท ต่อเดือนและจะมีลักษณะการทำงานอยู่ในที่ร่ม โดยพฤติกรรมที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าส่วนใหญ่จะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าประเภทผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดผิวหน้า วัตถุประสงค์ในการซื้อคือทำความสะอาดผิว การซื้อจะอยู่ที่ต่ำกว่า 500 บาท ความถี่ในการซื้อคือ 1 ครั้ง/เดือน สถานที่ในการซื้อคือเคาน์เตอร์ในห้างสรรพสินค้า บุคคลที่มีอิทธิพลในการซื้อคือตัดสินใจด้วยตนเองและแหล่งข้อมูลในการซื้อคือโฆษณาทางโทรทัศน์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมในการตัดสินใจซื้ออยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดทุกด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านลักษณะทางกายภาพ การวิเคราะห์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างด้านอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือนและลักษณะการทำงาน แตกต่างกันให้ ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงาน แตกต่างกัน ยกเว้นด้านอาชีพแตกต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อ ผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานไม่แตกต่างกัน และการวิเคราะห์ระหว่างส่วนประสมทาง การตลาดมีผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงาน พบว่า ด้านค่าใช้จ่ายในการ ซื้อ สถานที่ในการซื้อ บุคคลที่มีอิทธิพลในการซื้อและแหล่งข้อมูลในการซื้อแตกต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัย ส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานแตกต่างกัน แต่ด้านประเภทของเครื่องสำอางที่ซื้อ วัตถุประสงค์ในการซื้อ และความถี่ในการซื้อแตกต่างกันให้ความสำคัญ กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานไม่ แตกต่างกัน

20. ส่วนประสมทางการตลาดและแรงจูงใจของที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร (Marketing Mix and Motivation Influencing Decision-Making to Choose a Fitness Center among Members of working group in Bangkok Metropolitan Area) โดย พรจิต อรรถกานนท์ สายพิณ ทับทิมดี และนันทพร รัตตานนท์ วิทยาลัยทองสุข ผลการวิจัย พบว่า ผลการทดสอบพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงที่มี สถานภาพโสด/หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ ระดับการศึกษาต่ำกว่าหรือเทียบเท่าปริญญาตรี ประกอบอาชีพ พนักงานเอกชน มีรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 25,000 บาท ผลการทดสอบพบว่า 1) ผู้ใช้บริการที่มีด้านรายได้ แตกต่างกัน มีการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองลูกค้า ประกอบด้วย ด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับด้านต้นทุน ด้านความ สะดวก ด้านการติดต่อสื่อสาร และ ด้านการดูแลเอาใจใส่ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของผู้ใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) แรงจูงใจ ประกอบด้วย

ด้านเหตุผลและด้านอารมณ์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของผู้ใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

21. **แรงจูงใจของครูกับประสิทธิผลการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาชั้นนำในประเทศไทย (Teacher motivation and operational effectiveness of leading secondary schools in Thailand)** โดย คำใจ แก้วหาญ และเฉลิม เกิดโมลี มหาวิทยาลัยเกริก **ผลการวิจัย พบว่า** โรงเรียนที่มีคะแนนการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-net) (ค่าเฉลี่ยรวม 5 วิชา) สูงสุด คือ โรงเรียนมหิตลวิทยานุสรณ์ จังหวัดนครปฐม ส่วนมากเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ครูส่วนมากเป็นเพศหญิงมีอายุ 41-50 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-25,000 บาทสังกัดกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาและศาสนาและวัฒนธรรม แรงจูงใจของครูมัธยมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือด้านปัจจัยจูงใจ และด้านปัจจัยค้ำจุน ประสิทธิภาพของโรงเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และลำดับสุดท้าย คือ ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ตามลำดับ ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน และแรงจูงใจในภาพรวมของครูมัธยมศึกษาส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่วนคะแนนการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา

22. **การศึกษาเปรียบเทียบมนุษย์ในทัศนะพุทธปรัชญา กับปรัชญาสาขชยะ (A Comparative Study of man Viewpoint Theravāda Buddhist And Sāṅkhya Philosophical)** โดย โสธยา ไทยอัฐวิถิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา **ผลการวิจัย พบว่า** แนวคิดเรื่องมนุษย์ในพุทธปรัชญาเถรวาทถือว่ามนุษย์คือชั้น 5 ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขารและวิญญาณ เมื่อย่อลงมนุษย์คือกายและจิต พุทธปรัชญาเถรวาทมีทัศนะว่าชีวิตจะต้องตกอยู่ในทุกข์เพราะธรรมชาติของมนุษย์ตกอยู่ภายใต้กฎธรรมชาติ ความทุกข์เป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นจริงแก่มนุษย์ ความทุกข์มี 2 ประเภท คือ ความทุกข์ทางกาย ความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากทางจิต สาเหตุสำคัญของความทุกข์คือความอยาก ดังนั้น พุทธปรัชญาเถรวาทจึงถือว่าการบรรลุนิพพานเป็นเป้าหมายสูงสุดของมนุษย์ เพราะมันทำให้ทุกข์ทั้งสองประเภทสิ้นไป แนวคิดเรื่องมนุษย์ในปรัชญาสาขชยะถือว่าสรรพสิ่งเป็นการอิงอาศัยกันและกันของสิ่งที่เป็นอันติมสัจจะ 2 ประเภท คือ ปुरुषะและประภฤติ มนุษย์ มีองค์ประกอบ 2 อย่าง คือ ปुरुषะและประภฤติ ที่เป็นต้นเหตุให้เกิดการวิวัฒนาการของสิ่งต่างๆ รวมทั้งความทุกข์ด้วย หากมนุษย์สามารถรู้ถึงการแยกกันของปुरुषะและประภฤติอย่างสิ้นเชิงแล้วจะเป็นผู้ถึงซึ่งความหลุดพ้น เมื่อถึงที่สุดของการตาย ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีก วิญญาณจะกลับเป็นวิญญาณบริสุทธิ์ที่เป็นอมตะ เป้าหมายของมนุษย์ในปรัชญาสาขชยะคือ การบรรลุโมกษะ คือต้องแยกปुरुषะออกจากประภฤติได้โดยเด็ดขาด ในการเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องมนุษย์ระหว่างพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาสาขชยะ งานวิจัยนี้พบว่า ประเด็นที่เหมือนกันคือ แนวคิดทั้ง 2 มีทัศนะตรงกันว่า มนุษย์ประกอบด้วยสองส่วนที่เรียกว่า กายและจิต กายและจิตมีความสัมพันธ์กันทำให้เกิดชีวิต นอกจากนี้ยังพบอีกว่า หากมนุษย์ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของชีวิตได้มนุษย์ก็จะต้องเวียนว่ายตายเกิดอีก การที่จะบรรลุเป้าหมายของชีวิตได้จะต้องเข้าใจกายและจิตโดยมองว่ากายและจิตเป็นสิ่งที่อิงอาศัยกันไม่ใช่สิ่งเดียวกัน ประเด็นที่แตกต่างกันคือ พุทธปรัชญาเถรวาทมีทัศนะมองเรื่องจิตเป็นอนัตตาแต่ปรัชญาสาขชยะมองจิตเป็นสภาวะที่เที่ยงแท้เป็นอัตตาเที่ยงแท้มีสภาวะเป็นนิรันดร์ นอกจากนี้ พุทธปรัชญาเถรวาทได้กล่าวว่าธาตุหยาบที่ประกอบในร่างกายของมนุษย์มี 4 ประเภท คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม ส่วนปรัชญาสาขชยะมองว่าในร่างกายมนุษย์มีธาตุหยาบ 5 ประเภท คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม และอากาศ งานวิจัยนี้สามารถกล่าวได้อย่างมีเหตุผลว่า การศึกษาเปรียบเทียบ

นี้ทำให้เห็นว่าทั้งสองสำนักคิดล้วนพยายามทำความเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ การหลุดพ้นและหนทางที่จะหลุด

23. การพัฒนาคุณค่าและจริยศาสตร์การพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา (The Development of Values and Ethics the Development of Community Enterprise in NakhonRatchasima Province) โดย เกรียงไกร พินยารักษ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ผลการวิจัย พบว่า จริยศาสตร์ เป็นศาสตร์ว่าด้วยความดี ว่าด้วยความประพฤติหรือ ศาสตร์แห่งความประพฤติ ข้อที่ควรประพฤติปฏิบัติ อะไรควรเว้น อะไรควรทำ อะไรผิด อะไรถูก อะไรดี อะไร สำหรับจริยศาสตร์ตะวันออกที่ผู้วิจัยศึกษาได้แก่ พุทธจริยศาสตร์นั้นเป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมซึ่ง ท่านผู้รู้มีพระพุทธเจ้าเป็นต้นได้ทรงวางไว้ จริยศาสตร์ของพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ พุทธจริยศาสตร์เบื้องต้นได้แก่ศีล 5 พุทธจริยศาสตร์ระดับกลาง กุศลกรรมบถ 10 พุทธจริยศาสตร์ระดับสูงหลักปฏิบัติ เพื่อบรรลุนิพพานระดับสูง อันเป็นอุดมคติชีวิตของมนุษย์คือ มรรคมีองค์ 8 หรือมัชฌิมาปฏิปทา ทางสายกลาง หลักจริยศาสตร์ตะวันตก ได้มีแนวคิดหลายกลุ่มแต่หลัก ๆ จริยศาสตร์ตะวันตกมีกลุ่มแนวคิดได้แก่ 1. สุขนิยม (Hedonism) นักจริยศาสตร์ในสำนักนี้มีทรรศนะว่า ความสุขเป็นสิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรแสวงหา 2. อสุขนิยม (Non-hedonism) มีทรรศนะตรงกันข้ามกับสุขนิยม คือมีทรรศนะว่าสิ่งที่มีค่าสูงสุดที่มนุษย์ควรแสวงหา นั้นไม่ใช่ความสุข 3. มนุษย์นิยม มีความเชื่อว่า มนุษย์เป็นสิ่งหนึ่งในธรรมชาติ มีศักดิ์ศรีและมีความสามารถที่จะ พัฒนาตัวเองโดยอาศัยเหตุผลและวิทยาศาสตร์ 4. ประโยชน์นิยม ที่ถือเอาประโยชน์สุขเป็นเกณฑ์ตัดสิน ความผิดถูก ชั่วดี กล่าวคือ การกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด 5. เอ็กซิสเทนเชียลลิสม์ มีหลักการสำคัญ ซึ่งเป็นหัวใจของปรัชญาสำนักนี้ ประการแรกคือ มุ่งให้ความสนใจเรื่องสภาพการณ์อยู่ของมนุษย์ แนวคิดคุณค่า และจริยศาสตร์การประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา เหตุผลหลักในการเห็นคุณค่าการ ประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนคือ 1. ทำเพื่อเป็นการอนุรักษ์สิ่งที่บรรพบุรุษถ่ายทอดไว้ 2. ทำเพื่อประกอบอาชีพ ซึ่งเห็นว่าเป็นอาชีพที่สุจริตและเลี้ยงชีวิตได้ 3. ทำเพื่อสิ่งที่ตนเองรักและมีความสุข แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา ขั้นที่ 1 ขั้นพัฒนาแนวคิด ขั้นพัฒนาแนวคิดเป็นขั้นแรกที่จะต้องทำเพราะเป็นพื้นฐานหรือรากฐานที่สำคัญ ขั้นที่ 2 ขั้นสร้างแรงจูงใจและค่านิยมเพื่อเกิดความเข้มแข็ง การสร้างแรงจูงใจและค่านิยมก็เป็นสิ่งที่สำคัญในลำดับต่อมาเนื่องจากปัญหาที่พบจากการวิจัยจะเห็นได้ว่า มีวิสาหกิจชุมชนบางท่านรู้สึกเบื่อหน่ายในการประกอบอาชีพตลอดทั้งไม่เห็นความสำคัญของการประกอบ อาชีพแบบดั้งเดิมตามวิถีชาวบ้าน โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นที่ไม่เห็นความสำคัญของอาชีพวิสาหกิจชุมชน ขั้นที่ 3 ขั้นลงมือปฏิบัติตามหลักการ ขั้นลงมือปฏิบัติขั้นนี้เป็นขั้นสุดท้ายการลงมือปฏิบัติแบบได้ผลและเกิดการ พัฒนาคุณค่าและจริยศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

24. การส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในจังหวัดนครราชสีมา (Promoting the Health of the Ederly Pleple According to Buddhadham In nakhon ratchasima Province) โดย บัญญัติ อนนท์จารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ผลการวิจัย พบว่า สุขภาวะผู้สูงอายุ คือการมีสุขภาพของผู้สูงอายุมีความสมบูรณ์ทั้งกาย และจิตใจ และอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริงได้ สุขภาวะดังกล่าวหมายถึง ผลเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ ในด้านร่างกายของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้วยโรคต่าง ๆ เป็นปกติของสภาพร่างกายอย่างไรก็ตาม ผล การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายมีผลต่อสุขภาพทางจิตถ้าใจได้รับการส่งเสริมอย่างถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา ผู้สูงอายุจักได้รับประโยชน์ทั้งสุขภาพร่างกายแข็งแรงและจิตใจได้สัมผัสธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา สอน ให้ทำจิตบริสุทธิ์ให้รู้จักใช้สติและปัญญาจากการส่งเสริมสุขภาพทางกาย ได้แก่การส่งเสริมสุขภาพด้วยหลัก ไตรสิกขา คือศีลสมาธิและปัญญาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต การรู้จักควบคุม การพัฒนาด้าน สังคม การพัฒนา

ด้านจิตใจ การบำเพ็ญประโยชน์ การปฏิบัติตนโดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมและพัฒนาปัญญา องค์ความรู้ที่ได้ พบว่า การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งทางกายและจิตใจ ต้องคำนึงถึงแนวทางที่จะส่งเสริมให้วัด กับผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมร่วมกันในสถานที่วัดเพราะเป็นศูนย์รวมของการส่งเสริมพัฒนาสุขภาพพร้อมทั้งได้นำหลักธรรมมาส่งเสริมให้เกิดการกระบวนกรเรียนรู้และพัฒนาสุขภาพกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

25. การเสริมสร้างสุขภาพจิตเพื่อป้องกันการทำอัตวินิบาตกรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (STRENGTHENING MENTAL HEALTH TO PROTECT THE IDENTITY OF WINIBAT KARMMA ALONG WITH BUDDHIST PHILOSOPHY OF PEOPLE IN BANGKOK) โดย บุญร่วม คำเมืองแสน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย **ผลการวิจัย พบว่า** 1) แนวคิดเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ถือว่าชีวิตเป็นสิ่งที่ทำได้โดยยาก และควรทะนุถนอมหรือพยายามรักษาให้ดีที่สุด การพรากชีวิตนั้นจึงถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดีและจัดว่าเป็นบาปหนัก อย่างไรก็ตาม การฆ่าตัวตายนั้นยังมีบางกรณีที่พระพุทธองค์ตรัสว่าเป็นการกระทำที่ปราศจากการติเตียน หรือไม่สมควรได้รับการติเตียน ในขณะที่ฆ่าตัวตายนั้นสามารถกำจัดกิเลสได้และบรรลอรหัตตในที่สุด ส่วนกรณีการฆ่าตัวตายของปุถุชนทั่วไปนั้นเป็นการกระทำที่ไม่สมควรทำอย่างยิ่งและสมควรได้รับการติเตียน ส่วนการฆ่าตัวตายของนักปรัชญากลุ่มวัตถุนิยมถือว่าความตายหรือการฆ่าตัวตายเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของมวลสารหรือเกิดจากการที่สสารแยกออกจากกัน ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติของสสาร แต่แนวคิดของจิตนิยม มองว่าการตายหรือการฆ่าตัวตายนั้นเกิดจากการที่จิตแยกออกจากร่างกาย ฉะนั้น การฆ่าตัวตายจึงเป็นการแยกจิตออกจากกาย แต่อาจจะเป็นการแยกที่ผิดปกติ อันเนื่องมาจากจิตก็เป็นได้ 2) การฆ่าตัวตายนั้นพุทธปรัชญาถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่ควรถูกตำหนิและเป็นบาปอย่างยิ่ง ซึ่งมีสาเหตุมาจากกิเลสสามประการคือ โลภะ โทสะและโมหะ กิเลสทั้ง 3 ประการนี้เป็นสาเหตุของโรคทางจิตใจ โอกาสที่ปุถุชนซึ่งยังมีกิเลสจะปลอดจากโรคทางจิตใจนั้นเป็นการยากยิ่ง ดังนั้น มนุษย์ที่เป็นปุถุชนทั้งหมดจึงเป็นผู้ที่เป็นโรคทางจิต แต่จะอยู่ในขั้นรุนแรงเพียงไรนั้น ขึ้นอยู่กับการควบคุมกิเลสเหล่านั้น เพราะถ้าไม่สามารถควบคุมได้ก็จะกลายเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตที่ต้องได้รับการบำบัดอย่างเร่งด่วน บุคคลเหล่านั้นจัดว่าเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตเสีย ส่วนผู้ที่พอจะควบคุมไม่ให้แสดงออกตามแรงกิเลสได้ ก็พอจะค่อย ๆ บรรเทาต่อไปได้ไม่ถือว่าอยู่ในขั้นรุนแรง 3) การแก้ไขปัญหาในการป้องกันการทำอัตวินิบาตกรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทได้เสนอไว้ดังนี้ คือ 1) การรักษาทางกาย หมายความว่า เมื่อเกิดความไม่สบายทางกายก็พยายามหาสาเหตุว่าความไม่สบายนั้นเกิดจากอะไร เมื่อทราบแล้วก็ทำการรักษาโดยวิธีที่เหมาะสม กล่าวคืออาจจะใช้ยารักษา หรือใช้สมานในการบำบัดรักษา นักวิชาการด้านวัตถุนิยมเชื่อว่าร่างกายไม่สบายเกิดจากที่สารเปลี่ยนรูปแบบหรือมีรูปแบบที่ไม่คงที่ ฉะนั้นวิธีแก้ของเขาคือ พยายามทำให้สสารเหล่านั้นคงที่อยู่ในสภาพปกติ โดยการข่มใจ ซึ่งจิตหรือใจในทรรศนะวัตถุนิยมนั้นคือ สสาร นั่นเอง 2) การรักษาทางใจ จากการวิเคราะห์สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) ตั้งสติให้มั่นคง พยายามทำใจยอมรับกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น 2) พยายามคิดว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องธรรมดาที่ย่อมเกิดขึ้นกับทุกสรรพสิ่ง ได้แก่ พิจารณาให้เป็นสัจธรรมคือความจริงที่ต้องมีความเป็นไปเช่นนั้น เช่น มีความทุกข์ ก็มีความสุข เป็นต้น 3) พยายามใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยสืบสาวหาสาเหตุ และแก้ปัญหานั้นที่ต้นเหตุด้วยการใช้เหตุผล อย่าใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหานั้น ๆ 4) พยายามใช้ปัญญาในการพิจารณาให้เห็นความเป็นจริงของปัญหาและทางออกของปัญหานั้น โดยอยู่ภายใต้หลักการของเหตุผล 5) ปลุกฝังให้มีการศึกษาเรียนรู้เข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักของไตรลักษณ์ ได้แก่ อนิจจตา อนัตตตา และทุกขตา เพื่อให้เกิดธรรมสังเวช

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	ค
สารบัญ	ท
รูปแบบกิจกรรมตามแนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐาน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อเสริมสร้างสำนึกรักพื้นที่ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดนครนายก (ACTIVITIES MODEL BASED ON PLACE-BASED EDUCATION THROUGH ENGLISH LEARNING ACTIVITIES TO ENHANCE SENSE OF PLACE FOR SECONDARY STUDENTS IN NAKHON NAYOK PROVINCE)	1
ปิยะดา จุลวรรณา ปิยลักษณ์ อัครรัตน์ และ อัจฉราวรรณ จันทร์เพ็ญศรี จริยธรรมของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในเขตพื้นที่ภาคกลาง (Ethics of rice mill operators in the central region)	10
พชรมณ บุญแสน ระดับจริยธรรมและการแสดงออกทางจิตสำนึกที่มีต่อการขาดวินัย ของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (ETHICS LEVEL AND CONSCIOUS EXPRESSION TO THE LACK OF DISCIPLINE IN SOCIETY IN ORDER TO FIND MEANS TO RAISE THE OF ETHICS OF UNDERGRADUATE STUDENTS IN BANGKOK)	19
พชรมณ บุญแสน การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี (PUBLIC PARTICIPATION TOWARDS THE DEVELOPMENT OF BAN KHAO SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION MUEANG UDON THANI DISTRICT UDON THANI PROVINCE)	27
ภูริชาญ สิงห์นิล และ บุญเหลือ บุปผามาลา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี (PUBLIC PARTICIPATION IN DISASTER PREVENTION AND MITIGATION OF PHON SUNG SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, BAN DUNG DISTRICT, UDON THANI PROVINCE)	39
เจษฎาวัตร โพธิ์ชัยศรี และ โกศล สอดส่อง การทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์ โรงพยาบาลหนองบัวลำภู (TEAMWORK OF MEDICAL PERSONNEL NONG BUA LAMPHU HOSPITAL)	51
ศาสตราจารย์ ดร. สรรราชสีมา และ โกศล สอดส่อง	

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี (PUBLIC PARTICIPATION IN THE PREPARATION OF THE DEVELOPMENT PLAN OF PHON SUNG SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, BAN DUNG DISTRICT, UDON THANI PROVINCE) สุรีย์พร โพธิ์ชัยศรี และ โกศล สอดส่อง	61
การจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ (Satisfaction of the elderly towards social welfare provision in the Center for Social Welfare Development Social Welfare for the Elderly) งามรดา ประเสริฐสุข และ พิชัยรัฐ หมั่นดวง	73
การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบล เชียงพิณอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี (The participation of youth in solving the drug problem of the Organization Chiang Phin Subdistrict Administration, Mueang District Udon Thani Province) บรรณารักษ์ ฝั้นสิม และ โกศล สอดส่อง	86
วิเคราะห์หลักตรรกศาสตร์ในพระพุทธศาสนา (Analysis of Logic in Buddhism) กฤตสุขชิน พลเสน พระสุริยัน ทีปธมโม (ผิงผาย) และ สิริพร ครองชีพ	99
ประสิทธิผลของการคุ้มครองแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย (Effectiveness of Protection of Migrant Workers in Thailand) สุรัช ชิวบ้านเทิง สุวรรณณี แสงมหาชัย รวิภา ธรรมโชติ และ รัชยา ศิริวัฒน์	106
จิตอาสาพลังบวก : ชุมชนคุณธรรมกระบวนการในการขับเคลื่อน ด้วยพลังบวรรูปแบบการสร้างความเข้มแข็งมั่นคงยั่งยืน ภายใต้สถานการณ์ภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Volunteer Positive Energy: Moral Community the Process of Driving with Power of BORWON A Model for Building Strength, Stability, Wealth, Sustainability under the Circumstances the Crisis of The Coronavirus Disease 2019 Epidemic) พระครูพิสัยปรีดิทิจ (แก่น อคฺควณโณ) และ สมชาย เบ็ญจวรรณ	115
ระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพอดีพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน (THE DEVELOPMENT SYSTEM OF PERSONNEL MANAGEMENT FOR LEADERSHIP BASED ON LEAN THINKING FOR PRIVATE SCHOOL IN THE UPPER SOUTHERN REGION) ณวิษณุ ชินบุรารัตน์	126

รูปแบบกิจกรรมตามแนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐาน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อเสริมสร้างสำนึกรักพื้นที่ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนครนายก (ACTIVITIES MODEL BASED ON PLACE-BASED EDUCATION THROUGH ENGLISH LEARNING ACTIVITIES TO ENHANCE SENSE OF PLACE FOR SECONDARY STUDENTS IN NAKHON NAYOK PROVINCE) ปุณณพร ชินบุรารัตน์	140
ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดกับพฤติกรรมความถี่ ในการเลือกซื้อเครื่องสำอางของผู้บริโภคในจังหวัดบึงกาฬ (Relationship between Perception of Marketing Communication and Frequency in Purchasing Behavior of Cosmetics: Consumers in BuengKan) ธารินี กิตติกาญจนโสภณ อาริยา ภูวศิรีวิวัฒน์ และ ศุภชัย ประเสริฐ ศึกษาวิเคราะห์การกระทำอัตวินิบาตกรรมของพระภิกษุในสมัยพุทธกาล (An Analytical Study of Suicidal Monk Cases in the Buddha's Life period) อภิโชค เกิดผล	154
การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องอาตมันและพรหมันในคัมภีร์อุปนิษัต (A COMPARATIVE STUDY OF THE CONCEPTS OF ĀTMAN AND BRAHMAN IN THE UPANIṢAD) พระมหาจตุภูมิ ภูมิเวที (แสนคำ)	172
ปัจจัยส่วนประสมการตลาดกับกระบวนการตัดสินใจชำระค่าสินค้า ผ่านคิวอาร์โค้ดของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร (The Relationships between the Service Marketing Mix factors and the decision making Process to Pay for Products with QR Code of consumer in Bangkok) สายพิน ทับทิมดี ภูมิพิชัย ธารดำรง และ สรียา ศศะรมย์	184
พฤติกรรมของผู้บริโภคและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผล ต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร (Consumer behavior and marketing mix affecting buying Facial Product of working women in Bangkok) บุญสิตา อรัณยกานนท์ ภูมิพิชัย ธารดำรง และ เบญญาดา เติบวณิชกุล	191
ส่วนประสมทางการตลาดและแรงจูงใจของที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ใช้บริการสถานออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร (Marketing Mix and Motivation Influencing Decision-Making to Choose a Fitness Center among Members of working group in Bangkok Metropolitan Area) พรจิต อรัณยกานนท์ สายพิน ทับทิมดี และ นันทพร รัตตานนท์	199
แรงจูงใจของครูกับประสิทธิผลการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาชั้นนำในประเทศไทย (Teacher motivation and operational effectiveness of leading secondary schools in Thailand) คำใจ แก้วหาญ และ เฉลิม เกิดโมลี	209

การศึกษาเปรียบเทียบมนุษย์ในทัศนะพุทธปรัชญา กับปรัชญาสาขางขยะ (A Comparative Study of man Viewpoint Theravāda Buddhist and Sāṅkhya Philosophical) โสธยา ไทยอัฐวิถิ	225
การพัฒนาคุณค่าและจริยศาสตร์การพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา (The Development of Values and Ethics the Development of Community Enterprise in NakhonRatchasima Province) เกรียงไกร พินยารัก	232
การส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในจังหวัดนครราชสีมา (Promoting the Health of the Ederly Pleple According to Buddhadham In nakhon ratchasima Province) บัญญัติ อนนท์จารย์	244
การเสริมสร้างสุขภาพจิตเพื่อป้องกันการทำอัตตวินิบาตกรรม ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร (STRENGTHENING MENTAL HEALTH TO PROTECT THE IDENTITY OF WINIBAT KARMMA ALONG WITH BUDDHIST PHILOSOPHY OF PEOPLE IN BANGKOK) บุญร่วม คำเมืองแสน	251
จริยธรรมการตีพิมพ์บทความในวารสารวิจัยธรรมศึกษา ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม	262
การเตรียมต้นฉบับเพื่อการเสนอจัดพิมพ์ในวารสารวิจัยธรรมศึกษา ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม	264

รูปแบบกิจกรรมตามแนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐานผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ
เพื่อเสริมสร้างสำนึกรักพื้นที่ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดนครนายก
ACTIVITIES MODEL BASED ON PLACE-BASED EDUCATION THROUGH ENGLISH LEARNING
ACTIVITIES TO ENHANCE SENSE OF PLACE FOR SECONDARY STUDENTS
IN NAKHON NAYOK PROVINCE

ปิยะดา จุลวรรณา

Piyada Junwanna

สาขาวิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Department of Psychology, Phranakhon Rajabhat University

ปิยลักษณ์ อัครรัตน์

Piyalak Akkratana

สาขาวิชาการศึกษาระดับปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Department of Early Childhood Education, Phranakhon Rajabhat University

อัจฉรวรรณ จันทร์เพ็ญศรี

Atcharawan Chanpensri

สาขาวิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Department of Psychology, Phranakhon Rajabhat University

อดิเทพ ณ พัทลุง

Aditep Na Pattalung

สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Department of Physical Education, Phranakhon Rajabhat University

Email: Junwanna.Piyada@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 18 สิงหาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 10 พฤศจิกายน 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 5 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบกิจกรรมตามแนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐานผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อเสริมสร้างสำนึกรักพื้นที่ 2) ศึกษาผลการใช้รูปแบบกิจกรรมตามแนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐาน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อเสริมสร้างสำนึกรักพื้นที่ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับมัธยมปลาย โรงเรียนนครนายกวิทยาคม จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบกิจกรรมตามแนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐาน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อเสริมสร้างสำนึกรักพื้นที่ แบบวัดความรู้ แบบวัดคุณลักษณะการมีสำนึกรักพื้นที่ และแบบประเมินรูปแบบกิจกรรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบกิจกรรมตามแนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐานผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อเสริมสร้างสำนึกรักพื้นที่ ประกอบด้วย 5 กิจกรรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบใช้พื้นที่เป็นฐาน 2) ผลการใช้รูปแบบกิจกรรมตามแนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐานผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษพบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย ด้านความรู้ ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ และการมีสำนึกรักพื้นที่จังหวัดนครนายกสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: แนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐาน, กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ, สำนึกรักพื้นที่

Abstract

The research aimed to 1) develop activities model based on place-based education through english learning activities to enhance sense of place 2) apply and evaluate activities model based on place-based education through english learning activities to enhance sense of place. The samples in this research were 40 secondary students of Nakhonnayok Wittayakom School. The research instrument was activities model based on place-based education through english learning activities to enhance sense of place, knowledge test, communication skill test and sense of place evaluation. The obtained data was analyzed in terms of percentage, standard deviation and t-test.

The result showed that 1) the activities model based on place-based education through english learning activities to enhance sense of place comprised 5 activities based on place-based education. 2) after experiment, the scores of knowledge, communicative skill and sense of place who participated activities were significantly higher at the level of .05

Keywords: Place-Based Education, English Learning Activities, Enhance Sense of Place

1. บทนำ

จังหวัดนครนายกได้นำทิศทางการพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) โดยการสังเคราะห์จากการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด ข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญของจังหวัดและนำข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ วิเคราะห์และสรุป สภาวะแวดล้อมของจังหวัดและมีการกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาจังหวัดนครนายก "นครนายกเมืองน่าอยู่" เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและยุทธศาสตร์ชาติ รวมทั้งศักยภาพของจังหวัดนครนายก (แผนพัฒนาจังหวัดนครนายก พ.ศ. 2561 - 2564 : สำนักงานจังหวัดนครนายก)

เมื่อพิจารณาการพัฒนาจังหวัดนครนายกให้เป็น “เมืองน่าอยู่” ในมิติของการพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาคนในท้องถิ่นโดยการพิจารณาถึงองค์ประกอบที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนพื้นที่จังหวัดนครนายกกับการประกอบอาชีพในจังหวัดนครนายก ซึ่งมีข้อมูลแสดงให้เห็นว่าประชาชนในจังหวัดนครนายกมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับการเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว ซึ่งหากมีการพัฒนาโดยองค์รวมแล้วนั้นการพัฒนาคนในท้องถิ่น การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ควรจะมีทิศทางแบบบูรณาการในขณะเดียวกันปัจจัยที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ สร้างจิตสำนึก การเห็นคุณค่า และความสำคัญของท้องถิ่นเพื่อให้เกิดพฤติกรรมและแนวปฏิบัติที่นำไปสู่การพัฒนาในระยะยาว รูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมถูกนำมาพิจารณาในหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้โดยมีปลายทางให้เห็นสำนึกรักพื้นที่ ได้แก่ การศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐาน (Sobel, 2013)

การศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐาน (Place-Based Education) เป็นแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาสาระการเรียนรู้กับบริบทที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของผู้เรียน โดยการเรียนรู้จะมีความเกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นจริงและการได้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากชั้นเรียนไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของผู้เรียนที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่นั้นๆ (Sobel, 2013) เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนทำความเข้าใจถึงบริบทที่เกิดขึ้นในพื้นที่และนำมาเชื่อมโยงกับเนื้อหาหลักสูตรเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทั้งผู้เรียนและพื้นที่ (Gruenwald, 2003) หลักสำคัญในการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐาน คือ ให้ความสำคัญกับสภาพจริงที่เป็นบริบทที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียน ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดหลักสูตรการเรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในพื้นที่ มีการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติโดยมีการใช้ทรัพยากรในพื้นที่เพื่อการเรียนรู้ จะทำให้ผู้เรียนตระหนักในคุณค่าและเห็นความสำคัญของพื้นที่

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบกิจกรรมผ่านการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเนื่องจากเห็นว่าผู้เรียนจะได้สามารถนำองค์ความรู้และทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ ปรับใช้ต่อยอดในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ โดยการวิจัยมุ่งเน้นอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทั้งนี้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางถึงความสำคัญของการเรียนภาษาต่างประเทศ โดยกล่าวว่าที่เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐานซึ่งกำหนดให้เรียนตลอดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ภาษาอังกฤษ ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆแสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพและศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นรวมทั้งมีความรู้ในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของท้องถิ่นและประชาคมท้องถิ่นรวมทั้งประชาคมโลกและยังสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไปยังสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ โดยการเรียนภาษาอังกฤษมีสาระสำคัญซึ่งครอบคลุมถึงภาษาเพื่อการสื่อสารภาษาและวัฒนธรรมภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นและภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ)

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมตามแนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐาน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพื่อเสริมสร้างสำนึกรักพื้นที่ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดนครนายก
2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบกิจกรรมตามแนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐานผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพื่อเสริมสร้างสำนึกรักพื้นที่ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดนครนายก

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. วิธีการวิจัย

การทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมตามแนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐาน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพื่อเสริมสร้างสำนึกรักพื้นที่ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดนครนายก โดยผู้วิจัยดำเนินการเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นก่อนการทดลอง ทำการประเมินก่อนการทดลอง โดยการให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน ทำแบบทดสอบความรู้ แบบวัดทัศนคติ และแบบประเมินทั้ง 6 ชุด ได้แก่ แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับจังหวัดนครนายก แบบทดสอบการสื่อสารเกี่ยวกับจังหวัดนครนายก แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับปัญหาขยะในจังหวัดนครนายก แบบวัดทัศนคติต่อการแก้ไขปัญหาขยะในจังหวัดนครนายก แบบวัดทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดนครนายก และแบบประเมินการมีสำนึกแห่งความเป็นเจ้าของพื้นที่จังหวัดนครนายก แล้วเก็บไว้เป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pre-test)

ขั้นที่ 2 ขั้นทดลอง ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน เข้าร่วมกิจกรรมตามแนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐาน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพื่อสร้างสำนึกรักพื้นที่ จังหวัดนครนายก ในปีการศึกษา 2563 ตามกรอบกิจกรรม

ขั้นที่ 3 ขั้นหลังการทดลอง ทำการประเมินหลังการเข้าร่วมกิจกรรม โดยการให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน ทำแบบทดสอบความรู้ แบบวัดทัศนคติ และแบบประเมินทั้ง 6 ชุด แล้วนำคะแนนหลังการทดลอง (posttest) มาวิเคราะห์

ขั้นที่ 4 นำคะแนนจากการทำแบบทดสอบความรู้ แบบวัดทัศนคติ และแบบประเมินทั้ง 6 ชุด ที่ได้จากการทดสอบทั้งสองครั้งมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติที่ใช้วิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อและการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ t-test และ t-test แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน

6. ผลการวิจัย

1. ผลการตรวจสอบรูปแบบกิจกรรมตามแนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐาน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพื่อเสริมสร้างสำนึกรักพื้นที่ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดนครนายก ทั้ง 5 หน่วยกิจกรรม ที่พัฒนาขึ้นโดยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านเป็นผู้ประเมินโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มาวิเคราะห์โดยค่าดัชนีความสอดคล้องไม่น้อยกว่า 0.5

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมตามแนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐาน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เพื่อเสริมสร้างสำนึกรักพื้นที่ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดนครนายก มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 คะแนนความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวจังหวัดนครนายก ก่อนและหลัง การทดลองของกลุ่มตัวอย่าง

คะแนน	(n)	\bar{X}	S.D.	t-test	p-value
ก่อนการทดลอง	40	30.65	2.17		
หลังการทดลอง	40	35.30	1.38	21.481	0.000*

*p < 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่าหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว ในจังหวัดนครนายกมากกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบกิจกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนา สามารถเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวจังหวัดนครนายก

ตารางที่ 2 คะแนนการสื่อสารภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจังหวัดนครนายก ก่อนและหลัง การทดลองของกลุ่มตัวอย่าง

คะแนน	(n)	\bar{X}	S.D.	t-test	p-value
ก่อนการทดลอง	40	13.20	1.01		
หลังการทดลอง	40	16.85	1.40	21.959	0.000*

*p < 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่าหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการสื่อสารภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจังหวัดนครนายกมากกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบกิจกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนา สามารถพัฒนาการสื่อสารภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจังหวัดนครนายก

ตารางที่ 3 คะแนนความรู้เกี่ยวกับปัญหาขยะในจังหวัดนครนายก ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มตัวอย่าง

คะแนน	(n)	\bar{X}	S.D.	t-test	p-value
ก่อนการทดลอง	40	5.70	1.30		
หลังการทดลอง	40	7.25	1.12	15.353	0.000*

*p < 0.05

จากตารางที่ 3 พบว่าหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เกี่ยวกับปัญหาขยะในจังหวัดนครนายกมากกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบกิจกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนา สามารถพัฒนาความรู้เกี่ยวกับปัญหาขยะในจังหวัดนครนายก

ตารางที่ 4 คะแนนทัศนคติต่อการแก้ไขปัญหาขยะในจังหวัดนครนายก ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มตัวอย่าง

คะแนน	(n)	\bar{X}	S.D.	t-test	p-value
ก่อนการทดลอง	40	3.25	.630		
หลังการทดลอง	40	4.13	.563	15.523	0.000*

*p < 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่าหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนทัศนคติต่อการแก้ไขปัญหาขยะ ในจังหวัดนครนายก มากกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบกิจกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนา สามารถส่งเสริมทัศนคติต่อการแก้ไขปัญหาขยะในจังหวัดนครนายก

ตารางที่ 5 คะแนนทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวจังหวัดนครนายก ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มตัวอย่าง

คะแนน	(n)	\bar{X}	S.D.	t-test	p-value
ก่อนการทดลอง	40	3.31	.655		
หลังการทดลอง	40	4.42	.500	10.356	0.000*

*p < 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่าหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดนครนายกมากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบกิจกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนาสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดนครนายก

ตารางที่ 6 คะแนนการมีสำนึกแห่งความเป็นเจ้าของพื้นที่จังหวัดนครนายก ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มตัวอย่าง

คะแนน	(n)	\bar{X}	S.D.	t-test	p-value
ก่อนการทดลอง	40	3.09	.590		
หลังการทดลอง	40	3.67	.655	5.387	0.000*

*p < 0.05

จากตารางที่ 6 พบว่าหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการมีสำนึกแห่งความเป็นเจ้าของพื้นที่จังหวัดนครนายก มากกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบกิจกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนาสามารถส่งเสริมการมีสำนึกแห่งความเป็นเจ้าของพื้นที่จังหวัดนครนายก

7. อภิปรายผล

1, รูปแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสำนึกรักพื้นที่ โดยใช้รูปแบบการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐานผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เป็นรูปแบบกิจกรรมเป็นขั้นตอนที่ชัดเจน กล่าวคือผู้วิจัยได้ศึกษารอบลำดับขั้นตอนในการพัฒนากิจกรรมของ Brookfield (2004) ซึ่งเน้นถึงความสัมพันธ์กันในแต่ละขั้นตอน โดยเริ่มจากหาความต้องการการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับประสบการณ์และบริบทเดิมของผู้เรียนเพื่อให้มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการอย่างแท้จริง การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้โดยยึดหลักในการสร้างวัตถุประสงค์จากการใช้แนวความคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐานนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด การพัฒนากิจกรรมทั้งในชั้นเรียน และกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง นำไปสู่ขั้นตอนของการประสานงานเพื่อกำหนดกรอบแนวทางการเตรียมสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนรู้ และองค์ประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และขั้นตอนการวัดผลสัมฤทธิ์เปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ให้ครบทุกองค์ประกอบ

โดยรูปแบบกิจกรรมที่สร้างขึ้นสามารถอภิปรายแยกตามองค์ประกอบของกิจกรรม ได้ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนารูปแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสำนึกรักพื้นที่ โดยยึดหลักในการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐาน ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมต้องเป็นประชากรจังหวัดนครนายก ซึ่งการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพหากมีวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการค้นคืนกับบริบทพื้นที่ที่ทำการเรียนรู้ สอดคล้องกับ Sobel (2013) ที่กล่าวว่ารูปแบบกิจกรรม จะสนองต่อความต้องการ ความสนใจและประยุกต์ใช้แก้ปัญหาให้แก่บุคคลที่เป็นประชากรของพื้นที่นั้น กลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม รูปแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสำนึกรักพื้นที่ ที่พัฒนาขึ้นได้กำหนด

1.2 กลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นนักเรียนระดับมัธยมที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด ได้แก่ เป็นประชากรจังหวัดนครนายก โดยรับสมัครกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับ Brookfield (1996) ที่กล่าวว่าผู้เรียนมีการเรียนรู้ตามความสนใจและความจำเป็นในการเรียนรู้และ Knapp (2001) ที่กล่าวว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประชากรในพื้นที่ จะสามารถกำหนดเป้าหมายและเข้าร่วมกิจกรรมตามที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต

1.3 เนื้อหาสาระ รูปแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสำนึกรักพื้นที่ ได้แบ่งเนื้อหาสาระการเรียนรู้เป็น 5 หน่วย ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดนครนายก การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดนครนายก กิจกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดนครนายก ปัญหาขยะในจังหวัดนครนายก และการส่งเสริมสำนึกรักพื้นที่จังหวัดนครนายก ความต้องการการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นผู้เรียนที่สมัครเข้าร่วมกิจกรรม เป็นไปตามที่ Knapp (2004) กล่าวว่าเนื้อหาสาระและกิจกรรมในการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นผู้มีภูมิสำเนาในจังหวัด ความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตและนำการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์และหากพิจารณาความสอดคล้องกับหลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว นับว่ากิจกรรมการศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีเนื้อหาสาระที่เหมาะสม เนื่องจากส่งเสริมด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในจังหวัดนครนายก และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในแต่ละหน่วยกิจกรรมซึ่งสอดคล้องกับอาชญาญา รัตนอุบล (2560) ที่กล่าวว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดรูปแบบกิจกรรม ควรกำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมให้มีความชัดเจน โดยคำนึงถึงปัญหาความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตรงตามปัญหาและความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมและสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

1.4 กิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ประยุกต์ใช้แนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐาน โดยรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ดำเนินการตามกรอบการเรียนรู้ทั้งนอกสถานที่ และการเรียนรู้ด้วยตนเองในพื้นที่ โดยมีแนวคิดที่นำมาสู่กิจกรรม ได้แก่ การเห็นคุณค่าและตระหนักในความสำคัญของพื้นที่ การทำให้ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจในพื้นที่ การเชื่อมโยงปรากฏการณ์ในพื้นที่กับกิจกรรมการเรียนรู้ และการใช้ทรัพยากรในพื้นที่เพื่อการเรียนรู้ จากการศึกษาประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าว สามารถพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย การเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ในชั้นเรียน ซึ่งแต่ละกิจกรรมมีความสอดคล้องต่อเนื่องกันทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ รูปแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสำนึกรักพื้นที่ ที่พัฒนาขึ้นประยุกต์ใช้แนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐานในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่จังหวัดนครนายก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบใช้พื้นที่เป็นฐานโดยที่มีการออกแบบกิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นสิ่งที่มีความเหมาะสม

1.5 วิทยากร รูปแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสำนึกรักพื้นที่ วิทยากรในการดำเนินกิจกรรมเป็นผู้ที่เป็นบุคคลในพื้นที่จังหวัดนครนายก ตามแนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐานซึ่งใช้ทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่นเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ (Sobel, 2013) เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและมีความรู้เกี่ยวกับปัญหาการท่องเที่ยวหรือปัญหาสิ่งแวดล้อมในจังหวัดนครนายก ซึ่งวิทยากรที่ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้มีความสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ Knapp (2004) ที่กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้สอนว่าจะมีการเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม การสอนจะเป็นการดำเนินกระบวนการซึ่งต้องจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

1.6 การวัดและประเมินผล การประเมินผลการเรียนรู้ยึดหลักการตามวัตถุประสงค์ รูปแบบในการวัดประเมินผลทางการศึกษาในกิจกรรมการศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีหลายรูปแบบ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ การวัดประเมินทั้งด้านความรู้ที่เกี่ยวกับพื้นที่ การมีความรู้เกี่ยวกับปรากฏการณ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ทศนคติความผูกพันในพื้นที่และสำนึกรักพื้นที่ โดยในการวิจัยได้ใช้แบบทดสอบความรู้

เกี่ยวกับจังหวัดนครนายก แบบทดสอบการสื่อสารเกี่ยวกับจังหวัดนครนายก แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับปัญหาขยะในจังหวัดนครนายก แบบวัดทัศนคติต่อการแก้ไขปัญหาขยะในจังหวัดนครนายก แบบวัดทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจังหวัดนครนายกและแบบประเมินการมีสำนึกแห่งความเป็นเจ้าของพื้นที่จังหวัดนครนายก สอดคล้องกับแนวทางการวัดและประเมินผลตามแนวคิดการเรียนรู้แบบใช้พื้นที่เป็นฐาน (Gruenwald, 2003; Power, 2004; Smith, 2002; Sobel, 2005, p.81; Woodhouse & Knapp, 2004)

1.7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการนำรูปแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสำนึกรักพื้นที่ จังหวัดนครนายก ที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้ พบว่ารูปแบบกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมสำนึกรักพื้นที่จังหวัดนครนายกได้ และสามารถสร้างความตระหนักต่อการมีทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้แก่ ปัญหาขยะในจังหวัดนครนายกได้ทุกมิติ ซึ่งเป็นไปตามที่ Gruenewald (2003); Smith (2002); Woodhouse & Knapp (2004) กล่าวว่าการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐาน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ซึ่งบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา การเตรียมความพร้อมสำหรับการนำความรู้ไปใช้ ผู้เรียนจะประยุกต์ใช้ประสบการณ์ของตนเองที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในพื้นที่ที่ตนอาศัย

8. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบกิจกรรมไปใช้

1.1 จากการอภิปรายกลุ่มผู้วิจัยพบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมแม้จะมีการเข้ากิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสำนึกรักพื้นที่ทุกกิจกรรมครบจำนวนทุกครั้ง แต่ผู้วิจัยพบปัญหาเกี่ยวกับเวลาร่วมกิจกรรมซึ่งอาจมีผลกระทบต่อภาระการเรียนและการเข้าร่วมกิจกรรมบังคับของโรงเรียนเนื่องจากเป็นช่วงเปิดภาคการศึกษา

1.2 การนำกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้ ควรคำนึงถึงสภาพแวดล้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงระยะเวลาในการจัดกิจกรรม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งต่อไปที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสำนึกรักพื้นที่ควรพิจารณาถึงองค์ประกอบภายในที่ส่งผลต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับมิติอื่นของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในพื้นที่จังหวัดนครนายก ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจและการตระหนักต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

2.2 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการต่อยอดไปยังการบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้หลากหลายรายวิชาในหลักสูตรเพื่อให้เกิดหลักสูตรตามแนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐานโดยแท้จริง

บรรณานุกรม

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551). **โครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

อาชัญญา รัตนอุบล. (2550). **การเรียนรู้และพัฒนากายของผู้ใหญ่**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนา นวัตกรรมตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานจังหวัดนครนายก (2561). **แผนพัฒนาจังหวัดนครนายก พ.ศ. 2561-2564**. นครนายก: สำนักงานจังหวัดนครนายก.

- Brookfield, S.D. (1996). **Understanding and Facilitating Adult Learning**. San Francisco: Jossey-Bass.
- Brookfield, S.D. (2004). **Developing Critical Thinkers**. San Francisco: Jossey-Bass.
- Brookfield, S.D. (2004). **The Skillful Teacher**. San Francisco: Jossey-Bass.
- Gruenwald, D.A. (2003). **The best of both World : Acritical Pedagogy of place**. Educational Researcher.
- Knapp, C.E. (2001). **Select Place Based Curricular Program**. Threshold in Education.
- Knapp, C.E., & Woodhouse, J.L. (2004). **Place - Based Pedagogy: Experiential Learning for Culturally and Ecologically sustainable community**. Glasgow: Scotland.
- Powers, A.L. (2004). **An evaluation of four place-based education programs**. Journal of Environmental education.
- Smith, G.A. (2002). **Place-Based Education: Learning to be where we are**. Phi Delta Kapp.
- Sobel, D. (2005). **Children special place: Exploring the rile of fort, dens, and bush house in middle childhood**. Tucson: Arizona.
- Sobel, D. (2013). **Place-Based education Connecting classroom & communities**. USA: The Orion Society.

จริยธรรมของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในเขตพื้นที่ภาคกลาง Ethics of rice mill operators in the central region

พชรมณ บุญแสน

Pacharamon Boonsan

สาขาวิชาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศาสตร์

General Education Faculty of Liberal Arts

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตจักรพงษ์ภูวนารถ

Rajamangala University of Technology Tawan-ok: Chakrabongse Bhuvanath campus

Email: Pacharamon9@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 9 กันยายน 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 8 พฤศจิกายน 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 5 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับจริยธรรมด้านการบริหาร ระดับจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม จริยธรรมด้านการบริหารที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการโรงสีข้าว ประชากรที่ทำการศึกษา คือ ผู้ประกอบการโรงสีข้าว ในเขตพื้นที่ภาคกลาง 21 จังหวัด จำนวน 134 แห่ง

ผลการศึกษา พบว่า (1) ระดับจริยธรรมด้านการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร มีการคำนึงถึงผลประโยชน์ขององค์กร มีความเป็นธรรม ยุติธรรม การเคารพในปัจเจกบุคคล มีความรับผิดชอบต่อความสำเร็จขององค์กรและมีการกำหนดนโยบายในการจ้างงานอยู่ในระดับมาก มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบขององค์กร มีการสร้างความเข้าใจให้พนักงาน มีการรับฟังความคิดเห็น มีความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของพนักงานและมีการกระจายอำนาจหรือการมอบหมายงานอยู่ในระดับปานกลาง (2) ระดับจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการกำกับดูแลกิจการที่ดี มีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคสินค้าและมีการเคารพสิทธิมนุษยชนอยู่ในระดับมาก มีการร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม มีการเลือกคู่ค้าและหุ้นส่วน มีความรับผิดชอบต่อชุมชนใกล้เคียง มีการคำนึงถึงสุขภาพและความปลอดภัย มีการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม มีการสร้างนวัตกรรมและการเผยแพร่และมีการจัดการทรัพยากรอยู่ในระดับปานกลาง จริยธรรมด้านการบริหารส่งผลต่อจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการโรงสีข้าว ร้อยละ 65.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: จริยธรรม, ผู้ประกอบการ, ความรับผิดชอบต่อสังคม

Abstract

The purpose of this study was to study the level of management ethics. Social Responsibility Ethics Level Management ethics that affect the social responsibility of rice mill operators The study population was rice mill operators. in the central region, 21 provinces, 134 places

The results of the study found that (1) the level of management ethics was moderate. by using the principles of good governance in the administration The interests of the organization are taken into account. There is fairness, fairness, respect for the individual. There is a high level of responsibility for the organization's success and employment policies. The organization's rules and regulations are followed. There is an understanding of employees. opinions are heard There was an understanding of the rights and duties of the employees and the decentralization or assignment of work was at a moderate level. (2) The level of social responsibility ethics was moderate. with good corporate governance Responsibility to consumers of goods and respect for human rights at a high level There is participation in community and social development. Partners and partners are selected. Responsible for nearby communities Health and safety are taken into account. have to take care of the environment There was innovation and dissemination, and resource management was moderate. Management ethics affects the social responsibility ethics of rice mill operators by 65.00 percent with a statistically significant level of .01.

Keywords: Ethics, Entrepreneurship, Social Responsibility

1. บทนำ

ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ปี 2563-2567 โดยมีวิสัยทัศน์ คือ ไทยเป็นผู้นำการผลิต การตลาดข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าวคุณภาพของโลก ภายใต้ยุทธศาสตร์ ตลาดนำการผลิต โดยแบ่งข้าวออกเป็น 7 ชนิด ตามความต้องการของตลาด 3 ประเภท ดังนี้ 1. ตลาดพรีเมียม ได้แก่ ข้าวหอมมะลิและข้าวหอมไทย 2. ตลาดทั่วไป ได้แก่ ข้าวขาวพื้นนุ่ม ข้าวขาวพื้นแข็ง และข้าวนึ่ง และ 3. ตลาดเฉพาะ ได้แก่ ข้าวเหนียว และข้าวสีหรือข้าวคุณลักษณะพิเศษ เพิ่มประสิทธิภาพระบบการค้าข้าวและยกระดับกลไก การซื้อขายสู่มาตรฐานสากล เป้าหมาย เช่น 1) มีกระบวนการผลิตข้าวสารที่ได้รับการพัฒนาสู่มาตรฐานสากล และ 2) ผู้ผลิตและผู้ค้าข้าวไทยมีศักยภาพ และขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกเพิ่มขึ้น กลยุทธ์ เช่น 1) การปรับปรุงกฎระเบียบการค้าข้าวและฐานข้อมูลผู้ประกอบการค้าข้าว 2) การจัดระบบการตรวจรับรองมาตรฐานคุณภาพข้าวสารที่สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ และ 3) การส่งเสริมและพัฒนาระบบการผลิตข้าวของโรงสีสู่มาตรฐานสากล (ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ปี 2563-2567, กรมการค้าข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2563)

ข้าวนับเป็นหนึ่งในพืชเศรษฐกิจสำคัญของประเทศ ทั้งในด้านการบริโภคและการเป็นสินค้าเกษตรส่งออกอันดับหนึ่งของประเทศไทย อีกทั้งยังมีความสำคัญต่อภาวะเศรษฐกิจภูมิภาค เนื่องจากเป็นพืชเกษตรหลักของประเทศ ห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมข้าวไทย ประกอบด้วย ธุรกิจต้นน้ำ คือ เกษตรกรรายย่อยที่ทำการปลูกข้าว ธุรกิจกลางน้ำ คือ โรงสีข้าว เป็นการนำข้าวเปลือกมาสีเป็นข้าวสาร ปัจจุบันโรงสีข้าวในประเทศไทยมีปัญหากำลังผลิตส่วนเกินสูง มีกำลังสีข้าวรวมทั้งระบบถึงกว่า 100 ล้านตันหรือกว่า 3 เท่าของปริมาณผลผลิตข้าวของไทย โดยโรงสีข้าวขนาดใหญ่ ที่มีการลงทุนด้านเทคโนโลยีการสี ปรับสภาพข้าวและไซโลเพื่อเก็บสต็อกข้าว มักเป็นธุรกิจในเครือของผู้ส่งออกข้าวหรือรับจ้างสีหรือปรับปรุงคุณภาพข้าวให้กับผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของประเทศ ส่งผลให้มีความได้เปรียบด้านตลาดและมีกำลังสีส่วนเกินต่ำกว่าโรงสีข้าวขนาดเล็ก ธุรกิจปลายน้ำ คือ ผู้ค้าข้าวสารที่ซื้อข้าวสารจากโรงสีเพื่อไปจำหน่ายต่อทั้งตลาดในประเทศและตลาดส่งออก (วิจัยกรุงศรี, 2562)

ธุรกิจค้าข้าวในปัจจุบัน มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง ซึ่งเป็นผลทำให้ผู้ประกอบการต้องหากยุทธศาสตร์และวิธีการต่าง ๆ เขามาเพื่อใช้ในการแข่งขันกันทางธุรกิจ ทำให้หลายสถานประกอบการโรงสีข้าวมองข้ามจริยธรรม แต่การที่ธุรกิจให้ความสำคัญในการดำเนินธุรกิจอย่างมีจริยธรรมและมีความรับผิดชอบต่อสังคมจะส่งผลให้เกิดการยอมรับของสาธารณชน รวมถึงการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กรและเป็นที่น่าเชื่อถือสำหรับผู้บริโภคและผู้ลงทุนจากนานาประเทศ นำไปสู่ความไว้วางใจและการสนับสนุนการดำเนินธุรกิจขององค์กร เกิดการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นตามทันคู่แข่ง เนื่องจากคุณภาพและความสามารถในการผลิตที่เพิ่มขึ้น ช่วยลดต้นทุนการดำเนินงาน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตส่งผลให้ธุรกิจมีกำไรเพิ่มขึ้นจากการขาย ผลประกอบการด้านการเงินเพิ่มขึ้น สิ่งสำคัญคือ เพิ่มความสามารถในการดึงดูดและรักษาพนักงาน ภาคอุตสาหกรรมเริ่มสนใจเรื่องจริยธรรมมากขึ้น ในการดำเนินงานระยะยาวนั้นจริยธรรมในการประกอบธุรกิจถือเป็นการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่เป็นประโยชน์กับภาคอุตสาหกรรมอย่างมากคือ การเติบโตและคงอยู่อย่างยั่งยืนควบคู่กับการช่วยสนับสนุนสังคมที่ภาคอุตสาหกรรมอยู่นั้นดียิ่งขึ้น

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่องจริยธรรมของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในเขตพื้นที่ภาคกลาง เพื่อนำเสนอแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาจริยธรรมของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในเขตพื้นที่ภาคกลางสามารถพัฒนาธุรกิจให้เจริญเติบโตอย่างยั่งยืนได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับจริยธรรมด้านการบริหารของผู้ประกอบการโรงสีข้าว
2. เพื่อศึกษาระดับจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการโรงสีข้าว
3. เพื่อศึกษาจริยธรรมด้านการบริหารที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการโรงสีข้าว

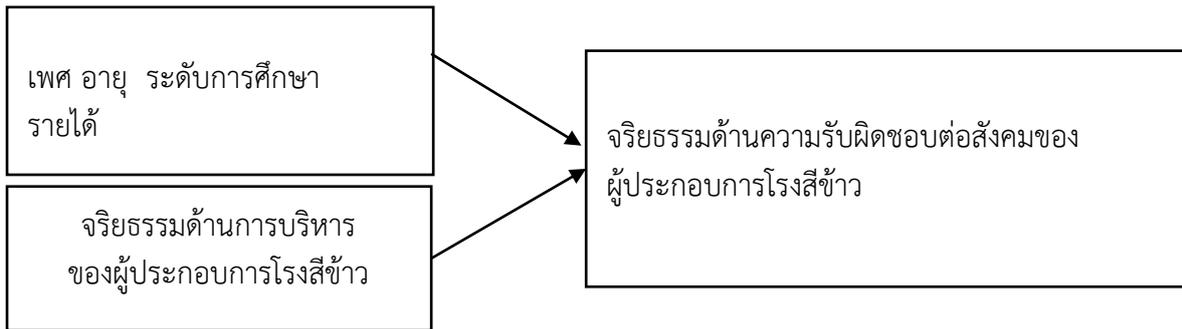
3. ขอบเขตการวิจัย

พื้นที่ที่ทำการวิจัย คือ โรงสีข้าวในเขตพื้นที่ภาคกลางทั้งหมด 17 จังหวัด ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ประกอบการโรงสีข้าว หมายถึง ผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของกิจการโรงสีข้าวในเขตพื้นที่ภาคกลาง 17 จังหวัด

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลของการศึกษาจะทำให้ทราบถึงระดับจริยธรรมของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในเขตพื้นที่ภาคกลาง เพื่อเป็นข้อมูลที่ใช้ประกอบในการนำเสนอแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาจริยธรรมของธุรกิจให้เจริญเติบโตอย่างยั่งยืนได้
2. ผลการศึกษาจะทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อจริยธรรมและเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการโรงสีข้าวทั่วไปได้

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

6. สมมติฐานในการวิจัย

จริยธรรมด้านการบริหารส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการโรงสีข้าว

7. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรมีจำนวนทั้งสิ้น 134 สถานประกอบการ (กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2562) การเลือกกลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มตัวอย่างจากผู้ประกอบการ มีจำนวนทั้งสิ้น 134 คน ซึ่งกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่ มอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 100 คน การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม ส่วนที่ 1 ปัจจัยสภาพเศรษฐกิจและสังคมของผู้ประกอบการประกอบด้วย เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา อายุ รายได้ ส่วนที่ 2 จริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ส่วนที่ 3 จริยธรรมด้านการบริหาร ส่วนที่ 2 และ 3 ข้อคำถามมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิดที่ให้ผู้ตอบเลือกตอบตามระดับความคิดเห็นซึ่งคำตอบมี 5 ตัวเลือก และมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ 5 หมายถึง มากที่สุด 4 หมายถึง มาก 3 หมายถึง ปานกลาง 2 หมายถึง น้อย 1 หมายถึง น้อยที่สุด จากนั้นนำไปหาหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการนำแบบสอบถามไปทำการทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ตัวอย่าง โดยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรการคำนวณค่าแอลฟาครอนบาค (Cronbach, 1951) ได้ 0.80 ถือว่าเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและมีผู้ช่วยในการรวบรวมข้อมูลจำนวน 3 คน โดยวางแผนในการใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลประมาณ 3 เดือน ซึ่งผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนตามเวลาที่กำหนด จำนวน 100 ชุด การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ค่าความถี่ และค่าร้อยละ การวิเคราะห์จริยธรรมด้านการดำเนินธุรกิจและจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมโดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต \bar{x} และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ใช้เกณฑ์ของเบสท์ Best (1981) ในการวัดระดับความเห็น การ วิเคราะห์จริยธรรมด้านการบริหารจริยธรรมด้านการบริหารที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการโรงสีข้าว โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

8. ผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในเขตพื้นที่ภาคกลาง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 90 และเพศหญิงจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 10 อายุส่วนใหญ่ 55-60 ปี

จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 67 ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีจำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 82 และส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบอาชีพต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 78

ผลการศึกษาระดับจริยธรรมด้านการบริหารของผู้ประกอบการโรงสีข้าว พบว่า จริยธรรมด้านการบริหาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 หมายถึง ผู้ประกอบการมีจริยธรรมด้านการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง โดย (1) หลักธรรมาภิบาลในการบริหารมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 3.85 รองลงมาคือ (2) การคำนึงถึงผลประโยชน์ขององค์การมีค่าเฉลี่ย 3.64 (3) ความเป็นธรรม ยุติธรรม การเคารพในปัจเจกบุคคลมีค่าเฉลี่ย 3.58 (4) ความรับผิดชอบต่อความสำเร็จขององค์การมีค่าเฉลี่ย 3.54 และ (5) การกำหนดนโยบายในการจ้างงานมีค่าเฉลี่ย 3.50 หมายถึง มีจริยธรรมด้านการบริหารอยู่ในระดับมาก (6) การปฏิบัติตามกฎระเบียบขององค์การมีค่าเฉลี่ย 3.31 (7) การสร้างความเข้าใจให้พนักงานมีค่าเฉลี่ย 3.23 (8) การรับฟังความคิดเห็นมีค่าเฉลี่ย 3.10 (9) ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของพนักงานมีค่าเฉลี่ย 3.02 และ (10) การกระจายอำนาจหรือการมอบหมายงานมีค่าเฉลี่ย 3.10 หมายถึง มีจริยธรรมด้านการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาระดับจริยธรรมด้านการบริหารของผู้ประกอบการโรงสีข้าว

ตัวแปร	\bar{X}	S.D	ระดับจริยธรรมด้านการบริหาร
จริยธรรมด้านการบริหาร			
1. หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร	3.85	.525	มาก
2. คำนึงถึงผลประโยชน์ขององค์การ	3.64	.541	มาก
3. ปฏิบัติตามกฎระเบียบขององค์การ	3.31	.560	ปานกลาง
4. การกำหนดนโยบายในการจ้างงาน	3.50	.535	มาก
5. การรับฟังความคิดเห็น	3.10	.564	ปานกลาง
6. ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของพนักงาน	3.02	.561	ปานกลาง
7. เป็นธรรม ยุติธรรม การเคารพในปัจเจกบุคคล	3.58	.510	มาก
8. ความรับผิดชอบต่อความสำเร็จขององค์การ	3.54	.555	มาก
9. การสร้างความเข้าใจให้พนักงาน	3.23	.741	ปานกลาง
10. กระจายอำนาจหรือการมอบหมายงาน	3.10	.505	ปานกลาง
รวม	3.39	.560	ปานกลาง

ผลการศึกษาระดับจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการโรงสีข้าว พบว่า จริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 หมายถึง ผู้ประกอบการมีจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่ในระดับปานกลาง โดย (1) การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 3.90 รองลงมาคือ (2) ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคสินค้ามีค่าเฉลี่ย 3.85 (3) การเคารพสิทธิมนุษยชนมีค่าเฉลี่ย 3.51 หมายถึง มีจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่ในระดับมาก (4) การร่วมพัฒนาชุมชนและสังคมมีค่าเฉลี่ย 3.48 (5) การเลือกคู่ค้าและหุ้นส่วนมีค่าเฉลี่ย 3.45 (6) ความรับผิดชอบต่อชุมชนใกล้เคียงมีค่าเฉลี่ย 3.40 (7) การคำนึงถึงสุขภาพและความปลอดภัยมีค่าเฉลี่ย 3.34 (8) การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ย 3.31 (9) การสร้างนวัตกรรมและการเผยแพร่ มีค่าเฉลี่ย 3.20 และ (10) การจัดการทรัพยากรมีค่าเฉลี่ย 3.10 หมายถึง ผู้ประกอบการมีจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาาระดับจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการโรงสีข้าว

ตัวแปร	\bar{X}	S.D	ระดับจริยธรรมด้านความ รับผิดชอบต่อสังคม
จริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม			
1. การกำกับดูแลกิจการที่ดี	3.90	.530	มาก
2. การเคารพสิทธิมนุษยชน	3.51	.521	มาก
3. การเลือกคู่ค้าและหุ้นส่วน	3.45	.581	ปานกลาง
4. ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคลินค้า	3.85	.525	มาก
5. การจัดการทรัพยากร	3.10	.560	ปานกลาง
6. การคำนึงถึงสุขภาพและความปลอดภัย	3.34	.570	ปานกลาง
7. การร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม	3.48	.568	ปานกลาง
8. ความรับผิดชอบต่อชุมชนใกล้เคียง	3.40	.575	ปานกลาง
9. การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	3.31	.650	ปานกลาง
10. การสร้างนวัตกรรมและการเผยแพร่	3.20	.592	ปานกลาง
รวม	3.45	.567	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 พบว่า จริยธรรมด้านการบริหารส่งผลต่อจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการโรงสีข้าวร้อยละ 65.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์จริยธรรมด้านการบริหารที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการโรงสีข้าว

ตัวแปร	Unstandardized		Standardized		
	Coefficients		Coefficients		
	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
(Constant)	1.510	.112		11.540	.000
การบริหารของผู้ประกอบการโรงสีข้าว	.623	.020	.711	18.321	.000

Adjusted R² = .650 F = 1123.090 SEE = .20502 Sig. = .000** α = .05

9. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ระดับจริยธรรมด้านการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารอยู่ในระดับมาก มีการคำนึงถึงผลประโยชน์ขององค์กร มีความเป็นธรรม ยุติธรรม การเคารพในปัจเจกบุคคล มีความรับผิดชอบต่อความสำเร็จขององค์กร และมีการกำหนดนโยบายในการจ้างงานอยู่ในระดับมาก ส่วนการปฏิบัติตามกฎระเบียบขององค์กร มีการสร้างความเข้าใจให้พนักงาน มีการรับฟังความคิดเห็น มีความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของพนักงาน และมีการกระจายอำนาจหรือการมอบหมายงานอยู่ในระดับปานกลาง ระดับจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการกำกับดูแลกิจการที่ดี มีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคลินค้า และมีการเคารพสิทธิมนุษยชนอยู่ในระดับมาก ส่วนการร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม มีการเลือกคู่ค้าและหุ้นส่วน มีความรับผิดชอบต่อชุมชนใกล้เคียง มีการคำนึงถึงสุขภาพและความปลอดภัย มีการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม มีการสร้างนวัตกรรมและการเผยแพร่และมีการจัดการทรัพยากรอยู่ใน

ระดับปานกลาง จริยธรรมด้านการบริหารส่งผลต่อจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการ โรงสีข้าวร้อยละ 65.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

จริยธรรมด้านการบริหาร (1) หลักธรรมาภิบาลในการบริหารผู้ประกอบการโรงสีข้าวมีความซื่อสัตย์ คุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม เป็นองค์ประกอบหลักในการดำเนินธุรกิจ การผลิตข้าวคุณภาพเพื่อผู้บริโภค มีความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต และเป็นธรรมต่อผู้ถือหุ้นทั้งรายใหญ่และรายย่อย และเพื่อผลประโยชน์ของผู้เกี่ยวข้องโดยรวม (สุวัฒนา ตั้งสวัสดิ์, 2561) โดยระบบการทำงานยึดมั่นในความถูกต้อง และหลักความโปร่งใส การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ (2) การคำนึงถึงผลประโยชน์ขององค์การ ผู้ประกอบการมีความซื่อสัตย์ในการดำเนินธุรกิจ โดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มทั้งภายในและภายนอกองค์การ ให้ได้รับผลประโยชน์อย่างเหมาะสมและมีความยุติธรรม (Hasnas, 2020) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีระดับมีจริยธรรมที่เท่าเทียมกัน เพื่อความก้าวหน้าที่ของธุรกิจของเจ้าของหรือผู้ถือหุ้น (3) ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบขององค์การ สถานประกอบการมีจรรยาบรรณทางธุรกิจ โดยไม่สนับสนุนให้พนักงานทุจริตและคอร์รัปชัน ไม่ว่าจะเป็ทางตรงหรือทางอ้อม มุ่งมั่นและรับผิดชอบต่อสังคมอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม เข้าร่วมและสนับสนุนกิจกรรมเครือข่ายผู้ประกอบการธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Baden et al., 2009) ทั้งนี้ผู้จัดการต้องเป็นตัวขับเคลื่อนหลักของปฏิบัติตามกฎระเบียบในการมีส่วนร่วมกับความรับผิดชอบต่อสังคม (4) การกำหนดนโยบายในการจ้างงาน มีการสรรหา การจัดจ้างโดยมีการระบุสถานที่ปฏิบัติงาน เงินเดือน หน้าที่ความรับผิดชอบ คุณสมบัติ สวัสดิการ เป็นต้น (อมรรัตน์ ถนอมแก้ว, 2559) พนักงานของโรงสีต้องมีการจัดฝึกอบรมและศึกษาดูงานในการพัฒนาความรู้เรื่อง กฎหมาย กฎระเบียบ การปฏิบัติตนภายในโรงงานด้านสุขลักษณะ วิธีการใช้เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์ ที่ถูกต้อง เพื่อให้มีมาตรฐานในการปฏิบัติงานของโรงสีให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (5) รับฟังความคิดเห็น เป็นการให้เกียรติบุคคลอื่นในการรับฟังหรือแสดงความคิดเห็น ถือเป็นหนึ่งในหลักจริยธรรมพื้นฐาน สถานประกอบการจึงเน้นเป็นพิเศษในกิจกรรมทุกอย่างและแสดงความเคารพในความคิดเห็นของพนักงาน (พิชญ์ณัฐ เนื่องจำนงค์ และ ปารีชาต สถาปิตานนท์, 2561) การสื่อสารมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับสมาชิกองค์กร โดยการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ จูงใจให้พนักงานเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาสังคมในการทำงาน

ระดับจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการโรงสีข้าว

จริยธรรมด้านรับผิดชอบต่อสังคม (1) การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีประสิทธิภาพ สถานได้รับมาตรฐานจาก GMP, HACCP ในคุณภาพสำหรับกระบวนการผลิตข้าวหอมมะลิ รวมถึงได้รับใบรับรอง ข้าวหอมมะลิไทย โดยกระทรวงพาณิชย์ที่ให้การรับรองว่าเป็นข้าวหอมมะลิแท้ที่ได้มาตรฐานมาจากประเทศไทย ควบคุมไปกับการสร้างสรรค์สังคมและสิ่งแวดล้อมให้เติบโตอย่างยั่งยืน (วิสุทธิ หนุงงาม & ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2564) โดยผู้บริหารต้องประพฤติตนอย่างมีจริยธรรม ยึดมั่นในคำสัญญาที่ให้ไว้กับลูกค้า มีแผนกลยุทธ์ที่สอดคล้องในทิศทางเดียวกับเป้าหมายขององค์การ จึงจะนำไปสู่ความเป็นเลิศในภาคธุรกิจอย่างยั่งยืนได้ (2) การเคารพสิทธิมนุษยชนในสถานประกอบการมีการเคารพต่อสิทธิของพนักงานและผู้มีส่วนได้เสียโดยไม่เลือกปฏิบัติ และให้ความรู้ความเข้าใจในหลักสิทธิมนุษยชนสากลแก่พนักงานเพื่อนำไปปฏิบัติ (3) การเลือกคู่ค้าและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สถานประกอบการมีความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นโดยการสร้างผลตอบแทนที่เหมาะสม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต เคารพสิทธิ และความเท่าเทียมกันของผู้ถือหุ้นทุกราย (Ackoff, 1987) โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผู้ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์การมักจะรวมถึงพนักงาน ผู้ถือหุ้นเจ้าหนี้ ลูกหนี้ ซัพพลายเออร์ ตัวแทนจัดจำหน่าย เป็นต้น (4) ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคสินค้า มีการใส่ใจในคุณภาพและความ

สะอาด ปลอดภัย ปราศจากสิ่งปนเปื้อนที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค จัดทำสัญญาที่เป็นธรรม เปิดเผยข้อมูล ข่าวสารที่เกี่ยวข้อง และเป็นประโยชน์ อย่างตรงไปตรงมา ถูกต้องครบถ้วน ทันเวลา และไม่บิดเบือน ข้อเท็จจริง รักษาสารสนเทศที่เป็นความลับกับลูกค้า (Freeman et al, 2008) สิทธิที่จะได้รับแจ้งหมายความว่าผู้ขายต้องมีภาระผูกพันที่จะให้ผู้ซื้อด้วยความรู้ที่สมบูรณ์ เชื่อถือได้ และถูกต้องเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ (5) การจัดการทรัพยากร มีการประกอบกิจการปรับปรุงคุณภาพข่าวสารเพื่อการส่งออก มีความมุ่งมั่น บริหารงานและดำเนินธุรกิจด้วยความรับผิดชอบในด้านต่าง ๆ (Raj et al., 2019) เกิดการยอมรับมากขึ้น มาจากการดำเนินงานตามกฎหมายของบริษัท ในการสร้างความยั่งยืนของทรัพยากรและส่งผลให้การดำเนิน ธุรกิจเป็นไปอย่างอย่างราบรื่น

จริยธรรมด้านการบริหารส่งผลต่อจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการโรงสีข้าว โดยผู้ประกอบการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร ความซื่อสัตย์ คุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีมีประสิทธิภาพ สามารถตรวจสอบได้ มีการเคารพสิทธิมนุษยชนในสถานประกอบการมีการเคารพต่อสิทธิของพนักงานและผู้มีส่วนได้เสียโดยไม่เลือกปฏิบัติ ไม่สนับสนุนให้พนักงานทุจริต มีการกำหนดนโยบายในการจ้างงาน ตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน รับฟังความคิดเห็น ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของพนักงาน มีความเป็นธรรม ยุติธรรม โดยกำหนดโครงสร้างผลตอบแทนที่เหมาะสมสอดคล้องกับ ความรู้ความสามารถ มีความรับผิดชอบต่อความสำเร็จขององค์กร การสร้างความเข้าใจให้พนักงาน การร่วม พัฒนาชุมชนและสังคมและสร้างความรับผิดชอบต่อชุมชนใกล้เคียงสถานประกอบการ มีโครงการช่วยเหลือ เกื้อกูลชุมชนและสังคมโดยผ่านกระจายอำนาจหรือการมอบหมายงาน มีการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ตลอดจน การสร้างนวัตกรรมและการเผยแพร่นวัตกรรมจากการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคม ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ของพนักงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถนำองค์กรไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืนได้

10. ข้อเสนอแนะ

1. จริยธรรมด้านการบริหาร การปฏิบัติตามกฎระเบียบขององค์กร ผู้ประกอบการต้องตระหนักถึง จรรยาบรรณธุรกิจ กฎหมาย กฎ ระเบียบ และมาตรฐานการดำเนินงานต่าง ๆ ตลอดจนการติดตามและ ตรวจสอบความสอดคล้องในการดำเนินงาน เพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อการดำเนินธุรกิจ เช่น การเสื่อมเสียชื่อเสียง การเสียค่าปรับ หรือการถูกสั่งระงับกิจการจากการดำเนินงานที่ไม่สอดคล้องกับ กฎหมาย เป็นต้น การสร้างความเข้าใจให้พนักงาน และเพิ่มการมีส่วนร่วมของพนักงานในการทำกิจกรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม สร้างตระหนักรู้ การให้พนักงานได้มีโอกาสเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ จะช่วยเพิ่ม อัตราการมีส่วนร่วมของพนักงานและประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญทำให้เกิดความสำเร็จที่ ยั่งยืนของสถานประกอบการได้

2. จริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคสินค้า การคำนึงถึงสุขภาพและ ความปลอดภัย ผู้ประกอบการต้องจัดระบบงานให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เพื่อการผลิตสินค้าที่ผ่านการ ควบคุมคุณภาพ ส่งมอบทันเวลา เพื่อสร้างความพึงพอใจสูงสุดแก่ผู้บริโภค การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมต้องมีการ พัฒนาและปรับปรุงระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดภาระด้านสิ่งแวดล้อมและมลพิษ ที่เกิดจากกระบวนการผลิต และกิจกรรมสนับสนุนต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและ ภายนอกองค์กร ตลอดจนเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และให้การอบรมแก่บุคลากรทุกระดับและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อสร้างจิตสำนึก สร้างความรู้ความเข้าใจ และผลักดันความร่วมมือและความรับผิดชอบในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมร่วมกันอย่างเป็นระบบ

บรรณานุกรม

- กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2563). ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ปี 2563-2567. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2563, จาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER2/DRAWER049/GENERAL/DATA0000/00000022.PDF>.
- กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. (2562). **ฐานข้อมูลเครือข่ายโรงสีข้าว**. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2563, จาก http://www.thinkricethinkthailand.com/pages/view/23/data_rice_millers.
- พิชญ์ณัฐ เนื่องจำนงค์ และ ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2561). **แนวทางการสื่อสารความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรกับพนักงาน เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานด้านอาสาสมัคร**. วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา. 11, 104-116.
- วิจัยกรุงศรี: ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน). (2562). **แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม 2562-2564: อุตสาหกรรมข้าว**. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2563, จาก https://www.krungsri.com/getmedia/c27bd671-84eb-4e9e-a9ee-20c718be0c39/IO_Rice_190814_TH_EX.pdf.aspx.
- วิสุทธิ หนุงาม & ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2564). **กลยุทธ์การจัดการสู่ความเป็นเลิศในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืน**. วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. 31(1), 144-157.
- สุวัฒนา ตั้งสวัสดิ์. (2561). **องค์ประกอบภาวะผู้นำตามแนวคิดไทยแลนด์ 4.0 ในมุมมองของผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม จังหวัดนครราชสีมา**. Suranaree Journal of Social Science. 12(2), 128-139.
- อมรรัตน์ ถนอมแก้ว, (2559). **การพัฒนาโรงสีข้าวสังข์หยดเข้าสู่มาตรฐาน การปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงสีข้าว: กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง**. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่. 8(1), 78-99.
- Ackoff, Russell L.. (1987). **Business ethics and the entrepreneur**. Journal of Business Venturing. 2, issue 3, 185-191.
- Baden, D. A., Harwood, I. A., & Woodward, D. G. (2009). **The effect of buyer pressure on suppliers in SMEs to demonstrate CSR practices: An added incentive or counterproductive?**. European Management Journal. 27(6), 429-441.
- Cronbach, L. J. (1951). **Coefficient alpha and the internal structure of tests**. Psychometrika. 16, 297-334.
- Freeman, D., Pugh, K., Antley, A., Slater, M., Bebbington, P., Gittins, M., Dunn, G., Kuipers, E., Fowler, D., & Garety, P. (2008). **Virtual reality study of paranoid thinking in the general population**. The British Journal of Psychiatry: The Journal of Mental Science. 192, 258-263.
- Hasnas, J. (2020). **The core of business ethics**. Business and Society Review. 125(4), 375-385.
- Krejcie, Robert V., and Daryle W. Morgan. (1970). **Determining Sample Size for Research Activities**. Educational and Psychological Measurement. 30(3), 607-10.
- Raj, A., Kuznetsov, A., Arun, T., & Kuznetsova, O. (2019). **HOW DIFFERENT ARE CSR MOTIVES IN A DEVELOPING COUNTRY? INSIGHTS FROM A STUDY OF INDIAN AGRIBUSINESS FIRMS**. Thunderbird International Business Review. 61, 255-265.

**ระดับจริยธรรมและการแสดงออกทางจิตสำนึกที่มีต่อการขาดวินัย
ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร**
ETHICS LEVEL AND CONSCIOUS EXPRESSION TO THE LACK OF DISCIPLINE IN SOCIETY
IN ORDER TO FIND MEANS TO RAISE THE OF ETHICS
OF UNDERGRADUATE STUDENTS IN BANGKOK

พชรมน บุญแสน

Pacharamon Boonsan

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

Rajamangala University of Technology Tawan-ok

Email: pacharamon9@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 20 กันยายน 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 10 ธันวาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 11 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง ระดับจริยธรรมและการแสดงออกทางจิตสำนึกที่มีต่อการขาดวินัยของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาการแสดงออกทางจิตสำนึกที่มีต่อการขาดวินัยในสังคมไทย ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร โดยได้ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสารงานวิจัย รวมถึงการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการสนทนากลุ่ม โดยนำมาวิเคราะห์จึงได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัย พบว่า การแบ่งจริยธรรมในสังคมไทยแบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้ 1) ระดับจริยธรรมตามหลักคำสอนทางศาสนา ได้แก่ความประพฤติตามครรลองการดำเนินชีวิตของศาสนิกเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดประโยชน์และความสงบสุขร่วมกัน และความประพฤติที่เป็นไปตามครรลองการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายสูงสุดของศาสนาของแต่ละคน 2) ระดับจริยธรรมตามรูปแบบความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันในสังคม ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกต่อสังคมโดยรวม และสิ่งแวดล้อมแบ่งเป็น (1) ระดับที่ยึดส่วนตัวเป็นหลัก (2) ระดับที่ยึดส่วนรวมคือสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก

สาเหตุของการขาดจิตสำนึกที่ดีมาจากปัจจัยต่างๆ ทั้งด้านตัวบุคคล และสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ผู้ที่ขาดจิตสำนึกอาจเป็นเพราะบุคคลไม่ได้รับการสั่งสอนที่ถูกต้องจากครอบครัว ไม่ได้รับการสั่งสอนศีลธรรมที่มากพอตั้งแต่วัยเด็ก ส่งผลให้บุคคลมีจิตใต้สำนึกที่ไม่ดีและมีพฤติกรรมที่อาจเบี่ยงเบนไปจากความถูกต้องหรือเหมาะสมตามที่สังคมยอมรับ แต่ในทางกลับกันถ้าบุคคลได้รับการอบรมสั่งเรื่องศีลธรรมความดีงามอยู่เป็นประจำสม่ำเสมอ ตั้งแต่วัยเด็กจะทำให้บุคคลซึมซับความถูกต้อง ดีชั่ว มีมโนธรรมในใจ มีจิตใต้สำนึกที่ดี ซึ่งจะส่งผลมาถึงการมีจิตสำนึกที่ดี ส่งผลต่อการเลือกตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำในสิ่งที่เป็นความถูกต้องดีชั่วควรทำหรือไม่ควรทำ

คำสำคัญ: จริยธรรม, จิตสำนึก, วินัย

Abstract

The research study on Ethics and Conscious Expression towards Lack of Discipline of Higher Education Students in Bangkok Area has 2 objectives: 1) to study the ethics of higher education students in Bangkok area 2) to study the expression of consciousness towards the lack of discipline in Thai society of higher education students in Bangkok area by reviewing and researching textbooks, documents, researches, including qualitative research, namely, interviews with experts. and group discussion. The results analyzed according to the objectives are as follows:

The results of the research revealed that ethics in Thai society are divided into 2 levels as follows: 1) The level of ethics according to religious teachings including the behavior conducted following the way of life of a religious follower for coexistence in society and the environment that brings benefits, peace and behavior that follows the course of the life of a religious devotee in order to achieve the ultimate goal of each person's religion 2) The level of ethics according to the relationship model of coexistence in society including the relationship between the individual and the society as a whole and environment, which is divided into (1) the individual level (2) the society and environmental level.

The cause of the lack of good conscience comes from factors such as people and environment. In other words, the lack of consciousness may be due to the lack of proper family discipline and enough morality from childhood. As a result, a person has a poor subconscious and behavior that may deviate from the correctness or appropriateness of society. However, on the other hand, if a person has been regularly trained in morality and goodness since childhood, he/she will absorb right and wrong, good and bad, and have a good conscience in his/her mind and a good subconscious. This will result in having a good conscience. These things affect the decision to do or not to do what is right or wrong, also should do or should not do.

Keywords: Ethics, Conscious, Discipline

1. บทนำ

"ระเบียบวินัย" คือ คุณสมบัติที่สำคัญในการดำเนินชีวิต ความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์ และพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่มุ่งหวัง โดยเกิดจากการสำนึกซึ่งต้องไม่กระทำการใดๆ อันเป็นผลทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนเองในอนาคต หากแต่ต้องเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่ตนเอง และผู้อื่นโดยไม่ขัดต่อระเบียบของสังคมและไม่ขัดต่อสิทธิของผู้อื่น ความมีวินัยในตนเอง สามารถควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลงของสังคมส่วนรวมด้วยความสมัครใจของผู้ปฏิบัติเอง เพื่อความสงบสุขในชีวิตและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

ปัจจุบันพบว่า จิตสำนึกในเรื่องความเป็นมนุษย์ของนิสิตนักศึกษา กำลังเสื่อมถอยลงจนอยู่ในขั้นวิกฤติ โดยเฉพาะจิตสำนึกด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม และจิตสำนึกด้านความมีวินัยในตัวเอง และจากการรวบรวมข้อมูลต่างๆ พบว่า ปัจจุบันจิตสำนึกเป็นปัญหาใหญ่ที่มีผลกระทบต่อคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์

การมีวินัยที่ดีส่วนหนึ่งมาจากการมีจิตสำนึกที่ดี ซึ่งจิตสำนึกที่ดีเกิดจากการรับรู้ การเรียนรู้ การประเมินค่า จากสิ่งเร้าต่างๆ ประสบการณ์จนเกิดเป็นความตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องนั้น จนพัฒนามาเป็นจิตสำนึก กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2574 (2559, น.7) ระบุว่า “จุดมุ่งหมายของการจัด การศึกษาคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความเป็นพลเมือง เป็นคนดี มีวินัย เป็นพลเมืองที่ดีและ มีคุณภาพของสังคม ประเทศ และของโลก” การมีวินัยถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการใช้ชีวิตในโลกยุคปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้บุคคลสามารถใช้ชีวิตอยู่ในระเบียบแบบแผนที่เป็นสิ่งที่คาดหวังของสังคม และเพื่อให้สามารถ สร้างวินัยให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน “วินัยตนเอง (Self-discipline)” เป็นเป้าหมายของโรงเรียนเพราะเป็นรูปแบบ ที่มีประสิทธิภาพที่สุด ความสามารถในการบริหารจัดการตนเองและการมีระเบียบวินัยจะนำไปสู่ความใส่ใจ ผู้อื่น คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามที่คณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนดสาระตามข้อ 4.3 ในประกาศ คณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง แนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ได้กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละด้านของแต่ละระดับคุณวุฒิโดยในระดับปริญญาตรี สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งต้องกำหนดเป้าหมายและดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะ ด้านคุณธรรม จริยธรรม อาทิ มีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต จริยธรรมนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของ มนุษย์ทุกคน ถ้าคนใดขาดจริยธรรมอาจมีผลร้ายต่อตนเองและสังคม สังคมที่มีคนขาดจริยธรรมมาก ย่อมเป็น สังคมที่วุ่นวายไร้ความสุข จริยธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อชีวิตและสังคม

การสอนเรื่องระเบียบวินัยนั้น ถือเป็นการสอนเรื่องมาตรฐานทางสังคมและศีลธรรมขั้นพื้นฐาน ทำให้ เด็กเรียนรู้ในเรื่องการเคารพสิทธิ์ตนเองและผู้อื่น ทำให้เด็กๆสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข วินัยถูกสร้างขึ้นเพื่อให้ทุกคนในสังคมไม่ล้ำเส้นกันและอยู่ในกรอบที่ไม่รบกวนคนอื่น ไม่ว่าจะเป็วินัยด้านใด ก็ตามล้วนแต่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม หากแต่วินัยในตนเองนั้นเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่ การมีวินัยในสังคมและประเทศชาติต่อไป การปลูกฝังให้นักศึกษาเป็นคนดี มีวินัย คือ การปลูกฝังให้นักศึกษา ได้มีความคิดเห็นที่ถูกต้อง คนที่มีวินัย คือ เคารพตนเอง เคารพผู้อื่น เคารพเวลา เคารพกติกา เคารพสถานที่ หลายน่าจะเคยได้ยินคำปรารภที่ว่าหากทุกคนมีวินัยก็จะทำให้สังคมน่าอยู่มากยิ่งขึ้น แต่ปัญหาคือวินัยที่ว่านี้ จะต้องอาศัยเวลาในการปลูกฝังและบ่มเพาะในจิตใจอย่างต่อเนื่องความคาดหวังดังกล่าวจึงมักไปตกอยู่กับ เยาวชนซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสังคมที่ดีได้ และจากที่กล่าวมาข้างต้นปัญหาจิตสำนึกในเรื่องความเป็น มนุษย์ของนิสิตนักศึกษากำลังเสื่อมถอยลงจนอยู่ในขั้นวิกฤติ โดยเฉพาะจิตสำนึกด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และส่วนรวม และจิตสำนึกด้านความมีวินัยในตนเอง ฉะนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาเรื่องระดับจริยธรรม และการแสดงออกทางจิตสำนึกที่มีต่อการขาดวินัยในสังคมไทยของนักศึกษา เพื่อหาแนวทางการพัฒนาระดับ จริยธรรมในสังคมไทย ให้เป็นสังคมที่ประชากรอยู่ดีและมีความสุข

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

2.2 เพื่อศึกษาการแสดงออกทางจิตสำนึกที่มีต่อการขาดวินัยในสังคมไทยของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนนักศึกษาหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 4 มหาวิทยาลัย รวมจำนวน 1000 ชุด โดยการใช้แบบสอบถาม เพื่อศึกษาระดับจริยธรรมและการแสดงออกทางจิตสำนึกที่มีต่อการขาดวินัย

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

- 1) ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับ แนวคิด ทฤษฎี เนื้อหา จากเอกสารทางวิชาการ ตำรา
- 2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ตัวแทนนักศึกษา จำนวน 20 คน
- 3) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth interview) ผู้เชี่ยวชาญด้านจริยธรรม จำนวน 8 ท่าน

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

- 4.1 ทราบถึงระดับจริยธรรมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร
- 4.2 ทราบถึงการแสดงออกทางจิตสำนึกที่มีต่อการขาดวินัยของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 จิตสำนึก คือ จิตที่รับรู้จากประสบการณ์จริงขณะตื่น ผ่านระบบประสาทสัมผัสทั้ง 5 จิตสำนึกจะรู้จักผิดชอบชั่วดี รู้จักใช้เหตุผล รู้ว่าอะไรควรทำไม่ควรทำ อะไรดีไม่ดี ส่วนจิตสำนึกจะดีหรือไม่ดี ก็ต้องมาจากจิตใต้สำนึกด้วย

5.2 วินัย หมายถึง ระเบียบแบบแผนกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่กำหนดขึ้นในสังคมหนึ่ง อันเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในสังคมเพื่อใช้เป็นหลักหรือแนวทางในการปฏิบัติของบุคคลในสังคมให้เกิดความสงบสุข

5.3 ระดับจริยธรรม หมายถึง มุมมองด้านพุทธจริยศาสตร์ ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมตามทรรศนะของดวงเดือน พันธุนาวิน

7. บทสรุปและอภิปรายผล

7.1 อภิปรายผลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ เรื่องการแบ่งระดับจริยธรรม พบว่า

1. ระดับจริยธรรมด้านพุทธจริยศาสตร์

พุทธศาสนามีการแบ่งระดับจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับคือ ระดับขั้นมูลฐาน หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์เราต้องรู้ต้องทราบและยึดเป็นหลักเกณฑ์เบื้องต้นในการดำรงชีวิต คือ ศีล 5 และพุทธจริยศาสตร์ชั้นกลางหรือหลักกุศลกรรมบถ 10 ประการ และหลักพุทธจริยศาสตร์ชั้นสูงได้แก่ มรรค 8

2. ระดับจริยธรรม ตามแนวคิดของดวงเดือน พันธุนาวิน

- 1) ความรู้เชิงจริยธรรม คือ การบอกได้ว่าการกระทำใดดีควรทำและการกระทำใดเลวควรเว้น
- 2) ทักษะคติเชิงจริยธรรม คือ ความรู้สึกเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมว่า ชอบหรือไม่ชอบ
- 3) เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การยกเหตุผลมาอ้างอิงการตัดสินใจที่ควรทำหรือไม่ควรกระทำ
- 4) พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การแสดงพฤติกรรมที่ควรกระทำหรืองดเว้น

3. ระดับจริยธรรมแนวคิดทฤษฎีจิตวิเคราะห์

1) อิด (Id) หมายถึง ตัณหาหรือความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เป็นสิ่งที่ยังไม่ได้ขัดเกลา มักเกี่ยวพันกับการสนองความปรารถนาทางกาย ซึ่งทำให้มนุษย์ทำทุกอย่างเพื่อความพึงพอใจของตนเอง

2) อีโก้ (Ego) หมายถึง การใช้เหตุผล เป็นส่วนที่ควบคุมพฤติกรรม โดยอาศัยกฎเกณฑ์ทางสังคมมาช่วยในการตัดสินใจ แสดงพฤติกรรมโดยมีเหตุและผลที่เหมาะสมกับกาลเทศะ

3) ซูเปอร์อีโก้ (Superego) หมายถึง มโนธรรม ที่ได้รับการพัฒนาจากประสบการณ์ การอบรมสั่งสอน โดยอาศัยหลักของศีลธรรม

4. ระดับจริยธรรมแนวคิดทฤษฎีของโคลเบอร์ก

1) ระดับก่อนกฎเกณฑ์ เป็นขั้นการใช้การลงโทษเป็นเหตุผลของการตัดสินใจ

ขั้นที่ 1 เด็กจะทำตามกฎเกณฑ์หรือคำสั่งของผู้ใหญ่ เพราะกลัวการลงโทษ

ขั้นที่ 2 เด็กจะทำตามกฎระเบียบเพื่อให้ได้รางวัลเป็นสิ่งตอบแทน มาตัดสินใจในการปฏิบัติ

2) ระดับตามกฎเกณฑ์ เป็นขั้นใช้การตอบสนองความต้องการของตนเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

ขั้นที่ 3 เด็กจะทำตามความเห็นของกลุ่ม เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มหรือสังคม

ขั้นที่ 4 เด็กจะใช้กฎเกณฑ์ระเบียบแบบแผนของสังคมมาเป็นกฎเกณฑ์ในการดำเนินชีวิต

3) ระดับเหนือกฎเกณฑ์ เป็นขั้นเข้าใจคุณค่า ใช้ความคิดซึ้งใจเป็นแนวทางเลือกประพฤติปฏิบัติ

ขั้นที่ 5 เด็กใช้สังคมเป็นเหตุผลในการเลือกกระทำ โดยไม่ขัดต่อสิทธิของคนส่วนใหญ่

ขั้นที่ 6 เด็กใช้คุณจริยธรรมความถูกต้องละเอียดลออการทำความชั่วไม่ทำผิดทั้งในที่ลับ

และที่แจ้ง

7.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

เรื่องการตระหนักรู้ระดับจริยธรรมของ นักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร มีระดับความเข้าใจเกี่ยวกับความเข้าใจเรื่องการตระหนักรู้ระดับจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ การคิดและคำนึงถึงผลของการกระทำของตนที่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่น ($\bar{X} = 4.50$) รองลงมาคือการใช้เหตุผลความถูกต้องควบคุมพฤติกรรมที่เกิดจากความต้องการของตน ($\bar{X} = 4.29$) และการประพฤติตามหลักศีลธรรมและค่านิยมต่าง ๆ ใน สังคมตามขอบเขตที่สังคมวางไว้ ($\bar{X} = 4.12$) ตามลำดับ

การตระหนักรู้ระดับจริยธรรมด้านพุทธศาสนาของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่านักศึกษามีการตระหนักรู้ระดับจริยธรรมตามแนวคิดทางด้านพุทธศาสนาในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ โดยปฏิบัติตามหลักอริยสัจ 4 (มรรค 8) ($\bar{X} = 4.18$) รองลงมาคือ ศีล 5 ($\bar{X} = 4.09$) และกุศลกรรมบถ 10 ($\bar{X} = 4.02$) ตามลำดับ

เรื่องการแสดงออกทางจิตสำนึกที่มีต่อการขาดวินัยของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า นักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครมีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการแสดงออกทางจิตสำนึกที่มีต่อการขาดวินัยโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$) โดยเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ โดยนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติกับการเคารพผู้อื่นและไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ($\bar{X} = 4.52$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือการมีความรับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ($\bar{X} = 4.42$) และการมีความซื่อสัตย์ ไม่หลอกลวงผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง ($\bar{X} = 4.37$) ตามลำดับ

นักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเพศแตกต่างกันมีระดับความเข้าใจและการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ($p < 0.05$) พบว่า นักศึกษาหญิงมีความตระหนักรู้มากกว่านักศึกษาชาย ในเรื่องความเข้าใจเรื่องการตระหนักรู้ระดับจริยธรรม ($\bar{X} = 4.22$) การแสดงออกทางจิตสำนึกที่มีต่อการขาดวินัย ($\bar{X} = 4.41$) แต่อย่างไรก็ตาม การตระหนักรู้ระดับจริยธรรมที่มีต่อการขาดวินัย ที่มีเพศแตกต่างกัน มีระดับความเข้าใจและการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างกัน ($p > 0.05$)

นักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครที่กำลังศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐ และเอกชน มีระดับความเข้าใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการตระหนักรู้ระดับจริยธรรมและการแสดงออกทางจิตสำนึกที่มีต่อการขาดวินัยไม่แตกต่างกัน ($p > 0.05$)

นักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครที่มีชั้นปีที่แตกต่างกัน มีระดับความเข้าใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการตระหนักรู้ระดับจริยธรรมและการแสดงออกทางจิตสำนึกที่มีต่อการขาดวินัยไม่แตกต่างกัน ($p > 0.05$)

นักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครที่มีผลสัมฤทธิ์ทางเรียน ที่แตกต่างกัน มีระดับความเข้าใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับการตระหนักรู้ระดับจริยธรรมและการแสดงออกทางจิตสำนึกที่มีต่อการขาดวินัยที่แตกต่างกัน ($p < 0.05$)

เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความเข้าใจและการปฏิบัติ เรื่องการตระหนักรู้ระดับจริยธรรมและการแสดงออกทางจิตสำนึกที่มีต่อการขาดวินัย ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นรายคู่ พบว่า กลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 1 คู่ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากกว่า 3.25 ของระดับความเข้าใจและการปฏิบัติมากกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่าง 2.50 ถึง 3.25 เป็นรายคู่

7.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

7.3.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก

1. เกณฑ์หรือระดับจริยธรรม สามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับได้แก่ จริยธรรมเชิงบุคคล และจริยธรรมเชิงสังคม นอกจากนี้จริยธรรมในสังคมไทยเป็นแบบผสมผสานมีหลักปฏิบัติทางศาสนาที่กลมกลืนไปกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย ได้แก่ 1) จริยธรรมตามหลักคำสอนทางศาสนา เช่น ศีล 5 หลักกุศลกรรมบถ 10 และมรรค 8 2) จริยธรรมตามรูปแบบการอยู่ร่วมกันในสังคม เช่น หลักทศ 6

2. ระดับจริยธรรมด้านวินัยตามแนวคิดทฤษฎีของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน พบว่า

- ด้านความรู้ความเข้าใจเชิงจริยธรรม นักศึกษาที่มีความรู้เชิงจริยธรรมจะรับรู้ถึงสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติอันนำมาซึ่งความถูกต้องแก่ตนเองและสังคม

- ด้านเจตคติเชิงจริยธรรม นักศึกษาที่มีเจตคติเชิงจริยธรรมถูกต้องจะปฏิบัติตามสิ่งที่ถูกต้องตามกฎเกณฑ์ และหลีกเลี่ยงความประพฤติที่ผิดระเบียบ

- ด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมเชิงจริยธรรม นักศึกษามีการตัดสินใจโดยใช้หลักเหตุผลยึดตามหลักคำสอนทางศาสนา คำนึงถึงบุญและบาปแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ดีอันเป็นที่ยอมรับในสังคม

3. การแสดงออกทางจิตสำนึกต่อการขาดวินัย

บุคคลจะมีจิตสำนึกดีหรือไม่ดีต้องมาจากจิตใต้สำนึก เพราะจิตใต้สำนึกคือสิ่งที่สั่งสมอยู่ในจิตมานาน และจิตใต้สำนึกถ้าตอนเราเป็นเด็กมีจิตใต้สำนึกที่ดีก็จะหล่อหลอมให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีจิตสำนึกที่ดี หรือมีระดับจริยธรรมในขั้นมีมโนธรรมหรือจิตส่วนที่ได้รับการอบรมสั่งสอนโดยอาศัยหลักของศีลธรรมจรรยา โดยยึดหลักค่านิยมของสังคมที่ตัดสินว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ดีในสังคม

การมีวินัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีจิตสำนึกที่ดี การรู้จักหน้าที่ก็จะทำสิ่งนั้นโดยไม่ต้องให้คนอื่นบอก หากมีความรับผิดชอบก็จะเข้าใจถึงผลของการกระทำที่จะเกิดกับตัวเองและผู้อื่น หากเคารพกติกาสังคมก็จะมี ความเกรงใจและเห็นใจผู้อื่นรู้จักยอมรับและปฏิบัติตามข้อกำหนดต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด หากรู้จักอดทนรอ คอยก็จะควบคุมอารมณ์และจิตใจของตนเองแล้วแสดงออกได้อย่างเหมาะสม และหากรู้จักกาลเทศะก็จะ สามารถแยกแยะได้ว่าเวลาไหนควรทำ ไม่ควรทำอะไร จิตสำนึกหรือการตระหนักในจริยธรรมด้านวินัยจึง เกิดขึ้นได้จากการหล่อหลอมทั้งร่างกายและจิตใจ หากมีเป้าหมายที่ไม่ดีย่อมจะนำไปสู่การขาดจิตสำนึกในที่สุด โดยอาจมีสาเหตุจากสภาพครอบครัวที่ส่งผลต่อพฤติกรรม ได้แก่ การทอดทิ้งต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กตามที่ควร จะเป็น กลุ่มเพื่อนมีส่วนที่จะเป็นสาเหตุของปัญหาที่ทำให้นักศึกษาขาดจิตสำนึก หรือไม่ตระหนักในจริยธรรม ด้านวินัยได้ในลักษณะของการตีความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนในความหมายที่การทำตามอย่างกันโดยไร้ขอบเขต ความดี-ชั่ว ถูก-ผิด เหมาะสม-ไม่เหมาะสม ดังนั้นสภาพแวดล้อมรอบตัวเปรียบดั่งเป้าหมายที่กำหนดตัวตน บุคลิกลักษณะนิสัยรวมถึงพื้นฐานความคิดของบุคคลนั้น

7.3.2 การสนทนากลุ่ม

1. ระดับจริยธรรม

จากการสังเคราะห์ข้อมูล พบว่ามีพฤติกรรมของนักศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดของโคลเบิร์กในชั้นที่ 4 โดยมีการใช้กฎเกณฑ์ระเบียบแบบแผนของสังคมมาเป็นกฎเกณฑ์ในการดำเนินชีวิต และชั้นที่ 6 โดยใช้ คุณธรรมจริยธรรมความถูกต้อง ละเอียดต่อการทำความชั่วไม่ทำผิดทั้งในที่ลับและที่แจ้ง การควบคุมตนเองให้ ประพฤติตามระเบียบแบบแผน กฎหมาย ข้อบังคับ ในด้านวินัยในสถานศึกษา เรื่องของความซื่อสัตย์ การมี วินัยในการสอบ พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่เหมาะสมมีความตระหนักค่อนข้างมากที่ จะไม่ทำผิดกฎระเบียบ และมีเกณฑ์ยึดถือปฏิบัติในเรื่องศีล 5 เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต

2. การแสดงออกทางจิตสำนึกต่อการขาดวินัย

สาเหตุของการขาดจิตสำนึกไม่ตระหนักในเรื่องวินัยของนักศึกษาส่วนหนึ่งมาจากความต้องการเป็นที่ ยอมรับของกลุ่ม โดยนักศึกษาที่กระทำผิดกฎส่วนใหญ่เป็นเพื่อนในกลุ่มเดียวกันที่มีระบบความคิดเหมือน ๆ กัน และสาเหตุที่สองมาจากตัวบุคคลที่ไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนขาดบุคคลที่เป็นแบบอย่างความประพฤติที่ดี หรือการพบเห็นแบบอย่างที่ไม่แสดงพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์บ่อยครั้งจนเกิดพฤติกรรมเลียนแบบ

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ควรมีการประเมินคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาที่เป็นระบบ เช่น การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อที่จะช่วยให้การประเมินคุณธรรมจริยธรรม มีความเที่ยงตรงสามารถวัดได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

8.2 ควรมีการเพิ่มตัวแปรด้านคุณธรรมจริยธรรมหลักให้ครอบคลุมมากขึ้น

บรรณานุกรม

กฤษฎาภรณ์ รุจิธำรงกุล. (2558). อิทธิพลด้านจิตสำนึกคุณธรรมความถูกต้องและความพึงพอใจของ อาจารย์และนักศึกษาสายงานบริหารธุรกิจ. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 4(2), 84-84.

ชายแดน เตชาฤทธิ์, อัญชลี ชยานุวัชร. (2561). การศึกษาประสบการณ์การทำผิดวินัยของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดปทุมธานี. วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้, 4(1), 19-20.

ประไพรัตน์ ลำไจ. (2557). รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. วารสาร มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา, 2(2), 64.

พระครูใบฎีกาสุบิน โสภโณ. (2560). **แนวทางการขับเคลื่อนคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนในจังหวัด เชียงราย**. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 10(2), 73.

เพ็ญแข ประจันปัจจนึก. (2551). **การยกระดับคุณธรรมจริยธรรมของสังคมไทยเพื่อการปฏิรูปสังคม: แนวทางและการปฏิบัติ**. รายงานการวิจัย.

เพชรราวลัย อธิระวณัฐพงศ์, ปัญจิปัทธกร บัญพร้อม. (2557). **รับค่านิยมที่ผิดจะกลายเป็นบัณฑิตขาดจิตสำนึก**. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 4(2), 1.

แพง ชินพงศ์. **วินัยที่เด็กไทยต้องมี**. สืบค้นเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2564, จาก shorturl.asia/wxBVX.

มาลี บุญมาก. (2556). **ศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนประถมศึกษากรณีศึกษา อำเภอกำแพงแก้ว จังหวัดนครสวรรค์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว
อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี
PUBLIC PARTICIPATION TOWARDS THE DEVELOPMENT OF BAN KHAO SUBDISTRICT
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION MUEANG UDON THANI DISTRICT
UDON THANI PROVINCE

ภูริชาญ สิงห์นิล
Purichan Singnin
บุญเหลือ บุบผามาลา
Boonluae Bubphamala
วิทยาลัยพิชญบัณฑิต
Pitchayabundit College
Email: purichan111@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 24 ตุลาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 19 ธันวาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 19 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว จำนวน 384 คน โดยใช้สูตรของ Taro Yamane เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามประกอบไปด้วยเนื้อหา 3 ส่วน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ T-test และ F-test สำหรับเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$, S.D.= 0.72) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.99$, S.D.= 0.51) รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล ($\bar{X} = 3.68$, S.D.= 0.76) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.39$, S.D.= 3.39) และการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวมพบว่าประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีอายุ และอาชีพ

ที่แตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ที่ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, แผนพัฒนา, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

The main objective of this research was to study people's participation in development in Ban Khao Subdistrict Administrative Organization. Mueang Udon Thani District Udon Thani Province The samples used in this research were 384 people aged 18 years and over residing in the Ban Khao Subdistrict Administrative Organization area using the formula of Taro Yamane information It is a questionnaire consisting of 3 parts: statistics used in data analysis. are descriptive statistics, i.e. number, percentage, mean, and standard deviation for the general data of the sample. The inferential statistics were T-test and F-test for comparing people's participation towards the development of Ban Khao Sub-District Administrative Organization. Mueang Udon Thani District Udon Thani Province classified by gender, age, education level, occupation and monthly income.

The results showed that the participation of the people towards the development of the Ban Khao Subdistrict Administrative Organization Mueang Udon Thani District Udon Thani Province Overall, it was at a high level ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 0.72) and when considering each aspect, it was found that the side with the highest mean The aspect of participation in decision making ($\bar{X} = 3.99$, SD = 0.51) was followed by the part in the assessment participation ($\bar{X} = 3.68$, SD = 0.76) and the aspect with the least mean was the participation aspect. receive benefits ($\bar{X} = 3.39$, SD = 3.39) and a comparison of people's participation towards the development of Ban Khao Subdistrict Administrative Organization Mueang Udon Thani District Udon Thani Province classified by gender, age, education level, occupation and monthly income Overall, it was found that people with sex education level and monthly income different will contribute to the development of Ban Khao Subdistrict Administrative Organization Mueang Udon Thani District Udon Thani Province The difference was statistically significant at the 0.05 level. The people of different ages and occupations. will contribute to the development of Ban Khao Subdistrict Administrative Organization Mueang Udon Thani District Udon Thani Province that is no different.

Keywords: Participation, Development Plan, Subdistrict Administrative Organization

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญ 2560 ให้ประชาชนให้อำนาจมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 6 เมษายน 2560 ในรัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบัน เขียนคำว่า "มีส่วนร่วม" ไปถึง 22 ครั้ง มากกว่ารัฐธรรมนูญ ฉบับปี 2540 ซึ่งเขียนไว้ 9 ครั้ง แต่เป็นรองรัฐธรรมนูญ ฉบับปี 2550 ที่เขียนไว้ 34 ครั้ง ซึ่งในความเป็นจริงประชาชนส่วนใหญ่ก็ยังไม่ค่อยรู้ว่า รัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิให้ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องใดบ้าง ตามมาตรา 57 (1) รัฐต้องอนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีต

ประเพณีอันดีงาม จัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับการทำกิจกรรม โดยต้องส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้วย ตามมาตรา 57 (2) รัฐต้องอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยต้องให้ประชาชน และชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์ด้วย ตามมาตรา 63 รัฐต้องจัดให้มีมาตรการเพื่อป้องกันและขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมทั้งกลไกส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ ต่อต้านหรือชี้เบาะแสการทุจริตตามมาตรา 65 ในกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วน ตามมาตรา 68 รัฐต้องอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาและเผยแพร่วัฒนธรรม ต้องมีมาตรการป้องกันการบ่อนทำลาย และต้องส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมดำเนินการดังกล่าวด้วย ตามมาตรา 74 รัฐต้องจัดให้มีระบบแรงงานสัมพันธ์ หรือ ระบบความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพลูกจ้างและนายจ้าง ที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ตามมาตรา 78 รัฐต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ การจัดทำบริการสาธารณะ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริต รวมทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชน

นอกจากจากนี้ยังได้บัญญัติไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 โดยกำหนดไว้ในวัตถุประสงค์และเป้าหมายข้อที่ 3.2.6. ให้มีระบบบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพทันสมัย โปร่งใสตรวจสอบได้ กระจายอำนาจและมีส่วนร่วมจากประชาชน ทั้งนี้การดำเนินนโยบายสาธารณะที่ประชาชนมีส่วนร่วมจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นเพียงใด ขึ้นอยู่กับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และความรู้ความสามารถ ความรับผิดชอบของประชาชน เมื่อเกิดการพัฒนาท้องถิ่นแบบประชาชนมีส่วนร่วมก็จะเกิดการบริหารงานแบบธรรมาภิบาล (Good Governance) หากภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองสูง นโยบายสาธารณะและ โครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นก็จะตรงตามความต้องการของประชาชน ทำให้เกิดพลังและประสบความสำเร็จตามที่คาดหวังไว้ การพัฒนาท้องถิ่นก็จะเป็นไปอย่างรวดเร็ว นำความเจริญมาสู่ประเทศชาติ และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ภาคประชาชนส่วนหนึ่งเกิดจากรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ยิ่งเป็นข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะของภาครัฐที่ส่งผลกระทบโดยตรงกับวิถีชีวิตของภาคประชาชน แต่การรับข้อมูลข่าวสารที่ขาดความสมดุลระหว่างข่าวเท็จและข่าวจริงทำให้ภาคประชาชนเกิดความสับสนและไม่มีความเชื่อมั่นในนโยบายสาธารณะของภาครัฐ นับวันก็ยิ่งก่อให้เกิดปัญหาที่ทับซ้อนและร้อยเรียงเกี่ยวพันกันเป็นลูกโซ่ ที่รอการแก้ไขหลายครั้งมีการคอร์รัปชั่นเชิงนโยบายโดยผู้มีอำนาจได้กำหนดนโยบายสาธารณะโดยอ้างประโยชน์ที่ภาคประชาชนจะได้รับ แต่มีการวางหมากกลทับซ้อนไว้ให้เอื้อกับผลประโยชน์ต่อตนเองและพวกพ้องหลายนโยบายนอกจากไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของภาคประชาชนแล้ว ยังเบี่ยงเบนประเด็นปัญหาและสร้างปัญหาใหม่ให้มีความยุ่งยากซับซ้อนเพิ่มขึ้น

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นการปกครองท้องถิ่นที่ใกล้ชิดประชาชนรู้ปัญหาของประชาชนอย่างแท้จริง ในรัฐธรรมนูญ 2560 ตามมาตรา 78 รัฐต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ การจัดทำบริการสาธารณะ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริต รวมทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนตามมาตรา 257(3) การปฏิรูปประเทศต้องทำให้ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

องค์การบริหารส่วนตำบลเกิดขึ้นเป็นนิติบุคคล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 90 วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา จึงมีผลใช้บังคับ

วันที่ 2 มีนาคม 2538) และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง(ฉบับที่ 6) ในตำบลหนึ่ง ให้มีสภาตำบลสภาหนึ่ง มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้สภาตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคล พ.ศ. 2552 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน(ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของ อบท.(อบต.) ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา (อบต). การจัดทำงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การตรวจสอบการประเมินผลการปฏิบัติงาน และการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับว่าด้วยการนั้น และหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด ความต้องการต่างๆ จากประชาชน หรือเรียกว่า การผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 มีส่วนผลักดันให้เกิด การมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากทาง องค์การบริหารส่วนตำบล เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนา อันจะนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง ภายใต้แนวความคิด การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ตามหลักธรรมาภิบาลที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และเป็นที่ยอมรับการบริหารงานต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ดังนั้น ข้าพเจ้าเป็นพนักงานส่วนตำบลบ้านขาว จึงมีแนวคิด ในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี เพื่อนำข้อมูลที่ได้กลับมาวางแผนพัฒนาท้องถิ่นในอนาคต (แผนพัฒนาสามปีในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับ การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ตามปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน
3. ได้ข้อเสนอแนะ แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ต่อไป

3. ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ในด้านเนื้อหา ได้ศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และ ด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล

2. ขอบเขตด้านประชากร ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี จำนวน 9,577 คนโดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 384 คน จากสูตร ทาโร ยามานะ (Taro Yamane, 1973, 12)

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนา ประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ศึกษาตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2564 – กันยายน 2564

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในนโยบายสาธารณะในทุกขั้นตอนตั้งแต่ การวางแผน การดำเนินการ การจัดการตามแผน การกำกับติดตาม การประเมินผล และการรับประโยชน์จากการพัฒนาตามแผนโดยถือว่าการพัฒนานั้นเป็นของประชาชน โดยสามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและเสนอแนะแนวทางการกำหนดนโยบายสาธารณะ ร่วมการประชุมประชาคมเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการของตนเอง ร่วมวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชนเพื่อกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะจัดทำโครงการและกิจกรรม ร่วมในการวางแผนงานและโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ หมายถึง การที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมโครงการในทุกขั้นตอน โดยถือว่าเป็นหน้าที่ของประชาชน ตามนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง การที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากกิจกรรม โครงการต่าง ๆ

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในตรวจสอบติดตามการทำงานของโครงการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ ตามนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

ความคิดเห็น หมายถึง แนวความคิดหรือทัศนคติที่สามารถแสดงออกและไม่แสดงออกก็ได้ ในการแสดงออกอาจแสดงออกด้วยการใช้วาจา เขียน หรือแสดงท่าทาง โดยออกมาจากอารมณ์ความรู้สึกต่อเหตุการณ์นั้น ๆ

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี หมายถึง ทัศนคติของประชาชนที่มีความรู้สึกต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาวในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) การควบคุมการปฏิบัติงานของพนักงาน 2) การบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว 3) การพัฒนาท้องถิ่น และ 4) การจัดหารายได้

การควบคุมการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง การดูแลการกระบวนการทำงานของพนักงานในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

การพัฒนา หมายถึง เป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

5. ประโยชน์ของการวิจัย

1. เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐาน นำไปกำหนดเป็นนโยบาย และวางแผนกลยุทธ์การพัฒนา ประชาชนในเขตการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานอื่น ใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเหมาะสม

3. เพื่อให้ทราบปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาในพื้นที่ชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

4. เพื่อให้ทราบปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชน ในพื้นที่ชุมชนการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

6. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว มีจำนวนหมู่บ้านในการปกครอง 12 หมู่บ้าน ได้แก่ 1) บ้านขาว 2) บ้านพรานเหมือน 3) บ้านหัวบึง 4) บ้านดอนหมากผาง 5) บ้านคู่ 6) บ้านนาบัว 7) บ้านเม่น 8) บ้านโนนงาม 9) บ้านดงนาม่วง 10) บ้านคู่ 11) บ้านขาว และ 12) บ้านพรานเหมือน

2. การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี เทศบาลตำบลห้วยหิน อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 9,577 คน จากสูตรทาโร ยามาเน (Taro Yamane, 1973, 125)

7. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ลักษณะของเครื่องมือมีรายละเอียด โดยแบ่งเป็น 3 ตอน คือดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน มีจำนวน 5 ข้อ ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบปลายปิด

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนา ในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และ ด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล เป็นแบบสอบถามปลายปิด(Close Ended Questionnaires) ซึ่งเป็นคำถามที่มีคำตอบให้ ผู้ตอบเขียนเครื่องหมาย (/) ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงหรือความเห็นของตนเอง โดยแบบสอบถามที่ใช้เป็นชนิดเลือกตอบ ลักษณะมาตราส่วน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนา ในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ลักษณะเป็นแบบคำถามปลายเปิด

8. การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

1. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน 1. ผศ.ดร.โกศล สอดส่อง 2. ผศ.ดร.พิชัย รัฐ หมั่นดวง และดร.สุป็น สมสาร เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหา

ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและจุดประสงค์ (Index to item objective congruence : IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม แล้วนำแบบสอบถามปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

2. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิมาแก้ไขและเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งหนึ่ง

3. นำแบบสอบถามไปทดลอง จัดเก็บข้อมูล (Try out) กับประชาชนที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาโพธิ์ อำเภอยะผิง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L., 1977) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (α) เท่ากับ .916

4. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้ว ไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

9. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือรับรองและแนะนำตัวจาก วิทยาลัยพณิชยบัณฑิต เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก

2. ผู้วิจัยเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอให้กับกลุ่มตัวอย่าง ประสานขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม ผู้นำชุมชน และลงพื้นที่ในการแจกแบบสอบถามและรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง หลังจากในกลุ่มตัวอย่าง ตอบแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว

4. ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามและนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

10. การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบสอบถามได้ครบตามจำนวนแล้ว ผู้ศึกษาจะได้นำแบบสอบถามทุกฉบับ มาทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ แล้วนำข้อมูลจากแบบสอบถามไปประมวลผลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านต่างๆ โดยให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด แล้วหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) แล้วนำผลที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายที่กำหนดไว้ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50–5.00 หมายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาในระดับสูงที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50–4.49 หมายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาในระดับสูง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50–3.49 หมายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50–2.49 หมายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาในต่ำ

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00–1.49 หมายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาในระดับต่ำสุด

3. การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงอนุมาน ใช้สถิติดังนี้

เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนา ในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

โดยใช้ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 สำหรับสถิติที่ใช้ในการทดสอบ ใช้การทดสอบค่าที (t-test) และกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไปใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance : ANOVA) กรณีที่มีความแตกต่างจะทดสอบรายคู่ตามวิธีของเซฟเฟ้ (Scheffe')

11. ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 55.73 และเป็นเพศหญิง จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 44.27 อายุอยู่ระหว่าง 40 – 49 ปี จำนวน 137คน คิดเป็นร้อยละ 35.68 และช่วงอายุที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 60 ปี ขึ้นไป จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 9.11 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 60.68 และน้อยที่สุดคือปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 11.20 ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 46.61 รองลงมาคือรับจ้าง จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 17.45 และน้อยที่สุดคือ สมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.30

ตารางที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวม

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.99	0.51	มาก
2. ด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการ	3.67	0.86	มาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์	3.39	1.28	ปานกลาง
4. ด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล	3.68	0.76	มาก
รวม	3.72	0.72	มาก

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$, S.D.= 0.72) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.99$, S.D.= 0.51) รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล ($\bar{X} = 3.68$, S.D.= 0.76) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.39$, S.D.= 3.39) และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D.= 0.51) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 1. ประชาชนเข้าร่วมประชุมประชาคมเพื่อร่วมตัดสินใจปัญหาที่สำคัญของชุมชน ($\bar{X} = 4.25$, S.D.= 0.75) รองลงมาคือ ข้อ 4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางแก้ปัญหาของชุมชน ($\bar{X} = 4.14$, S.D.= 0.72) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 8. องค์การบริหารส่วนตำบลได้เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมเป็นคณะกรรมการชุดต่าง ๆ เพื่อพิจารณาติดตามและประเมินผลการทำงาน($\bar{X} = 3.58$, S.D.= 1.12)

2.2 ด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$, S.D.= 0.86) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 15. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลสาธารณูปโภคเช่น ถนน ไฟฟ้า ศาลาอเนกประสงค์ เป็นต้น ($\bar{X} = 4.04$, S.D.= 0.86) รองลงมาคือ ข้อ 11. ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นกรรมการในการดำเนินงานตามโครงการ หรือกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล ($\bar{X} = 3.95$, S.D.=

0.84) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 18. มีการนำโครงการในแผนพัฒนา 4 ปีไปสู่การทำงานประมาณ รายจ่ายประจำปีอย่างถูกต้องตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ($\bar{X}=3.33$, S.D.= 1.43)

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}= 3.39$, S.D.= 1.28) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 21. องค์การบริหารส่วนตำบลได้ร่วมกับประชาชน จัดทำโครงการที่เกี่ยวกับงานด้านโครงสร้างพื้นฐานเช่น ถนน ไฟฟ้าประปาให้กับประชาชนในท้องถิ่น ($\bar{X}= 3.45$, S.D.= 1.38) รองลงมาคือ ข้อ 20. องค์การบริหารส่วนตำบลได้ร่วมกับประชาชนจัดทำโครงการ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเครื่องอุปโภคบริโภคเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ ของประชาชนใน ท้องถิ่น ($\bar{X}=3.43$, S.D.= 1.38) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 22. องค์การบริหารส่วนตำบลได้ร่วมกับ ประชาชนจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับงานด้านการศึกษา ศาสนา กีฬา และกิจกรรมเยาวชนให้กับ ประชาชนในท้องถิ่น ($\bar{X}=3.30$, S.D.= 1.43)

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 3.68$, S.D.= 0.76) และเมื่อ พิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 33. องค์การบริหารส่วนตำบลมีการประเมินความพึงพอใจ ของประชาชนด้านการบริการในภาพรวม ($\bar{X}= 4.22$, S.D.= 0.61) รองลงมาคือ ข้อ 32. องค์การบริหารส่วน ตำบลมีการประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานในแต่ละยุทธศาสตร์ ($\bar{X}=4.21$, S.D.= 0.67) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 25. องค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน การวางแผนตรวจสอบ การปฏิบัติงานตามแผนประจำปี ($\bar{X}=3.32$, S.D.= 1.38)

3. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวมพบว่าประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมต่อการ พัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีอายุ และอาชีพ ที่แตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาองค์การ บริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ที่ไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะ แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้าน ขาว อำเภอมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ 1. ควรปรับนโยบายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้ ประชาชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบต่อสังคม ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน 2. จัดให้มี โครงการพัฒนาชุมชนที่ประชาชนทุกคนได้มีโอกาสออกมาร่วมกันดำเนินงาน เช่น โครงการหน้าบ้านหน้ามอง โครงการประปาหมู่บ้าน เป็นต้น 3. ควรมอบหมายให้ประชาชนในหมู่บ้านได้มีส่วนร่วมสังเกตการณ์ และ ตรวจสอบการทำงานของผู้รับจ้างภายนอกที่มาทำงานพัฒนาในชุมชน เพื่อควบคุมและติดตามการทำงาน พัฒนาให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุด 4. กระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนติดตามผลการดำเนินงานของการพัฒนาในชุมชน ในแต่ละโครงการ 5. ควรจัดเวทีให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินการทำงานของเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้อง

12. อภิปรายผล

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 3.72$, S.D.= 0.72) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X}= 3.99$, S.D.= 0.51) รองลงมาคือด้านการมี ส่วนร่วมประเมินผล ($\bar{X}= 3.68$, S.D.= 0.76) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการมีส่วนร่วมรับ ผลประโยชน์ ($\bar{X}= 3.39$, S.D.= 3.39) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของพัชรินทร์ โสภา และสิทธิเดช สิริสุขะ (2558) พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับสูงสุด ได้แก่ อบต. ได้เชิญชวนท่านเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอปัญหา/ความต้องการ/ความคิดเห็นในการกำหนดแนวทางการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน รองลงมาคือ ท่านเคยได้เข้าร่วมจัดทำประชาคมกับ อบต. เกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ท่านเคยร่วมเสนอแนวความคิด หรือแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมและร่วมวางแผนพัฒนากับ อบต. ท่านเคยได้ร่วมในการทำประชาพิจารณ์ร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่และการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการดำเนินงานของอบต. มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับต่ำสุดตามลำดับสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิติงษ์พงษ์ศรัทธาเวคิน (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอศรีสะเกษ จังหวัดสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอศรีสะเกษ จังหวัดสุโขทัย ด้านการร่วมตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนิศร ยืนยง (2561) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก พบว่าการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของประชาชน ในจังหวัดนครนายก พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ 2) การพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดนครนายก ภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พัฒนาและส่งเสริมความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพให้สังคมมีความสงบสุขอยู่ในระดับมาก การส่งเสริมการบริการทางการแพทย์ ศูนย์สุขภาพแบบองค์รวม อยู่ในระดับมาก และการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกสินค้า บริการอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาท้องถิ่น ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับผลประโยชน์ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น เป็นอันดับแรก คิดเป็นร้อยละ 84.40 ที่อยู่ในระดับมากเป็นเพราะประชาชนมีส่วนร่วมออกแรงในการทำกิจกรรมหรือโครงการเพื่อพัฒนาท้องถิ่นประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งในการจัดทำกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ที่ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นได้จัดขึ้นเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัย (พรทิพย์ ทับแก้ว, 2554) เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ระดับการศึกษา และอาชีพ ทั้งนี้จึงสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยชิ้นนี้ ด้านปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ระดับการศึกษา และอาชีพ เช่นเดียวกัน เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุอยู่ระหว่าง 40 - 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 48.12 ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส. คิดเป็นร้อยละ 22.31 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 29.82 จึงอาจกล่าวได้ว่าปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมออกแรงในการทำกิจกรรมหรือโครงการเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของประชาชนในจังหวัดนครนายก อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น เช่น โครงการสวนสมุนไพร โครงการประปาหมู่บ้าน หมายถึง กิจกรรมการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่นประชาชนนั้นได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการได้รับผลประโยชน์จากการจัดกิจกรรมนั้น ๆ ไม่ว่าจะ เป็น โครงการสวนสมุนไพร โครงการประปาหมู่บ้าน ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น โดยสอดคล้องกับงานวิจัย

(จารุณี พันธุ์เสงี่ยม, 2550) ซึ่งได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของสมาชิกชุมชนร่วมจิตใจ จังหวัดกระบี่ ผลจากการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจปานกลาง มีส่วนร่วมในการประเมินผล มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัย (ปวีณา วีรยางกูร, 2554) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลจากการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นตัวชี้วัดแสดงให้เห็นถึงระดับของการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านงานวิจัย (ปวีณา วีรยางกูร, 2554) ส่วนการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวมพบว่าประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนประชาชนที่มีอายุ และอาชีพ ที่แตกต่างกัน จะมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ที่ไม่แตกต่างกัน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนตลักษณ์ ยกเทพ และยุภาพ รัชภาค (2560) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มีการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน โดยรวมมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแตกต่างกัน ซึ่งเป็นตามสมมุติฐานทั้งนี้อาจเกิดจากการที่ประชาชนมีการศึกษาต่างกัน ต่างมีความคิดเห็นต่างกันจึงเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนของเทศบาลต่างกัน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบ้านเตื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน โดยรวมมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมุติฐานทั้งนี้อาจเกิดจาก การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนของเทศบาลไม่ได้แบ่งแยกช่วงอายุ ให้ทุกคนมีสิทธิ์ มีเสียงเท่าเทียมกัน ไม่ได้เลือกปฏิบัติ งานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของธนวัฒน์ คำภีลานนท์ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี ใน 4 ด้าน คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการประเมินผล และเพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ตำแหน่ง รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน) และความรู้ในด้านการพัฒนาท้องถิ่น ประชากรที่ใช้ กรรมการชุมชนที่มี เพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่ง รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และความรู้ในด้านการพัฒนาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

13. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้

1.1 ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาและควรให้มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาความต้องการของชุมชนเพื่อจัดทำแผนพัฒนา

1.2 ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการในการดำเนินงานตามโครงการหรือกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาวและควรให้มีส่วนร่วมในโครงการก่อสร้างที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว ได้ดำเนินการ

1.3 องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว ควรจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับเครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องมือ เครื่องใช้ในการประกอบอาชีพของกลุ่มแม่บ้านเพื่อแจกจ่ายให้กับประชาชนในท้องถิ่นและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว ควรจ่ายค่าตอบแทน มอบของรางวัลให้แก่ประชาชน ที่ได้เข้าร่วมโครงการต่าง ๆ

1.4 องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว ควรแต่งตั้งประชาชนเข้าร่วมเป็นกรรมการในการติดตามและประเมินผลการ ปฏิบัติงานตามแผนพัฒนา

1.5 องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว ควรปรับนโยบายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้ประชาชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบต่อสังคม ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัญหาในแต่ละด้านเพิ่มเติมของการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

บรรณานุกรม

โกวิทย์ พวงงาม. (2549). **มิติใหม่การปกครองท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : เสมาธรรม.

นิติพงษ์ พงศ์วิทย์เวคิน. (2551). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอศรีสะเกษ จังหวัดสุโขทัย**.

พรทิพย์ ทับแก้ว. (2554). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ปวีณา วีรยางกูร. (2554). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี**. การค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุมาลี ขำจาด. (2553). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกระโดน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

สิทธิธัญช์ วารุณสรัทธม. (2559). **การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม**. การค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง) สาขาวิชาการเมืองการปกครองสำหรับนักบริหาร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สุเทพ อินทร. (2553). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่จาง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Yamane. (1967). **Taro Statistic: An Introductory Analysis**. New York: Harper & row.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
ขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
PUBLIC PARTICIPATION IN DISASTER PREVENTION AND MITIGATION
OF PHON SUNG SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION,
BAN DUNG DISTRICT, UDON THANI PROVINCE

เจษฎาวัตร์ โพธิ์ชัยศรี
Jassadawat Phochaisri
โกศล สอดส่อง
Koson Sodsong
วิทยาลัยพินิจบัณฑิต
Pitchayabundit College
Email: team_04.dedo@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 24 ตุลาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 19 ธันวาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 19 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือประชาชนที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป ในเขตตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยใช้สูตรของ Taro Yamane จำนวน 386 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ประกอบไปด้วยเนื้อหา 3 ส่วน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ T - test และ F - test สำหรับการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$, S.D.= 0.63) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการฝึกอบรม ($\bar{X} = 3.58$, S.D.= 0.71) รองลงมาคือด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ($\bar{X} = 3.50$, S.D.= 0.74) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการช่วยเหลือส่วนราชการและสังคม ($\bar{X} = 3.35$, S.D.= 0.83) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวมพบว่า อายุและ ระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านเพศ อาชีพ และ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะ แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง

อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ ควรมีการสนับสนุน การพัฒนา ความรู้และทักษะของพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี อย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

The main objectives of this research were to study people's participation in disaster prevention and mitigation of Phon Sung Subdistrict Administrative Organization, Ban Dung District, Udon Thani Province. The samples used in this research were people aged 18 years and over in Phon Sung Subdistrict, Ban Dung District, Udon Thani Province. Using the formula of 386 Taro Yamane, the data collection tool was used. is a questionnaire about public participation in disaster prevention and mitigation. It consists of 3 parts: statistics used in data analysis. are descriptive statistics such as number, percentage, mean and standard deviation. For general information on the sample Inferential statistics were T - test and F - test for comparing people's participation in disaster prevention and mitigation of Phon Sung Subdistrict Administrative Organization, Ban Dung District, Udon Thani Province. classified by personal factors.

The results showed that Public Participation in Disaster Prevention and Mitigation of Phon Sung Subdistrict Administrative Organization, Ban Dung District, Udon Thani Province Overall, it was at a moderate level ($\bar{X} = 3.48$, $SD = 0.63$). When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest mean was training ($\bar{X} = 3.58$, $SD = 0.71$), followed by helping victims. disaster ($\bar{X} = 3.50$, $SD = 0.74$) and the aspect with the least mean was government and social assistance ($\bar{X} = 3.35$, $SD = 0.83$). Phon Sung Subdistrict Administration, Ban Dung District, Udon Thani Province classified by personal factors Overall, it was found that age and education level The difference was statistically significant at the 0.05 level. In terms of sex, occupation and average monthly income. It was found that they were not different. Suggestions for developing people's participation in disaster prevention and mitigation of Phon Sung Subdistrict Administrative Organization, Ban Dung District, Udon Thani Province include: there should be support, development, knowledge and skills of disaster prevention and mitigation staff. in Phon Sung Subdistrict Administrative Organization, Ban Dung District, Udon Thani Province on an annual basis.

Keywords: Participation, Disaster Prevention and Mitigation, Subdistrict Administrative Organization

1. บทนำ

ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน ภัยพิบัติอันเป็นสาธารณภัย มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและรุนแรงมากขึ้น การดำเนินงานเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จึงนับว่าเป็นบทบาทสำคัญและจำเป็นโดยหน่วยงานทุกภาคส่วนจะต้องบูรณาการงานร่วมกัน เพื่อเตรียมความพร้อมรองรับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจจะ

เกิดขึ้นด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ สามารถให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ได้ทันต่อเหตุการณ์ นำมาซึ่งความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและภาครัฐ ส่งผลต่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศโดยรวมของสาธารณภัย มีสาเหตุเนื่องจากความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศของโลก ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมไทยจากสังคมชนบทไปสู่สังคมเมืองอย่างรวดเร็ว ทำให้ประชาชนมีโอกาสอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ความเสียหายจากสาธารณภัยทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทั้งภัยที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น ภัยน้ำท่วม ภัยแล้ง ภัยหนาว ภัยโคลน และภัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น อัคคีภัย ภัยจาก การคมนาคมขนส่ง อุบัติภัย และภัยจากสารเคมีและวัตถุอันตรายร้ายแรง การตัดไม้ทำลายป่า การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมากเกินไป ก๊าซเรือนกระจกที่ถูกปล่อยออกมาจำนวนมากล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้ภัยพิบัติทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น United Nations (UN) ได้กำหนดวาระการพัฒนาภายหลังปี พ.ศ. 2558 (post- 2015 development agenda) ตามกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน “การพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยประเด็นสำคัญของวาระการพัฒนาภายหลังปี พ.ศ.2558 คือ การจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน(Sustainable Development Goals–SDGs) มีเป้าหมายลำดับที่ 13 คือ การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ซึ่งนำไปสู่การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติครั้งที่ 3 ณ เมืองเซนได ประเทศญี่ปุ่น โดยประเทศไทยได้รับรองกรอบการดำเนินงานเซนได เพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. 2558 -พ.ศ. 2573 (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030: The Sendai Framework) มีเป้าหมายเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสี่ยงใหม่และลดความเสี่ยงที่มีอยู่ เพื่อป้องกันความล่อแหลมและเปราะบางต่อภัยพิบัติให้น้อยลง และช่วยเตรียมความพร้อมในการเผชิญเหตุ และการฟื้นฟูหลังเกิดภัยที่มีประสิทธิภาพ (Department of Disaster Prevention and Mitigation, 2016)

เมื่อเดือนพฤษภาคม 2549 ได้เกิดพายุโคลนถล่มที่จังหวัดอุตรดิตถ์ พิษณุโลกและแพร่ ภัยพิบัติทางธรรมชาติเหล่านี้สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนจำนวนมากอย่างประมาณค่ามิได้ส่วนภัยพิบัติที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ได้แก่ รถบรรทุกแก๊สระเบิดบริเวณถนนเพชรบุรีตัดใหม่ที่กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 24 กันยายน 2533 ทำให้มีผู้เสียชีวิต 81 คน รถบรรทุกแก๊สระเบิดที่จังหวัดพังงา เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2534 มีผู้เสียชีวิต 166 คน เมื่อภัยพิบัติเกิดขึ้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน มีหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบ ทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น กระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาภัย การบูรณะฟื้นฟู การสงเคราะห์ผู้ประสบภัย การอพยพประชาชน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย การจัดการจราจรกระทรวงสาธารณสุข มีหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาพยาบาลการป้องกันโรคติดต่อ การสำรองเวชภัณฑ์ต่าง ๆ กระทรวงคมนาคม มีหน้าที่ในการขนส่ง และเส้นทางจราจร สภากาชาดไทย มีหน้าที่ในการบรรเทาทุกข์การสำรองโลหิต หรือสภาสังคมสงเคราะห์มีหน้าที่สงเคราะห์ผู้ประสบภัย (ประมวล สุขพอ, 2559)

งานป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนอยู่ในการควบคุมกำกับดูแลของงานป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย แต่หลังจากการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ. 2545 ได้ยุบรวมภารกิจของกองป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน มาสังกัดกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม พ.ศ. 2545 และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2545 สังกัดกลุ่มภารกิจด้านสาธารณภัยและพัฒนาเมืองกระทรวงมหาดไทย จนถึงปัจจุบัน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน และมีบทบาทภารกิจในการให้ความช่วยเหลือและบรรเทาภัยในลำดับแรกก่อนที่หน่วยงานภายนอกจะเข้าไปให้ความช่วยเหลือ ประกอบ

กับพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 20 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่มีหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตท้องถิ่นของตน โดยมีผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่นั้นเป็นผู้รับผิดชอบในฐานะผู้อำนวยการงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้ดำเนินการทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ได้กำหนดให้กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งพื้นที่ ทำหน้าที่อำนวยความสะดวก ควบคุม ปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินท้องถิ่นและเผชิญเหตุเมื่อเกิดสาธารณภัยขึ้น โดยมีผู้อำนวยการท้องถิ่น เป็นผู้ควบคุมและสั่งการเพื่อทำหน้าที่จัดการสาธารณภัยที่เกิดขึ้นจนกว่าสถานการณ์จะกลับเข้าสู่ภาวะปกติ

เนื่องจากชุมชนเป็นด่านแรกที่จะต้องเผชิญกับผลกระทบ ของภัยพิบัติ เนื่องจากจำนวนบุคลากรขององค์กรการบริหารส่วนตำบลมีไม่เพียงพอที่จะบริการประชาชนได้อย่างทั่วถึง จึงเกิดแนวคิดใน การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัย การเข้ามาร่วมวางแผน ร่วมตรวจ สอบการทำงาน ร่วมตัดสินใจ การเข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมทำของประชาชนเช่นนี้ทำให้ลดภาระของทางราชการ และตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้ อย่างทั่วถึง และเพื่อให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อาศัยอยู่ในองค์กรการบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ได้มีส่วนร่วมในการจัดการภัยพิบัติ และการมีส่วนร่วมในการจัดการภัยพิบัติมากนักน้อยเพียงไร เพื่อนำผลงานการวิจัยไปใช้ในการกำหนดแนวทางการเข้าไปมีส่วนร่วม ของประชาชนในการจัดการภัยพิบัติของหน่วยงานของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

3. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาของการศึกษาจากคู่มือการใช้งาน - กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย, 2558 และจำแนกออกเป็นรายด้านได้ดังนี้

- 1.1 ด้านการฝึกอบรม
- 1.2 ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย
- 1.3 ด้านการช่วยเหลือส่วนราชการและสังคม
- 1.4 ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ประชาชนที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 11,455 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 386 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณตามสูตร Taro Yamane (Yamane, 1973, 125) และได้กลุ่มตัวอย่างมา หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับฉลากจากประชากรตามสัดส่วนของประชากรของแต่ละหมู่บ้าน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษาครั้งนี้ ทำการศึกษาในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี เท่านั้น

4. ขอบเขตด้านตัวแปร

4.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ของประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการฝึกอบรม ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ด้านการช่วยเหลือส่วนราชการและสังคม และด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

5. ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตั้งแต่ เดือนเมษายน ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2564

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทแสดงความคิดเห็น ปฏิบัติ ในกิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการฝึกอบรม ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ด้านการช่วยเหลือหน่วยงานราชการและสังคม ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

สาธารณภัย หมายถึง อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระวางของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุข ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ และให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรมด้วย

ชุมชน หมายถึง กลุ่มบุคคลหลาย ๆ กลุ่ม ที่รวมกันอยู่ในอาณาเขตบริเวณเดียวกัน และบุคคลเหล่านั้นมีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการติดต่อสังสรรค์กันมีผลประโยชน์ร่วมกันและมีวัฒนธรรมอย่างเดียวกัน

ประชาชน หมายถึง บุคคลที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

ความมีเหตุผล หมายถึง การใช้หลักเหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ

องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) รูปแบบหนึ่งที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลสามารถดำเนินกิจการต่าง ๆ ด้วยตนเอง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

ด้านการฝึกอบรม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมหลักการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การระงับภัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม การมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมความปลอดภัยทางถนนและกฎจราจร การมีส่วนร่วมในการฝึกอบรม /สาธิตในการซักซ้อมแผนด้านการป้องกันอุบัติเหตุต่างๆ /สาธิตด้านการกู้ชีพและช่วยเหลือผู้ประสบภัย

ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย หมายถึง การมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยด้านไฟไหม้ การมีส่วนร่วมปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยด้านลมพายุ การมีส่วนร่วมปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยด้านน้ำท่วม การมีส่วนร่วมปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยด้านภัยแล้ง การมีส่วนร่วมปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยด้านสารเคมี

ด้านการช่วยเหลือส่วนราชการและสังคม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการให้การสนับสนุนส่วนราชการ/หน่วยงานในพื้นที่หรือหน่วยงานข้างเคียงในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานของทางราชการในวันสำคัญ และพิธีการสำคัญ การมีส่วนร่วมในการรักษาความปลอดภัยต่อสถานที่และบุคคลสำคัญในโอกาสและงานพิธีต่างๆ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานช่วยเหลือสังคมในช่วงเทศกาลสำคัญๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย หมายถึง การมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการวางแผนในการจัดหา/เก็บรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ยานพาหนะวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การวางแผนการอพยพประชาชนไปยังพื้นที่ปลอดภัย การวางแผนจัดส่งเครื่องอุปโภค บริโภค น้ำดื่มที่จำเป็นต่อการดำรงชีพไปยังพื้นที่ปลอดภัย การวางแผนในการค้นหาและช่วยเหลือผู้บาดเจ็บจากสาธารณภัย

5. ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
2. ทราบถึงความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. ได้ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

6. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 11, 297 คน
2. การกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 386 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการของ ยามาเน่ (Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ .05 ได้เท่ากับ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 386 คน ขอบเขตด้านพื้นที่ประชาชนในอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จากสูตร ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973, 125)

7. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบตามประเด็นที่ตรงกับความเป็นจริงและความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามตรวจสอบรายการ (Check list) เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการฝึกอบรม ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ด้านการช่วยเหลือส่วนราชการและสังคม และด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

8. การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและทดสอบแบบสอบถาม ดังนี้

1. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
2. กำหนดเนื้อหาของคำถามในแบบสอบถาม และนิยามตัวแปรที่ต้องการวัด เพื่อให้ครอบคลุมในเรื่องที่ศึกษา และมีลักษณะซึ่งทุกคนสามารถตอบข้อเท็จจริงได้
3. เพื่อให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์ในเนื้อหา ภาษาและความเที่ยงตรงผู้วิจัยได้นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาความเที่ยงตรง ในเนื้อหา (contents validity)
4. ประมวลผลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ นำมาปรับปรุงแบบสอบถาม เสนอกรรมการที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกันกับประชากรกลุ่มตัวอย่าง ที่องค์การบริหารส่วนตำบลจำปาโมง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 30 คน ต่อจากนั้นนำแบบสอบถามไปวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient alpha) ของ Cronbach โดยต้องได้ค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.72 ขึ้นไป

9. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาวิจัย ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้ศึกษาวิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
2. ผู้ศึกษาวิจัย ส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง แจกแบบสอบถามและรับแบบสอบถามคืนมาด้วยตนเองโดยทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
3. สรุปผล อภิปรายผลและเขียนรายงานผล

10. การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจง ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เสนอข้อมูลเป็นตาราง

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D) ทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จำแนกตามเพศ โดยการทดสอบค่าทีแบบอิสระ (t-test for Independent Samples) โดยกำหนด ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยใช้ สถิติ F-test (One-way Anova) โดยการทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป และหากพบว่ามี ความแตกต่างรายคู่เกิดขึ้น ผู้วิจัยต้องทำการทดสอบต่อไปว่าค่าเฉลี่ยคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน และแตกต่างกันอย่างไร ตามวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe's method)

3. ข้อมูลที่เป็นข้อเสนอแนะทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เป็นหัวข้อ และประเด็นสำคัญ

11. ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 56.74 อายุอยู่ระหว่าง 30 – 39 ปี จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 36.79 และช่วงอายุที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 18 – 29 ปี จำนวน 36 คิดเป็นร้อยละ 9.33 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 33.42 และน้อยที่สุดคือสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 7.25 ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27.98 และน้อยที่สุดคือพนักงาน/ลูกจ้างเอกชน จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.22 ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 41.45 และน้อยที่สุดคือระหว่าง 25,001 – 30,000 บาท จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.07

ตารางที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมและรายด้าน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านการฝึกอบรม	3.58	0.71	มาก
2. ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย	3.50	0.74	มาก
3. ด้านการช่วยเหลือส่วนราชการและสังคม	3.35	0.83	ปานกลาง
4. ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	3.45	0.74	ปานกลาง
รวม	3.48	0.63	ปานกลาง

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบล โพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$, S.D.= 0.63) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการฝึกอบรม ($\bar{X} = 3.58$, S.D.= 0.71) รองลงมาคือ ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ($\bar{X} = 3.50$, S.D.= 0.74) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการช่วยเหลือส่วนราชการและสังคม ($\bar{X} = 3.35$, S.D.= 0.83) และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ดังได้

2.1 ด้านการฝึกอบรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, S.D.= 0.71) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 1. ท่านมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมหลักการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ($\bar{X} = 3.73$, S.D.= 0.81) รองลงมาคือ ข้อ 2. ท่านมีส่วนร่วมในการฝึกอบรม/สาธิตด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและระงับภัยต่างๆ ที่เกิดขึ้น เช่น ไฟไหม้ , น้ำท่วม ($\bar{X} = 3.69$, S.D.= 0.73) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 3. ท่านมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมความปลอดภัยทางถนนและกฎจราจร ($\bar{X} = 3.38$, S.D.= 0.96)

2.2 ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$, S.D.= 0.74) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 7. ท่านมีส่วนร่วมปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยด้านไฟไหม้ ($\bar{X} = 3.59$, S.D.= 0.93) รองลงมาคือ ข้อ 8. ท่านมีส่วนร่วมปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยด้านลมพายุ ($\bar{X} = 3.57$, S.D.= 0.90) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 10. ท่านมีส่วนร่วมปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยด้านภัยแล้ง ($\bar{X} = 3.41$, S.D.= 1.00)

2.3 ด้านการช่วยเหลือส่วนราชการและสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$, S.D.= 0.83) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 16. ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ($\bar{X} = 3.49$, S.D.= 0.99) รองลงมา คือข้อ 15. ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานช่วยเหลือสังคมในช่วงเทศกาลสำคัญ ๆ เช่น วันปีใหม่ , วันสงกรานต์ ($\bar{X} = 3.33$, S.D.= 0.97) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 13. ท่านมีส่วนร่วมในการให้การสนับสนุนส่วนราชการ/หน่วยงานในพื้นที่การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ($\bar{X} = 3.28$, S.D.= 1.01)

2.4 ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45$, S.D.= 0.74) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 20. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดส่งเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อการดำรงชีพไปยังพื้นที่ประสบภัย ($\bar{X} = 3.50$, S.D.= 1.00) รองลงมา คือข้อ 19. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการอพยพประชาชนไปยังพื้นที่ปลอดภัย ($\bar{X} = 3.49$, S.D.= 0.99) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 17. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.42$, S.D.= 0.97)

3. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวมพบว่า อายุและ ระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านเพศ อาชีพ และ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะ แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ได้แก่

1. ควรมีการสนับสนุน การพัฒนา ความรู้และทักษะของพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี อย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี

2. ภาครัฐควรส่งเสริมด้านกิจการอาสาสมัครให้มากขึ้น เช่นอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนซึ่งเป็นประชาชนในชุมชน

3. ควรสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินนโยบายให้กับหน่วยงานในพื้นที่อย่างเพียงพอ ไม่ว่าจะในด้านงบประมาณ บุคลากร เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ ในการปฏิบัติงาน
4. องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สูงควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมชุมชนในการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยการอพยพ การเอาตัวรอดเมื่อเกิดสาธารณภัย รวมถึงให้ความรู้เกี่ยวกับสาธารณภัยโดยชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสาธารณภัย แนวทางในการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดภัย หรือคาดว่าจะเกิดภัย
5. หน่วยงานในพื้นที่ควรที่จะมีการประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่อื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการบูรณาการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการ

12. อภิปรายผล

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$, S.D.= 0.63) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการฝึกอบรม ($\bar{X} = 3.58$, S.D.= 0.71) รองลงมาคือด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ($\bar{X} = 3.50$, S.D.= 0.74) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการช่วยเหลือส่วนราชการและสังคม ($\bar{X} = 3.35$, S.D.= 0.83) อาจเนื่องมาจากประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลโพธิ์สูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี บางส่วนยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สูง จึงทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นทางองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สูง ต้องมีการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ดีให้กับประชาชนรวมถึงเรื่องของการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายช่องทางมากกว่านี้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอิทธิกร รุจิระภูมิ และเทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์ (2561) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ของอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม และปัจจัยการนำนโยบายไปปฏิบัติด้านประชากรรัฐ ต่างมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยในอำเภอฮอด โดยมีระดับความสัมพันธ์ในทางบวกค่อนข้างสูง จุดแข็งคือประชาชนส่วนใหญ่มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม จุดอ่อนคือทรัพยากรในการดำเนินงานมีไม่เพียงพอทั้งในด้านบุคลากรและงบประมาณ ในด้านโอกาส คือเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยช่วยลดระยะเวลาและขั้นตอนในการทำงาน อุปสรรคคือสภาพเศรษฐกิจตกต่ำ ข้อเสนอแนะคือภาครัฐควรสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นในการนำนโยบายประชากรรัฐด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมไปปฏิบัติให้แก่หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ และชุมชนอย่างเพียงพอ ควรมีการประชาสัมพันธ์ เสริมสร้างความรู้ และความตระหนักให้แก่ชุมชน อย่างทั่วถึง ส่งเสริมด้านเศรษฐกิจของชุมชนเพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งควรนำโอกาสด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินนโยบายประชากรรัฐในด้านสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุด และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของน้อยใจยา แก้ววงษา (2558) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรณีศึกษา : เทศบาลตำบลบางซ้าย อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทั้งนี้อาจเป็นเพราะการประชาสัมพันธ์ และการเข้าถึงประชาชนอาจยังไม่มากพอ ควรให้มีการอธิบายและเข้าถึงประชาชนในเขตพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมและเข้าใจถึงแนวทางในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้มากยิ่งขึ้น การเตรียมตัวก่อนเกิดสาธารณภัย อยู่ในระดับปานกลาง เพราะประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบขั้นตอนในการเตรียมตัวก่อนเกิดสาธารณภัย และการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เนื่องจากเทศบาลตำบลบางซ้ายไม่มีการอบรม การเตรียมความพร้อม การซ้อมแผนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่วนผลการ

เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบล โพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวมพบว่า อายุและ ระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านเพศ อาชีพ และ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลงานของ Kaewwongsa N. 2015) พบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านการเตรียมตัวก่อนเกิดสาธารณภัย การมีส่วนร่วม ขณะเกิดสาธารณภัย และการฟื้นฟูหลังเกิดสาธารณภัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลงานวิจัย ของกุลจิราเสาวลักษณ์จินดา(2555) พบว่าเพศ สถานภาพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีผลต่อการ มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน

13. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้

1.1 สนับสนุน การพัฒนา ความรู้และทักษะของพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี อย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี

1.2 สนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินนโยบายให้กับหน่วยงานในพื้นที่อย่างเพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นด้าน งบประมาณ บุคลากร เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ ในการปฏิบัติงาน

1.3 ส่งเสริมชุมชนในการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยการอพยพ การเอาตัวรอดเมื่อเกิด สาธารณภัย รวมถึงให้ความรู้เกี่ยวกับสาธารณภัยโดยชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสาธารณภัย แนวทาง ในการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดภัย หรือคาดว่าจะเกิดภัย

1.4 สร้างเครือข่ายภายในชุมชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จัดตั้งเป็นชุมชนต้นแบบ ยกย่องเป็นแบบอย่างที่ดีในการทุ่มเทเสียสละให้กับชุมชนอื่น

1.5 พัฒนาระบบการสื่อสารให้ครอบคลุมทั้งชุมชน ระบบเครือข่ายโทรศัพท์ วิทยุสื่อสาร รวมถึงการใช้ เทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการแจ้งเหตุฉุกเฉิน เช่น ไลน์ หรือ เฟสบุ๊ค

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

2.2 ควรศึกษาปัญหาของเจ้าหน้าที่ในการทำงานเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของ องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ว่ามีปัญหาด้านใดบ้างเพื่อที่จะเอามาพัฒนา ปรับปรุงต่อไป

บรรณานุกรม

กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา. (2555). การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษา อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ธิญบุรี.

ทแก้ว นุศรีวอ. (2560). ประสิทธิภาพในการใช้เครื่องกลในการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยของศูนย์ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขต 7 สกลนคร. เอกสารประกอบการขอประเมินบุคคลเพื่อแต่งตั้ง ให้ดำรงตำแหน่งนักวิเคราะห์นโยบาย และแผนเชี่ยวชาญ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.

น้อยใจยา แก้ววงษา. (2557). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
กรณีศึกษา : เทศบาลตำบลบางซ้าย อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.** วิทยานิพนธ์
รป.ม. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, กรม. กระทรวงมหาดไทย. (2550). **พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทา
สาธารณภัย พ.ศ. 2550 และอนุบัญญัติ.** กรุงเทพฯ : สำนักมาตรการป้องกันสาธารณภัย.

ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, กรม. กระทรวงมหาดไทย. (2558). **พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทา
สาธารณภัย พ.ศ. 2558 และอนุบัญญัติ.** กรุงเทพฯ : สำนักมาตรการป้องกันสาธารณภัย.

ศูนย์วิจัยทางระบาดวิทยาภัยพิบัติ. (2560). **ความสูญเสียจากสาธารณภัยในทวีปเอเชีย.** Centre for
Research on the Epidemiology of Disasters: CRED, UNISDR.

ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, กรม. (2553). **พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 แก้ไข
เพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2552.** กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาระบบ รูปแบบและโครงสร้าง.

Department of Disaster Prevention and Mitigation. (2016). **United Nations. Global
Assessment Report on Disaster Risk Reduction 2015.** New York.

Yamane. (1967). **Taro Statistic: An Introductory Analysis.** New York: Harper & row.

การทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์ โรงพยาบาลหนองบัวลำภู TEAMWORK OF MEDICAL PERSONNEL NONG BUA LAMPHU HOSPITAL

ศาสตราจารย์ สรรธา สารราษฎร์

Satthra Sararat

โกศล สอดส่อง

Koson Sodsong

วิทยาลัยพิชญบัณฑิต

Pitchayabundit College

Email: satthra235@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 24 กรกฎาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 19 ธันวาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 19 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลหนองบัวลำภู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือบุคลากรทางการแพทย์ในโรงพยาบาลหนองบัวลำภู โดยใช้สูตรของ Taro Yamane คำนวณ ได้จำนวน 270 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถามเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์ ประกอบไปด้วยเนื้อหา 3 ส่วน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ T - test และ F - test สำหรับการเปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์ โรงพยาบาลหนองบัวลำภู ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และประสบการณ์การทำงาน

ผลการวิจัย พบว่า การทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์ โรงพยาบาลหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49$, S.D.= 0.46) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการกำหนดภารกิจและเป้าหมายของทีมงาน ($\bar{X} = 3.55$, S.D.= 0.72) รองลงมา คือด้านการกระจายความเป็นผู้นำ ($\bar{X} = 3.54$, S.D.= 0.78) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านการสื่อสารกันอย่างไม่เปิดเผย ($\bar{X} = 3.39$, S.D.= 0.74) ผลการเปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์ โรงพยาบาลหนองบัวลำภู ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวม พบว่า เพศ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และประสบการณ์การทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอายุ พบว่าไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะ แนวทางพัฒนาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์ โรงพยาบาลหนองบัวลำภู ได้แก่ ควรมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการอบรมเพิ่มเติมความรู้ในสายงาน หรือส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น

คำสำคัญ: การทำงานเป็นทีม, บุคลากรทางการแพทย์, โรงพยาบาล

Abstract

The main objective of this research was to study the teamwork of medical personnel at Nongbualamphu Hospital. The samples used in this research were medical personnel in Nong Bua Lamphu Hospital. Using Taro Yamane's formula, 270 people were calculated. is a questionnaire about the teamwork of medical personnel It consists of 3 parts: statistics used in data analysis, are descriptive statistics, i.e. number, percentage, mean, and standard deviation for the general data of the sample. Inferential statistics include T-test and F-test for comparing teamwork of healthcare professionals. Nong Bua Lamphu Hospital classified by gender, age, educational level monthly income and work experience.

The results of findings were as follows teamwork of medical personnel Nong Bua Lamphu Hospital Overall, it was at a moderate level ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.46) and when considering each aspect, it was found that the side with the highest mean The aspects of setting the mission and goals of the team ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.72), followed by the distribution of leadership ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.78) and the aspect with the least mean. is the aspect of open communication ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 0.74). Comparative results of teamwork of healthcare professionals Nong Bua Lamphu Hospital classified by gender, age, educational level monthly income and work experience. Overall, it was found that gender, educational level monthly income and work experience The difference was statistically significant at the 0.05 level. As for age, it was found that there was no difference. Suggestions, guidelines for developing teamwork of medical personnel Nong Bua Lamphu Hospital, namely, there should be continuous personnel development. Promote additional training in the field of knowledge or promote further studies at a higher level.

Keywords: teamwork, medical personnel, hospital

1. บทนำ

การทำงานเป็นทีม มีความสำคัญต่อการทำงานในองค์กรเป็นอย่างมาก ไม่เพียงแต่ทีมงานจะช่วยทำให้วัตถุประสงค์ของหน่วยงานบรรลุเป้าหมายเท่านั้น แต่ทีมงานยังจะเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อบรรยากาศการทำงานของหน่วยงานอีกด้วย หน่วยงานมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างทีมงานด้วยเหตุผลต่อไปนี้ 1. งานบางอย่างไม่สามารถทำสำเร็จเพียงคนเดียว 2. หน่วยงานมีงานเร่งด่วนที่ต้องการระดมบุคลากรเพื่อปฏิบัติงานให้เสร็จทันเวลาที่กำหนด 3. งานบางอย่างต้องอาศัยความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญจากหลายฝ่าย 4. งานบางอย่างเป็นงานที่มีหลายหน่วยงานรับผิดชอบ ต้องการความร่วมมืออย่างจริงจังจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง 5. เป็นงานที่ต้องการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อแสวงหาแนวทาง วิธีการ เป้าหมายใหม่ ๆ 6. หน่วยงานต้องการสร้างบรรยากาศของความสามัคคีให้เกิดขึ้น การทำงานเป็นทีมในองค์กร ย่อมเกิดปัญหาในการทำงาน เนื่องจากเป็นการทำงานร่วมกันกับบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป จึงก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายหากทีมงานในองค์กรมีจำนวนเพิ่มขึ้น ปัญหาก็จะมีมากขึ้น

สภาพปัญหาจากการเป็นทีม ได้แก่ 1. ขาดภาวะผู้นำในทีมงาน ขาดความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อทีม ขาดระเบียบวินัยและควบคุมกันไม่ได้ 2. ขาดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน 3. ขาดความเข้าใจหรือไม่ยอมรับในวัตถุประสงค์ของทีม 4. ขาดการประสานงาน 5. ขาดความสามัคคี 6. ขาดความพอใจในงาน

7. วิธีการทำงานที่ไม่เหมาะสม 8. กำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบไม่ชัดเจน 9. ขาดวินัย และการควบคุม 10. การสื่อสารที่ไม่มีประสิทธิภาพความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมทีมงานไม่เป็นไปในทางสนับสนุนซึ่งกันและกัน

ในทางปฏิบัติพบว่า สถานบริการสุขภาพหลายแห่งมีความร่วมมือในการปฏิบัติงานที่ด้อยประสิทธิภาพ สาเหตุของปัญหามีอยู่หลากหลาย ทั้งปัจจัยองค์การที่ไม่มีนโยบายที่ชัดเจนและระบบบริหารจัดการไม่ดี ปัจจัยด้านบุคลากรซึ่งยังคงมีทัศนคติแบบเดิมคือ แพทย์เป็นหัวหน้าทีมผู้สั่งการโดยพยาบาลหรือบุคลากรทีมสุขภาพอื่น ๆ เป็นผู้รับคำสั่งปฏิบัติ ไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นรวมทั้งปัญหาจากบุคลากรขาดทักษะความรู้ความสามารถเชิงวิชาชีพ ทักษะการสื่อสาร การประสานงาน การให้ข้อมูลย้อนกลับหรือข้อเสนอแนะขาดความน่าเชื่อถือและยอมรับจากบุคลากรทีมสุขภาพอื่น ๆ ความร่วมมือในการปฏิบัติงานที่ไม่มีประสิทธิภาพระหว่างบุคลากรทีมสุขภาพ จะส่งผลกระทบต่อผู้ป่วยญาติ ทีมสุขภาพและองค์กรทั้ง ๆ ที่สาเหตุของปัญหาเหล่านี้สามารถร่วมมือกันป้องกันได้ (สิระยา สัมมาวาจ, 2540) อาจทำให้งานเกิดความผิดพลาดเสียหาย ไม่บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้และอาจเกิดปัญหาจริยธรรมได้ (Lason E., 1999) จากการศึกษาในเรื่องปัจจัยส่วนบุคคลปัจจัยระหว่างบุคคลปัจจัยองค์การและปัจจัยวิชาชีพ พบว่าปัจจัยดังกล่าวก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของการปฏิสัมพันธ์ในการรักษาพยาบาล มีการวางแผนร่วมกัน ความพึงพอใจการตัดสินใจและการแก้ปัญหาในทีมสุขภาพดีขึ้น นอกจากนี้นโยบายขององค์กรที่ส่งเสริมความร่วมมือจะมีผลต่อระดับความร่วมมือในการปฏิบัติงานของบุคลากรสร้างความเชื่อมั่นและการรับรู้คุณค่าของความร่วมมือในการดูแลผู้รับบริการร่วมกัน (Bri J Com Nurs, 1999)

ปัญหาดังกล่าว จะเป็นเครื่องกีดขวางและทำลายบรรยากาศที่จะช่วยให้สมาชิกเกิดความพอใจที่จะทำงานร่วมกัน ต่างคนก็ต่างมีเป้าหมายส่วนตัวมุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม นำเรื่องส่วนตัวเข้ามารวมกับเรื่องงาน ไม่มีการให้เกียรติต่อกัน ต่างคนต่างไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ไม่มุ่งสู่วิสัยทัศน์และเป้าหมายเดียวกัน เหล่านี้ล้วนแต่นำมาซึ่งความล้มเหลวในการทำงานเป็นทีมทั้งสิ้น การดำเนินงานของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลหนองบัวลำภู พบว่าการปฏิบัติงานของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานไม่ให้ความร่วมมือและไม่เต็มใจทำงาน เนื่องจากส่วนใหญ่จะมีปัญหาเรื่อง การมอบหมายงานตามบทบาทหน้าที่ ขาดการสื่อสารกันอย่างเปิดเผย ความขัดแย้งทางด้านความคิด ขาดความเสียสละ ปัญหาครอบครัวและเรื่องส่วนตัว ขาดการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ทำให้ผลงานหรือการดำเนินงานบางโครงการ บางกิจกรรม หรือทุกโครงการ และกิจกรรมไม่ดีเท่าที่ควรหรือไม่ทันตามเวลาที่กำหนดและไม่บรรลุเป้าหมายที่คาดหวัง จากการที่บุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลหนองบัวลำภู ไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานในแต่ละโครงการ/กิจกรรม บางคนก็ไม่ร่วมโครงการ/กิจกรรม บางคนก็ไม่มา ไม่มีหลักเกณฑ์หรือระเบียบตายตัวว่าคนที่ ไม่มาจะมีผลกระทบอย่างไร ก็จะกลายเป็นว่ามากก็ได้ไม่มากก็ได้ คนมากก็ทำไปคนไม่มากก็ไม่มีผลอะไร ทั้งยังสร้างความขัดแย้งในองค์กรตามมาตลอดที่มีโครงการ/กิจกรรม โดยเฉพาะโครงการ/กิจกรรมที่จัด ในวันเสาร์ – วันอาทิตย์ จะได้รับความร่วมมือน้อยมาก คนที่มา ก็จะเป็นต้นเรื่องของโครงการ/กิจกรรมที่จัดเท่านั้น ทำให้บางครั้งโครงการ/กิจกรรมที่ดำเนินการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยจะได้รับการตำหนิจากประชาชนว่าบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลหนองบัวลำภู มีตั้งหลายคน แต่เห็นหน้าเดิม ๆ ที่มาเท่านั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาพัฒนาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลหนองบัวลำภู เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาการทำงานเป็นทีมให้สามารถปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างประสบความสำเร็จ และเป็นการพัฒนาบุคลากรขององค์กรให้เป็นผู้ที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้องค์กรประสบความสำเร็จในการดำเนินงานต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลหนองบัวลำภู
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์ โรงพยาบาลหนองบัวลำภู ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์ โรงพยาบาลหนองบัวลำภู

3. ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลหนองบัวลำภู โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากนโยบายของคณะผู้บริหารของโรงพยาบาลหนองบัวลำภูได้ (บุญเลิศ ส่องสว่าง 2339, 148-149) มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการกำหนดภารกิจและเป้าหมายของทีมงาน 2) ด้านการมอบหมายงานตามบทบาทหน้าที่ 3) ด้านการสื่อสารกันอย่างเปิดเผย 4) ด้านการกระจายความเป็นผู้นำ 5) ด้านการตัดสินใจร่วมกัน
2. ประชากร คือบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลหนองบัวลำภูได้แก่ ข้าราชการจำนวน 467 คน ลูกจ้างประจำ 26 คน พนักงานราชการ 28 คน พนักงานกระทรวงสาธารณสุขจำนวน 304คน รวมทั้งหมด 825 ราย ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 270 คน
3. ขอบเขตด้านระยะเวลาระยะเวลาในการศึกษาคือระหว่าง 1 เมษายน - มีนาคม 2564

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

บุคลากร หมายถึง ข้าราชการ พนักงานกระทรวงสาธารณสุข ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลหนองบัวลำภู

การทำงานเป็นทีม หมายถึง การดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลหนองบัวลำภู เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการทำงานอย่างเดียวกัน

การพัฒนาการทำงานเป็นทีม หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้บุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลหนองบัวลำภู ได้ทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนการทำงานเป็นทีมที่ดีขึ้นกว่าเดิม ใน 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการกำหนดภารกิจและเป้าหมายของทีมงาน หมายถึง การร่วมกันกำหนดภาระงาน และเป้าหมายการทำงานร่วมกันเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
2. ด้านการมอบหมายงานตามบทบาทหน้าที่ หมายถึง การมอบหมายภาระงานให้ รับผิดชอบและปฏิบัติงานที่ตนเองรับผิดชอบอย่างชัดเจน และมีความพยายามทำงานให้สำเร็จตามที่ทีมต้องการ
3. ด้านการสื่อสารกันอย่างเปิดเผย หมายถึง การมีความเชื่อมั่นและไว้วางใจซึ่งกัน และกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปรายปัญหา ระวังกันด้วยความจริงใจ เต็มใจและเปิดเผย
4. ด้านการกระจายความเป็นผู้นำ หมายถึง การมีความสามารถเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีได้ทุกคน หมุนเวียนสลับเปลี่ยนกันไปตามสถานการณ์
5. ด้านการตัดสินใจร่วมกัน หมายถึง การตัดสินใจร่วมกันในการดำเนินงาน ใช้หลักการโดยกลุ่มกระบวนการตัดสินใจยึดหยุ่นตามสถานการณ์ มีข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องชัดเจน ทุกคน เห็นด้วยในหลักการและเต็มใจที่จะปฏิบัติตามมติ

5. ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลหนองบัวลำภู
2. ได้ทราบถึงแนวทางการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลหนองบัวลำภู
3. เป็นข้อมูลสารสนเทศหรือรูปแบบในการวางแผนพัฒนาบุคลากรสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่สนใจนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทีมงาน

6. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลหนองบัวลำภูได้แก่ ข้าราชการจำนวน 467 คน ลูกจ้างประจำ 26 คน พนักงานราชการ 28 คน พนักงานกระทรวงสาธารณสุขจำนวน 304 คน รวมทั้งหมด 825 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ประชากร 825 คน โดยใช้แนวคิดการ กำหนด ขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (1973, 125) (อ้างอิงใน บุญชม ศรีสะอาด 2538 : 40) และการกำหนดความคลาดเคลื่อน 5% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 270 คน

7. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง และแบบสอบถาม ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) เพื่อสอบถามข้อมูล ประกอบไปด้วย 1. เพศ 2. อายุ 3. ระดับการศึกษา 4. รายได้ และ 5. ประสบการณ์การทำงาน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์ โรงพยาบาลหนองบัวลำภู ประกอบไปด้วย 5 ด้านคือ 1) ด้านการกำหนดภารกิจและเป้าหมายของทีมงาน 2) ด้านการมอบหมายงานตามบทบาทหน้าที่ 3) ด้านการสื่อสารกันอย่างเปิดเผย 4) ด้านการกระจายความเป็นผู้นำ 5) ด้านการตัดสินใจร่วมกัน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2548, 99) มีระดับการให้เล็อกตอบ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยคำถามครอบคลุม

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ แนวทางพัฒนาเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลหนองบัวลำภู ลักษณะเป็นแบบคำถามปลายเปิด

8. การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างและทดสอบแบบสอบถาม ดังนี้

1. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการการดำเนินงานเพื่อให้บุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลหนองบัวลำภู ได้ทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนการทำงานเป็นทีมที่ดีขึ้นกว่าเดิม ใน 5 ด้าน กำหนดเนื้อหาของคำถามในแบบสอบถาม และนิยามตัวแปรที่ต้องการวัด เพื่อให้ครอบคลุมในเรื่องที่ศึกษา และมีลักษณะซึ่งทุกคนสามารถตอบข้อเท็จจริงได้

2. เพื่อให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์ในเนื้อหาภาษาและความเที่ยงตรงผู้ศึกษาได้นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาผู้ควบคุมสารนิพนธ์ ตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขเบื้องต้น

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาความเที่ยงตรง ในเนื้อหา (contents validity)

4. ประมวลความชัดเจนของผู้เชี่ยวชาญให้ นำมาปรับปรุงแบบสอบถาม เสนอกรรมการที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกันกับประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงพยาบาลอำเภอศรีบุญเรือง จำนวน 30 คน ต่อจากนั้น นำแบบสอบถามไปวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient alpha) ของ Cronbach โดยได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.917

9. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้กำหนดพื้นที่คือ บุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลหนองบัวลำภูได้แก่ ข้าราชการจำนวน 467 คน ลูกจ้างประจำ 26 คน พนักงานราชการ 28 คน พนักงานกระทรวงสาธารณสุขจำนวน 304 คนรวมทั้งหมด 825 คน ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทน 270 คน ผู้ศึกษาทำการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองและชี้แจงทำความเข้าใจให้ผู้ตอบแบบสอบถามทราบลักษณะของแบบสอบถาม และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามตลอดระยะเวลาการทำงาน ผู้ศึกษาได้กำหนดระยะเวลา ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามภาคสนามเป็นเวลา 30 วันตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2564 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2564

10. การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่การทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์ของโรงพยาบาลหนองบัวลำภู ได้มาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจง ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เสนอข้อมูลเป็นตารางวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์ของโรงพยาบาลหนองบัวลำภู โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ทดสอบ สมมติฐานเปรียบเทียบการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์ของโรงพยาบาลหนองบัวลำภู จำแนกตามเพศ โดยการทดสอบค่าทีแบบอิสระ (t-test for Independent Samples) และเปรียบเทียบพัฒนาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์ของโรงพยาบาลหนองบัวลำภูจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และประสิทธิภาพการทำงาน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance หรือ One-way ANOVA) และเมื่อพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ในกรณีที่ภาพรวมแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงนำไปทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการของวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method) ต่อไป

11. ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 52.96 และเป็นเพศชาย จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 47.04 มีอายุอยู่ระหว่าง 31 - 45 ปี จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 58.52 และช่วงอายุที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33 จบปริญญาตรี จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 51.85 รองลงมา คือ จบ ม.6/ปวส จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 18.89 และน้อยที่สุดคือต่ำกว่า ม.3/ปวช.จำนวน 11 คน คิดเป็น

ร้อยละ 4.07 มีรายได้ต่อเดือน 15,001-20,000 บาท จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 35.93 รองลงมา 20,001 บาทขึ้นไป จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 34.81 และน้อยที่สุดคือ ต่ำกว่า 8,000 บาท จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33 มีประสบการณ์การทำงาน มากกว่า 10 ปีจำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 47.41 รองลงมา 5 – 10 ปี จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 28.52 และน้อยที่สุดคือ ต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.22

2. การทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์ โรงพยาบาลหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49$, S.D.= 0.46) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการกำหนดภารกิจและเป้าหมายของทีมงาน ($\bar{X} = 3.55$, S.D.= 0.72) รองลงมา คือด้านการกระจายความเป็นผู้นำ ($\bar{X} = 3.54$, S.D.= 0.78) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านการสื่อสารกันอย่างเปิดเผย ($\bar{X} = 3.39$, S.D.= 0.74) และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ ดังนี้

2.1 ด้านการกำหนดภารกิจและเป้าหมายของทีมงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D.= 0.72) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 1. มีการประชุมกำหนดภารกิจเป้าหมายร่วมกันในหน่วยงาน ($\bar{X} = 3.77$, S.D.= 3.77) รองลงมาคือ ข้อ 2. ค่านิยมและเป้าหมาย เกิดจากความพึงพอใจของสมาชิกในหน่วยงาน ($\bar{X} = 3.65$, S.D.= 0.69) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 3. มีบุคลากรเพียงพอกับปริมาณงาน ($\bar{X} = 3.12$, S.D.= 0.96)

2.2 ด้านการมอบหมายงานตามบทบาทหน้าที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$, S.D.= 0.62) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 9. หน้าที่รับผิดชอบตรงตามวุฒิบัตรที่จบมา ($\bar{X} = 3.62$, S.D.= 0.95) รองลงมาคือ ข้อ 8. เมื่อมีการขาดลา ในตำแหน่งเดียวกันทำงานทดแทนกันได้ ($\bar{X} = 3.61$, S.D.= 1.01) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 10. มอบหมายงานพิเศษให้เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.45$, S.D.= 0.91)

2.3 ด้านการสื่อสารกันอย่างเปิดเผย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$, S.D.= 1.03) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 11. ไม่นินทาคนอื่นลับหลัง ($\bar{X} = 3.40$, S.D.= 1.06) รองลงมาคือ ข้อ 14. การพิจารณาความดีความชอบหัวหน้าต้องแจ้งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทราบ ($\bar{X} = 3.39$, S.D.= 0.93) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 15. เจ้าหน้าที่ไม่ได้กังวลเลยว่าคุณภาพผลผลิตของตนจะถูกเก็บไว้ในแฟ้มประวัติ ($\bar{X} = 3.33$, S.D.= 1.03)

2.4 ด้านการกระจายความเป็นผู้นำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$, S.D.= 3.54) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 19. สมาชิกในหน่วยงานให้เกียรติซึ่งกันและกัน ($\bar{X} = 3.64$, S.D.= 0.90) รองลงมาคือ ข้อ 18. หัวหน้างานใส่ใจกับปัญหาที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน ($\bar{X} = 3.62$, S.D.= 0.90) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 16. ให้สิทธิ์หัวหน้าแต่ละหน่วยตัดสินใจในหน่วยที่รับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.45$, S.D.= 1.04)

2.5 ด้านการตัดสินใจร่วมกัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$, S.D.= 3.74) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 24. แยกแยะเรื่องด่วน ไม่ด่วนให้ทันต่อเหตุการณ์ ($\bar{X} = 3.65$, S.D.= 0.95) รองลงมาคือ ข้อ 21. ประชุมชี้แจงเพื่อขอความคิดเห็นสมาชิก ($\bar{X} = 3.51$, S.D.= 0.98) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 25. เมื่อมีเหตุการณ์ความผิดพลาด มีการปรึกษาหารือหาทางแก้ไข ($\bar{X} = 3.44$, S.D.= 1.09)

3. ผลการเปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์ โรงพยาบาลหนองบัวลำภู ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวม พบว่า เพศ

ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และประสบการณ์การทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอายุ พบว่าไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์ โรงพยาบาลหนองบัวลำภู ได้แก่ 1. ยังขาดการประชุมประจำเดือนเพื่อรับฟังปัญหา และความคิดเห็นต่าง ๆ การปัญหาที่พบในการทำงาน ในแต่ละสายงาน 2. ยังขาดการทบทวนความผิดพลาดในการทำงาน แบบประชุมร่วมรับทราบทุกคน ทุกสายงานของโรงพยาบาลหนองบัวลำภู 3. บุคลากรที่ปฏิบัติงานไม่เพียงพอต่องานทำงาน ปริมาณงานเยอะกว่าจำนวนผู้ปฏิบัติงาน 4. งานทำงานในทีมของโรงพยาบาลหนองบัวลำภูถือว่าอยู่ในระดับดี อยู่ในเกณฑ์ที่พอใช้ได้ แต่บางส่วนงานยังขาดการประสานงานที่ดี และยังไม่สอดคล้องกับเหตุการณ์เท่าที่ควร 5. เนื่องจากงานมีปริมาณมากและต้องทำงานเป็นพลัด การปฏิบัติงานตลอด 24 ชั่วโมง จึงทำให้การจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมการทำงานเป็นทีมทำได้ยาก

12. อภิปรายผล

การทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์ โรงพยาบาลหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49$, S.D.= 0.46) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการกำหนดภารกิจและเป้าหมายของทีมงาน ($\bar{X} = 3.55$, S.D.= 0.72) รองลงมา คือด้านการกระจายความเป็นผู้นำ ($\bar{X} = 3.54$, S.D.= 0.78) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านการสื่อสารกันอย่างเปิดเผย ($\bar{X} = 3.39$, S.D.= 0.74) อาจเนื่องมาจากบุคลากรบางส่วนยังขาดการประสานงานที่ดีกับสายงานต่าง ๆ และกระบวนการในงานทำงาน ยังมีหลายขั้นตอนทำให้งานบางอย่างช้ากว่ากำหนดไว้ ควรมีการปรับปรุง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของยุพดี โสทธิพันธ์ และคณะ (2549) วิจัยเรื่องกระบวนการความร่วมมือในการปฏิบัติงานระหว่างบุคลากรทีมสุขภาพในการบริการผู้ป่วยผ่าตัดโรงพยาบาลทั่วไปภาคใต้ ที่พบว่ากระบวนการความร่วมมือในการปฏิบัติงานระหว่างบุคลากรทีมสุขภาพในการบริการผู้ป่วยผ่าตัดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.63$, S.D.= 0.27) อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน โดยด้านการสร้างพันธะสัญญามุ่งมั่นต่อความร่วมมือ มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.85$, S.D.= 0.13) รองลงมา คือด้านการเตรียมความพร้อมเพื่อสร้างความร่วมมือ ($\bar{X} = 3.77$, S.D.= 0.15) และด้านการมีผู้นำสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือ ($\bar{X} = 3.76$, S.D.= 0.13) ส่วนด้านการจัดให้มีทรัพยากรบุคลากรที่มีคุณภาพ และด้านการปฏิบัติและส่งเสริมความสัมพันธ์เพื่อสร้างความร่วมมือมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.55$, S.D.= 0.26 และ $\bar{X} = 3.22$, S.D.= 0.43 ตามลำดับ) ปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาความร่วมมือในการปฏิบัติงานระหว่างบุคลากรทีมสุขภาพในการบริการผู้ป่วยผ่าตัดทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.60$, SD=0.13) โดยด้านการมีผู้นำสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือ มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 2.65$, S.D.= 0.13) รองลงมา คือ ด้านการจัดให้มีทรัพยากร บุคลากรที่มีคุณภาพ ($\bar{X} = 2.64$, S.D.= 0.18) ส่วนด้านการเตรียมความพร้อมเพื่อสร้างความร่วมมือ ด้านการสร้างพันธะสัญญามุ่งมั่นต่อความร่วมมือ และด้านการปฏิบัติและส่งเสริมความสัมพันธ์เพื่อสร้างความร่วมมือในการปฏิบัติงาน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน คือ ($\bar{X} = 2.57$, S.D.= 0.12), ($X = 2.57$, S.D.= 0.12) และ ($\bar{X} = 2.57$, S.D.= 0.06) ตามลำดับ ผลการศึกษาครั้งนี้ สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้พัฒนาความร่วมมือในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างบุคลากรทีมสุขภาพเพื่อให้เกิดผลลัพธ์การบริการที่ดีและผู้ใช้บริการพึงพอใจ และยังคงสอดคล้องกับการศึกษาของฐิตารีย์ สุขบุตร (2562) วิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ผลการวิจัยพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับระดับมาก $\bar{X} = 3.76$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำนาจเจริญ โดยรวมอยู่ใน

ระดับมากที่สุด $\bar{X} = 4.75$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์ โรงพยาบาลหนองบัวลำภู ที่จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวม พบว่า เพศ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และประสบการณ์การทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอายุ พบว่าไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของรัชนี กุณะ (2564) วิจัยเรื่องการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารต่อการรับรู้ของครู ในกลุ่มเครือข่ายศรีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับสถิติ 0.05 โดยครูที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี มีการรับรู้มากกว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนายธนกร กรวัชรเจริญ และคณะ(2555) วิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของพนักงานบริษัท ควอลิตี้เฮาส์ จำกัด (มหาชน) พบว่า ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ที่แตกต่างกันนั้นจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 และปัจจัยด้านองค์ประกอบของทีมที่มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก และอยู่ในทิศทางเดียวกันกับประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัครินทร์ พาพเสวด (2546) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของพนักงานบริษัท คาโออินดัสเตรียล (ประเทศไทย) พบว่า พนักงานบริษัท คาโอ อินดัสเตรียล (ประเทศไทย) ชายและหญิงมีประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมแตกต่างกัน

13. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้
 - 1.1 จัดประชุมประจำเดือนเพื่อรับฟังปัญหาในการทำงาน รับฟังความคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
 - 1.2 จัดอบรมให้กับผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลหนองบัวลำภูอย่างต่อเนื่องในแต่ละสายงาน เป็นประจำ เพื่อเป็นการเพิ่มความรู้ในการทำงานให้มากขึ้น และลดปัญหาด้านการประสานงาน
 - 1.3 ลดกระบวนการในการทำงานโดยการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการทำงาน เช่น ระบบหรือโปรแกรมต่าง ๆ เพื่อลดขั้นตอนในการทำงานของเจ้าหน้าที่ ทำให้งานมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น
 - 1.4 พัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการอบรมเพิ่มเติมความรู้ในสายงาน หรือส่งเสริมการเรียนรู้ต่อในระดับที่สูงขึ้น
 - 1.5 มีการวางแผนงานในทีม โดยเฉพาะแผนการพยาบาลของผู้ป่วยแต่ละรายที่จะนำไปสู่การพยาบาลที่มีคุณภาพ
 - 1.6 มีการตรวจนับ จัดเก็บ และดูแลรักษาอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ให้มีเพียงพอและพร้อมใช้งานอยู่เสมอ
 - 1.7 เพิ่มค่าตอบแทนในการทำงานในแต่ละสายงานให้มีความเหมาะสม เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการทำงาน
 - 1.8 จัดหา เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสม ครบถ้วนและทันสมัย เพื่อประสิทธิภาพในการประสานงานที่ดี และสะดวกรวดเร็ว
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์ โรงพยาบาลหนองบัวลำภู

2.2 ควรมีการศึกษาปัญหาในการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการแพทย์ โรงพยาบาลหนองบัวลำภู เพื่อจะได้ใช้ข้อมูลนำไปพัฒนาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรต่อไป

บรรณานุกรม

- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ และคณะ. (2546). การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด.
- ฐิตารีย์ สุขบุตร . (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มัลลิกา วิชชูกรอชิงครัต. (2553). การทำงานเป็นทีมของพนักงานครูเทศบาลสังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ยุพดี โสทธิพันธุ์ และคณะ. (2549). กระบวนการความร่วมมือในการปฏิบัติงานระหว่างบุคลากรทีมสุขภาพ ในการบริการผู้ป่วยผ่าตัดโรงพยาบาลทั่วไปภาคใต้. สงขลานครินทร์เวชสาร, 24(6),484-491.
- สุนันทา เลานันท์. (2549). การสร้างทีมงาน. กรุงเทพฯ: แอนด์เมตสติเกอร์-แอนด์ตีไซน์.
- สัมมนา สีมุ่ย. (2553). การศึกษาประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- สิระยา สัมมาวจ. (2540). สิทธิผู้ป่วย. วารสารพยาบาลสาร, 24(1), หน้า 6-22.
- Larson, E. (1999). The Impact of Physician-Nurse Interaction on Patient Care. Holistic Nursing Practice, 13, 38-46.
- Yamane. (1967). Taro Statistic: An Introductory Analysis. New York: Harper & row.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง
อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
PUBLIC PARTICIPATION IN THE PREPARATION OF THE DEVELOPMENT PLAN OF PHON
SUNG SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION,
BAN DUNG DISTRICT, UDON THANI PROVINCE

สุรีย์พร โพธิ์ชัยศรี

Sureeporn Phochaisri

โกศล สอดส่อง

Koson Sodsong

วิทยาลัยพิชญบัณฑิต

Pitchayabundit College

Email: tongphitak@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 24 กรกฎาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 19 ธันวาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 19 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือประชาชนที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป ในเขตตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยใช้สูตรของ Taro Yamane จำนวน 386 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบไปด้วยเนื้อหา 3 ส่วน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ T - test และ F - test สำหรับการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82, S.D. = 0.59$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ($\bar{X} = 3.88, S.D. = 0.72$) รองลงมาคือด้านการบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบล ($\bar{X} = 3.85, S.D. = 0.72$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการจัดหารายได้ ($\bar{X} = 3.73, S.D. = 0.72$) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวมพบว่า เพศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน ข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัด

อุดรธานี ได้แก่ ควรเปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยการประกาศแผนพัฒนาให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, แผนพัฒนา, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

The main objectives of this research were to study the people's participation in the preparation of the Phon Sung Subdistrict Administrative Organization Development Plan, Ban Dung District, Udon Thani Province. The samples used in this research were people aged 18 years and over in Phon Sung Subdistrict, Ban Dung District, Udon Thani Province. Using the formula of 386 Taro Yamane, the data collection tool was used. is a questionnaire about the participation of the people in the preparation of the development plan of the Sub-district Administrative Organization It consists of 3 parts: statistics used in data analysis, are descriptive statistics such as number, percentage, mean and standard deviation. For general information on the sample Inferential statistics were T - test and F - test for comparing people's participation in preparing the development plan of Phon Sung Subdistrict Administrative Organization, Ban Dung District, Udon Thani Province. classified by personal factors.

The results showed that Public participation in the preparation of the development plan of Phon Sung Subdistrict Administrative Organization, Ban Dung District, Udon Thani Province Overall, it was at a high level ($\bar{X} = 3.82$, $SD = 0.59$) and when considering each aspect, it was found that the aspect with the highest mean was the public participation aspect ($\bar{X} = 3.88$, $SD = 0.72$), followed by the Administration in the Subdistrict Administrative Organization ($\bar{X} = 3.85$, $SD = 0.72$) and the aspect with the least mean was the earning aspect ($\bar{X} = 3.73$, $SD = 0.72$). Phon Sung Subdistrict Administrative Organization Development Plan, Ban Dung District, Udon Thani Province classified by personal factors Overall, it was found that Sex was significantly different at the 0.05 level. In terms of age, education level, occupation and average monthly income. It was found that there was no difference. Recommendations and guidelines for the development of people's participation in the preparation of the development plan of Phon Sung Subdistrict Administrative Organization, Ban Dung District, Udon Thani Province, namely, information should be disclosed by announcing the development plan to people and agencies that concerned have been informed.

Keywords: Participation, Development Plan, Subdistrict Administrative Organization

1. บทนำ

การบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 ให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และ

การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ การบริหารราชการงาน ณ ปัจจุบันได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมโดยให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการแสดงความคิดเห็น แสดงถึงความต้องการ เสนอปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จะทำให้ผู้บริหารงานกับประชาชนได้ใกล้ชิด และรับทราบปัญหา ความต้องการ ต่างๆ จากประชาชน หรือเรียกว่า การผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามหลักธรรมาภิบาลที่ภาครัฐจะเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง ทุกภาคส่วนรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุก ๆ ฝ่าย โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกต่อการบริหารจัดการในท้องถิ่นของตน ซึ่งประชาชนจะรับรู้ถึงปัญหา และหนทางในการแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น (กรมส่งเสริมส่วนท้องถิ่น)

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์การปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง โดยมีพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบบริหารงานราชการแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2537 กำหนดให้มีการบริหารราชการ 3 ส่วน คือ ราชการบริหารส่วนกลาง บริหารส่วนภูมิภาค และราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นถูกเรียกว่า องค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2537 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละประเภทไว้ในมาตรา 50 53 และ 56 ได้กำหนดหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้ รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ ต้องจัดรักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล ป้องกันและระงับโรคติดต่อ จัดให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรมและปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ซึ่งมีคำสั่งกระทรวงมหาดไทย หรือกฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล จากอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลต้องปฏิบัติหน้าที่ในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข และจัดการปัญหาให้แก่ประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่

องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี เป็น อปท. โดยแบ่งการแบ่งเขตการปกครอง ออกเป็น 17 หมู่บ้าน บ้านโพนสูงสวัสดิ บ้านโพนสูงเหนือ บ้านโพนสูงใต้ บ้านปากดง บ้านหนองแต บ้านโชคอำนวย บ้านนาจาน บ้านโนนสำราญ บ้านฝาง บ้านหนองแตเหนือ บ้านโพนสูงสามัคคี บ้านโพนสูงน้อย บ้านหนองข่า บ้านทุ่งโพธิ์ทอง บ้านสุขสบาย บ้านปากดงเหนือ บ้านดงคำพัฒนา เป็นหน่วยงานราชการ หน่วยงานหนึ่งที่ปฏิบัติตามหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล และมีส่วนผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากทางองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนา อันจะนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง ภายใต้แนวความคิดที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 เขียนไว้ในหมวดที่ 14 การปกครองส่วนท้องถิ่นในมาตราที่ 187 การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ตามหลักธรรมาภิบาลที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และเป็นที่ยอมรับการบริหารงานต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ข้าพเจ้าเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวนี้เกิดข้อปัญหาสงสัยว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวให้โอกาสประชาชนในท้องถิ่นนี้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ มากน้อยเพียงไรและประชาชนที่อาศัยอยู่ในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวอยากมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาต่อท้องถิ่นดังกล่าวมากน้อยเพียงไร จึงเกิดคำถามและข้อสงสัยขึ้น จึงเป็นที่มาของการศึกษาการวิจัยเรื่องนี้ ในการศึกษาวิจัย ค้นคว้าเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี เพื่อหาคำตอบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวให้โอกาสประชาชนในท้องถิ่นนี้ มีส่วน

ร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆตลอดเกี่ยวกับการบริหารในองค์กร มากน้อยเพียงไรและประชาชนที่อาศัยอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวอยากมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาท้องถิ่นดังกล่าวมากน้อยอย่างไร เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ ใช้เป็นข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ให้ดียิ่งขึ้นไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อเป็นข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

3. ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิดและทฤษฎีของไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527, 6 – 7) เกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายการพัฒนา ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) ด้านการบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบล 3) ด้านการพัฒนาท้องถิ่น 4) ด้านการจัดหารายได้

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ประชาชนที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลโพธิ์สูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 11,455 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 386 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณตามสูตร Taro Yamane (Yamane, 1973, 125) และได้กลุ่มตัวอย่างมา หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับฉลากจากประชากรตามสัดส่วนของประชากรของแต่ละหมู่บ้าน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษาครั้งนี้ ทำการศึกษาในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี เท่านั้น

4. ขอบเขตด้านตัวแปร

4.1 ตัวแปรต้นได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ของประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

4.2 ตัวแปรตามได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) ด้านการบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบล 3) ด้านการพัฒนาท้องถิ่น 4) ด้านการจัดหารายได้

5. ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตั้งแต่ เดือนเมษายน ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2564

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทแสดงความคิดเห็น ปฏิบัติ ในกิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ในด้านการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) ด้านการบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบล 3) ด้านการพัฒนาท้องถิ่น 4) ด้านการจัดหารายได้

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทแสดงความคิดเห็น ปฏิบัติ ตัดสินใจ ในกิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

ด้านการบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง การบริหารจัดการงานในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี รวมถึงการวางนโยบายการทำงาน การออกข้อบังคับในการพัฒนาท้องถิ่น การติดตามการดำเนินงาน การควบคุมการบริหารจัดการงาน การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม

ด้านการพัฒนาท้องถิ่น หมายถึง การปรับปรุงองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูงอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านระบบน้ำ ระบบไฟ และสิ่งแวดล้อมทั่วไปในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง

ด้านการจัดหารายได้ หมายถึง การดูแลจัดสรรเงินอุดหนุนของรัฐบาล และดูแลการชำระภาษี รวมถึงความโปร่งใสในการบริหารงบประมาณ

องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

ความคิดเห็นของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี หมายถึง ทิศนคติของประชาชนที่มีความรู้สึกต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) การควบคุมการปฏิบัติงานของพนักงาน 2) การบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบล 3) การพัฒนาท้องถิ่น 4) การจัดหารายได้

การควบคุมการปฏิบัติงานของพนักงาน หมายถึง การดูแลการกระบวนการทำงาน of พนักงานในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

การพัฒนา หมายถึง เป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

ชุมชน หมายถึง กลุ่มบุคคลหลาย ๆ กลุ่ม ที่รวมกันอยู่ในอาณาเขตบริเวณเดียวกัน และบุคคลเหล่านั้นมีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการติดต่อสังสรรค์กันมีผลประโยชน์ร่วมกันและมีวัฒนธรรมอย่างเดียวกัน

ประชาชน หมายถึง บุคคลที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

ความมีเหตุผล หมายถึง การใช้หลักเหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ

องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) รูปแบบหนึ่งที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลสามารถดำเนินกิจการต่าง ๆ ด้วยตนเอง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

5. ประโยชน์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นใน องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อให้ทราบปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาในพื้นที่ชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานอื่น ๆ และองค์กรเอกชน ใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเหมาะสม

6. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ผู้ศึกษาวิจัยได้กำหนดประชากร(Population) และกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ดังนี้

1. ประชากร ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 11,297 คน
2. การกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 386 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการของ ยามาเน่ (Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ .05 ได้เท่ากับ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 386 คน ขอบเขตด้านพื้นที่ประชาชนในอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จากสูตร ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973, 125)

7. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบตามประเด็นที่ตรงกับความเป็นจริงและความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามตรวจสอบรายการ (Check list) เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) ด้านการบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบล 3) ด้านการพัฒนาท้องถิ่น 4) ด้านการจัดหารายได้

8. การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบเนื้อหาในการสร้างแบบสอบถาม
2. จัดทำแบบสอบถามที่ประกอบด้วยคำถามที่ต้องการเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ให้ครบถ้วนและครอบคลุมเนื้อหา
3. ผู้ศึกษาทำการตรวจสอบเครื่องมืออีกครั้งหนึ่งในขั้นตอนนี้ตรวจสอบความ ครอบคลุมของเนื้อหา ความเข้าใจของภาษา ความเข้าใจตรงกันของคำถาม
4. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบ

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญมีจำนวน 3 ท่าน และนำเครื่องมือที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Content Validity) โดยคำนวณหาค่า IOC โดยคัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 เป็นต้นไป เป็นข้อที่นำไปใช้ได้

6. นำแบบสอบถามที่ได้จากการปรับปรุงแก้ไขของผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองใช้ (Try out) ประชาชนในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองอ้อ อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

7. วิเคราะห์แบบสอบถาม โดยวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (ทองใบ สุตซารี, 2549, 131) ซึ่งต้องได้ค่าความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 0.75

8. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

9. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาวิจัย ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้ศึกษาวิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโพหนอง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

2. ผู้ศึกษาวิจัย ส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง แจกแบบสอบถามและรับแบบสอบถามนำคืนมาด้วยตนเอง โดยทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3. สรุปผล อภิปรายผลและเขียนรายงานผล

10. การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยเลือกเฉพาะวิธีวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้าและทดสอบสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

1. สถิติพรรณนา ได้แก่

1.1 จำนวน (n)

1.2 ค่าร้อยละ (Percentage)

1.3 ค่าเฉลี่ย (\bar{X})

1.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโพหนอง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่ประกอบไปด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และแสดงสรุปจำนวน เป็นประเด็นสำคัญสำหรับข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพหนอง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด

2. สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่

2.1 สถิติ t-test ใช้ทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปร 2 ตัวแปร สำหรับเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลโพหนอง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามเพศ

2.2 สถิติ F-test โดยการทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป และหากพบว่ามีค่าแตกต่างรายคู่เกิดขึ้น ผู้ศึกษาต้องทำการทดสอบต่อไปว่าค่าเฉลี่ยคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน และแตกต่างกันอย่างไร ตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method) สำหรับเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลโพสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

11. ผลการวิจัย

ผลการวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี สามารถสรุปออกเป็น 4 ส่วน ได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 50.26 และเป็นเพศหญิง จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 49.74 อายุอยู่ระหว่าง 30 – 39 ปี จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 28.24 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 31.87 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 32.38 ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 33.16 และน้อยที่สุดคือ ระหว่าง 25,001 – 30,000 บาท จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.40

ตารางที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมและรายด้าน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	3.88	0.72	มาก
2. ด้านการบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบล	3.85	0.72	มาก
3. ด้านการพัฒนาท้องถิ่น	3.81	0.75	มาก
4. ด้านการจัดหารายได้	3.73	0.72	มาก
รวม	3.82	0.59	มาก

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$, S.D.= 0.59) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ($\bar{X} = 3.88$, S.D.= 0.72) รองลงมาคือด้านการบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบล ($\bar{X} = 3.85$, S.D.= 0.72) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการจัดหารายได้ ($\bar{X} = 3.73$, S.D.= 0.72) และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D.= 0.72) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 1. เปิดโอกาสให้สมัครรับเลือกตั้งเป็นตัวแทนของท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.01$, S.D.= 0.99) รองลงมาคือ ข้อ 2. เข้าร่วมรับฟังการประชุมสภาขององค์กรท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.90$, S.D.= 0.93) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 5. มีการร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน ($\bar{X} = 3.75$, S.D.= 0.85)

2.2 ด้านการบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D.= 0.72) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 9. มีการสร้างแรงจูงใจและบทลงโทษเมื่อทำผิด ($\bar{X} = 3.92$, S.D.= 0.92) รองลงมาคือ ข้อ 6. มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในองค์กร ($\bar{X} = 3.90$, S.D.= 0.88) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 8. มีการใช้ทรัพยากรภายในหน่วยงานให้คุ้มค่า ($\bar{X} = 3.76$, S.D.= 0.85)

2.3 ด้านการพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D.= 0.75) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 15. ประชาสัมพันธ์ผลงานที่ดำเนินงานแล้วให้ทราบทั่วกัน ($\bar{X} = 3.87$, S.D.= 0.89) รองลงมาคือ ข้อ 11. มีการผูกมิตรและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ($\bar{X} = 3.86$, S.D.= 0.86) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 13. สมาชิกในชุมชนต่างมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อเกิดปัญหาขึ้น ($\bar{X} = 3.71$, S.D.= 0.95)

2.4 ด้านการจัดหารายได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D.= 0.72) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 16. มีการจัดเก็บภาษีอากรค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด ($\bar{X} = 3.81$, S.D.= 0.90) รองลงมาคือ ข้อ 17. รับเงินจัดสรรจากรัฐบาล ($\bar{X} = 3.74$, S.D.= 0.96) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 19. ประชาสัมพันธ์ระยะเวลาการจัดเก็บภาษีประเภทต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.69$, S.D.= 0.92)

3. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล โพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวมพบว่า เพศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ 1. ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลควรออกหนังสือชวนเชิญประชาชนให้เข้าร่วมเวทีการประชุม 2. ควรกำหนดกฎ ระเบียบการกำหนดคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีประชาชนเข้าร่วมด้วย 3. ควรกำหนดให้ประชาชนมีบทบาทในการตรวจสอบการพิจารณา กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ 4. ควรเปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยการประกาศแผนพัฒนาให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ 5. ควรกำหนดเวลาประชุมหมู่บ้านให้ตรงกับวันหยุด ให้ความสำคัญของการเข้าประชุม ควรเชิญตัวแทนประชาชนเข้ามามีส่วนในการคัดเลือกคณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์

12. อภิปรายผล

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$, S.D.= 0.59) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ($\bar{X} = 3.88$, S.D.= 0.72) รองลงมาคือด้านการบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบล ($\bar{X} = 3.85$, S.D.= 0.72) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการจัดหารายได้ ($\bar{X} = 3.73$, S.D.= 0.72) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเนตรนภา คงหอม (2559) วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเขาทะเล อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ที่พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเขาทะเล อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนา อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาเป็นการประชุมร่วมกันพิจารณากำหนดโครงการที่จะต้องดำเนินการตามแนวทางที่คัดเลือก และโครงการที่หลากหลาย ซึ่งมีประชุมจะต้องพิจารณาในประเด็นต่อไปนี้ พิจารณากิจกรรมที่ต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแนวทางการพัฒนาที่กำหนดอย่างรอบคอบ เพื่อให้ได้โครงการที่ครบถ้วน ซึ่งอาจจะมีทั้งโครงการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเอง โครงการที่ร่วมดำเนินการกับหน่วยงานอื่น หรือโครงการที่หน่วยงานอื่นเป็นผู้ดำเนินการ พิจารณาจัดลำดับความสำคัญของโครงการควรพิจารณาทั้งภายในต่อแนวทางเดียวกัน และระหว่างแนวทางการพัฒนา พิจารณาถึงความเชื่อมโยงของกิจกรรมทั้งในด้านกระบวนการดำเนินงานและในด้านของผลการดำเนินการเพื่อ

บรรจุกิจกรรมในปี ต่างๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และพิจารณาคัดเลือกโครงการ ดังนั้น ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงอยู่ในระดับมาก และยิ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกรมส่งเสริมองค์กรปกครองท้องถิ่น (2554, 51) ที่ได้ระบุว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนา เป็นการประชุมร่วมกันพิจารณากำหนดโครงการที่จะต้องดำเนินการตามแนวทางที่คัดเลือก และโครงการที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนุกูลวัฒนากร (2548) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาอยู่ในระดับมาก

ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวมพบว่า เพศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเนตรนภา คงหอม (2559) ที่พบว่า การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเขากะลา อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามอายุ พบว่า ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเขากะลา ไม่แตกต่างกันทั้งนี้เป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีอายุมากหรือน้อย ต่างก็ใช้บริการองค์การบริหารส่วนตำบลเหมือนกัน ดังนั้น ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน จึงมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาไม่แตกต่างกัน และยิ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุมาลี ขา จาด (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกระโดน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลไม่แตกต่างกันทั้งนี้เป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีอายุมากหรือต่างก็ใช้บริการองค์การบริหารส่วนตำบลเหมือนกัน จึงทำให้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของบรรพต ประยูรวงศ์ (2549) ได้ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านอายุ ไม่ส่งผลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของ อบต. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเขากะลา อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามอาชีพ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเขากะลา ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีอาชีพใดก็ตาม ต่างก็ใช้บริการองค์การบริหารส่วนตำบลเหมือนกัน ดังนั้น ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน จึงมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับแนวคิดของสุมาลี ข่าจาด (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกระโดน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพ ต่างกัน มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีอาชีพใดก็ตาม ต่างก็ใช้บริการองค์การบริหารส่วนตำบลเหมือนกัน จึงทำให้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของบรรพต ประยูรวงศ์ (2549) ได้ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านอาชีพ ไม่ส่งผลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของ อบต.

13. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้
 - 1.1 ควรมีการจัดประชุมเพื่อให้ประชาชนเป็นผู้ให้ข้อมูลที่จำเป็นในการวางแผนขั้นตอนในการจัดการกำหนดนโยบายสาธารณะ ในการจัดเก็บภาษีอากรค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด
 - 1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สูง ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดเวทีประชาคมเพื่อปรับปรุงแผนพัฒนาให้สมบูรณ์ให้มากขึ้น
 - 1.3 สร้างการรับรู้เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมกับสื่อการประชาสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการสื่อสารสองทาง และประชาสัมพันธ์ระยะเวลาการจัดเก็บภาษีประเภทต่าง ๆ ให้ประชาชนได้รับทราบที่หลากหลายช่องทาง
 - 1.4 องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สูง ควรให้บริการจัดเก็บภาษีนอกสถานที่เพื่อความสะดวกและรวดเร็วของประชาชน
 - 1.5 องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สูง ควรปรับนโยบายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้ประชาชนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบต่อสังคม ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านต่าง ๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
 - 2.2 ควรศึกษาเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี กับตำบลอื่น ๆ

บรรณานุกรม

- เนตรนภา คงหอม. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเขากะลา อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- บรรพต ศรีวิชัย. (2541). สภาพการดำเนินงานกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาของสถานศึกษาในจังหวัดเชียงราย. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ .
- ปัญญา เฉลียวชาติ .(2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ประเวศ วะสี. (2549). กระบวนการนโยบายสาธารณะ. (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ : มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 114 ตอนที่ 55 ก, 11 ตุลาคม 2540, หน้า 1-99.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก, 24 สิงหาคม 2550, หน้า 1-127.
- ระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2548. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 122 ตอนที่ 23 ง, 15 มีนาคม 2548.

สุมาลี ข้าจาด. (2553). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกระโดน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

สิทธิ์ธัญช์ วารุณสรัชฌณ. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. การค้นคว้าอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง) สาขาวิชาการเมืองการปกครองสำหรับนักบริหาร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Yamane. (1967). *Taro Statistic: An Introductory Analysis*. New York: Harper & row.

การจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ
Satisfaction of the elderly towards social welfare provision
in the Center for Social Welfare Development Social Welfare for the Elderly

งามรดา ประเสริฐสุข
Ngamrada Prasroethsuk
พิชัยรัฐ หมั่นด้วง
Pichairath Meunduang
วิทยาลัยพิชญบัณฑิต
Pitchayabundit College
Email: tongphitak@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 24 กรกฎาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 19 ธันวาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 19 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษา การจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ 2) เปรียบเทียบระดับการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ อายุ และจำแนกเพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพ 3) เสนอแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุเป็นการวิจัยเชิงสำรวจเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุจากแต่ละศูนย์ทั่วประเทศ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจากแต่ละศูนย์ทั่วประเทศ รวมจำนวนทั้งหมด 1,282 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้สูงอายุแต่ละศูนย์ที่เข้ารับบริการในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ จำนวน 305 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติ One – Way ANOVA หรือ F-test ค่า t-test

ผลการวิจัย พบว่า 1. ระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ด้านที่พักและศูนย์บริการ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ด้านการศึกษา และด้านนันทนาการตามลำดับ 2. เปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และจำแนกเพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพ พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยจำแนกตามเพศ อายุระดับการศึกษา และอาชีพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งรัฐควรเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม มีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ควรส่งเสริม

ดำเนินการให้มีการจัดตั้งชมรมหรือเครือข่ายของผู้สูงอายุ สนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีงานทำและมีรายได้ เพิ่มเงิน เบี้ยยังชีพรายเดือน

คำสำคัญ: การจัดสวัสดิการสังคม, ผู้สูงอายุ, ศูนย์พัฒนา

Abstract

The objectives of this research were to 1) to study the social welfare provision for the elderly in the Elderly Social Welfare Development Center 2) to compare the level of social welfare provision for the elderly in the Elderly Social Welfare Development Center, age, and gender classification. age, education level and status 3) To propose guidelines for providing social welfare for the elderly in the Elderly Social Welfare Development Center as a survey research collecting data from the elderly from each center across the country. The population used in the research was the Elderly Social Welfare Development Center from each center across the country. A total of 1,282 people were included. The sample group used in this research was 305 elderly people in each center who received services in the Elderly Social Welfare Development Center. data analysis The statistics used in the data analysis were percentage, mean, standard deviation, One – Way ANOVA or F-test, t-test.

The research results were found that 1. The level of satisfaction of the elderly towards social welfare provision in the Elderly Social Welfare Development Center The overall and individual averages were at a high level. In descending order of average, they were social security, family, caregiver and protection. Service of staff Accommodation and service center health and medical care, education, and recreation, respectively. 2. Compare the level of satisfaction of the elderly towards social welfare provision in the Elderly Social Welfare Development Center and by gender, age, education level and status. Organize social welfare in the Center for the Development of Social Welfare for the Elderly by gender Age, education level and occupation overall differed statistically at 0.05 level which was in accordance with the hypothesis. and when considering each aspect, it was found that Overall and each aspect is no different. 3. Suggest guidelines for the elderly's satisfaction towards social welfare provision in the Elderly Social Welfare Development Center which the state should focus on participatory work Facilities are being built. Should promote the establishment of a club or network of the elderly. Support for the elderly to have jobs and income Increase monthly pension

Keywords: Social Welfare, Elderly, Development Center

1. บทนำ

ปัจจุบันโลกมีประชากรประมาณ 7,058 ล้านคน จากข้อมูลการขับเคลื่อนแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) พบว่า มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นปีละประมาณ 1.2 เปอร์เซ็นต์ของประชากรโลก และจะเพิ่มขึ้นประมาณปีละ 85 ล้านคน โดยคาดว่าในปี พ.ศ. 2568 โลกจะมีประชากรถึง 7,851.4 ล้านคน (จงจิตต์ ฤทธิรงค์ และคณะ, 2556 : 6) โครงสร้างของประชากรโลกได้มีการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ ประชากร

วัยสูงอายุ (อายุ 60 ปี ขึ้นไป) มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นในอัตราที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่ประชากรวัยเด็ก (อายุ 0 - 14 ปี) มีจำนวนลดลง อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ เป็นภาพรวมของประชากรโลก แต่ถ้าพิจารณาในแต่ละภูมิภาคของโลกทำให้ทราบว่า ยุโรปมีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ” มากที่สุดในโลก กล่าวคือ มีประชากรวัยเด็กน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 16 และมีสัดส่วนของประชากรวัยสูงอายุมากที่สุดถึงร้อยละ 21 ของประชากรทั้งหมด ในยุโรป ในขณะที่แอฟริกาที่มีสัดส่วนของประชากรวัยเด็กสูงถึงร้อยละ 42 และมีสัดส่วนของประชากรวัยสูงอายุเพียงร้อยละ 5 ของประชากรทั้งหมดในแอฟริกา ประเทศที่มีสัดส่วนของผู้สูงอายุมากที่สุดในโลก 5 ประเทศ คือ อิตาลี ญี่ปุ่น กรีซ เยอรมันนี และสวิสเซอร์แลนด์ ญี่ปุ่นเป็นประเทศเดียวในภูมิภาคเอเชียที่มีสัดส่วนของผู้สูงอายุมากที่สุดในโลกเท่ากับประเทศอิตาลีในยุโรป กล่าวคือ ร้อยละ 25 และที่น่าสนใจ คือ คนญี่ปุ่นเป็นคนที่อายุเฉลี่ยหรือมีอายุยืนยาวมากที่สุดในโลกด้วย

จากโครงสร้างประชากรของไทยในปัจจุบัน ซึ่งมีจำนวนประมาณ 66 ล้านคน พบว่า ประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่แตกต่างกับภูมิภาคอื่น ๆ ดังข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติว่า ในปี พ.ศ. 2550 มีประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยไม่น้อยกว่า 7 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 10.7 ของประชากรทั่วประเทศ โดยมีผู้สูงอายุหญิง จำนวนร้อยละ 55.4 ผู้สูงอายุชาย จำนวนร้อยละ 44.6 นอกจากนี้ แนวโน้มของประชากรสูงอายุจากสามะโนประชากรประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2503 จนถึง พ.ศ. 2543 และการคาดประมาณประชากรของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2543 ถึง พ.ศ. 2573 ในปี พ.ศ. 2503 ประชากรอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีเพียง 1.5 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 5.4 ของประชากรทั้งหมดเท่านั้น แต่ปัจจุบันขนาดของประชากรตั้งแต่อายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็น 7 เท่าตัว คือ ประมาณ 7.6 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2552 หรือคิดเป็นร้อยละ 11.5 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวนี้ ทำให้ปี พ.ศ. 2552 เป็นปีที่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) อย่างสมบูรณ์ ซึ่งหมายถึง ประเทศไทยมีผู้สูงอายุ (ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) มากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2555 : 131)

กรมกิจการผู้สูงอายุ (ผส.) เป็นส่วนราชการมีฐานะเป็นกรมในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2558 ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2558 ซึ่งมีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ การจัดสวัสดิการ และการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ โดยการเสนอนโยบาย การพัฒนางานวิชาการด้านมาตรการ กลไก องค์ความรู้ และนวัตกรรมในการปฏิบัติงาน การส่งเสริมและสนับสนุนในเชิงวิชาการและการปฏิบัติงานในพื้นที่เป้าหมาย ภายใต้การบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยมีกลไกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชมรมผู้สูงอายุเป็นแกนหลักในการดำเนินงานในรูปแบบ “หุ้นส่วนในงานพัฒนาด้านผู้สูงอายุ” ตลอดจนการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน โดยมีศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และศูนย์การเรียนรู้และฝึกอบรมด้านผู้สูงอายุในกำกับเป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้และพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จครบวงจร (ศูนย์ต้นแบบ) เพื่อความมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเสริมสร้างหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ โดยทั่วประเทศได้แบ่งศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุทั้งหมด 12 ศูนย์ ดังนี้ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค กรุงเทพฯ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ บ้านบางละมุง จังหวัดชลบุรี ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุวสาสนะเวศม์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขอนแก่น (จังหวัดขอนแก่นเป็นศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้) ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุนครพนม จังหวัดนครพนม ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านธรรมปกรณ์ จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักซิณ จังหวัดยะลา

ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุลำปาง จังหวัดลำปาง และศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุสงขลา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุได้ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ และต้องการหาคำตอบว่าผู้สูงอายุ มีความพึงพอใจต่อการได้รับบริการในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ มากน้อยเพียงใด มีความเหมาะสม และสมควรจะได้รับการปรับปรุงแก้ไขหรือไม่ อย่างไร ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำผลการศึกษาวินิจฉัยไปใช้ประโยชน์ในการจัดสวัสดิการสังคม สำหรับผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพทั่วถึง และมีความเป็นธรรมมากที่สุด อีกทั้งเป็นการช่วยเหลือผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถสนองความต้องการ และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของผู้สูงอายุได้อันจะเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นและประชาชนยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ
2. เปรียบเทียบระดับการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และจำแนกเพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพ
3. เสนอแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

3. ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค กรุงเทพฯ จำนวน 233 คน แบ่งเป็นชาย 73 คน และหญิง 160 คน ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ บ้านบางละมุง จังหวัดชลบุรี จำนวน 189 คน แบ่งเป็นชาย 84 คน และหญิง 105 คน ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุวาสนะเวศม์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 176 คน แบ่งเป็นชาย 71 คน และหญิง 105 คน ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขอนแก่น (จังหวัดขอนแก่นเป็นศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้) ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 70 คน แบ่งเป็นชาย 36 คน และหญิง 34 คน ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุนครพนม จังหวัดนครพนม จำนวน 73 คน แบ่งเป็นชาย 34 คน และหญิง 39 คน ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านธรรมปกรณ์ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 116 คน แบ่งเป็นชาย 52 คน และหญิง 64 คน ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต จำนวน 72 คน แบ่งเป็นชาย 34 คน และหญิง 38 คน ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา จำนวน 72 คน แบ่งเป็นชาย 38 คน และหญิง 34 คน ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 100 คน แบ่งเป็นชาย 43 คน และหญิง 57 คน ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุลำปาง จังหวัดลำปาง จำนวน 84 คน แบ่งเป็นชาย 40 คน และหญิง 44 คน ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุสงขลา จังหวัดสงขลา จำนวน 97 คน แบ่งเป็นชาย 50 คน และหญิง 47 คน รวมจำนวนทั้งหมด 1,282 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุแต่ละศูนย์ที่เข้ารับบริการในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ จำนวน 305 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามานะ (Yamane, 1973)

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นคือ ผู้สูงอายุแต่ละศูนย์ที่เข้ารับบริการในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

3. ขอบเขตด้านระยะเวลาดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ใช้ระยะเวลาเดือน พ.ศ. – ส.ศ. พ.ศ. 2564

4. ขอบเขตด้านตัวแปรที่วิจัย

4.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

4.1.1 เพศ

4.1.2 อายุ

4.1.3 ระดับการศึกษา

4.1.4 สถานภาพ

4.2 ตัวแปรตามได้แก่การจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งมีทั้งหมด 6 ด้าน ประกอบด้วย

4.2.1 ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล

4.2.2 ด้านที่พักและศูนย์บริการ

4.2.3 ด้านนันทนาการ

4.2.4 ด้านการศึกษา

4.2.5 ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง

4.2.6 ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นวัยหลังเกษียณอายุการทำงาน โดยยึดตามเกณฑ์ปฏิทินขององค์การระหว่างประเทศเป็นสากล จึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพ ร่างกายไปในทางเสื่อมถอย อีกทั้งต้องพบกับความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุประสบกับปัญหาในการดำรงชีพ ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต รวมถึง ด้านเศรษฐกิจ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการดูแลทั้งจากครอบครัวลูกหลาน รวมทั้ง หน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

การจัดสวัสดิการสังคม หมายถึง การจัดโครงการ/กิจกรรม เพื่อช่วยเหลือบุคคลที่ด้อย โอกาสทางสังคมในการดำรงชีวิต ได้แก่ ผู้สูงอายุ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมุ่งตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตในสังคม ดังนี้

ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล หมายถึง การบริการตรวจสุขภาพประจำปีให้กับผู้สูงอายุ การบริการให้คำแนะนำ คำปรึกษา หรือให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและโรคร้ายไข้เจ็บแก่ผู้สูงอายุ การจัดตั้งศูนย์บริการสาธารณสุขในชุมชน การบริการแพทย์เคลื่อนที่เพื่อผู้สูงอายุ การส่งเสริมการออกกำลังกาย

ด้านที่พักและศูนย์บริการ หมายถึง การจัดบริการที่พักอาศัย ให้แก่ผู้สูงอายุที่ยากจน และพึ่งตนเองไม่ได้ การจัดบริการสงเคราะห์ซ่อมแซมบ้านพักอาศัยให้แก่ผู้สูงอายุที่ยากจน การตรวจที่พักอาศัยของผู้สูงอายุให้ถูกสุขลักษณะ การบริการบ้านพักคนชราในชุมชนแก่ผู้สูงอายุที่ไร้ที่พึ่งพิง การบริการครอบครัวอุปการะ (รับเลี้ยงดู) ผู้สูงอายุ

ด้านนันทนาการ หมายถึง การจัดบริการสถานที่ออกกำลังกาย การจัดสถานที่สำหรับพูดคุย แลกเปลี่ยน และพบปะสังสรรค์สำหรับกิจกรรมของผู้สูงอายุ ส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการ งานรื่นเริงและงาน

ศาสนาสำหรับผู้สูงอายุ จัดกิจกรรมนันทนาการร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและคนในชุมชน และจัดทัศนศึกษา แหล่งธรรมชาติ ศาสนสถานและแหล่งท่องเที่ยวแก่ผู้สูงอายุ

ด้านการศึกษา หมายถึง การบริการให้คำปรึกษาแนะนำด้านกฎหมายเพื่อป้องกันรักษาความปลอดภัย สิทธิ และสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ การจัดฝึกอบรมความรู้เพื่อผู้สูงอายุตามความสนใจ การจัดให้ผู้สูงอายุเป็นวิทยากร การบริการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์กับผู้สูงอายุ การจัดสถานที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของผู้สูงอายุ การอบรมสัมมนาวิชาชีพตามความสนใจของผู้สูงอายุ การจัดการแหล่งศึกษาตามอัธยาศัยให้ผู้สูงอายุได้เลือก

ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง หมายถึง การจัดเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ การจัดให้มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคาร การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้อยู่กับครอบครัวอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่องจนวาระสุดท้ายของชีวิต โดยจัดพบปะและให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกในครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุ การบริการมาปนกิจศพสำหรับผู้สูงอายุไร้ญาติ การจัดอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ หมายถึง การให้คำแนะนำ การตอบข้อซักถามปัญหาข้อสงสัยอย่างชัดเจน การให้บริการด้วยความสะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง การเต็มใจดูแลเอาใจใส่ และกระตือรือร้นในการให้บริการ การให้บริการด้วยความสุภาพ และเป็นมิตร การให้ความเป็นกันเองเสมือนญาติผู้ใหญ่ การให้การต้อนรับ การให้เกียรติ และการให้ความสำคัญแก่ผู้สูงอายุที่มาใช้บริการ การให้บริการด้วยความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน และการให้ความช่วยเหลือ

ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ หมายถึง เป็นศูนย์การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ กับผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ได้มีคุณภาพที่ดีขึ้น

5. ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ทราบการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ
2. สามารถนำผลที่เกิดขึ้นจากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุง พัฒนาการจัด สวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ
3. เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเรื่องที่เกี่ยวข้องต่อไป

6. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค กรุงเทพฯ จำนวน 233 คน แบ่งเป็นชาย 73 คน และหญิง 160 คน ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ บ้านบางละมุง จังหวัดชลบุรี จำนวน 189 คน แบ่งเป็นชาย 84 คน และหญิง 105 คน ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุวาสนะเวศม์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 176 คน แบ่งเป็นชาย 71 คน และหญิง 105 คน ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขอนแก่น (จังหวัดขอนแก่นเป็นศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้) ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 70 คน แบ่งเป็นชาย 36 คน และหญิง 34 คน ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุนครพนม จังหวัดนครพนม จำนวน 73 คน แบ่งเป็นชาย 34 คน และหญิง 39 คน ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านธรรมปกรณ์ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 116 คน แบ่งเป็นชาย 52 คน และหญิง 64 คน ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุภูเก็จ จังหวัดภูเก็ต จำนวน 72 คน แบ่งเป็นชาย 34 คน และหญิง 38 คน ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักซิณ จังหวัดยะลา จำนวน 72 คน แบ่งเป็นชาย 38 คน และหญิง 34 คน ศูนย์พัฒนาการจัด

สวัสดิการสังคมผู้สูงอายุปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 100 คน แบ่งเป็นชาย 43 คน และหญิง 57 คน ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุลำปาง จังหวัดลำปาง จำนวน 84 คน แบ่งเป็นชาย 40 คน และหญิง 44 คน ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุสงขลา จังหวัดสงขลา จำนวน 97 คน แบ่งเป็นชาย 50 คน และหญิง 47 คน รวมจำนวนทั้งหมด 1,282 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุแต่ละศูนย์ที่เข้ารับบริการในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ จำนวน 305 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane, 1973)

7. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยประยุกต์จาก แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

ตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดให้แสดงข้อเสนอแนะทางของผู้สูงอายุที่มี “การจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ”

ต่อความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ เป็นคำถามลักษณะปลายเปิด (Open – ended Question) โดยเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้แสดงความพึงพอใจอย่างอิสระ

8. การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

เพื่อให้เครื่องมือในการวิจัยมีคุณภาพและประสิทธิภาพมีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัยมากที่สุด ผู้วิจัยจึงดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ เพื่อนำมากำหนดกรอบการสร้างแบบสอบถามตลอดจนแนวทางการออกแบบสอบถามให้ครอบคลุมนิยามศัพท์และตัวแปรที่กำหนด

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาเสนอประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ

3. การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้าง รูปแบบและข้อความ เพื่อขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

เกณฑ์ (1) ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 – 1.00 มีค่าความเที่ยงตรงสูงใช้ได้ (2) ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ต้องปรับปรุง ยังใช้ไม่ได้

4. แก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วเสนอต่อประธานอาจารย์ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อนำไปทดลองใช้และหาคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

โดยนำไปทดลองใช้ (try - out) กับผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ที่มีความคล้ายคลึงกับพื้นที่ศึกษา คือ โรงพยาบาล นครพนม แผนกส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ จังหวัดนครพนม จำนวน 30 คน

นำค่าที่ได้มาทำการทดสอบความเชื่อมั่นในเนื้อหาของคำตอบโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .891 นำแบบสอบถามดังกล่าว ทำการปรับปรุงเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวม ข้อมูลต่อไป

9. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำหนังสือจากวิทยาลัยพิชญบัณฑิต ถึงผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยชี้แจงวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 305 คน

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามแล้วเก็บรวบรวม กลับคืนมา

10. การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัย “การจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ” ผู้วิจัยได้ ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลใช้ 1) ค่าความถี่ (Frequency) 2) ค่าร้อยละ (Percentage)

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 หาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญและใช้ค่าดัชนี IOC (Index of Item – Objective Congruence)

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

3. สถิติในการวิเคราะห์การจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ”

3.1 ค่าเฉลี่ย (\bar{x})

3.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. สถิติเปรียบเทียบการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ นครพนม จังหวัดนครพนม

4.1 เปรียบเทียบ ของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ โดยใช้ การทดสอบด้วยค่าสถิติ t-Test

4.2 ใช้ค่าสถิติ One – Way ANOVA หรือ F-test สำหรับคุณลักษณะ หากมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

11. ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ศึกษา การจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ พบว่ามีค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.19$, S.D. = 0.14) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ด้านที่พักและศูนย์บริการ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ด้านการศึกษา และด้านนันทนาการ ตามลำดับ

2. เปรียบเทียบระดับการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุและจำแนกเพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพ พบว่า

2.1 ผลการเปรียบเทียบระดับการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยจำแนกตามเพศ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบต่อการจัดสวัสดิการสังคมในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยจำแนกตามอายุ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.3 ผลการเปรียบเทียบการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยจำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.4 ผลการเปรียบเทียบระดับการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ จำแนกตามสถานภาพ โดยรวมและแยกเป็นรายด้าน โดยภาพรวมสถานภาพเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ โสด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.19$, S.D. = 0.13) รองลงมา สมรส มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.19$, S.D. = 0.14) ส่วนสถานภาพที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ อื่น ๆ ($\bar{x} = 4.18$, S.D. = 0.13) ตามลำดับ

3. เสนอแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ดังนี้

3.1 รัฐควรเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้การทำงานเกิดความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ มีเครือข่าย สามารถจัดสวัสดิการได้ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ

3.2 รัฐควรมีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงและเพียงพอในสถานที่ราชการ สวนสาธารณะ

3.3 รัฐควรแก้ไขปัญหาคาราคาชตาคลอนบุคลากรเฉพาะด้าน เช่น นักสังคมสงเคราะห์ บุคลากรที่มีประสบการณ์ เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานกับชุมชนต้องมีความรู้

3.4 รัฐควรส่งเสริมดำเนินการให้มีการจัดตั้งชมรมหรือเครือข่ายของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นเครือข่ายคอยให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุด้วยกัน

3.5 รัฐควรสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีงานทำและมีรายได้

3.6 รัฐควรมีการส่งเสริมการออมตั้งแต่วัยทำงาน และต้องอยู่บนพื้นฐานในธุรกรรมทางการเงิน

3.7 รัฐควรเพิ่มเงินเบี้ยยังชีพรายเดือนให้กับผู้สูงอายุ เพื่อเป็นหลักประกันด้านรายได้ให้กับผู้สูงอายุ

3.8 รัฐควรจัดให้มีบริการทางการแพทย์สำหรับผู้สูงอายุที่ไม่มีความสะดวกในการเดินทางไปพบแพทย์ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาเรื่องความไม่สะดวกในการเดินทาง

3.9 รัฐควรสนับสนุนให้ออกกฎหมายหรือระเบียบที่เอื้อต่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

3.10 รัฐควรมีการเพิ่มงบประมาณในการจัดสวัสดิการสังคม เนื่องจากปัญหาในเรื่องงบประมาณที่จำกัด ทำให้การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุยังไม่ทั่วถึงและไม่เพียงพอ

3.11 รัฐควรมีการจัดสวัสดิการสังคมตามความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชน โดยรัฐควรมีการลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลก่อนจะทำโครงการหรือกิจกรรม ต้องมีการจัดสวัสดิการสังคมหรือกิจกรรม ที่ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อ

3.12 รัฐควรมีการดำเนินงานหรือให้คำแนะนำในการจัดสภาวะแวดล้อมที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุให้ถูกต้องตามสุขลักษณะ และมีความเหมาะสม

3.13 รัฐส่งเสริมและให้ความสะดวกแก่ผู้สูงอายุในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

3.14 รัฐควรส่งเสริมการออกกำลังกาย และจัดให้มีสถานที่สำหรับออกกำลังกายผู้สูงอายุ

3.15 รัฐควรคำนึงถึงวันสำคัญทางศาสนาพุทธในกรณีที่มีการจัดกิจกรรมในชุมชนให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมกิจกรรมให้มาก

12. อภิปรายผล

จากการศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ระดับการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวัลลัดดา แก้วคำมูล (2552, 89 - 93) การพัฒนาการจัดบริการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุตำบลโนนเมือง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาปัญหาความต้องการบริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุตำบลโนนเมือง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภูมีการศึกษาใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการมีงานทำและรายได้ ด้านบริการสังคมทั่วไป ด้านการศึกษาและข่าวสาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่อยู่อาศัยมีปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับเครื่องช่วยเหลือนภายในบ้าน เช่น ไม้เท้า แวนสายตา รถเข็น ความต้องการสวนสุขภาพ ที่เดินเล่น พักผ่อน และต้องการอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ด้านการมีงานทำและรายได้ พบว่า ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการช่วยเหลือเมื่อจำเป็นและมีความต้องการสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้แก่บุตรหลานที่รับภาระเลี้ยงดู ด้านบริการสังคมทั่วไป มีปัญหาและความต้องการตรวจสุขภาพฟรีที่บ้าน ศูนย์บริการกายภาพบำบัดและสถานที่ออกกำลังกายที่เหมาะสม ด้านการศึกษาและข่าวสาร มีปัญหาและความต้องการความรู้ ความรู้เกี่ยวกับการใช้จ่ายเบื้องต้นและความรู้และข่าวสารในการดูแลสุขภาพและนिरสาร์ ลาสีทรี (2559, บทคัดย่อ) ศึกษาการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม ที่มี เพศ อายุ สถานภาพสมรส สภาวะสุขภาพและตำบลที่อาศัยอยู่ต่างกัน และ 3. ศึกษาข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุต่อการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม พบว่าโดยรวม อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ด้านที่พักอาศัย ด้านนันทนาการ ด้านการสร้างบริการทางสังคมและเครือข่ายการเกื้อหนุนด้านอาชีพและรายได้และด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแลและการคุ้มครอง

2. ผลการเปรียบเทียบการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และจำแนกเพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับจิรันทร วิกสูงเนิน (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดสวัสดิการ สังคมแก่ผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา” ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจภายในกลุ่มบุคลากรที่เกี่ยวข้อง พบว่า บุคลากรที่มี เพศ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และสถานที่ปฏิบัติงานต่างกัน มีความพึงพอใจโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ส่วนบุคลากรที่มีอายุ และตำแหน่งหน้าที่ต่างกันมีความพึงพอใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจ ภายในกลุ่มผู้สูงอายุที่รับสวัสดิการสังคม พบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศ และอายุ ต่างกัน มีความพึงพอใจ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนบุตร สภาวะ สุขภาพ และผู้ช่วยเหลือดูแลต่างกัน มีความพึงพอใจ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01 และนිරสาห์ ลาสีห์ (2559, บทคัดย่อ) ศึกษาการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ และสถานภาพสมรสต่างกัน มีความเห็นต่อการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุไม่ต่างกัน ส่วนผู้สูงอายุที่มีสภาวะสุขภาพและตำบลที่อาศัยอยู่ ต่างกัน มีความเห็นต่อการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. เสนอแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ สอดคล้องกับกนกวรรณ กรศรี (2554, 121 - 127) ได้ศึกษาแนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดตาก ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดตาก พบว่าแนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองจังหวัดตาก ด้านหลักการมี เสรีภาพ ได้แก่ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาพ กิจกรรมเกี่ยวกับฝึกอาชีพสำหรับผู้สูงอายุและสำรวจจำนวนผู้สูงอายุในชุมชนเป็นประจำทุกเดือน เพื่อสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปและการเข้าถึงสวัสดิการของผู้สูงอายุ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้นำชุมชนควรทำหน้าที่เป็นตัวแทนประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและประชาชนในชุมชน ด้านหลักการ ได้รับการดูแล ได้แก่ จัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุครอบครัวและชุมชน เพื่อให้เกิดความผูกพันความเข้าใจอันดี ระหว่างกันและทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าได้ได้รับการดูแลอย่างเต็มที่ ด้านหลักการบรรลุความพึงพอใจ ได้แก่ มีการรวมกลุ่มผู้สูงอายุเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นหรือการฝึกอาชีพ ด้านหลักความมีศักดิ์ศรี ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบงานผู้สูงอายุ ควรคัดเลือกผู้สูงอายุที่มีความรู้ ภูมิปัญญาเพื่อยกย่องเชิดชูให้เป็นปราชญ์ชุมชนและสร้างความรู้ว่าผู้สูงอายุมีคุณค่า และเอี่ยมพร คริสต์รักษา (2556, 88 -93) ได้ศึกษาแนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลรัชฎา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต โดยผลการศึกษากล่าวไว้ แนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลรัชฎา แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1) แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลรัชฎา ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ต้องจัดให้มีการตรวจสุขภาพประจำปี ด้านรายได้ควรเตรียมความพร้อมให้กับผู้ ที่กำลังก้าวสู่วัยสูงอายุได้ตระหนักถึงความสำคัญของการออม การสร้างอาชีพเสริมหรือส่งเสริมด้านอาชีพให้แก่ ผู้สูงอายุตามความสนใจ ด้านที่พักอาศัย จัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ให้การสงเคราะห์ ช่วยเหลือ ซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้สูงอายุที่ยากจนหรือผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง จัดที่พักอาศัยแบบชั่วคราว

ด้านนันทนาการ การจัดตั้งศูนย์อเนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมร่วมกัน มีวัตถุประสงค์ อุปกรณ์ อำนวยความสะดวก และเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำดูแล ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง พัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุให้ทันสมัย ส่งเสริมการสร้างความรู้ความเข้าใจให้ผู้สูงอายุได้ทราบถึงสิทธิของตนในการเข้าถึงบริการของรัฐ ด้านการสร้างบริการเครือข่ายการเกื้อหนุน การสร้างเครือข่ายการทำงานด้านผู้สูงอายุ เช่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เครือข่ายอาสาสมัครร่วมกันดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่

2) แนวทางการบริหารงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลรัชฎา ด้านการกำหนดนโยบายและแผนจัดทำแผนผู้สูงอายุระดับตำบล ด้านการจัดงบประมาณ สนับสนุนงบประมาณการจัดกิจกรรมหรือโครงการสำหรับผู้สูงอายุไม่เพียงพอ โดยประสานหน่วยงานภายนอกเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณด้านผู้สูงอายุ ด้านการพัฒนาบุคลากร ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้เข้ารับการอบรมเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎหมาย วิธีการปฏิบัติงานที่อยู่ในภารกิจของงานสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ด้านการบริหารวัสดุอุปกรณ์ จัดอาคารสถานที่สำหรับผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมและสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ

13. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการนำศึกษาดูงานด้านอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น
2. ควรมีการจัดอบรมความรู้ทางวิชาการบ้างให้แก่ผู้สูงอายุ
3. ควรจัดเตรียมแผนปฏิบัติการ เพื่อจัดสวัสดิการผู้สูงอายุทั้งในระยะสั้นและ ระยะยาว โดยเน้นการส่งเสริมสนับสนุนคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ
4. ในการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุควรดึงประชาชนในชุมชนและเข้ามามีส่วนร่วม

ในกิจการดังกล่าว

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาระดับการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในศูนย์จังหวัดอื่นหรือภูมิภาคอื่น
2. ควรมีการศึกษาระดับการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ กรศรี. (2554). แนวทางพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดตากในเขตอำเภอเมือง จังหวัดตาก. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวง. (2547). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2547. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ.
- จงจิตต์ ฤทธิรงค์ และคณะ. (2556). การสูงวัยของประชากรในประชาคมอาเซียน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พรณี สมเทศน์. (2552). การดูแลผู้สูงอายุในระดับครอบครัว กรณีศึกษาบ้านนาศรีตึงเค็ง ตำบลสะอาด อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

วันเพ็ญ ปันราช. (2552). **การพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน**. ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อ่อนนุช อิศราพานิชย์. (2553). **ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อบริการของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางละมุง จังหวัดชลบุรี**. สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก.

Friedman, M. (1982). **Capitalism & Freedom**. Chicago : Theuniversity of Chicago Press.

Yamane. (1967). **Taro Statistic: An Introductory Analysis**. New York: Harper &row.

การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด
ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

The participation of youth in solving the drug problem of the Organization
Chiang Phin Subdistrict Administration, Mueang District Udon Thani Province

บรรณารักษ์ ฝั้นสิม

Bannarak fansim

โกศล สอดส่อง

Koson Sodsong

วิทยาลัยพิชญบัณฑิต

Pitchayabundit College

Email: tongphitak@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 24 กรกฎาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 19 ธันวาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 19 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 2) เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี และจำแนกเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ 3) เสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากเยาวชน ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เยาวชนที่อายุ 18 ปี ถึง 20 ปี คือ แบบเจาะจง จำนวน 379 คน ทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติ One – Way ANOVA หรือ F-test ค่า t-test

ผลการวิจัย พบว่า 1. ระดับส่วนร่วมของเยาวชนประชาชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหาร ส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี มีค่าเฉลี่ยโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อเรียงลำดับเป็นรายด้านจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ตามลำดับ 2. เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี และจำแนกเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยจำแนกตามเพศ อายุระดับการศึกษา และอาชีพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3. เสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนใน

การแก้ไขปัญหาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรชุมชน ควรให้ความรู้ ความสำคัญ การดำเนินงานการป้องกันและจัดกิจกรรมการรณรงค์ต่อต้านเกี่ยวกับปัญหา

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, เยาวชน, ปัญหายาเสพติด

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the youth's participation in solving drug problems in the area of Chiang Phin Subdistrict Administrative Organization, Muang District, Udon Thani Province; Solve the drug problem in the area of Chiang Phin Subdistrict Administrative Organization, Muang District, Udon Thani Province, and classified gender, age, education level and occupation; 3) Suggest guidelines for people's participation in solving drug problems of Chiang Phin Subdistrict Administrative Organization, Muang District, Udon Thani Province. It is a quantitative research, collect information from youth in the area of Chiang Phin Subdistrict Administrative Organization, Muang District, Udon Thani Province The youth aged 18 to 20 years was a specific model, totaling 379 people. data analysis the statistics used in the data analysis were percentage, mean, standard deviation, One – Way ANOVA or F-test, t-test.

The research results were found that 1. The level of participation of youth people in solving drug problems in the area of the administrative organization Chiang Phin Sub-district, Mueang District, Udon Thani Province The overall average in all aspects was at a high level. but when sorted in descending order from average to lowest can be sorted as follows: Participation in decision making Participation in the evaluation Participation in operations and participation in benefits, respectively. 2. Compare the level of youth participation in solving drug problems in the area. of Chiang Phin Sub-district Administrative Organization, Muang District, Udon Thani Province and classified by gender, age, education level and occupation. It was found that the results of comparison of people's participation in solving drug problems in the area of Chiang Phin Subdistrict Administrative Organization, Muang District, Province Udon Thani by gender Age, education level and occupation overall differed statistically at 0.05 level which was in accordance with the hypothesis. and when considering each aspect, it was found that Overall and each aspect is no different. 3. Suggest guidelines for youth participation in solving drug problems of Chiang Phin Subdistrict Administrative Organization, Muang District, Udon Thani Province. The Chiang Phin Subdistrict Administrative Organization should encourage the establishment of groups or community organizations. should provide knowledge, importance, preventive actions and campaign activities against the problem

Keywords: Involvement, Youth, Drug Problems

1. บทนำ

สถานการณ์ยาเสพติดโลก คนทั่วโลกประมาณ 210 ล้านคนใช้ยาเสพติด คิดเป็นร้อยละ 4.8 ของประชากร โลกอายุ 15 - 64 ปี โดยมีคนตายไปแล้วเพราะยาเสพติดประมาณ 2 แสนคน เฮอร์อีนถือว่าเป็นยาเสพติดที่โลกให้ความสนใจมากที่สุด พ.ศ. 2552 มีประชากรประมาณ 149 - 272 ล้านคน ที่มีอายุระหว่าง 15 - 64 ปี เป็นผู้ที่เคยเสพยาเสพติดมาก่อน และเพิ่มขึ้นจากในช่วงคริสต์ทศวรรษที่ 90 ประมาณ 15 - 39 ล้านคน ซึ่งกัญชาเป็นยาเสพติดที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย ประมาณ 125 - 203 ล้านคน และตามด้วยสารกระตุ้นประสาท (ATS) ประเภท เมทแอมเฟตามีน แอมเฟตามีน และเอ็กซ์ตาซี อนุพันธ์ฝิ่นและโคเคน ตามลำดับ โดยเฉพาะ ATS เป็นที่นิยมอย่างมากในประเทศจีนและอินเดีย (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด , 2554)

ปัญหา ยาเสพติดเป็นพฤติกรรมเสี่ยงอีกอย่างหนึ่งที่เป็นปัญหาสังคมและมีผลกระทบไปสู่ทุกปัญหา ยาเสพติดเป็นพฤติกรรมเสี่ยงอีกอย่างหนึ่งที่เป็นปัญหาสังคมและมีผลกระทบไปสู่ทุกหน่วยของสังคมตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน จนถึงระดับประเทศ รายงานผลจาก โครงการประมาณการจำนวนมากถึง 7, 312, 200 คน พบว่า จำนวนผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดถูกดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม ปีงบประมาณ 2554 ตั้งแต่ เดือน ตุลาคม 2553 ถึง เดือน มีนาคม 2554 มีดังนี้ 9,967 11, 089 16, 481 13, 681 11, 912 12, 522 11, 424 12, 886 และ 16, 574 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าจำนวนผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดถูกดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ (สำนักงานกิจการพิเศษ, 2544) ซึ่งปัญหา ยาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญยิ่งของประเทศไทย เนื่องจากเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อปัญหา อื่น ๆ มากมายในประเทศ ปัญหา ยาเสพติดในประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงและขยายตัวมากขึ้นจากผลของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้โครงสร้างทางสังคมเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ขาดพลังและขาดความสมดุลในการพัฒนา สถาบันหลักทางสังคมหลายสถาบันเกิดความอ่อนแอ เป็นช่องว่างทำให้ปัญหา ยาเสพติดแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วและกว้างขวางมากขึ้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้า ยาเสพติดไม่ว่าจะเป็นนายทุนผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้นำเข้า และส่งออก ยาเสพติดอาศัยผลพวงจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว นำยาเสพติดทั้งที่มีอยู่เดิมและชนิดใหม่เข้ามาเผยแพร่ในหมู่ประชาชนในแต่ละกลุ่มซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2554) ส่งผลกระทบต่อครอบครัว ชุมชนและสังคม ครอบครัวที่มีผู้ติดยา มักได้รับความเดือดร้อนจากยาเสพติดในทุกด้าน นำไปสู่ความยุ่งยาก ขัดแย้ง แยกแยก และสิ้นเปลืองในการแก้ปัญหา ผู้ติดยา มักก่อให้เกิดอาชญากรรมต่อเนื่อง ตั้งแต่การเข้าไปเกี่ยวข้องกับแหล่งอบายมุข การลักเล็กขโมยน้อย การประทุษร้ายต่อชีวิตและทรัพย์สิน การพนันและอาชญากรรมต่าง ๆ สำหรับผู้ค้าและผู้เสพยาซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว เมื่อถูกจับกุมและดำเนินการทางกฎหมาย จะส่งผลกระทบต่อสมาชิกภายในครอบครัวได้รับความเดือดร้อนในการดำรงชีวิตทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนที่อยู่ภายใต้การปกครองจะต้องออกจากโรงเรียน ซึ่งเป็นการทำลายอนาคตของประเทศชาติ ผลกระทบต่อการบริหารจัดการภาครัฐ คติยาเสพติดที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นภาระต่องานด้านกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาระค่าใช้จ่ายของรัฐที่เพิ่มสูงและทำให้การดำเนินคดีด้านอื่น ๆ เกิดความล่าช้า นอกจากนี้ ปัญหา ยาเสพติดได้ก่อเกิดการทุจริตคอร์รัปชัน โดยเฉพาะการทุจริตต่อหน้าที่ การรับสินบน การกลั่นแกล้งรีดไถ แสวงหาผลประโยชน์จากผู้กระทำความผิดซึ่งทำให้ประชาชนและสังคมเกิดความไม่ศรัทธาและเชื่อมั่นในการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐส่วนผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการคลังของประเทศ การผลิตและการค้า ยาเสพติดจัดเป็นกลุ่มธุรกิจและเศรษฐกิจนอกกฎหมายที่ไม่ก่อให้เกิดการผลิต แม้ว่าการค้า ยาเสพติดบางส่วนจะก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มและสร้างรายได้เมื่อมีการค้าขาย แต่ก็ป็นรายได้สำหรับคนบางกลุ่มที่กระทำความผิดกฎหมาย

และเอาโรคเอาเปรียบสังคม ปัญหายาเสพติดทำให้รัฐบาลต้องทุ่มเทงบประมาณจำนวนมาก เพื่อใช้ในการป้องกันปราบปราม บำบัดรักษาและฟื้นฟู แทนที่จะนำไปใช้ในการด้านอื่น ๆ ที่มีความจำเป็น ต้องสูญเสียทรัพยากรในการป้องกันและแก้ไขปัญหาโดยไม่จำเป็น รวมทั้งกระทบต่อทรัพยากรมนุษย์ เพราะยาเสพติดมีส่วนทำลายพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสมองของเด็กและเยาวชน และแรงงานที่จะเป็นพลังของประเทศไทยในอนาคต (สำนักปราบปรามยาเสพติด, 2552) นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและชื่อเสียงของประเทศ สาเหตุเนื่องจากปัญหาเสพติดได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นที่ตั้งของแหล่งผลิตยาเสพติด การแพร่ระบาดของยาเสพติด จะก่อให้เกิดความเสื่อมเสียชื่อเสียงและเกียรติภูมิของประเทศไทยไม่เป็นที่ไว้วางใจของนานาชาติในด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ทำให้ไม่กล้าเข้ามาท่องเที่ยวหรือลงทุนทางการค้า และธุรกิจต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้ประเทศคู่แข่งฉวยโอกาสโจมตีประเทศไทย

องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ ตั้งอยู่เลขที่ 458 หมู่ที่ 9 บ้านเชียงพิณ ตำบลเชียงพิณ อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองอุดรธานี ไปทางทิศตะวันตก ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2149 อุดรธานี - อำเภอกุดจับ ระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมด ประมาณ 67.68 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 42,300 ไร่ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักเกษตรกรรวมเพาะปลูกได้แก่ การทำนาปี ทำสวนมีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 50 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 31,250 ไร่ ส่วนอาชีพรองราษฎรในพื้นที่ คือ รับจ้างทั่วไป นอกจากนี้เกษตรกรบางส่วนยังทำการเลี้ยงสัตว์ และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเพื่อการบริโภคและจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้เสริม

องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณเป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีสถานะเป็นนิติบุคคลและมีหน้าที่ในการแปลงนโยบายที่เป็นนามธรรมไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้เกิดความสำเร็จขึ้นและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการบริหารงานแบบบูรณาการและยังส่งเสริมคุณภาพชีวิตเยาวชนและต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของเยาวชน โดยใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และให้ค้ำประกันการมีส่วนร่วมของเป็นหลัก โดยมีแนวทางการปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นในด้านโครงสร้างพื้นฐานด้าน เศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการศึกษา ด้านการท่องเที่ยว และด้านการบริหารและในส่วนของการมีภารกิจดำเนินงานในด้านสังคม มีการดำเนินงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดถ้าองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ มีการบริหารงานที่ขาดประสิทธิภาพจะส่งผลเสียอย่างมากต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณเอง เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณเป็นหน่วยงานที่ต้องมีการดำเนินงานด้วยกระบวนการบูรณาการ ร่วมกับภาคเยาวชนเป็นหลัก หากขาดประสิทธิภาพในการบริหารงาน แล้วจะทำให้การปฏิบัติงานเกิดการล่าช้า การประสานงานเกิดความผิดพลาดคลาดเคลื่อน ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานสามารถบริการได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การรับฟังความคิดเห็นของเยาวชนที่มีต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง และจะทำให้ องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณได้รับทราบปัญหาและความต้องการของเยาวชนประชาชนอย่างแท้จริง

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัย เห็นปัญหาดังกล่าวและผู้วิจัยเป็นคนในพื้นที่นี้ มีความสนใจในการที่จะศึกษา การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เพื่อให้ทราบว่าเยาวชนในตำบลเชียงพิณมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในพื้นที่ มากน้อยเพียงใด มีปัญหา อุปสรรค ในการมีส่วนร่วมของเยาวชนด้านใดบ้าง และปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการป้องกันปัญหาเสพติด โดยผลการวิจัยที่ได้จะเกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
2. เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี และจำแนกเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ
3. เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

3. ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหาขอบเขตด้านเนื้อหา การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ 4 ด้าน ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
2. พื้นที่รับผิดชอบจำนวน 11 หมู่บ้าน ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 1. บ้านเชียงพิณ 2. บ้านโนนตาล 3. บ้านโนนคาม 4. บ้านดอกเกียด 5. บ้านหนองฮาง 6. บ้านหนองสวรรค์ 7. บ้านนาคลอง 8. บ้านหนองโพน 9. บ้านจำปา 10. บ้านเชียงพิณ 2
3. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เยาวชน ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เยาวชน จำนวน 379 คน (ตามทะเบียนบ้าน ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ)
4. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เยาวชน จำนวน 379 ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี (แบบเจาะจง)
5. สำหรับตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล
6. ขอบเขตด้านระยะเวลา ใช้ระยะเวลาเดือน พ.ค. – ส.ค. พ.ศ. 2564

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วม หมายถึง ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ กรอบแนวคิดของโคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1977) ที่ว่าการมีส่วนร่วมโดยทั่วไปในขั้นตอนการตัดสินใจไม่ได้หมายความว่า จะเป็นการตัดสินใจได้เพียงอย่างเดียว ยังใช้ตัดสินใจควบคู่ไปกับขั้นตอนการปฏิบัติการด้วยการตัดสินใจยังเกี่ยวข้องกับเยาวชนในเรื่องผลประโยชน์ และการประเมินผลในกิจกรรม 6 การพัฒนาด้วย นอกจากนี้ก็ยังมีผลสะท้อนกลับจากการประเมินผล และการปฏิบัติการกลับไปสู่การตัดสินใจอีกด้วยซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดการมีส่วนร่วมที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ 4 ด้าน คือ

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือ การที่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจทั้งในเรื่องของการหาวิธีการแก้ไขปัญหา และการดำเนินกิจกรรมการแก้ไขปัญหาที่สามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติได้จริง ในเรื่องของการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ

ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ คือ การที่เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ ทั้งในด้านทรัพยากร ด้านการบริหาร และด้านการเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการหรือแผนงานเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ

ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ คือ การที่เยาวชนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยได้รับประโยชน์ทั้งในด้านวัตถุ ด้านสังคมและด้านบุคคลเมื่อได้มีการดำเนินการเกี่ยวกับแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล คือ ประเมินผล เป็นการที่เยาวชนได้เข้าร่วมในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของกิจกรรมและโครงการที่ได้ดำเนินการ เพื่อหาข้อดีและข้อเสียและนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

5. ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทราบถึงข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
2. ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของเยาวชน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี สามารถนำข้อมูลการวิจัยมาใช้ในการแก้ไขปัญหา ปรับปรุงการดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง
3. ทราบถึงการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ของเยาวชนในองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี หรือผู้ที่สนใจสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชนและการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ เยาวชน ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เยาวชน จำนวน 379 คน (ตามทะเบียนบ้าน ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ)
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยค้างนี้ คือ เยาวชน จำนวน 379 ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี (แบบเจาะจง)
ดังนั้น ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการศึกษาค้างนี้ มีจำนวน 379 คน

7. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยค้างนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนบุคคล ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) มีจำนวนข้อ คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเยาวชน การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดน้ำหนักคะแนนเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดให้แสดงข้อเสนอแนะของเยาวชน การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เป็นคำถามลักษณะปลายเปิด (Open – ended Question) โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

8. การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

1. การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เพื่อนำมากำหนดกรอบการสร้างแบบสอบถามตลอดจนแนวทางการออกแบบสอบถามให้ครอบคลุมนิยามศัพท์และตัวแปรที่กำหนด

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาเสนอประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ

3. การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้าง รูปแบบและข้อความ เพื่อขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

3.1 แก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วเสนอต่อประธานอาจารย์ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อนำไปทดลองใช้และหาคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

โดยนำไปทดลองใช้ (try - out) กับเยาวชนในเขตพื้นที่ที่มีความคล้ายคลึงกับพื้นที่ศึกษา คือ องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงยืน อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 30 คน

นำค่าที่ได้มาทำการทดสอบความเชื่อมั่นในเนื้อหาของคำตอบโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.80

3.2 นำแบบสอบถามดังกล่าว ทำการปรับปรุงเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

9. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำหนังสือจากวิทยาลัยพิชญบัณฑิต ถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้เยาวชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยชี้แจงวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง 379 คน

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้เยาวชนประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามแล้วเก็บรวบรวมกลับคืนมา

10. การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลใช้ 1) ค่าความถี่ (Frequency) 2) ค่าร้อยละ (Percentage)

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 หาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญและใช้ค่าดัชนี IOC (Index of Item - Objective Congruence)

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

3. สถิติในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานีขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

3.1 ค่าเฉลี่ย

3.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. สถิติเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

4.1 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ โดยใช้การทดสอบด้วยค่าสถิติ t-Test

4.2 ใช้ค่าสถิติ One – Way ANOVA หรือ F-test สำหรับคุณลักษณะ หากมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

11. ผลการวิจัย

1. ศึกษาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.25) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับมากทุกด้าน แต่เมื่อเรียงลำดับเป็นรายด้านจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย สามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ตามลำดับ

2. เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี และจำแนกเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่า

2.1 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยจำแนกตามเพศ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยจำแนกตามอายุ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.3 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและแยกเป็นรายด้าน โดยภาพรวมสถานภาพเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.23) รองลงมา ต่ำกว่าปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.27) และที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.24)

2.4 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำแนกตาม อาชีพ โดยรวมและแยกเป็นรายด้าน

โดยอาชีพเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ อื่น ๆ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.25) รองลงมา รับจ้าง/ทั่วไป มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.25) และที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ค้าขาย ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.25)

3. เสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ดังนี้

3.1 ควรให้ความรู้กับเยาวชนเกี่ยวกับปัญหาเสพติดอย่างมีขั้นตอนที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนมากเกินไป องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีการพัฒนาตนเองตามความสามารถและศักยภาพของตนเอง หลีกห่างไกลจากยาเสพติด และผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณควรให้ความสำคัญและมีการป้องกัน ควบคุม ดูแล อย่างใกล้ชิด

3.2 องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรชุมชนหรือสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาหรือแนวทางในการแก้ปัญหาพร้อมกับเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณควรมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เพื่อประสานงานกับชุมชนไว้อย่างชัดเจน

3.3 องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณควรให้ความสำคัญกับปัญหาเสพติดของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณยังขาดการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของการพัฒนาไว้ชัดเจน และองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณควรมีการรณรงค์ให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับโทษของยาเสพติด

3.4 การดำเนินงานการป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชนที่ผ่านมา ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกคน ร่วมคิด ร่วมทำอย่างขยันขันแข็ง และต้องต้องมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนให้ชาวบ้านตระหนักตลอดเวลา

3.5 ทำงานในรูปแบบคณะกรรมการ ต่างคนต่างมีหน้าที่ และทุกคน ทุกฝ่ายสามารถทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ เข้มแข็ง แบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้ชัดเจน และมีการรักษาสัญญาประชาคม การช่วยงานกันอย่างขยันขันแข็ง หน้าที่ใครหน้าที่มัน จึงจะทำให้งานประสบความสำเร็จ

3.6 ปัญหาเสพติดส่วนใหญ่เกิดกับกลุ่มวัยรุ่น เยาวชน ดังนั้น เยาวชนจึงควรจะมีบทบาทในการป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชนด้วย เช่น การดำเนินกิจกรรมของศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่นโดยกระบวนการเพื่อนปรับทุกข์สร้างสุข และที่ผ่านมาก็สามารถดำเนินการได้อย่างดีมาก มีการทำงานเป็นทีม มีทักษะชีวิตที่จะเป็นเกราะกำบังยาเสพติดหรือสิ่งชั่วร้าย มั่วสุมต่าง ๆ ได้

3.7 ควรจะมีการอบรมให้ความรู้แก่คณะกรรมการดำเนินงานการป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชนอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญเพราะจะได้มีความรู้ มีทักษะในการดำเนินงาน รวมถึง และควรจะไปศึกษาดูงานด้วย

3.8 ควรจัดกิจกรรมต่อต้านยาเสพติดในชุมชน มีการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมด้วย เช่น กิจกรรมการกีฬา วันครอบครัว การมอบรางวัลแก่ครอบครัวตัวอย่างหรือครอบครัวอบอุ่น รวมถึงการรณรงค์ในวันสำคัญ ๆ ต่าง ๆ

3.9 จัดกิจกรรมการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นในสถานศึกษาในเทศบาลตำบล ในชุมชน หมู่บ้าน เช่น การเดิน การเล่นกีฬาต้านยาเสพติด หรือตามบุญประเพณีต่าง ๆ

3.10 ควรมีการแก้ไขปัญหาการว่างงานโดยการฝึกอาชีพ และควรสนับสนุนให้ทุกคนมีรายได้ ก็อาจจะไม่ไปขายยาเสพติด ดังนั้นควรสนับสนุนให้ถูกกลุ่มถูกคน เช่น งานฝีมืองานช่าง เป็นต้น ควรจะมีการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพให้คนในชุมชนอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง

3.11 ทุกฝ่ายในหมู่บ้าน รวมถึงคณะกรรมการต่าง ๆ รวมถึงชาวบ้านชุมชน เยาวชน มีการช่วยกันในการดำเนินการ มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน รวมถึงการภาครัฐควรเข้ามามีส่วนในการสนับสนุนมากจึงทำให้ผลการดำเนินงานออกมาดี

12. อภิปรายผล

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2553) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป โดยการดำเนินการแบบบูรณาการมาตรการต่าง ๆ เข้าด้วยกันคือ มาตรการป้องกัน มาตรการปราบปรามและมาตรการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด โดยใช้มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด เป็นมาตรการปราบปรามยาเสพติด เพราะเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุอย่างแท้จริง ทั้งนี้วิธีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การให้การศึกษาแก่เยาวชนและประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาและสารเสพติดอย่างถูกต้อง จึงเป็นวิธีการที่สำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้กลุ่มประชาชนและเยาวชนไม่ตกเป็นทาสของยาเสพติด เนื่องจากชนิดของยาและสารเสพติด ตลอดจนปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของเศรษฐกิจและสังคมการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดและยาเสพติดจึงไม่ควรหยุดนิ่ง หนังสือเล่มนี้จึงได้รวบรวมเนื้อหาสาระและรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัทยาเสพติดและสารเสพติด และผู้สนใจทั่วไปได้ศึกษาค้นคว้าเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในเรื่องดังกล่าว ส่วนสื่อสารองค์กร สำนักเลขาธิการ สำนักงาน ป.ป.ส. (2553) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างและพัฒนาเครือข่ายสื่อมวลชน” ซึ่งจะนำมาเป็นบทเรียนการสร้างเครือข่ายสื่อมวลชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ของสำนักงาน ป.ป.ส. โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างและพัฒนาเครือข่ายสื่อมวลชนจากผู้รู้/ผู้มีประสบการณ์ ที่ประสบความสำเร็จ รวมทั้งเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ป.ป.ส. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปขยายผลในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายสื่อมวลชนด้านการแก้ไขปัญหาเสพติดให้ยั่งยืนต่อไป

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี และจำแนกเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับชนาพัทธ์ ศรีพิมพ์สอ, ณัฐพล จินใจ, ทศพล ทิพย์มาศโกมล, สนิท ทนริรัมย์, วิชญ์ปัญญายงค์, ไพวรรณ วรปริดา (2561) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของเยาวชนและประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเขตพื้นที่ตำบลศรีณรงค์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเขตพื้นที่ตำบลศรีณรงค์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และเพื่อศึกษาหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเขตพื้นที่ ตำบลศรีณรงค์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 113 คน และกลุ่มเป้าหมายที่ใช้การสัมภาษณ์ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติพื้นฐาน

ที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเขตพื้นที่ตำบลศรีณรงค์ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับดังต่อไปนี้ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, อาชีพ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันระดับการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขคือลักษณะทางภูมิศาสตร์ มีการเชื่อมโยงหลายเส้นทางเนื่องจากเป็นรอยต่อ 3 จังหวัดคือ ร้อยเอ็ด มหาสารคามและบุรีรัมย์ จึงง่ายต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติดคณะกรรมการหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับหน่วยที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนอย่างจริงจัง ผู้นำร่วมวางแผน ติดตาม และประเมินผลในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนภรณ์ สังสนา และ รศ.พิพัฒน์ ไทยอารี (2559) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และเพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในบ้านคลองม่วงเหนือ หมู่ที่ 3 ตำบลลำพญากลาง อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ ประชาชนในบ้านคลองม่วงเหนือ หมู่ที่ 3 ตำบลลำพญากลาง อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี จำนวน 190 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ สถิติทดสอบค่า t (t-test) และ สถิติทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาพบว่า 1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุ 41 ปี ขึ้นไป มีการศึกษาในระดับต่ำ กว่าปริญญาตรีมากที่สุด ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรและมีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาท 2. ประชาชนในบ้านคลองม่วงเหนือ หมู่ที่ 3 ตำบลลำพญากลาง อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการป้องกันยาเสพติดกับด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับน้อย และด้านการบำบัดรักษาเสพติดกับด้านการปราบปรามยาเสพติด อยู่ในระดับน้อยที่สุด 3. ประชาชนในบ้านคลองม่วงเหนือ หมู่ที่ 3 ตำบลลำพญากลาง อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ที่มีเพศและอายุแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในภาพรวมแตกต่างกัน

3. เสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดขององค์การบริหารส่วนตำบลเชิงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี สอดคล้องกับภาดา สีทาเงิน (2558) ศึกษาปัญหาและหาแนวทางการสร้างความร่วมมือป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดของผู้นำชุมชน ในจังหวัดอุดรดิษฐ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่จังหวัดอุดรดิษฐ์ จำนวน 242 คน และการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการสร้างความร่วมมือป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรดิษฐ์ จำนวน 10 คน เลือกขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเปิดตารางคำนวณจากสูตร Taró Yamane จากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการสร้างความร่วมมือป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรดิษฐ์ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัญหาการสร้างความร่วมมือป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรดิษฐ์ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการควบคุมและสอดส่อง ด้านการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ด้านการ

เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่มีปัญหามากที่สุด คือ ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน 2. แนวทางการสร้างความร่วมมือป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี คือ หน่วยงานราชการควรมีการประชุมชี้แจงในการจัดทำแผนการปฏิบัติงานระหว่างผู้นำชุมชนกับประชาชนในชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน อีกทั้งผู้นำชุมชนควรเข้ามาควบคุมดูแลและสอดส่องผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด และผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอย่างต่อเนื่องและจริงจัง หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนเข้ารับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการให้คำแนะนำปรึกษาเชิงจิตวิทยาแก่ผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด และครอบครัว และควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนของตนเองอย่างจริงจัง และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2550) ได้ศึกษารูปแบบการทำงานป้องกันในเยาวชนกลุ่มพฤติกรรมเสี่ยงเป็นโครงการทำงานป้องกันในเยาวชนกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยง ตลอดจนศึกษาแนวคิด และวิธีการทำงานของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน และแก้ไขปัญหาดังกล่าว ของเยาวชนกลุ่มที่มีความเสี่ยง เพื่อพัฒนาแนวทางการทำงาน ที่เหมาะสมกับเยาวชน พบว่า แนวทางการจัดกิจกรรมกับเยาวชนในรูปแบบการจัดกิจกรรมกับกลุ่มเยาวชนที่อยู่ในภาวะวิกฤติ ควรมีการช่วยเหลือ และสนับสนุนปัจจัยที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตที่เพิ่มขึ้นมา ส่วนการจัดกิจกรรมในด้านอื่น ๆ ควรดำเนินการจัดกิจกรรมกับเยาวชนกลุ่มพฤติกรรมเสี่ยง ดังนี้ การสร้างพื้นที่พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือปรึกษาปัญหาของเยาวชนแบบไม่เป็นทางการ การพัฒนาศักยภาพ ทักษะอาชีพ และทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นการสร้างพื้นที่ให้เยาวชนกลุ่มพฤติกรรมเสี่ยงได้มีโอกาสแสดงความสามารถในรูปแบบของการเป็นพี่เลี้ยงแกนนำอาสาสมัคร หรือสมาชิกกลุ่ม การขยายฐานของสมาชิก และผลัดเปลี่ยนแกนนำเยาวชน และการใช้มาตรการกลุ่มมาตรการสังคม และมาตรการเฝ้าระวังที่ต้นทาง

13. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ควรส่งเสริมให้ผู้นำชุมชน และประเยาวชน เข้ามามีบทบาทในการรับรู้ปัญหาของชุมชนและตัดสินใจในการเลือกวิธีการแก้ไข และป้องกันปัญหาของชุมชนของตนเอง นั่นคือการสร้างการตระหนักรู้ของชุมชน
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยการสร้างการตระหนักรู้ของปัญหาในชุมชน และเพื่อสร้างการยอมรับปัญหาว่าเป็นปัญหาของชุมชนที่ต้องดำเนินการแก้ไขด้วยชุมชนเองโดยร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินงาน
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า ควรสร้างการตระหนักรู้ของปัญหา และประโยชน์ของการดำเนินงานการป้องกัน และการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ร่วมรับผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ควรชี้แจงและแจ้งให้ทราบถึงขั้นตอนการดำเนินงานที่จะประสบผลสำเร็จของงานต้องมีการประเมินผลงานด้วยทุกครั้ง เพื่อที่จะได้รับทราบ ผลของการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค เพื่อที่จะได้ปรับปรุง และแนวทางในการดำเนินงานในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยในพื้นที่อื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบ
2. ควรศึกษาหาแนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดที่เหมาะสมในการดำเนินการให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนให้มากที่สุด เนื่องจากเยาวชนเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับปัญหายาเสพติดมากที่สุด
3. ควรมีการศึกษาวิจัยถึงพฤติกรรมและวงจรรยาเสพติดในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- คณิงนิจ ศรีบัวเอี้ยว และคณะ. (2555). รายงานการวิจัยแนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยการมีส่วนร่วมทางรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ปัญหาอุปสรรคและทางออก. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- ชวนชัย เชื้อสาธุชน. (2555). ปัจจัยเชิงเหตุและผลที่เกี่ยวกับการใฝ่เรียนรู้คู่ความดีของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ. รายงานการวิจัยโครงการวิจัยแม่บท: การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- นัยนา ปานศาสตร. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราไพพรรณี.
- พูนศักดิ์ วาณิชวิเศษกุล. (2552). การปกครองท้องถิ่นและพื้นฐานการพัฒนาประชาธิปไตย กรณีศึกษาสภาตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ลิขิต อีร์เวคิน. (2553). การเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด. (2553). ความรู้และแนวทางการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด. (2554). ความรู้และแนวทางการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ความมั่นคง กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (สนย. กอ. รมน.). (2553). คู่มือประกอบการใช้หลักสูตรฝึกอบรมด้านความมั่นคง. กรุงเทพฯ: กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร.
- Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (1980). *Effective Behavior in Organization*. New York : Richard Irwin Inc.

วิเคราะห์หลักตรรกศาสตร์ในพระพุทธศาสนา Analysis of Logic in Buddhism

กฤตสุชิน พลเสน

Kitsuchin Ponsen

พระสุริยัน ที่ปทุมโม (ผิงผาย)

Phra Suriyan Phuengphai

สิริพร ครองชีพ

Siriporn Krongcheep

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University

Email: kitsuchin.pon@mbu.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 24 กรกฎาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 15 ธันวาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 19 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การนำเสนอบทความวิชาการในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของหลักตรรกศาสตร์กับพระพุทธศาสนา ตรรกศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยกฎเกณฑ์การใช้เหตุผล และเป็นเครื่องมือสำคัญที่นำไปอธิบายความคิดทางปรัชญาให้มีความสมเหตุสมผล มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ดังนั้นตรรกศาสตร์จึงมิใช่ตัวความรู้และมีใช่ตัวความจริง แต่เป็นเครื่องมือหรือเป็นตัวนำเราไปสู่ความรู้ความจริงนั้น ผลการศึกษาคือถ้าหากปราศจากการคิดหาเหตุผลโดยวิธีการทางตรรกศาสตร์แล้ว ก็เป็นการยากอย่างยิ่งที่มนุษย์จะเข้าถึงทั้งความรู้ความจริงนี้ได้ ทั้งพระพุทธศาสนาและตรรกศาสตร์ต่างเกี่ยวข้องกับความจริงที่มนุษย์ควรแสวงหา พระพุทธศาสนาเห็นว่าชีวิตมีทุกข์ การขจัดความทุกข์ได้คือนิพพานนั่นคือการบรรลุความจริงสูงสุดของมนุษย์ ส่วนตรรกศาสตร์ทำหน้าที่วางระเบียบวิธีคิดเพื่อให้เข้าใจความจริง พระพุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธว่ามนุษย์ไม่คิดแบบตรรกศาสตร์ ทั้งพระอริยบุคคลและปุถุชนต่างก็คิดแบบตรรกศาสตร์ด้วยกันทั้งหมด และการศึกษายังพบอีกว่าบางครั้งใช้ข้อเท็จจริงและบางครั้งใช้ประสบการณ์เป็นฐานการคิดเช่นกัน เพราะการคิดทั้ง 2 แบบเป็นธรรมชาติหรือปกติวิสัยของมนุษย์ทุกคน ดังนั้น จะเห็นว่าทั้งพระพุทธศาสนาและตรรกศาสตร์นั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งเลยทีเดียว

คำสำคัญ: วิเคราะห์, ตรรกศาสตร์, พระพุทธศาสนา

Abstract

The purpose of this academic paper presentation is to demonstrate the relationship of logic and Buddhism. Logic is the science of reasoning and is an important tool for explaining philosophical ideas to be reasonable are more reliable. Therefore, logic is neither knowledge nor truth. but as a tool or guide for us to know that truth. The result of the study

is that without logical reasoning, it is extremely difficult for human beings to have access to both this knowledge of truth. Both Buddhism and logic are concerned with the truth that human beings should seek. Buddhism sees that life is suffering. The elimination of suffering is nirvana, that is, the attainment of the supreme truth of man. Logic is responsible for laying out a method of thinking in order to understand the truth. Buddhism does not deny that human beings don't think logically. Both noble people and ordinary people all thought logically together and the study also found that certainty and sometimes experience are also used as a basis for thinking. Because both types of thinking are natural or normal for all human beings, therefore, both Buddhism and logic are closely related.

Keywords: Analysis, Logic, Buddhism

1. บทนำ

ตรรกศาสตร์ เป็นวิชาการที่ทำให้มนุษย์รู้จักคิดและใช้เหตุผลอย่างมีกฎเกณฑ์ ซึ่งความมีเหตุผลนี้เองเป็นคุณลักษณะที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์อื่น ๆ ทำให้มนุษย์ประเสริฐกว่าสัตว์อื่น ๆ รวมทั้งสามารถฝึกฝนตนเองยกระดับจิตใจตนเองให้สูงขึ้นได้ และนำไปสู่พ้นทุกข์ได้ ในทางพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับวิธีการแบบตรรกศาสตร์ค่อนข้างน้อย เนื่องจากวิธีการนี้ไม่สามารถทำให้มนุษย์พ้นจากทุกข์ทั้งปวงอันเป็นจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาได้ แต่พระพุทธศาสนาไม่ปฏิเสธว่ามนุษย์ไม่คิดแบบตรรกศาสตร์ เพียงแต่กล่าวว่าการพ้นทุกข์อันเป็นจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนานั้น ไม่สามารถเข้าถึงได้ด้วยวิธีการทางตรรกศาสตร์ แต่ไม่ได้หมายความว่าพระพุทธศาสนาจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักตรรกศาสตร์ แม้แต่พระพุทธเจ้า พุทธสาวก และพุทธสาวิกาก็ได้นำเอาตรรกศาสตร์มาใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแผ่หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาอยู่เสมอ เช่น กรณีที่ทรงตรัสสอนนางกิสสาโคตรมี และกรณีพุทธสาวิกาชื่อว่าพระปุลณณาเถรีได้กล่าวโต้ตอบกับพราหมณ์คนหนึ่งผู้มีความเชื่อมาตั้งแต่เดิมว่า ผู้ใดก่อบาปกรรมใด ๆ ไว้ถ้าอาบน้ำในแม่น้ำ (คงคา) แล้วก็ย่อมทำให้พ้นจากบาปกรรมนั้นได้โดยสิ้นเชิง พระปุลณณาเถรีให้เหตุผลกับพราหมณ์ว่า ถ้าการอาบน้ำสามารถทำให้บุคคลพ้นจากบาปและไปสู่สวรรค์ได้แล้วละก็พวกสัตว์ที่อยู่ในน้ำคงพากันไปเกิดในสวรรค์กันหมด จะเห็นว่าแม้การพ้นทุกข์จะมีไม่ได้ด้วยวิธีการของตรรกศาสตร์ แต่มนุษย์ก็ไม่ได้เกิดมาเพื่อจะพ้นทุกข์กันทั้งหมดทั้งนี้ศาสตร์ต่าง ๆ หลายสาขาที่กำลังศึกษากันอยู่ตอนนี้ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ นิติศาสตร์ เป็นต้น ล้วนไม่ได้นำไปสู่การพ้นทุกข์ในความหมายของพระพุทธศาสนาแต่อย่างใด และศาสตร์เหล่านี้ต่างก็นำเอาตรรกศาสตร์มาใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และความจริงด้วยเหมือนกัน ตรรกศาสตร์แต่เป็นเพียงเครื่องมือหรือเป็นตัวนำเราไปสู่ความรู้ความจริงนั้น จะเห็นว่าพระพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับสิ่งที่คิด ส่วนตรรกศาสตร์จะเกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีคิด

2. ความหมายของตรรกศาสตร์

ตรรกศาสตร์ เป็นวิชาแขนงหนึ่งที่เสนอข้อคิด กฎเกณฑ์ ระเบียบ แบบแผนต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องเหตุผล วิชาปรัชญาอาศัยตรรกศาสตร์เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงปรัชญา ดังนั้นตรรกศาสตร์มีการศึกษาและพัฒนา มาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ คำว่า “ตรรกศาสตร์” มาจากภาษาสันสกฤตว่า “ตรรก” (หมายถึง การตรึกตรอง หรือความคิด) รวมกับ “ศาสตร์” (หมายถึง ระบบความรู้) ดังนั้น “ตรรกศาสตร์” จึงหมายถึง ระบบวิชาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความคิด คำว่าตรรกศาสตร์ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Logic ซึ่งมาจากคุณศัพท์ภาษากรีกว่า Logike ซึ่งตรงกับคำนามว่า Logos หมายถึงความคิดและคำพูด ความคิดหมายถึงภาษาที่อยู่ในใจยังไม่

แสดงออกมามากมาย เมื่อแสดงออกมาทางวาจาจึงเรียกว่า คำพูด คำว่า Logic จึงเป็นวิชาที่ว่าด้วยความคิดที่แสดงออกมาเป็นภาษา ความคิดหรือการคิดหมายเอาการคิดโดยใช้เหตุผล (Reasoning) (พระสุธัน เลียงวงศ์, 2552, 10)

คำว่า ตรรกศาสตร์ (Logic) หมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยกฎเกณฑ์การใช้เหตุผลหรือเป็นศาสตร์ว่าด้วยการพิสูจน์หาเหตุผล (The science of proof for reasoning) จำนงค์ ทองประเสริฐ ให้ความหมายว่า “การตรรกศาสตร์ที่มีกฎเกณฑ์ เป็นการให้เหตุผลด้วยกฎเกณฑ์เป็นความรู้ที่ประกอบด้วยเหตุผล เป็นวิชาว่าด้วยกฎเกณฑ์การใช้เหตุผล” (จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2538, 7) กิรติ บุญเจือ ให้ความหมายของตรรกศาสตร์ว่า “กฎเกณฑ์การใช้เหตุผล” (กิรติ บุญเจือ, 2536, 1) ความมีเหตุผลนี้เป็นคุณลักษณะของมนุษย์ที่สัตว์ไม่มีถามว่ามนุษย์แตกต่างจากสัตว์ดิรัจฉานอย่างไร กล่าวคือมนุษย์ไม่ใช่มีเพียงแต่ร่างกายเท่านั้น แต่ยังมีส่วนที่สำคัญกว่านั้นอีกคือจิตใจ ซึ่งทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์มากมาย คือมีความรู้เรื่องราวต่าง ๆ สูงกว่าความรู้ที่สัตว์มีตามสัญชาตญาณของมัน ดังนั้นความรู้ของมนุษย์จึงมีขอบเขตกว้างใหญ่ไพศาล นับตั้งแต่ความรู้ระดับต่ำสุดที่มนุษย์มีเหมือน ๆ กับสัตว์คือความรู้จากประสาทสัมผัส แต่มนุษย์มีความรู้ที่เกิดจากการเดาเหตุการณ์ การอนุมานเหตุผล และความรู้ระดับสูงสุดของมนุษย์ก็คือ ความรู้อันเกิดจากการหยั่งรู้เองโดยไม่อาศัยประสาทสัมผัสและการอนุมานตามหลักเหตุผลเลย

สรุปความหมายของตรรกศาสตร์ ตรรกศาสตร์เป็นวิชาที่ทำให้มนุษย์รู้จักคิดและใช้เหตุผลอย่างมีกฎเกณฑ์ ระเบียบ แบบแผนต่าง ๆ ดังที่นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของตรรกศาสตร์ไว้ค่อนข้างที่จะสอดคล้องกัน คือ ตรรกศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยกฎเกณฑ์การใช้เหตุผลหรือเป็นศาสตร์ว่าด้วยการพิสูจน์หาเหตุผล (The science of proof for reasoning) ซึ่งความมีเหตุผลนี้เองเป็นคุณลักษณะที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์อื่น ๆ มนุษย์มีวิวัฒนาการทางความคิด การเจริญเติบโต การกินอยู่ การสืบพันธุ์ และการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด จึงหลีกเลี่ยงจากอันตรายมุ่งแสวงหาความสุข ส่วนลักษณะที่มนุษย์แตกต่างจากสัตว์อื่น ๆ ก็คือ การที่มนุษย์มีมันสมองรู้จักคิดสร้างสรรค์ มีเหตุผลและมีคุณธรรมประจำใจ คือมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ สูงกว่าความรู้ที่สัตว์มีตามสัญชาตญาณของมัน ฯลฯ

3. พระพุทธศาสนากับตรรกศาสตร์

ตรรกศาสตร์ หรือ ตรรกวิทยา เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยกฎเกณฑ์การใช้เหตุผล และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และความจริง โดยการอ้างเหตุผลนั้นสามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ นิรนัย (Deductive) กับ อุปนัย (Inductive) 1) การอ้างเหตุผลแบบนิรนัย (deductive argument) เป็นการนำความรู้ซึ่งยอมรับว่าเป็นความจริงทั่วไปมาเป็นข้ออ้าง ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างข้ออ้างกับ ข้อสรุปมีลักษณะที่ว่าข้อสรุปที่ได้เกิดจากข้ออ้างโดยจำเป็น (necessity) ทำให้ข้อสรุปที่ได้ไม่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ การอ้างเหตุผลแบบนี้จึงกล่าวว่าเป็นการรักษาความจริง (truth-preserving) โดยการอ้างเหตุผลแบบนิรนัยมักใช้ในการคำนวณเชิงคณิตศาสตร์ หรือเรขาคณิต 2) การอ้างเหตุผลแบบอุปนัย (Inductive argument) เป็นการนำความรู้ที่เป็นความจริงเฉพาะมาเป็นข้ออ้าง ทำให้ข้อสรุปไม่ได้เกิดจากข้ออ้างโดยจำเป็นแต่เกิดโดยความน่าจะเป็น (probability) ซึ่งข้อสรุปที่ได้มีลักษณะเกินกว่าเนื้อหาในข้ออ้าง ซึ่งก่อให้เกิดความรู้ใหม่ได้แก่ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ หรือความรู้ทางปฏิบัติในชีวิตประจำวัน แม้การอ้างเหตุผลทั้งสองแบบนี้จะแตกต่างกันที่หลักฐานข้อมูลที่นำมาอ้าง แต่มีข้อเหมือนกันอยู่อย่างหนึ่งคือ ข้อสรุปของการอ้างเหตุผลทั้งสองแบบนี้ล้วนเกิดจากการอนุมานเช่นเดียวกัน (ดำรงค์ วิเชียรสิงห์, 2542, 11) การให้เหตุผลในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างหลักและวิธีการให้เหตุผลในอนัตตลักษณะสูตร (Argumentation) ได้พบว่าพระพุทธเจ้าทรงใช้หลักและวิธีการให้เหตุผล 2 แบบ ได้แก่ 1) เป็นวิธีการให้เหตุผลแบบอธิบาย คือ นำหัวข้อธรรมเรื่อง

รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ มาตั้งเป็นหัวข้อเพื่อใช้ในการอธิบาย ต่อจากนั้นก็อธิบายเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจว่าข้อธรรมเหล่านี้ล้วนเป็นอนัตตา ลงท้ายก็สรุปให้เข้าใจที่ว่า ธรรมเหล่านี้เป็นอนัตตา ก็เพราะว่ามันมิได้อยู่ในอำนาจที่จะบังคับให้เป็นไปตามที่เราปรารถนาได้เหมือนกัน กรณีอย่างนี้เป็นวิธีการให้เหตุผลที่ดำเนินการจากสิ่งที่เป็นสากลเพื่อไปสรุปสิ่งเฉพาะเจาะจง 2) เป็นวิธีการให้เหตุผลแบบสนทนา คือ นำหัวข้อธรรมเรื่องรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ มาตั้งเป็นคำถามนำก่อน เมื่อผู้ฟังตอบว่าเป็นอย่างไรแล้วก็จะนำคำตอบนั้นมาตั้งเป็นคำถามต่อไปอีก เมื่อผู้ฟังเข้าใจในสิ่งที่พระองค์ได้นำเสนอแล้ว ลงท้ายก็สรุปด้วยการตั้งคำถามให้ผู้ฟังยอมรับในเหตุผลนั้น โดยที่ผู้ฟังก็เข้าใจแจ่มแจ้งในเหตุผลนั้นด้วยเหมือนกัน กรณีอย่างนี้เป็นวิธีการที่ดำเนินการจากสิ่งเฉพาะเจาะจง เพื่อไปสรุปสิ่งที่เป็นสากล นอกจากนี้การให้เหตุผลในทางพระพุทธศาสนายังมีทัศนะอีกว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงเป็นธรรมชาติที่อิงอาศัยซึ่งกันและกัน จึงเกิดมีขึ้นมาได้มันเป็นไปได้ที่จะอยู่ ๆ ก็เกิดขึ้นมาเองโดยที่ไม่มีเหตุปัจจัยทำให้มันเกิด เพราะสภาพปัจจุบันปรากฏให้เห็นอยู่แล้ว มันเกิดแล้วดับ ๆ อยู่อย่างนี้ไม่มีวันหยุด ไม่มีใครไปสร้างให้มันเกิดมันก็เกิดเองได้ตามเหตุปัจจัย ทุกสิ่งมีการเปลี่ยนแปลงได้ทุกขณะจิตตามกฎของสภาวะที่เรียกว่า ปฏิจจสมุปบาท ซึ่งทั้งหมดก็ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งไตรลักษณ์แทบทั้งสิ้น และเป็นเหตุผลที่สำคัญทางธรรมชาติ

ทั้งพระพุทธศาสนาและตรรกศาสตร์ต่างเกี่ยวข้องกับความจริงที่มนุษย์ควรแสวงหาพระพุทธศาสนาเห็นว่าชีวิตมีทุกข์ การขจัดความทุกข์ได้คือนิพพาน นั่นคือการบรรลุความจริงสูงสุดของมนุษย์ ส่วนตรรกศาสตร์เป็นเครื่องมือของญาณวิทยาหรือทฤษฎีความรู้ ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของวิชาปรัชญา ทำหน้าที่วางระเบียบวิธีคิดเพื่อเข้าใจความจริงในการเกี่ยวข้องกับความจริงพระพุทธศาสนา และตรรกศาสตร์ต่างให้ความสำคัญกับความคิดทั้งคู่ แต่พระพุทธศาสนาจะให้ความสำคัญกับสิ่งที่คิดมากกว่าระเบียบวิธีคิดเช่นที่ตรรกศาสตร์ให้ความสนใจ (อุทัย ภูคคหิน, 2558, 370)

4. วิเคราะห์ตรรกศาสตร์ในพระพุทธศาสนา

ในคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถา แม้จะไม่ได้กล่าวถึงหลักตรรกศาสตร์โดยตรงแต่ก็มีเนื้อหาหลายตอนที่มีนัยเชิงตรรกะ อาจกล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับวิธีการแบบตรรกศาสตร์ค่อนข้างน้อย เนื่องจากวิธีการนี้ไม่สามารถทำให้มนุษย์เข้าถึงความจริงชั้นโลกุตระธรรม จนสามารถทำให้มนุษย์พ้นจากทุกข์ทั้งปวงอันเป็นจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาได้ อย่างไรก็ตามจากการที่ได้ศึกษาพุทธวิธีการสอนของพระพุทธเจ้า พบว่าพระองค์ยังนำเอาวิธีการทางตรรกศาสตร์มาใช้อธิบายหลักคำสอนอยู่เสมอๆ เช่น ตัวอย่างที่ปรากฏในบทสนทนาของพระพุทธเจ้ากับชาวเกสปุตตนิคม (ชาวกาลามะ) หรือกรณีที่ทรงตรัสสอนนางกิสโคตรมี เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าพุทธสาวก และพุทธสาวิกาก็ได้นำวิธีการทางตรรกศาสตร์มาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วย เช่น กรณีพุทธสาวิกาชื่อว่าพระปุลณณาเถรีได้กล่าวโต้ตอบกับพราหมณ์คนหนึ่งผู้มีความเชื่อมาตั้งแต่เดิมว่า ผู้ใดก่อบาปกรรมใดๆ ไว้ถ้าอาบน้ำในแม่น้ำ (คงคา) แล้วก็ยอมทำให้พ้นจากบาปกรรมนั้นได้โดยสิ้นเชิง พระปุลณณาเถรีให้เหตุผลกับพราหมณ์ว่า ถ้าการอาบน้ำสามารถทำให้บุคคลพ้นจากบาปและไปสู่สวรรค์ได้แล้วละก็พวกสัตว์ที่อยู่ในน้ำคงพากันไปเกิดในสวรรค์กันหมด (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553, 199)

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าพระพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับสิ่งที่คิด ส่วนตรรกศาสตร์จะเกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีคิด พระพุทธศาสนาแสดงออกอย่างชัดเจนว่า การคิดแบบตรรกศาสตร์ไม่สามารถนำไปสู่การพ้นทุกข์ได้ แต่พระพุทธศาสนาไม่ปฏิเสธว่ามนุษย์ไม่คิดแบบตรรกศาสตร์ เพียงแต่กล่าวว่า การพ้นทุกข์ไม่สามารถเข้าถึงได้ด้วยวิธีการทางตรรกศาสตร์ ทั้งพระอรหันต์บุคคล (ผู้ประเสริฐ กล่าวคือ พ้นจากทุกข์ในระดับที่แตกต่างกันจนถึงระดับหมดทุกข์คือพระอรหันต์) และปุถุชนต่างก็คิดแบบตรรกศาสตร์ด้วยกันทั้งหมด กล่าวคือบางครั้งใช้ข้อ

แนใจและบางครั้งใช้ประสบการณ์เป็นฐานการคิดเช่นกัน เพราะการคิดทั้ง 2 แบบเป็นธรรมชาติหรือปกติวิสัยของมนุษย์ทุกคน เพียงแต่อาจจะแตกต่างในสิ่งที่คิดดังกล่าวมาแล้ว พระพุทธเจ้าก่อนตรัสรู้พระองค์ได้ใช้วิธีคิดทั้ง 2 แบบของตรรกศาสตร์เช่นกัน การที่พระองค์มีประสบการณ์กับบุคคลรอบข้าง เช่น เห็นชีวิตที่เกิดแก่ เจ็บ ตาย เป็นทุกข์ และพระองค์สรุปเป็นนัยทั่วไป (Generalization) ว่า “ทุกคนมีทุกข์” ซึ่งเมื่อนำเข้ารูปแบบการอ้างเหตุผลแบบตรรกศาสตร์อุปนัยแล้วจะเป็นแบบนี้

คนที่เกิด เป็น ทุกข์

คนที่แก่ เป็น ทุกข์

คนที่เจ็บ เป็น ทุกข์

คนที่ตาย เป็น ทุกข์

ฉะนั้น ทุกชีวิตมีทุกข์

อาศัยข้อสรุป “ทุกชีวิตมีทุกข์” เป็นข้อแนใจ เมื่อพระองค์นำมาอุปมาเปรียบเทียบกับพระองค์เอง ก็ย่อมได้ข้อสรุปว่า “พระองค์มีทุกข์เช่นกัน” เมื่อนำเข้ารูปแบบการอ้างเหตุผลแบบตรรกศาสตร์นินัยแล้วจะเป็นดังนี้

ทุกชีวิตมีทุกข์

เรา (เจ้าชายสิทธัตถะ) มีชีวิต

ฉะนั้น เรามีทุกข์เช่นกัน

เมื่อพระองค์ได้ข้อสรุป “เรามีทุกข์เช่นกัน” พระองค์จึงทรงชวนชายเพื่อดับทุกข์จนกระทั่งทรงค้นพบอริยสัจ 4 และดับทุกข์ได้เป็นบุคคลแรก และการค้นพบนี้แม้จะเริ่มต้นด้วยการคิดแบบตรรกศาสตร์ แต่การพ้นทุกข์จริงๆ เป็นการค้นพบด้วย “ญาณ” ไม่ใช่ด้วยการคิดแบบตรรกศาสตร์ แม้ภายหลังตรัสรู้แล้ว วิธีสอนของพระองค์ก็ดำเนินไปตามปกติด้วยวิธีคิดแบบตรรกศาสตร์ คือใช้ทั้งข้อแนใจและประสบการณ์ประกอบเพื่อให้ประชาชนได้เข้าใจคำสอนของพระองค์ ฉะนั้นหากใครจะบอกว่าพระพุทธศาสนาไม่เกี่ยวข้องกับตรรกศาสตร์เลยย่อมไม่ถูกต้องแน่ (วิทยา ศักยาภินันท์, 2548, 11) แต่พระพุทธศาสนาก็ไม่ได้ยอมรับว่าตรรกศาสตร์เป็นวิชาหรือเป็นศาสตร์ที่ควรเชื่อถือได้ทั้งหมด ดังที่พระพุทธองค์ได้แสดงหลักความเชื่อ 10 ประการให้แก่ชาวกาลามะพึงมีใจความว่า

อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการฟังตามกันมา (มา อนุสสเวน)

อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการถือสืบๆ กันมา (มา ปรมปราย)

อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการเล่าลือ (มา อิติกราย)

อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการอ้างตำรา หรือคัมภีร์ (มา ปิฎกสมปทาเนน)

อย่าปลงใจเชื่อ เพราะตรรกะ (มา ตกุกเหตุ)

อย่าปลงใจเชื่อ เพราะอนุমান (มา นยเหตุ)

อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการคิดตรองตามแนวเหตุผล (มา อาการปริวิตกเกน)

อย่าปลงใจเชื่อ เพราะเข้าได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว (มา ทิฏฐินิขมาณกขนตียา)

อย่าปลงใจเชื่อ เพราะมองเห็นรูปลักษณะน่าจะเป็นไปได้ (มา ภพพรูปตยา)

อย่าปลงใจเชื่อ เพราะนับถือว่า ท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา (มา สมโณ โน ครูติ)

ต่อเมื่อใด รู้เข้าใจด้วยตนว่าธรรมเหล่านั้นเป็นอกุศล เป็นกุศล มีโทษ ไม่มีโทษ เป็นต้นแล้ว จึงควรละหรือถือปฏิบัติตามนั้น สูตรนี้ในบาลีเรียกว่า เกสปุตติสูตร ที่ชื่อกาลามสูตร เพราะทรงแสดงแก่ชนเผ่ากาลามะแห่งวรรณะกษัตริย์ ที่ชื่อเกสปุตติยสูตร เพราะพวกกาลามะนั้นเป็นชาวเกสปุตติชน ในแคว้นโกศล ไม่ให้เชื่อมงายไร้เหตุผลตามหลัก 10 ข้อ คำว่า “มา” อันเป็นคำบาลีในพระสูตรนี้เป็นการปฏิเสธมีความหมายเท่ากับ

No หรืออะคืออย่า แต่โบราณจารย์กล่าวว่า ถ้าแปลว่าอย่าเชื่อ เป็นการแปลที่ค่อนข้างจะแข็งไปควรแปลว่า “อย่าเพิ่งเชื่อ” คือให้ฟังไว้ก่อน ส่วนนี้ได้แก่สำนวนแปลของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (เจริญ) วัดเทพศิรินทราวาส นักปราชญ์รูปหนึ่งในยุครัตนโกสินทร์แต่บางอาจารย์ให้แปลว่า “อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อ” แต่บางท่านแปลตามศัพท์ว่า “อย่าเชื่อ” ดังนั้นการแปลในปัจจุบันนี้จึงมีอยู่ 3 แบบคือ 1) อย่าเชื่อ 2) อย่าเพิ่งเชื่อ 3) อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อ การแปลว่า “อย่าเชื่อ” นั้น เป็นการแปลที่ค่อนข้างจะแข็งเป็นการไม่ค่อยยอมรับกัน ส่วนการแปลอีก 2 อย่างนั้น คือ “อย่าเพิ่งเชื่อ” และ “อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อ” นั้นก็มีความหมายเหมือนกันแต่คำว่า “อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อ” นั้นเป็นสำนวนแปลที่ค่อนข้างยาว ดังนั้นคำว่า “อย่าเพิ่งเชื่อ” เป็นสำนวนที่สั้นกว่าง่ายกว่าและเข้าใจได้ดีกว่าฉะนั้น การที่จะแปลให้ฟังง่ายและเหมาะสมก็ต้องแปลว่า “อย่าเพิ่งเชื่อ” เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า ใครจะพูดก็พูดไปเราก็จับไป อย่าไปว่าเขาหรือค่านเขา แต่อย่าเพิ่งเชื่อต้องพิจารณาดูก่อนว่าถูกหรือผิดเป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ เป็นบุญหรือเป็นบาป เป็นไปเพื่อประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าตรรกะในทางพระพุทธศาสนาเป็นเพียงทฤษฎีที่ว่าด้วยการรับรู้ทางผัสสะอันบริสุทธิ์ ซึ่งประมวลเอาความรู้ของเราไว้ได้ทั้งหมด เป็นทฤษฎีที่ทำให้ความรู้ของเราและความเป็นจริงของโลกภายนอกที่เรารับรู้และจินตนาการถึง มีความน่าเชื่อมากยิ่งขึ้น

5. บทสรุป

ในทรรศนะทางพระพุทธศาสนาถึงแม้ว่าจะไม่ได้พูดถึงหลักตรรกศาสตร์โดยตรง แต่เป็นที่น่าสังเกตคือหลักการหรือพุทธวิธีการสอนของพระพุทธเจ้านั้น บางครั้งก็แฝงไปด้วยหลักตรรกศาสตร์ก็มีฉะนั้นหากใครจะบอกว่าพระพุทธศาสนาไม่เกี่ยวข้องกับตรรกศาสตร์เลยย่อมไม่ถูกต้องแน่ แต่พระพุทธศาสนาแสดงออกอย่างชัดเจนว่า การคิดแบบตรรกศาสตร์ไม่สามารถนำไปสู่การพ้นทุกข์ได้ แต่พระพุทธศาสนาไม่ปฏิเสธว่ามนุษย์ไม่คิดแบบตรรกศาสตร์ เพียงแต่กล่าวว่า การพ้นทุกข์อันเป็นจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา ไม่สามารถเข้าถึงได้ด้วยวิธีการทางตรรกศาสตร์ แม้ภายหลังตรัสรู้แล้ววิธีสอนของพระองค์ก็ดำเนินไปตามปกติด้วยวิธีคิดแบบตรรกศาสตร์ คือใช้ทั้งข้อเท็จจริงและประสบการณ์ประกอบเพื่อให้ประชาชนได้เข้าใจคำสอนของพระองค์ ดังนั้น จะเห็นว่าตรรกศาสตร์มิใช่ตัวความรู้ (Knowledge) และมีใช่ตัวความจริง (Truth) แต่เป็นเครื่องมือหรือเป็นตัวนำเราไปสู่ความรู้ความจริงนั้น กล่าวคือ ถ้าหากปราศจากการคิดหาเหตุผลโดยวิธีการทางตรรกศาสตร์แล้ว ก็เป็นการยากอย่างยิ่งที่มนุษย์จะเข้าถึงทั้งความรู้ความจริงนี้ได้ อย่างไรก็ตามหลักการทางพระพุทธศาสนาไม่สนับสนุนให้สาวกถกเถียงกันเพียงด้วยการใช้เหตุผลทางตรรกะเท่านั้น แต่ให้เน้นการลงมือปฏิบัติในชีวิตจริงเพื่อนำตนไปสู่เป้าหมายคือการบรรลุธรรม เพราะการจะเข้าถึงความจริงสูงสุดในทางพระพุทธศาสนานั้น เกิดจากการปฏิบัติจนประจักษ์แจ้ง (วิปัสสนา) ด้วยตัวเองพิจารณาจิตใจด้วยปัญญา หรือการปฏิบัติตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ประการ การรับรู้ความจริงด้วยตรรกะจะสามารถเข้าถึงในระดับสมมติสัจจะเท่านั้น การรู้ลึกซึ่งในขั้นปรมัตถ์จะเข้าถึงด้วยตรรกะไม่ได้เลย

บรรณานุกรม

- กิตติ บุญเจือ. (2536). **ตรรกวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2553). **ตรรกศาสตร์เบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2538). **ตรรกศาสตร์ ศิลปะแห่งการนิยามความหมายและการให้**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ดำรง วิเชียรสิงห์. (2542). **ตรรกวิทยา**. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยรังสิต.

- พระสุธัน เลี้ยววงศ์. (2552). **ศึกษาเชิงวิเคราะห์ปัญหาทางตรรกศาสตร์ในสุวรรณสามชาดก**. วิทยานิพนธ์
ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วิทยา ศักยาภินันท์. (2548). **พระพุทธศาสนากับตรรกศาสตร์**, วารสารมนุษยศาสตร์ เล่มที่ 13
- อุทัย ภูคดหิน. (2558). **วิธีคิดแบบพุทธตรรกวิทยาสู่แนวคิดที่ถูกต้องตามความเป็นจริง**. วารสาร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ 1.

ประสิทธิผลของการคุ้มครองแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย Effectiveness of Protection of Migrant Workers in Thailand

สุรชัย ชิวบันเทิง
Surachai Chevabanthoeng
สุวรรณี แสงมหาชัย
Suwannee Sangmahachai
รวีภา ธรรมโชติ
Rawipa Thummachot
รัชยา ศิริวัฒน์
Waratchaya Siritwat
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamhaeng University
Email: surachai.cheva@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 24 ตุลาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 19 ธันวาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 19 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลการคุ้มครองแรงงานและศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการคุ้มครองแรงงานรวมถึงเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการคุ้มครองแรงงานต่างด้าวโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แบบกรณีศึกษาเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ประกอบกิจการที่มีการจ้างแรงงานต่างด้าวทำงานอยู่ในสถานประกอบการในเขตพื้นที่ของสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานกรุงเทพมหานคร โดยคัดเลือกจากสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย (1) สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานกรุงเทพมหานครพื้นที่ 3 (2) สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานกรุงเทพมหานครพื้นที่ 4 และ (3) สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานกรุงเทพมหานครพื้นที่ 5 ผลการวิจัย พบว่า 1. ประสิทธิผลการคุ้มครองแรงงานในกิจการที่มีการจ้างแรงงานต่างด้าวพบว่า (1) ทำให้ลูกจ้างแรงงานต่างด้าวได้รับค่าจ้างเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดมีการประกาศค่าจ้างขั้นต่ำเพื่อเป็นการคุ้มครองแรงงานอย่างเท่าเทียมกัน (2) ทำให้แรงงานต่างด้าวได้รับสวัสดิการจากนายจ้างตามที่กฎหมายกำหนด (3) ทำให้แรงงานต่างด้าวได้รับความเป็นธรรม ความยุติธรรม ไม่มีการเลือกปฏิบัติเท่าเทียมกับแรงงานไทย (4) ทำให้แรงงานต่างด้าวได้รับความปลอดภัยจากการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นไปตามที่นายจ้างปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน ตามพระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (5) ทำให้ แรงงานต่างด้าวได้รับความเสมอภาคและความเท่าเทียมกับแรงงานไทย (6) ทำให้แรงงานต่างด้าวได้รับความคุ้มครองทางสังคม ด้านประกันสังคมตามกฎหมายแรงงาน 2. ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการคุ้มครองแรงงานในกิจการที่มีการจ้างแรงงานต่างด้าวทำงาน พบว่า (1) การตรวจสอบจากภาครัฐด้านปัจจัยด้านการบังคับของหน่วยงาน เช่น ตำรวจ ทำให้แรงงานต่างด้าว ได้รับความปลอดภัยและความมั่นคง (2) การปฏิบัติตามกฎหมายของสถานประกอบการ ปัญหาอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พุทธศักราช 2541 ได้แก่เรื่องของการบังคับใช้นั้น เนื่องจากกระทรวงแรงงานมีกฎหมายแรงงานมากขึ้นกระบวนการที่นายจ้างทำทุกวิถีทางเพื่อต้องการประหยัดต้นทุนของนายจ้างและกระบวนการการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ไม่ชัดเจน การตรวจที่ไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้แรงงานต่างด้าวไม่ได้รับการคุ้มครองแรงงานเพื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด (3) ความรู้และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของแรงงานต่างด้าวบางสัญชาติเช่น เมียนมา ทำให้แรงงานต่างด้าว มีความรู้พื้นฐานด้านสิทธิแรงงานค่อนข้างดี

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การคุ้มครองแรงงานต่างด้าว, ประเทศไทย

Abstract

the researcher set the objectives to study the effectiveness of labor protection. Factors Affecting the Labor Protection including study the problems and obstacles of the protection of foreign workers. The research study was conducted by qualitative research. The type of case study and data collecting by interviewing of enterprise had employed migrant workers in the area of the Bangkok by have been selected from the Bangkok Labor Protection and Welfare Office, in 3 locations, consisting of (1) Bangkok Labor Protection and Welfare Office Area 3 (2) Bangkok Labor Protection and Welfare Office Area 4 and (3) Bangkok Labor Protection and Welfare Office Area 5 Findings are as follows: 1. The effectiveness of labor protection in the enterprise of migrant workers employment found that (1) The minimum wage was declared to protect workers in order to migrant workers (6) can receive the wage correctly. (2) Foreign workers must receive welfare from their employers as required by law (3) Foreign workers must be treated equally, fair, without discrimination (4) Foreign workers must be safe at work. Employers must comply with labor laws of the Occupational Safety, Health and Environment Act (5) Foreign workers must be treated the same with Thai workers (6) Foreign workers must receive social protection as social security under labor law. 2. The condition of the effectiveness of labor protection in the enterprise of migrant workers employment. What has some condition to do and that every condition how to result in the effectiveness of labor protection, found that (1) Inspecting from private sector say that in the partial of inspecting from private sector of the organization enforcement such as policeman, in order to migrant workers can receive the safety and security. (2) Following the law of enterprise performance say that in the partial of Inspecting from private sector the problems and obstacles of the protection of foreign workers in the Labour Protection Act B.E. 2541 (A.D. 1998) consisting of the story of law enforcement concerned Ministry of Labour has so much the labour law, procedure of employer for saving the cost, the employer try to do, and attempt every way and procedure of labour inspector enforcement unclearly, has the less efficiency inspector. (3) Knowledge and Perceiving the data and information of migrant workers say that. the knowledge of some nationally of migrant workers such as Myanmar has known the basic of labour privilege quite well.

Keywords: Effectiveness, Protection of Migrant Workers, Thailand

1. บทนำ

ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศต่างๆ ได้หันมาให้ความสนใจกับการ พัฒนาทางเศรษฐกิจ การพัฒนาอุตสาหกรรม การพัฒนาการเกษตร โดยใช้ปัจจัยพื้นฐานและทรัพยากรที่มีอยู่ภายในประเทศ การพัฒนาประเทศดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางด้านแรงงานในทุกประเทศทั่วโลก กล่าวคือ ประเทศที่ไม่มีศักยภาพในการพัฒนามักจะประสบปัญหาความยากจนเพิ่มขึ้น สำหรับประเทศที่มีความสามารถในการพัฒนาสามารถจะมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ปัจจัยที่ทำให้ประเทศเหล่านี้พัฒนาอย่างรวดเร็วได้แก่ “ความสามารถในการคิดค้นและพัฒนาทางเทคโนโลยีการผลิต รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรและควบคุมต้นทุนการผลิตให้อยู่ในระดับที่เหนือกว่าคู่แข่งชั้น ประเทศที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว จึงเป็นที่ต้องการของแรงงานจากประเทศด้อยพัฒนา ในการเคลื่อนย้ายเข้าไปทำงาน ในประเทศที่ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า โดยเฉพาะประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกันนั้นจะเป็นเส้นทางที่ง่ายต่อการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานมากที่สุด ถึงแม้ว่าประเทศปลายทางจะไม่ต้องการให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้ามาอยู่ในประเทศของตนก็ตาม แต่ด้วยสภาวะเศรษฐกิจที่ขาดแคลนแรงงาน และค่าจ้างแรงงานต่างชาติมีอัตราต่ำกว่าค่าจ้างแรงงานของคนในประเทศ อันเป็นสาเหตุให้แรงงานต่างชาติเป็นทางเลือกที่น่าสนใจของผู้ประกอบการในการจ้างแรงงานต่างด้าวเป็นจำนวนมาก แต่ในภายหลังพบว่าแรงงานต่างด้าวได้ก่อให้เกิดปัญหาในหลายด้านแก่ประเทศปลายทาง เช่น ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาการหลบหนีเข้าเมือง ปัญหาอาชญากรรม จึงทำให้ประเทศต่างๆ ที่มีฐานะเป็นประเทศผู้รับแรงงานต่างด้าวต้องวางแผนหามาตรการที่รัดกุม ในการจัดการกับแรงงานอพยพเหล่านี้ (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2558, 77-90)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาประสิทธิผลการคุ้มครองแรงงานในกิจการที่มีการจ้างแรงงานต่างด้าว
- 2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการคุ้มครองแรงงานในกิจการที่มีการจ้างแรงงานต่างด้าว
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการคุ้มครองแรงงานต่างด้าว

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีสัมภาษณ์ แบบกรณีศึกษา (Case Study Method) ซึ่งเน้นให้ความสำคัญกับการศึกษาเฉพาะกรณี (Unique Case Orientation) โดยอาศัยจำนวนกรณี (Cases) หรือกลุ่มตัวอย่างไม่มากนัก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ประกอบด้วย ผู้ที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองแรงงานต่างด้าวในแต่ละกรณีศึกษา ประกอบด้วยนายจ้าง ลูกจ้าง เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเลือก แบบเจาะจง (purposive sampling) ในเขตกรุงเทพมหานคร กำหนดคุณลักษณะที่สำคัญ ดังนี้ (1) เป็นแรงงานต่างด้าวซึ่งทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร (2) เป็นแรงงานต่างด้าวทั้งเพศหญิงและเพศชาย (3) เป็นแรงงานต่างด้าวที่ถูกต้องตามกฎหมาย และขึ้นทะเบียนเป็นแรงงานต่างด้าวแล้ว (4) เป็นแรงงานต่างด้าวที่สามารถสื่อสาร และพูดภาษาไทยได้ (5) เป็นแรงงานต่างด้าวที่มีความสมัครใจ และแสดงความรู้สึกเต็มใจที่จะเล่าประสบการณ์ต่างๆ ได้อย่างเปิดเผย อีกทั้งยังยินยอมให้ผู้วิจัยสามารถบันทึกเสียงขณะสนทนาได้ ซึ่งจากการลงภาคสนามเพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้น สามารถคัดเลือกแรงงานต่างด้าวที่มีคุณลักษณะดังกล่าว 3 สัญชาติ คือ “สัญชาติเมียนมา กัมพูชา และลาว จากสถานประกอบการขนาดเล็ก”

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ผลจากการวิจัยอาจมีประโยชน์ต่อผู้บริหารกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ซึ่งสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลประกอบในการกำหนดมาตรการที่ดีต่อการคุ้มครองแรงงานต่างด้าวอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4.2 ผลจากการวิจัยอาจมีประโยชน์ต่อกระทรวงแรงงาน โดยกระทรวงแรงงานสามารถนำผลการวิจัยไปกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของแรงงาน ที่อาจส่งผลกระทบต่อประเทศชาติจากการจ้างแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศไทย

4.3 ผลการวิจัยทำให้ได้ข้อมูลที่น่าไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางและมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการคุ้มครองแรงงานต่างด้าว เพื่อให้แรงงานต่างด้าวได้รับสิทธิตามกฎหมายและสวัสดิการต่างๆเช่นเดียวกับแรงงานไทย

4.4 องค์การที่ทำหน้าที่บริหารจัดการภาครัฐ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงที่เกิดประโยชน์ หรือเป็นแนวทางในการพัฒนาเรื่องแรงงานต่างด้าวอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

5. ผลการวิจัย

5.1 ประสิทธิภาพการคุ้มครองแรงงานในกิจการที่มีการจ้างแรงงานต่างด้าวพบว่า “ด้านค่าจ้าง” ถึงแม้มีการระบุค่าจ้างขั้นต่ำไว้อย่างชัดเจนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พุทธศักราช 2541 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แต่ค่าจ้างขั้นต่ำตามที่กฎหมายกำหนดนั้นไม่ครอบคลุมถึงลูกจ้างแรงงานต่างด้าว ตามในประกาศคณะกรรมการค่าจ้าง ฉบับที่ 7 เดือนตุลาคม 2555 ที่ระบุว่า อัตราค่าจ้างขั้นต่ำไม่มีผลใช้กับนายจ้างที่จ้างลูกจ้างแรงงานต่างด้าว ดังนั้นการกำหนดอัตราค่าจ้างจะขึ้นอยู่กับนายจ้าง เป็นสำคัญ สอดคล้องกับความคิดของ นิสิต ชูโต (2548, 36) ที่ให้ทัศนะไว้ว่า “ประเทศพัฒนาแล้วอาจใช้กรณีการจ้างแรงงานค่าจ้างต่ำกว่าในการผลิตสินค้า เป็นข้ออ้างในการกีดกันทางการค้า เนื่องจากประเทศที่เป็นสมาชิก WHO ซึ่งกลุ่มสมาชิกทางยุโรปและอเมริกามักเชื่อมโยงปัญหาของแรงงานเข้ากับการค้าเพื่อกีดกันการส่งออกสินค้าออกของประเทศกำลังพัฒนา อันมีผลต่อการจ้างงาน จนอาจมีผลต่อการคุ้มครองแรงงานต่างด้าว ที่นายจ้างมักจะแบกภาระไม่ไหว ต้นทุนสูงจึงอาจจะจ้างแรงงานต่างด้าวโดยจ่ายค่าจ้างแรงงานต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำ เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต (Save Cost) ด้านสวัสดิการแรงงาน การคุ้มครองทางสังคม ฐานแนวคิดนี้มาจากความต้องการที่จะลดความแปรปรวนและการจัดการภาวะความเสี่ยงให้กับครอบครัวและชุมชนที่มีรายได้ต่ำ แรงงานที่มีรายได้น้อยเพื่อประโยชน์ในการเข้าถึงการบริโภคและการบริการขั้นพื้นฐานที่เพียงพอ สอดคล้องกับแนวคิดและข้อเสนอแนะของ มงคล เทียนประเทืองชัย (2551, 13) ที่กล่าวว่า “นายจ้างจัดให้มีที่พักอาศัย อาหารให้แก่ลูกจ้างอย่างถูกสุขลักษณะ ด้านสุขภาพได้แก่ การบริการสาธารณสุขในยามฉุกเฉิน ครอบคลุมถึงผู้ป่วยฉุกเฉินทุกคนไม่ว่าจะมีสถานภาพทางกฎหมายอย่างไร ประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยการประกันสุขภาพสำหรับแรงงานต่างด้าว ภายใต้กรอบกฎหมายระบบการประกันสุขภาพแรงงานข้ามชาติภาคบังคับเพื่อให้การดูแลสุขภาพแก่แรงงานข้ามชาติ”

การได้รับความเป็นธรรม และการได้รับความปลอดภัยจากการปฏิบัติงาน สิทธิแรงงานคือ “สิทธิขั้นพื้นฐานที่แรงงานข้ามชาติจะต้องได้รับเมื่อทำงาน กล่าวคือการทำงานที่ปลอดภัย มีชีวิตอยู่ในที่ที่ปลอดภัย สะอาด ไม่แออัด มีอาหารและ น้ำดื่มสะอาดมีคุณภาพและได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม” สอดคล้องกับความเห็นและข้อเสนอแนะของ นิสิต ชูโต (2548, 36) ที่กล่าวว่า “แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทยจำนวนมาก ส่วนใหญ่ เป็นคนที่ขาดการศึกษา และขาดความรู้ด้านสุขอนามัย ซึ่งเมื่ออยู่รวมกันเป็นชุมชนอาจเป็นต้นเหตุของการเกิดแหล่งเสื่อมโทรมและเป็นที่เพาะเชื้อโรคต่างๆ โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าวเองที่ส่วนใหญ่

พบว่าเป็นพาหะของโรคติดต่อบางประการ เช่น โรคเท้าช้าง และโรคพยาธิ ทั้งที่โรคเหล่านี้ได้หายออกไปจากระบบสาธารณสุขของประเทศไทยไปนานแล้ว รวมทั้งยังอาจก่อให้เกิดปัญหาการแพร่ระบาดของโรคเอดส์และกามโรคได้ นอกจากนี้เด็กที่ติดตามพ่อแม่ต่างด้าวเข้ามาในประเทศไทย หรือลูกของแรงงานต่างด้าวที่เกิดในประเทศไทยจะเป็นเด็กไร้สัญชาติ และเติบโตเป็นแรงงานที่ไม่มีคุณภาพเนื่องจากขาดโอกาสในการรับการศึกษา อีกทั้งยังอาจจะผันตัวเองเป็นแรงงานเด็กเนื่องจากเด็กเหล่านี้จะต้องช่วยพ่อแม่ทำงาน ในที่สุดจึงก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด และความพลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนไทยในบริเวณชุมชนแรงงานต่างด้าว รวมทั้งการประกอบอาชีพของหญิงบริการข้ามชาติในที่สุด”

การได้รับความเสมอภาคความเท่าเทียม พบว่า “มีการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันทั้งหญิงชาย ไม่ถูก บังคับใช้แรงงาน ไม่ถูกทรมาน ไม่ถูกทำร้าย ไม่ถูกหน่วงเหนี่ยวกักขัง แรงงานเด็กต้องได้รับการคุ้มครอง ได้รับข้อมูลข่าวสารและการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพและได้รับการคุ้มครองทางสังคมโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในการคุ้มครองแรงงานข้ามชาติตามกฎหมายของประเทศปลายทางสอดคล้องกับความเห็น” สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ สุภางค์ จันทวานิช (2561, 218) ที่กล่าวว่า “ระบบกฎหมายซึ่งเป็นตัวแปรที่สำคัญยิ่ง สำหรับผู้ย้ายถิ่น คือ กฎหมายแรงงานของประเทศปลายทาง ข้อกำหนดจรรยาบรรณสถานภาพของผู้ย้ายถิ่น ตลอดจนสวัสดิการสังคมที่พึงได้รับ เช่นการคุ้มครองสิทธิของแรงงานต่างชาติ มาตรฐานการจ้างงาน เป็นต้น เมื่อแรงงานย้ายถิ่นเข้ามาในประเทศไทยได้มีกฎหมายที่เอื้อต่อการคุ้มครองแรงงานเหล่านี้ ดังนั้นการคุ้มครองแรงงานตามกฎหมาย เสาหลักสำคัญของกฎหมายคุ้มครองในประเทศไทย คือกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายแรงงาน”

5.2 ด้านประกันสังคม ในอนาคตลูกจ้างแรงงานต่างด้าวได้สิทธิเข้าถึงการประกันสังคม จากการมีพระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2558 มีการกำหนดนิยามลูกจ้างคือผู้ซึ่งทำงานให้นายจ้างโดยได้รับค่าจ้าง (มาตรา 4) จึงทำให้ลูกจ้างแรงงานต่างด้าวสามารถเข้าประกันสังคมได้ตามค่านิยามดังกล่าว แต่เนื่องจากยังมีกฎหมายลูกออกมาบังคับจึงยังต้องรอประกาศที่จะทราบผลแน่ชัดว่า แรงงานข้ามชาติที่มีอาชีพลูกจ้างแรงงานต่างด้าวสามารถได้สิทธิเข้าสู่การประกันสังคมหรือไม่อย่างไร ด้านการศึกษาลูกจ้างแรงงานต่างด้าวสามารถเข้าถึงการศึกษาระบบที่จัดโดยรัฐบาลได้ จากโครงการหลักสูตรการศึกษาออกจากระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กศน.) โดยกระทรวงศึกษาธิการ มีแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย อีกทั้งการจัดการศึกษาให้แก่แรงงานข้ามชาติโดยองค์การพัฒนาเอกชน โดยมูลนิธิร่วมมิตรไทย-พม่า ที่มีการจัดการเรียนการสอนภาษาทุกวันอาทิตย์ให้แก่แรงงาน และยังสนับสนุนให้แรงงานเมื่อจบหลักสูตรการศึกษาของทางมูลนิธิฯแล้วให้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรการศึกษาในโครงการของ กศน. สอดคล้องกับของ Rogelia Pe-Pua Nicola Piper และ Rocas (2003, 23) ที่แสดงทัศนคติไว้ว่า “ลูกจ้างแรงงานต่างด้าวได้รับการคุ้มครองทางสังคมอย่างครอบคลุม ทั้งในเรื่องสวัสดิการขั้นพื้นฐาน การคุ้มครองด้านการประกันสุขภาพสามารถเข้าถึงการรักษาพยาบาลได้ และการให้โอกาส ลูกจ้างแรงงานต่างด้าวได้เข้ารับการศึกษ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอันทำให้เกิดความเป็นรูปธรรมต่อแนวความคิดการคุ้มครองทางสังคม นายจ้างได้ปฏิบัติตามหลักการให้ความคุ้มครองทางสังคม ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญของการดำเนินนโยบายการให้ความช่วยเหลือด้านสวัสดิการต่างๆ และเป็นกลไกหนึ่งซึ่งส่งเสริมมาตรการในการจัดการกับความเสี่ยงอันจะทำให้สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของแรงงานดีขึ้น”

5.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองแรงงานในกิจการที่มีการจ้างแรงงานต่างด้าว พบว่า ไม่ว่าจะเป็กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายของต่างประเทศ หรือกฎหมายภายในประเทศ ได้แก่ พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พุทธศักราช 2551 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พุทธศักราช 2522 และพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พุทธศักราช 2541 และมาตรการจัดการแรงงานต่างด้าวของรัฐ ต่างให้

ความสำคัญต่อการควบคุมและคุ้มครองแรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พุทธศักราช 2522 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ออกมาใช้กับคนต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทย ไม่ว่าจะเข้ามาเพื่อวัตถุประสงค์ใดก็ตาม คนเข้าเมืองคือคนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรไทย และคนต่างด้าว หมายถึง บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย กฎหมายไทยได้รับรองสิทธิ หน้าที่และสถานภาพของแรงงานคนต่างด้าวในลักษณะเดียวกับคนไทย แรงงานคนต่างด้าวจะมีสถานะเท่าเทียมกับผู้ที่มีสัญชาติไทยโดยเฉพาะแต่ในเรื่องที่มีกฎหมายระหว่างประเทศผูกพันให้ประเทศไทยรับรอง โดยหลักการแล้วก็มีแต่ในเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนเท่านั้น การตรวจสอบจากภาครัฐ การย้ายถิ่นของลูกจ้างแรงงานต่างด้าวเพื่อมาทำงานในประเทศไทย การย้ายถิ่นเข้ามาทำงานของลูกจ้างทำงานบ้านหญิงชาวพม่าในประเทศไทย มีกระบวนการ ย้ายถิ่นตั้งแต่ประเทศต้นทางถึงประเทศปลายทางโดยตัดสินใจย้ายถิ่นเข้ามาทำงานนั้นมีหลายปัจจัยด้วยกัน จากแนวความคิดการย้ายถิ่นได้แบ่งขั้นตอนการย้ายถิ่นออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่หนึ่ง จะเป็นขั้นตอนเริ่มย้ายถิ่น ขั้นที่สองเป็นกระบวนการระหว่างการย้ายถิ่น และ ขั้นที่สามเมื่อไปถึงประเทศปลายทาง สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ สุภางค์ จันทวานิช (2561, 228) ที่กล่าวว่า การย้ายถิ่นนั้นตัวแปรที่เกี่ยวข้องมีทั้งทางด้านเศรษฐกิจการเมืองและสังคม ลูกจ้างแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่จะตัดสินใจเข้ามาทำงานด้วยตัวเอง รองลงมาพ่อแม่หรือญาติพี่น้อง และยังมีปัจจัยจากเพื่อนแนะนำให้มาทำงานในประเทศไทยอีกด้วย สาเหตุที่สำคัญของการตัดสินใจย้ายถิ่นของลูกจ้างแรงงานต่างด้าวในปัจจุบันนั้น มาจากตัวแปรด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นหลัก ลูกจ้างแรงงานต่างด้าวมักให้เหตุผลว่า อยู่บ้านที่เมียนมาไม่มีงานทำ หรือทำงานที่เมียนมาได้เงินเดือนน้อย ครอบครัวยากจนจึงตัดสินใจมาทำงานที่ประเทศไทย นอกจากนั้นยังกล่าวว่า เห็นคนในหมู่บ้านไปทำงานที่ประเทศไทยเวลากลับมาเยี่ยมบ้านที่เมียนมาใส่เสื้อผ้าอย่างดี ดูหน้าตาผิวพรรณดีขึ้นกว่าอยู่ที่เมียนมา อีกทั้งยังส่งเงินกลับมาให้ที่บ้านสร้างบ้านหลังใหม่ ฐานะที่บ้านของคนที่เป็นที่ไปทำงานที่ประเทศไทยดีขึ้นอย่างมากจึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่อยากไปทำงานที่ประเทศไทย”

5.4 ปัจจัยด้านการกำกับของหน่วยงานของแรงงาน ลูกจ้างแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานโดยการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายเป็นจำนวนมาก ซึ่งปัจจุบันลูกจ้างแรงงานต่างด้าวได้มีสถานะการอยู่อาศัยและทำงานอย่างถูกกฎหมาย จากการที่รัฐบาลได้มีนโยบาย แก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบโดยการผ่อนผันให้แรงงานข้ามชาติ 3 สัญชาติเมียนมา ลาว กัมพูชา ที่หลบหนีเข้าเมืองสามารถขอใบอนุญาตทำงานชั่วคราวโดยมีการควบคุมพื้นที่และอาชีพที่สามารถทำงานได้ โดยใช้ช่องทางของพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พุทธศักราช 2522 และมีนโยบายต่อเนื่องในการพิสูจน์สัญชาติ เมื่อผ่านการพิสูจน์สัญชาติแล้วจะได้รับเอกสารเป็นแรงงานถูกต้องตามกฎหมายด้วย เหตุนี้เองทำให้ลูกจ้างแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ ที่สำรวจมีเอกสารประจำตัวมีหนังสือเดินทางชั่วคราว และมีใบอนุญาตทำงาน ส่งผลต่อการคุ้มครองลูกจ้างแรงงานต่างด้าวในประเทศไทยที่ไปจดทะเบียนถูกกฎหมาย จะได้รับการคุ้มครองแรงงานเช่นเดียวกับแรงงานไทย สอดคล้องกับความคิดและข้อเสนอแนะของเฟื่องฟ้า ปัญญา (2547, 10) ที่กล่าวว่า “ปัจจัยด้านความมั่นคงภายในประเทศ เมื่อมีแรงงานต่างด้าวเข้ามาอาศัยอยู่ภายในประเทศเป็นจำนวนมากขึ้น อาจก่อให้เกิดปัญหาของชนกลุ่มน้อยภายในประเทศปลายทางที่รับแรงงานต่างด้าวทำงาน ซึ่งในปัจจุบันมีจำนวนแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศบางประเทศมีมากกว่า 1 ล้านคน หากคนเหล่านี้ก่อความไม่สงบหรือเกิดการชุมนุมหรือเรียกร้องขึ้น อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงภายในประเทศปลายทางที่แรงงานต่างด้าวทำงาน และอาจจะมีผลกระทบต่อคุ้มครองแรงงานพวกเขาเหล่านั้น

5.5 การปฏิบัติตามกฎหมายของสถานผู้ประกอบการ เมื่อพิจารณาจากด้านความครบถ้วนของพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พุทธศักราช 2541 ในเรื่องการจ้างงานและการทำงานของแรงงานข้ามชาตินั้นกฎหมายที่สำคัญคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พุทธศักราช 2541 กฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้กับ

แรงงานโดยไม่คำนึงว่า สถานะของพวกเขาเหล่านั้นถูก กฎหมายหรือไม่ เป็นกฎหมายหลักที่กำหนดบทบาทบัญญัติ ด้านการคุ้มครองแรงงานทุกคนที่อยู่ในประเทศไทยอย่างกว้างขวางที่สุด แต่มีบางประเด็นที่ยังไม่ครอบคลุมถึง แรงงานต่างด้าว อย่างไรก็ตามได้มีกฎกระทรวงฉบับที่ 14 (พุทธศักราช 2555) ออกตามความใน พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พุทธศักราช 2541 เป็นการขยายความคุ้มครองให้ลูกจ้างแรงงานต่างด้าวที่ มขขึ้น การเข้าถึงการคุ้มครองของลูกจ้างแรงงานต่างด้าวตามกฎหมายในประเด็นเรื่องการจ้างงานและการ ทำงาน อภิปรายผลดังนี้ สัญญาจ้าง การจ้างงานในการทำงานของลูกจ้างแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่เป็นการจ้าง งานอย่างไม่เป็นทางการ ไม่มีสัญญาจ้าง ลูกจ้างแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ได้รับทราบเงื่อนไขข้อตกลงในการทำงาน แต่เมื่อพิจารณาตามกฎหมายจะเห็นได้ว่าในแง่ของกฎหมายไทยไม่ได้มีการระบุหรือบังคับให้ นายจ้างจะต้องมีการจัดทำสัญญาจ้างงานเป็นลายลักษณ์อักษรในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พุทธศักราช 2541 สัญญาจ้างหมายถึง สัญญาไม่ว่าเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาระบุชัดเจน หรือเป็นที่เข้าใจโดยปริยายซึ่ง บุคคลหนึ่งเรียกว่า ลูกจ้างตกลงจะทำงานให้แก่บุคคลอีกบุคคลหนึ่งเรียกว่านายจ้าง และนายจ้างตกลงจะให้ ค่าจ้าง ตลอดเวลาที่ทำงานให้ (มาตรา 5) การที่ไม่มีเอกสารสัญญาจ้างงานระหว่างกันจึงไม่ถือว่าเป็นการ กระทำผิดกฎหมาย อย่างไรก็ตามการว่าจ้างแรงงานข้ามชาติ 3 สัญชาติ ตามกฎกระทรวงแรงงาน พุทธศักราช 2554 กำหนดให้นายจ้างต้องมีแบบหนังสือรับรองการจ้าง ระบุข้อมูลการจ้างงานจึงจะขอใบอนุญาตทำงาน ให้แก่แรงงานได้ ซึ่งจากผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างทุกคนมีใบอนุญาตทำงานจึงถูกจ้างงานอย่างถูกต้องตาม กฎหมาย อีกทั้งในแง่ของการคุ้มครองแรงงาน ให้การคุ้มครองดูแลแรงงานทุกคนที่ได้รับความเดือดร้อน อย่างเท่าเทียม และอยู่ภายใต้มาตรฐานเดียวกันทั้งในกลุ่มแรงงานที่มีสัญญาจ้างงานและไม่มีสัญญาจ้างงาน อย่างก็ดีในอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 189 ว่าด้วยงานที่มีคุณค่า สำหรับลูกจ้าง แรงงานต่างด้าว ได้ให้ความคุ้มครองเรื่องสัญญาจ้างมากกว่ากฎหมายไทย โดยการกำหนดให้ลูกจ้างแรงงาน ต่างด้าวได้รับการแจ้งให้ทราบถึงเงื่อนไขและสภาพการจ้างงาน โดยวิธีการที่เหมาะสม ตรวจสอบได้และ สามารถเข้าใจได้ง่าย และหากเป็นไปได้อาจต้องทำเป็นหนังสือสัญญา ในเรื่องสัญญาจ้างของประเทศไทยเมื่อ เปรียบเทียบกับประเทศแอฟริกาใต้มีความแตกต่างกัน คือ “ประเทศแอฟริกาใต้ให้มีการปฏิบัติใช้สัญญาจ้าง ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง โดยกระทรวงแรงงานมีตัวอย่างสัญญาจ้างงานไว้แจกฟรี ซึ่งสัญญานี้จะครอบคลุม กรอบการทำงานโดยละเอียด เช่น ชื่อที่อยู่นายจ้าง การเริ่มต้นทำงาน สถานที่ทำงาน ขอบข่ายหน้าที่ความ รับผิดชอบ ชั่วโมงการทำงาน เวลาพัก วันหยุด/วันลา การทำงานล่วงเวลา ค่าจ้าง ค่าตอบแทนอื่นๆ เป็นต้น สัญญาจ้างอาจถูกยกเลิกได้โดยแจ้งล่วงหน้าหนึ่งเดือนกรณีลูกจ้างทำงานมาแล้วหกเดือน หรือต้องแจ้ง ล่วงหน้าหนึ่งสัปดาห์ถ้าลูกจ้างทำงานไม่ถึงหกเดือน ส่วนประเทศจอร์แดน ได้มีสัญญาจ้างพิเศษสำหรับคน ต่างชาติที่จ้างลูกจ้างแรงงานต่างด้าวทำงาน ซึ่งเป็นเอกสารประเภทเดียวที่มีผลผูกพันในการยื่นขอวีซ่า ใบอนุญาตทำงาน และใบอนุญาตพำนักอาศัยสำหรับลูกจ้างแรงงานต่างด้าวแรงงาน สัญญาจ้างงานนี้ถือเป็น มิติใหม่สำหรับภูมิภาคตะวันออกกลางที่มีการจ้างลูกจ้างแรงงานต่างด้าวจำนวนมาก” (สุรีย์พร พันพึ้ง ,2561, 30)

5.6 การปฏิบัติตามกฎหมายของสถานประกอบการ ด้านการบังคับใช้ตามพระราชบัญญัติคุ้มครอง แรงงาน พุทธศักราช 2541 จะเห็นได้ว่าลูกจ้างแรงงานต่างด้าวถึงแม้ว่าจะไม่มีกฎหมายที่คุ้มครองเรื่องค่าจ้าง ขึ้นต่ำ แต่จากผลการศึกษาพบว่าลูกจ้างแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ได้รับเงินเดือนอยู่ในเกณฑ์ค่าจ้างขั้นต่ำตามที่ กฎหมายกำหนด เนื่องจากว่าลูกจ้างแรงงานต่างด้าวเป็นงานที่ปัจจุบันขาดแคลนแรงงานกลุ่มนี้จำนวนมาก ลูกจ้างจึง สามารถต่อรองเรื่องค่าจ้างกับนายจ้างได้ วันหยุด/วันลา ในส่วนนี้ลูกจ้างแรงงานต่างด้าว ได้รับการ คุ้มครองตามกฎหมาย จากกฎกระทรวง ฉบับที่ 14 (พุทธศักราช 2555) เป็นไปตามอนุสัญญาองค์การแรงงาน ระหว่างประเทศ ฉบับที่ 189 ที่กำหนดให้แรงงานต่างด้าว จะต้องมิสภาพการจ้างงานไม่ด้อยไปกว่าผู้ใช้

แรงงานอื่นตามกฎหมายและข้อกำหนด และต้องได้รับความคุ้มครองในเรื่องค่าจ้างในวันหยุด กฎหมายคุ้มครองแรงงานไทยยังคุ้มครองสิทธิการจ่ายค่าจ้างในวันหยุด คือหากลูกจ้างทำงาน ในวันหยุดต้องให้นายจ้างจ่ายค่าทำงานในวันหยุดด้วย หรือเมื่อลูกจ้างลาป่วยก็ต้องได้รับค่าจ้าง เช่นเดียวกับลูกจ้างแรงงานต่างด้าวในฮ่องกงที่ลูกจ้างแรงงานต่างด้าวมีสิทธิได้รับวันหยุดและได้รับค่าจ้างในวันหยุด สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของสุภางค์ จันทวานิช (2561, 30) ที่กล่าวว่า “ในเรื่องวันหยุดเหล่านี้ถึงแม้ลูกจ้างแรงงานต่างด้าวได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามจากผลการศึกษาลูกจ้างบางรายไม่ได้รับการอนุญาตจากนายจ้างให้หยุดงาน แรงงานบางรายคงยังถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง ทั้งนี้มีแนวโน้มว่าลูกจ้างแรงงานต่างด้าวดูเหมือนจะมีอำนาจต่อรองมากขึ้น เนื่องจากความต้องการแรงงานประเภทนี้การที่กฎหมายให้สิทธิในวันหยุดประจำสัปดาห์แก่ลูกจ้างแรงงานต่างด้าวนั้นเป็นเรื่องที่ดีที่ลูกจ้างแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ เมียนมา กัมพูชา และลาวจะได้รับการคุ้มครองมากขึ้น แต่เนื่องจากสำหรับลูกจ้างแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติดังกล่าว ที่อาศัยอยู่กับนายจ้างนั้น ถ้าไม่ต้องออกไปทำธุระข้างนอกแล้ว วันหยุดประจำสัปดาห์ก็คือการอยู่บ้านนายจ้างเฉยๆ โดยไม่ต้องทำงานให้แก่ นายจ้าง ซึ่งดูแล้วอาจจะดูน่าแปลกไปบ้าง ทั้งนี้ เห็นว่าเรื่องดังกล่าวถือเป็นลักษณะพิเศษของแรงงานต่างด้าวที่ต้องอยู่อาศัยกับนายจ้าง ก็เนื่องมาจากสภาพของการจ้างงาน เรื่องดังกล่าวจึงเปรียบเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติของการทำงานของลูกจ้างแรงงานต่างด้าว ชั่วโมงทำงาน ในประเทศไทยกฎหมายคุ้มครองแรงงานกำหนดให้การทำงานปกติในแต่ละวัน ต้องไม่เกิน 8 ชั่วโมง”

5.7 ความรู้และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของแรงงาน ส่วนของการร้องทุกข์ของแรงงาน ผลการศึกษาพบว่าแรงงานทั้งหมดไม่เคยไปร้องทุกข์เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิแรงงาน กฎหมายพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พุทธศักราช 2518 ถึงแม้ลูกจ้างแรงงานต่างด้าวไม่มีสิทธิจัดตั้งสหภาพแรงงาน แต่กฎหมายได้ให้สิทธิในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกได้ ซึ่งกฎหมายไทยได้ให้สิทธิน้อยกว่าที่อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 189 กำหนดว่าต้องคุ้มครองสิทธิของคณงานและนายจ้างของแรงงานต่างด้าว เช่นลูกจ้างแรงงานต่างด้าวในการก่อตั้งองค์การและเข้าร่วมองค์การ สหพันธ์และสมาพันธ์ต่างๆตามที่คณงาน และนายจ้างประสงค์ ทั้งนี้ตามกฎระเบียบต่างๆ ขององค์การที่เกี่ยวข้อง การจัดตั้งสหภาพแรงงาน ลูกจ้างแรงงานต่างด้าวโอกาสเกิดขึ้นได้โดยการรวมตัวกันของลูกจ้างที่มีสัญชาติไทยจากหลายครัวเรือนจัดตั้งสหภาพแรงงานประเภทนี้ขึ้น แต่ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีการจัดตั้งสหภาพแรงงานประเภทนี้ขึ้นแต่อย่างใด แต่พบว่าลูกจ้างแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ เมียนมา กัมพูชา และลาวเหล่านี้ได้มาเรียนภาษาในโครงการของมูลนิธิร่วมมิตรไทย-พม่า ซึ่งการที่ลูกจ้างแรงงานต่างด้าวได้มาเรียนหนังสือ พบปะสังสรรค์กับเพื่อนที่เป็นแรงงานชาวเมียนมาเหมือนกัน ได้เกิดเป็นเครือข่ายกลุ่มแรงงานอย่างไม่เป็นทางการขึ้นที่โรงเรียน มีการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องการทำงาน การร่วมกันจัดกิจกรรมกันทางศาสนา กิจกรรมของกลุ่มการแสดงวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ต่างๆ สอดคล้องกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของ นิศา ชูโต (2548, 36) กล่าวว่า “ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้น หากแรงงานของประเทศต้นทางที่ลักลอบอยู่ในประเทศส่วนใหญ่ไม่มีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับปัญหาด้านการเมือง แต่ยังมีกลุ่มต่อต้านรัฐบาลบางกลุ่มที่ยังอาศัยอยู่ในประเทศปลายทางที่รับแรงงานต่างด้าวทำงาน ไม่ว่าจะป็นนักรการเมืองหรือนักศึกษาที่ลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศปลายทางที่รับแรงงานต่างด้าวทำงานที่ยังคงดำเนินการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลของประเทศต้นทาง โดยใช้ประเทศปลายทางที่รับแรงงานต่างด้าวทำงานเป็นฐานและที่หลบซ่อน ซึ่งอาจกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่อประเทศปลายทางที่รับแรงงานต่างด้าวทำงาน นอกจากนั้นยังได้มีความพยายามของกลุ่มบุคคลในการดำเนินการหาข่าวให้ทางการโดยการแฝงตัวเข้ามาในหมู่แรงงานประเทศต้นทาง รวมทั้งปัญหาด้านสัญชาติ โดยเฉพาะในบางประเทศที่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติกันอย่างชัดเจน และมักไม่ยอมรับว่ากลุ่มเชื้อชาติบางกลุ่มเป็นประชาชนของตนเอง ทำให้ประเทศปลายทางที่รับแรงงานต่างด้าวทำงานยังคงประสบปัญหาในการ

ส่งกลับแรงงานต่างด้าวของประเทศต้นทางอยู่จนถึงปัจจุบันนี้ แรงงานต่างด้าวเหล่านี้จึงมักจะหลบๆซ่อนๆ ไม่กล้าที่จะมาใช้สิทธิเรียกร้องการคุ้มครองแรงงานที่โดยที่นายจ้างมักจะชอบเอาเปรียบพวกเขาเหล่านั้น ทำให้เกิดผลกระทบต่อการคุ้มครองแรงงาน สามารถเขียนเป็นแผนผังองค์ประกอบของปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการคุ้มครองแรงงานในกิจการที่มีการจ้างแรงงานต่างด้าวทำงานด้านต่างๆ”

7. บทสรุป

ประเทศไทยควรมีกฎหมายโดยตรงเกี่ยวกับการควบคุมแรงงานคนต่างด้าวและนำกฎหมายไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ อาจเนื่องมาจากการใช้มาตรการทางกฎหมายมีหลายฉบับและเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน จึงมีความซับซ้อน ยากต่อการนำไปปฏิบัติ ควรมีการจัดวางแผนในการบริหารจัดการเกี่ยวกับแรงงานคนต่างด้าวอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ถ้าหากปล่อยไว้จะมีปัญหาในเชิงระบบมากยิ่งขึ้น ประเด็นต่อมา คือ เนื่องจากประเทศไทยขาดระบบฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ เช่น การเดินทาง เข้า – ออก ประเทศของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (สตม.) ที่ยังต้องผ่านทางสำนักงานปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติเก็บไว้ ทำให้สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองไม่สามารถนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์เองได้ และในทุกกรณีนี้ขาดการจัดระบบการเก็บข้อมูลเหมือนกันทั่วประเทศ โดยมีได้บันทึกไว้ในระบบที่จัดเก็บค้นหาและตรวจสอบได้ง่าย ทำให้ไม่สามารถนำข้อมูลที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ ดังนั้นประเทศไทยควรมีการจัดเก็บข้อมูลอย่างรัดกุมและเป็นสากลสามารถเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างรวดเร็วและมีเสถียรภาพ เพื่อประโยชน์ในการค้นหาและตรวจสอบได้โดยง่าย และนำมาใช้ประโยชน์ทั้งในการบริหารจัดการและการวางแผนนโยบายได้ เนื่องจากกฎหมายไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแรงงานคนต่างด้าว กฎหมายให้อำนาจดุลพินิจแก่รัฐมนตรีและเจ้าหน้าที่มากเกินไป การออกกฎหมาย ระเบียบ และแนวทางปฏิบัติให้อำนาจข้าราชการในการตีความและใช้ดุลยพินิจสูง โดยไม่มีระบบการตรวจสอบและคานอำนาจทำให้มีการใช้อำนาจหน้าที่ดังกล่าวในทางฉ้อฉล บิดเบือน เพื่อหาประโยชน์ใส่ตน การตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องดังกล่าวควรมีมาตรการหรือบทลงโทษที่ชัดเจนและเป็นธรรม หรือลดการใช้ดุลยพินิจของหน่วยงานของรัฐลงไป หรือจัดให้มีหน่วยงานตรวจสอบเพื่อคานอำนาจในการใช้ดุลยพินิจขององค์การที่รับผิดชอบดังกล่าว ควรมีการปรับแก้ไขกฎหมายคุ้มครองแรงงานในบางมาตราที่มีความแตกต่างไปจากบทบัญญัติและขอบข่ายความคุ้มครองในกฎหมายคุ้มครองแรงงานของต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศที่เป็นตลาดเป้าหมายและประเทศที่เป็นคู่แข่งทางการค้าสำคัญของไทย เพื่อป้องกันการนำเอาประเด็นดังกล่าวไปเป็นข้ออ้างในการกีดกันทางการค้า

บรรณานุกรม

- กระทรวงแรงงาน (2553). **นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานปี 2554**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบล๊อค.
- กรมการจัดหางาน. (2555). **แนวปฏิบัติการจัดระบบการจ้างแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติเมียนมา ลาว และกัมพูชา ปี 2555**. กรุงเทพฯ: กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน.
- กฤตยา อาชวนิจกุล. (2547). **รายงานวิจัยเรื่องคนต่างด้าวในประเทศไทยคือใครบ้างฯ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กฤตยา อาชวนิจกุล และ Andy Hall. (2554). “บทที่ 5 แรงงานข้ามชาติและสิทธิมนุษยชนในบริบทของประเทศไทย”. **รายงานการย้ายถิ่นของประเทศไทย 2554**. กรุงเทพมหานคร: องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2561). **แรงงานย้ายถิ่นข้ามชาติและทิศทางนโยบายของประเทศไทย**. หนังสือประเทศไทยในความคิดของเมธีวิจัยอาวุโส, หน้า 218-247.

จิตอาสาพลังบวก : ชุมชนคุณธรรมกระบวนการในการขับเคลื่อน
ด้วยพลังบรรูปแบบการสร้างความเข้มแข็งมั่นคงยั่งยืน
ภายใต้สถานการณ์ภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
Volunteer Positive Energy: Moral Community the Process of Driving with
Power of BORWON A Model for Building Strength, Stability, Wealth,
Sustainability under the Circumstances the Crisis of The Coronavirus Disease
2019 Epidemic

พระครูพิสัยปริยัติกิจ (แก่น อคฺควณฺโณ)
Phakhruphi saipariyattikit (Kan Arkkhawanno)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
สมชาย เบ็ญจวรรณ
Somchai Benjawan
มหาวิทยาลัยสยาม
Siam University
Email: thavorn2505@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 24 ตุลาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 19 ธันวาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 19 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “จิตอาสาพลังบวก: ชุมชนคุณธรรมกระบวนการในการขับเคลื่อนด้วยพลังบรรูปแบบการสร้างความเข้มแข็งมั่นคงยั่งยืน ภายใต้สถานการณ์ภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)” เพื่อศึกษา จิตอาสาพลังบวก กระบวนการในการขับเคลื่อนด้วยพลังบรรูปแบบการสร้างความเข้มแข็งมั่นคงยั่งยืน ภายใต้สถานการณ์ภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)”และสรุปผลการศึกษาได้สามยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1: ยุทธศาสตร์การสร้างค่านิยมและจิตสำนึกทางคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมให้คนในชุมชนยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนทางศาสนาที่ตนเคารพนับถือ เช่น “ศาสนาพุทธ ส่งเสริมให้คนในชุมชนรักษาศีล 5” อย่างเป็นระบบ ตามโครงการที่คณะสงฆ์ดำเนินการอยู่แล้ว ยุทธศาสตร์ที่ 2: การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย การจัดประชุม หรือจัดวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้เรื่อง “ความพออยู่ พอกินและพอเพียง” แก่คนในชุมชน จัดศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาหรือวัด ยุทธศาสตร์ที่ 3: นำทุนทางวัฒนธรรมเสริมสร้างคุณค่าทางสังคมและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ แก่ชุมชน คือ กระบวนทัศน์การสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนรักความเป็นไทย รักชาติ จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

โดยการใช้ภาษาไทยอย่างเป็นระบบ อนุรักษ์สืบสานประเพณี วิถีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของท้องถิ่น
คำสำคัญ: จิตอาสาพลังบวก, ชุมชนคุณธรรม, การขับเคลื่อน พลังบวร,
รูปแบบการสร้างความเข้มแข็ง มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

Abstract

The Study of “Volunteer Positive Energy: Moral Community the Process of Driving with Power of BORWON A Model for Building Strength, Stability, Wealth, Sustainability under the Circumstances the Crisis of The Coronavirus Disease 2019 Epidemic” to study Volunteer Positive Energy Moral Community the Process of Driving with Power of BORWON A Model for Building Strength, Stability, Wealth, Sustainability under the Circumstances the Crisis of The Coronavirus Disease 2019 Epidemic and the results of the study can be summarized in three strategies: first strategy: Strategies for creating values and ethical consciousness Encourage people in the community to adhere to the principles of religious teachings that they respect, such as "Buddhism encourages people in the community to keep the 5 precepts" systematically According to the project that the Sangha has already carried out. Second Strategy: Adopting the philosophy of sufficiency economy to improve quality of life and operational guidelines, consisting of Organizing a meeting or organizing a lecturer to give a lecture on “Sufficiency, Sufficiency and Sufficiency” for people in the community Organize a Sufficiency Economy Learning Center in an educational institution or a temple. Third Strategy: Bringing cultural capital to enhance social value and added economic value to the community is A paradigm of creating awareness among people in the community to love Thainess, love the nation, and be loyal to the monarchy by using the Thai language systematically preserve tradition cultural way and local wisdom

Keywords: Volunteer Positive Energy, Moral Community the Process of Driving,
Power of BORWON, A Model for Building Strength Stability Wealth Sustainability

1. บทนำ

รัฐบาล มุ่งมั่นที่จะพัฒนาประเทศสู่วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พุทธศักราช 2561 – 2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยนำไปสู่การปฏิบัติและพัฒนา ประเทศให้เจริญก้าวหน้าพร้อมกำหนดแผนปฏิรูปประเทศที่มุ่งเน้นสร้างสังคมและชุมชนที่เข้มแข็งตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ให้เป็นคนดีมีคุณธรรม มีความมั่นคงทางด้านอาชีพ รายได้ รู้จักการออม มีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพและคุณธรรม เป็นสังคม นำอยู่ รัฐบาลได้ประกาศใช้แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พุทธศักราช 2559– 2564) และเป็นแผนระดับชาติ ด้านการส่งเสริมคุณธรรม โดยการนำพลังประชารัฐและพลังบวร “บ้าน วัด โรงเรียนหรือราชการ” มาสร้างสังคม ไทย ให้เป็นสังคมคุณธรรมที่เจริญอย่าง “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ในทุกๆ ด้านและทุกๆ มิติ มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายใน เพื่อให้ทุกคน ทุกครอบครัว ทุกชุมชน ทุกองค์กร และทุกหน่วยงานมีคุณธรรมภายใต้หลักคำสอนทางศาสนา

การขับเคลื่อนให้ชุมชนคุณธรรมเกิดความเข้มแข็ง สังคมไทยจะต้องเป็นสังคมคุณธรรมที่ประกอบด้วยคนมีคุณธรรม ครอบครัวมีคุณธรรม หน่วยงานมีคุณธรรม โรงเรียนมีคุณธรรม และชุมชนคุณธรรม สังคมมีคุณธรรม โดยชุมชนคุณธรรมต้องอาศัยข้อปฏิบัติหลักของชุมชนคุณธรรม ที่ประกอบไปด้วยการยึดและปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่เก้ามาเป็นหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคง บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง ความพอมีพอกินรู้จักประมาณ และคำนึงถึงความมีเหตุผล โดยยึดหลักทางสายกลาง การดำรงตนตามวิถีวัฒนธรรมไทย มีความเอื้ออาทร มีขนบธรรมเนียมประเพณีดีงาม และมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่นสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันของคนไทย องค์ประกอบเหล่านี้ถือเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนให้เกิดเป็นพลังบวรที่เข้มแข็ง เป็นพลังบวรที่เป็นพลังหลักของชุมชนคุณธรรมได้อย่างแท้จริง การขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวรถือเป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งในการสร้างความสามัคคีปรองดองของคนในชาติ เพราะเป็นส่วนที่สามารถนำเอาหลักคุณธรรมจริยธรรมมาเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรัก ความสามัคคี ของคนในชุมชนและเกิดความเป็นสันติสุข หลักการสำคัญประการหนึ่งที่สังคมไทยควรยึดเอาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต คือ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถสร้างความเข้มแข็งแบบการใช้พลัง “บวร” เป็นกลไกการทำงานที่สำคัญของชุมชน เป็นแนวทางในการทำให้ชุมชนคุณธรรมทั่วประเทศเกิดความเข้มแข็ง พลังบวรเป็นพลังสำคัญที่สุดที่ทำให้สังคมไทยเกิดความเข้มแข็ง เพราะอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในชุมชน ทั้งสามสถาบันของชุมชน คือ “บ้าน วัด โรงเรียน ถือได้ว่าเป็นสามประสานหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน สังคมไทยให้เข้มแข็งบ้านมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมให้คนในครอบครัวเป็นคนดีมีคุณธรรม วัด ศาสนสถาน เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน การดำรงตนตามวิถีวัฒนธรรมไทยมีความเอื้ออาทร มีขนบธรรมเนียมประเพณีดีงามและมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่นสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันของคนไทย ถือเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนให้เกิดเป็นพลังบวรที่เข้มแข็ง” (พระอริการโสภณ ปิยธมโม (กิ่งแก้ว), 2564, 69-80) พลังบวรที่เป็นพลังหลักของชุมชนคุณธรรมได้อย่างแท้จริงการสร้าง ความเข้มแข็งของพลัง “บวร” ต้องอาศัยระบบและรูปแบบการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และมีแนวทางการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีพื้นที่เป้าหมายร่วมกัน คือ “ชุมชน หลักคุณธรรม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวขับเคลื่อนสร้างกลไกให้เกิดเป็นพลังบวร” การนำหลักธรรมทางศาสนามาปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ถือเป็นแนวทางหนึ่งในการขับเคลื่อนเพื่อให้เป็นชุมชนคุณธรรม การนำหลัก “บวร” มาปรับประยุกต์ เพื่อให้เกิดมีประสิทธิภาพได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน อย่างแท้จริง เกิดระบบการพัฒนาชุมชนและมีความเข้มแข็ง ภายใต้ระบบคุณธรรมจริยธรรมทางศาสนา ชุมชนมีความดีงามสำหรับคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีความสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม ส่วนรวม รู้รักสามัคคี เสียสละและมีจิตอาสา

2. การแพร่ระบาดของโรคติดต่อและเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)

ไวรัสโคโรนาเป็นไวรัสที่วิวัฒนาการมาจากสัตว์และมีหลายสายพันธุ์ ปรกติไม่ก่อโรคในคน แต่เมื่อกลายพันธุ์เป็นสายพันธุ์ใหม่แล้วก็ก่อโรคในมนุษย์ได้ และมักเกิดจากการจัดการที่ผิดธรรมชาติโดยมนุษย์ ในขณะที่มนุษย์ยังไม่รู้จักและไม่มีความรู้ด้านทาน จะเกิดการระบาดของโรคในคน โรคโควิด-19 (COVID-19” ย่อจาก Coronavirus Disease 2019 เป็นโรคติดต่อทางเดินหายใจที่เกิดจากไวรัสโคโรนา มีชื่อทางการว่า SARS-CoV-2 ทำให้เกิดอาการไข้ ไอ และอาจมีปอดอักเสบและพบผู้ป่วยครั้งแรกเมื่อเดือนธันวาคม พุทธศักราช 2562 (คริสต์ศักราช 2019) ที่เมืองอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ภาคกลางของประเทศจีน

และปิดประเทศจนที่สุตจีนสามารถควบคุมได้ในระยะต่อมา จนแทบจะไม่มีผู้ป่วยรายใหม่ แพทย์โรคติดเชื้อ และระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ระบุประวัติศาสตร์โรคระบาดร้ายแรงในรอบ 300 ปีนี้ไว้ว่า

ครั้งที่ 1: กาฬโรค (Plague) พุทธศักราช 2263 (1720) กาฬโรค เป็นโรคระบาดรุนแรงที่ติดต่อกันจากสัตว์สู่คน ในปี 2263 เป็นการระบาดครั้งใหญ่ครั้งสุดท้ายของยุโรป มีคนเสียชีวิตทั้งหมด 100,000 คน ในเมืองมาร์เซย์ ประเทศฝรั่งเศส จริงๆ แล้วกาฬโรคได้เกิดขึ้นในประเทศไทยมาก่อนแล้วตั้งแต่ช่วงเวลาของการสถาปนารุงศรีอยุธยา ผู้ป่วยกาฬโรคจะมีอาการตามชื่อที่ถูกเรียกกันว่า “ความตายสีดำ หรือ Black Death” กล่าวคือ ตามร่างกายของผู้ป่วยจะมีสีดำคล้ำอันเนื่องมาจากเซลล์ผิวหนังที่ตายไป

ครั้งที่ 2: อหิวาตกโรค (Cholera) ในปี พุทธศักราช 2363 (1820) อหิวาตกโรค หรือที่เรียกว่า “โรคห่า” บ้างก็เรียกโรคป่วง บ้างเรียกโรคลงราก ได้ระบาดไปยังประเทศไทย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 2 ในปี พุทธศักราช 2363 ที่การระบาดจากอินเดีย เข้ามาไทย ผ่านทางปีนัง ทำให้มีคนตายจำนวนมาก ถนนหนทางเคลื่อนกลาดเต็มไปด้วยซากศพ ประชาชนอพยพหนีออกจากเมืองด้วยความกลัว การระบาดครั้งนี้มีคนตายในกรุงเทพฯ และหัวเมืองใกล้เคียงประมาณสามหมื่นคน ทั่วโลกประมาณหนึ่งแสนคน มีความรุนแรงและลูกกลามจนคร่าชีวิตผู้คนอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ช่วงปลายรัชกาลที่ 3 อหิวาตกโรคระบาดขึ้นที่กรุงเทพฯ เป็นช่วงเวลาราวหนึ่งเดือน หนังสือพิมพ์ข่าวภาษาอังกฤษได้รายงานว่ามีผู้เสียชีวิตกว่าห้าพันคน จนกระทั่ง พุทธศักราช 2416 ช่วงต้นรัชกาลที่ 5 อหิวาตกโรคได้กลับมาระบาดอีกครั้ง และเวลาเพียงเดือนเศษหนังสือพิมพ์ ข่าวภาษาอังกฤษได้รายงานตัวเลขผู้เสียชีวิตทั้งฝั่งตะวันออกและตะวันตกมากถึง 6,660 คน ว่ากันว่าสถานการณ์นี้ นอกจากเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่วิชาการแพทย์สมัยใหม่ยังไม่ตื่น และความรู้ด้านสุขอนามัยยังไม่แพร่หลาย อีกประการหนึ่งที่เป็นต้นทางของ “อหิวาตกโรค” คือ กฎเกณฑ์ในการสัญจรข้ามประเทศที่ยังหละหลวม จนใครต่อใครสามารถผ่านเข้าออกได้อย่างง่ายดาย ทำให้มีชาวต่างประเทศพาโรคติดต่อเข้ามาโดยไม่รู้ตัว

ครั้งที่ 3: ไข้หวัดใหญ่สเปน (Spanish flu) พุทธศักราช 2461 (1920) ไข้หวัดใหญ่สเปน ระบาดรุนแรงทั่วโลกระหว่างปี 2461-2463 ถือเป็นการระบาดครั้งรุนแรงที่สุดครั้งหนึ่งในหน้าประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ ไข้หวัดใหญ่สเปน เกิดจากเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ H1N1 ได้แพร่ระบาดไปทั่วโลกในช่วงท้ายของสงครามโลกครั้งที่ 1 เพราะทำให้มีผู้ติดเชื้อราว 1 ใน 3 ของประชากรโลกในยุคนั้น ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตไปราว 20-50 ล้านคน ในจำนวนผู้ป่วย 500 ล้านคนที่ติดเชื้อในปี 2461 มีอัตราการเสียชีวิตอยู่ที่ราว 10-20 และมีผู้เสียชีวิตมากถึง 25 ล้านคนเฉพาะในช่วง 25 สัปดาห์แรก

ครั้งที่ 4: ไข้หวัดใหญ่เอเชีย (Asian Flu) พุทธศักราช 2499 – 2501 (1965-1967) ไข้หวัดใหญ่เอเชีย (เป็นการระบาดรุนแรงครั้งใหญ่ของเชื้อไข้หวัดกลุ่มเอ (เอช 2 เอ็น2) มีต้นกำเนิดจากจีนเมื่อปี 2499 และมาหยุดระบาดเมื่อปี 2501 ในระยะเวลา 2 ปีนี้เอง ไข้หวัดใหญ่เอเชียลูกกลามจากกลุ่มชาวจีนในมณฑลกุ้ยโจว ไปยังสิงคโปร์ ฮองกง และสหรัฐ ตัวเลขคาดการณ์จำนวนผู้เสียชีวิตจากโรคไข้หวัดใหญ่นี้ของแต่ละแหล่งแตกต่างกันออกไป บางแหล่งคาดว่าสูงถึง 4 ล้านคน แต่ WHO ยืนยันตัวเลขผู้เสียชีวิตไว้ที่ราว 2 ล้านคนทั่วโลก ในจำนวนนี้เกือบ 70,000 คนอยู่ในสหรัฐอเมริกา

ครั้งที่ 5: ไข้หวัดใหญ่ฮองกง (Hong Kong Flu) พุทธศักราช 2511 (1968) โรคไข้หวัดใหญ่ฮองกง ซึ่งเกิดจากเชื้อไข้หวัดสายพันธุ์ เอช 3 เอ็น 2 ถูกพบครั้งแรกในเกาะฮองกงเมื่อเดือน ก.ค. 2511 ก่อนลูกกลามไปยังเวียดนามและสิงคโปร์ใน 3 เดือน และขยายวงไปยังอินเดีย ฟิลิปปินส์ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น ยุโรป แอฟริกา อเมริกาใต้ และสหรัฐ เชื้อไข้หวัดนี้ซึ่งกลายพันธุ์จากโรคไข้หวัดใหญ่เอเชียที่ระบาดก่อนหน้าราว 10 ปี เป็นอันตรายต่อสุขภาพมนุษย์น้อยกว่า เมื่อเทียบกับไข้หวัดสเปนและไข้หวัดเอเชีย และแม้จะมีอัตราการ

เสียชีวิตค่อนข้างต่ำเพียง 5% แต่ก็ทำให้ประชากรโลกเสียชีวิตไปกว่า 1 ล้านคน สำหรับในฮ่องกง จุดเริ่มต้นการระบาด มีผู้ป่วยมากถึง 500,000 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 15 ของประชากรฮ่องกงในเวลานั้น

ครั้งที่ 6: เอชไอวี/เอดส์ ระบาดสูงสุด พุทธศักราช 2548 – 2555 (2005-2012) โรค HIV หรือ AIDS ถูกพบครั้งแรกในสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโกเมื่อปี พุทธศักราช 2519 โรคเอชไอวี/เอดส์ ได้วิวัฒนาการตัวเองอย่างมากจนระบาดไปทั่วโลก และคร่าชีวิตผู้ป่วยกว่า 36 ล้านคนนับตั้งแต่ปี 2524 ปัจจุบัน มีจำนวนผู้ที่ใช้ชีวิตร่วมกับไวรัสเอชไอวี 31-35 ล้านคนทั่วโลก ส่วนใหญ่ประมาณ 21 ล้านคนอยู่ในแถบซาราซาของแอฟริกา หลังเกิดการตื่นตัวต่อโรคเอดส์มากขึ้น วงการแพทย์ทั่วโลกก็พัฒนาวิธีการในการควบคุมไวรัสเอชไอวี และทำให้หลายคนติดเชื้อนี้สามารถใช้ชีวิตอย่างปกติขึ้น ระหว่างปี 2548-2555 จำนวนผู้เสียชีวิตจากโรคเอดส์/เอชไอวีทั่วโลก ลดลงจาก 2.2 ล้านคน มาอยู่ที่ 1.6 ล้านคนต่อปี และปัจจุบันโรคนี้อีกยังระบาดอยู่ในโลก และยังไม่มีอายุขัยและคิดค้นยาที่จะมารักษาให้หายได้อย่างต่อเนื่องจนปัจจุบัน

ครั้งที่ 7: ไข้หวัดใหญ่ (Influenza) พุทธศักราช 2552 (2009) ไข้หวัดใหญ่ 2009 เป็นเชื้อไข้หวัดใหญ่กลุ่ม เอ (เอช1 เอ็น1) ที่มีรายงานพบเชื้อในคนครั้งแรกเมื่อเดือน เมษายน 2552 เริ่มแพร่ระบาดในเม็กซิโก และสหรัฐ ก่อนจะแพร่ระบาดไปหลายประเทศทั่วโลก เชื้อสายพันธุ์นี้มีองค์ประกอบพันธุกรรมที่เป็นผลรวมจากไข้หวัดใหญ่ในมนุษย์ ไข้หวัดนกที่พบในทวีปอเมริกาเหนือ และไข้หวัดหมูที่พบในทวีปเอเชีย และยุโรป ทำให้ WHO ต้องเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ 2009 เนื่องจากหวั่นวิตกว่า เชื้อเอช1 เอ็น1 อาจจะกลายเป็นสายพันธุ์ที่อันตรายยิ่งขึ้น เนื่องด้วยโรคดังกล่าวสามารถติดต่อจากคนสู่คนได้อย่างรวดเร็ว จึงจัดเป็นโรคติดเชื้อที่สำคัญในช่วงเวลานั้น สำนักงานควบคุมและป้องกันโรคของสหรัฐ (ซีดีซี) คาดการณ์ว่า โรคไข้หวัดใหญ่ 2009 คร่าชีวิตประชากรโลกรวมกว่า 280,000 คน แต่จำนวนผู้เสียชีวิตที่ WHO ยืนยันอยู่ที่ไม่ถึง 20,000 คนทั่วโลก

ครั้งที่ 8: ไวรัสโคโรนาหรือ COVID-19 พุทธศักราช 2563 (2020) ไวรัสโคโรนาหรือ COVID-19 เริ่มระบาดเมื่อต้นปี 2563 จากเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน และได้แพร่กระจายไปทั่วโลก ข้อมูล ณ วันที่ 6 เมษายน 2563 มีผู้ติดเชื้อทั่วโลก 1,217,717 คน และมีผู้เสียชีวิต 65,831 คน ทำให้เห็นว่า “อัตราการเสียชีวิตจากโรคนี้ไม่สูงนัก คือ อยู่ที่ประมาณร้อยละ 5 จนถึงตอนนี้ยังไม่สามารถพัฒนาวัคซีนเพื่อหยุดการแพร่ระบาดได้ และตัวเลขของผู้ติดเชื้อทั่วโลกยังคงเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งปัจจุบันวิทยาการด้านการแพทย์ สูงขึ้นกว่าสมัยก่อนมากมาย รวมทั้ง COVID จริงๆ แล้วมีความรุนแรงน้อยกว่าบางโรคระบาดที่ผ่านมาในอดีต คือ มีอัตราการเสียชีวิตค่อนข้างต่ำ หลายๆ ประเทศมีมาตรการที่เข้มข้นมาก เพื่อป้องกันและหยุดการแพร่ระบาดของโรคอย่างจริงจัง การให้ความร่วมมือกับภาครัฐ มีความรับผิดชอบต่อตัวเองและต่อสังคม รักษาสุขภาพและสุขอนามัยที่ได้อย่างสม่ำเสมอเพื่อเราจะผ่านวิกฤตินี้ไปด้วยกันได้เร็วขึ้น แต่อย่างไรก็ตามโรคภัยไข้เจ็บเป็นสิ่งไม่แน่นอน เราไม่สามารถรู้ได้เลยว่าเราจะเจ็บป่วยขึ้นมาเมื่อไหร่ การมีประกันสุขภาพไว้ด้วยจะยิ่งช่วยให้เราอุ่นใจมากขึ้นในทุกสถานการณ์ “ตามประกาศขององค์การอนามัยโลก เมื่อวันที่ 11 มีนาคม พุทธศักราช 2563 (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2563: ก) ที่ระบุสถิติเมื่อวันที่ 15 เมษายน พุทธศักราช 2563 ประชากรทั่วโลกมีผู้ติดเชื้อ 1,982,939 คน และเสียชีวิต 126,761 คน โดย 5 ลำดับแรกของประเทศที่มีผู้ติดเชื้อสูงสุด คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา (609,516 คน) เป็นอันดับหนึ่ง ตามด้วยสเปน (174,060 คน) อิตาลี (162,488 คน) เยอรมัน (132,362 คน) และฝรั่งเศส (131,362 คน) และเมื่อพิจารณา 5 ลำดับแรกของประเทศที่มีจำนวนผู้เสียชีวิตมากที่สุด ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา (26,057 คน) อิตาลี (21,067 คน) สเปน (18,255 คน) ฝรั่งเศส (15,750 คน) และสหราชอาณาจักร (12,129 คน) ตามลำดับสำหรับการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 รอบแรกในประเทศไทย พบผู้ป่วยต้องสงสัยรายแรกเมื่อวันที่ 21 มกราคม พุทธศักราช 2563 เป็นนักท่องเที่ยวหญิงชาวจีนอายุ 74 ปี เดินทางมาถึงกรุงเทพมหานคร โดยเที่ยวบินจากนครอู่ฮั่น เมืองหลวง

ของมณฑลหุเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน และ ณ วันที่ 8 เมษายน พุทธศักราช 2563 พบอัตราการติดเชื้อในประเทศไทย จำนวน 2,369 คน มีผู้เสียชีวิต 30 คน ผู้ป่วยรายใหม่ 111 คน ในกรุงเทพฯและจังหวัดนนทบุรี 1,250 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 101 คน ภาคเหนือ 86 คน ภาคกลาง 332 คน และภาคใต้ 409 คน (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2563ก) และจากสถิติเมื่อวันที่ 22 เมษายน พุทธศักราช 2563 ประเทศไทยมีการระบาดและมีจำนวนผู้ติดเชื้อโควิด-19 จำนวน 2,826 คน จำนวนผู้รักษาหาย 2,352 คน คิดเป็นร้อยละ 83.2 ร้อยละของการรักษาหายอยู่ในลำดับที่ 2 ของโลกรอง จากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2563: ข)” (ฉันทวรารณ คำแสน, 2564, 33-48)

3. จิตอาสาพลังบวก

คุณสมบัติจิตอาสาพลังบวก คือ มิมีตรไมตรีจิตเมตตาพรหมวิหาร การควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์ประสานงานได้ดีทั้งต่อบุคคลและหน่วยงาน เป็นคนที่เก็บความลับได้ดีไม่เปิดเผยข้อมูลโดยไม่จำเป็น และการมีทัศนคติเชิงบวก มองโลกในแง่ดีอย่างสม่ำเสมอ “พลังบวก” คือ บ้าน ชุมชน/วัด-ศาสนสถาน/โรงเรียน-ราชการ “บ” เช่น ผู้นำตามธรรมชาติ ประชาชนชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชาวบ้าน “ว” เช่น เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส บาทหลวง อีหม่าม คอเต็บ บิหลัน “ร” ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาอื่นๆ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. สาธารณสุขตำบล เกษตรตำบล ทักษะที่ต้องฝึกฝนให้เกิดความชำนาญและเพิ่มเติมได้ด้วยตนเองเป็นนักจิตอาสาพลังบวก คือ “ทักษะในการสื่อสาร ฟัง พูด ทักษะในการสะท้อนความรู้สึก ทักษะในการให้คำปรึกษาพื้นฐานเบื้องต้น และกระบวนการสร้างกิจกรรมสร้างสรรค์ในรูปแบบต่างๆ เพื่อคลายความเครียด กระบวนการและขั้นตอนในการสร้างนักจิตอาสาพลังบวกแบบพื้นฐาน ในสถานการณ์วิกฤติ COVID-19 สามขั้น ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1: สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันสร้างความคุ้นเคย และความรู้สึกที่ดีต่อกันและไว้วางใจ

ขั้นที่ 2: เคารพความเป็นส่วนตัวเปิดเผยข้อมูลเฉพาะที่จำเป็นต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์สูงสุดในการดูแลสุขภาพทั้งกายและใจ

ขั้นที่ 3: กำหนดปัญหาให้ชัดเจนตรงกัน เช่น “สำรวจปัญหาทั้งหมด รวมทั้งจัดลำดับความสำคัญของปัญหา นำประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อกำหนดแนวทางในการจัดทำกิจกรรมสัมพันธ์รูปแบบต่างๆ ตามบริบทของชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ”

ขั้นที่ 4: รับฟังอย่างตั้งใจหลีกเลี่ยงการแทรกแซงในระหว่างที่เล่าโดยเฉพาะการใช้คำพูดที่ทำให้ผู้เล่าไม่สบายใจ ไม่พอใจโดยใช้แนวทาง 3 คำถาม เช่น “รู้สึกอย่างไรบ้าง คิดอย่างไร และทำไงดี”

ขั้นที่ 5: สร้างความเข้าใจ รับความรู้สึกด้วยความเห็นใจมีความเข้าใจด้วยความอดทนต่อความรู้สึกของเข้าที่อยากจะแสดงออกมาได้โดยตรงมีความอ่อนโยน เห็นอกเห็นใจ ให้ความสำคัญกับความรู้สึกที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 6: ประเมินความรุนแรงของปัญหาอีกครั้งทั้งนี้เพื่อกำหนดแนวทางช่วยเหลือหรือส่งต่อหน่วยงานและองค์กรสาธารณะต่างๆ

จิตอาสาพลังบวก คือ ทูตทางสังคมเป็นส่วนประกอบที่ร้อยเรียงเชื่อมโยงเกี่ยวพันกัน เป็นพลังมีอยู่ในตัวของบุคคลและปัจเจกบุคคลทุกๆ คน ทูตทางสังคมก็เช่นกัน การเป็นจิตอาสา ต้องกระทำด้วยความเต็มใจ และสมัครใจ มีความเสียสละและที่สำคัญ คือ ต้องไม่หวังสิ่งตอบแทน แต่ในทางกลับกัน การไม่หวังสิ่งตอบแทนคือ ตอบแทนในรูปแบบของเงินทอง หรือสิ่งของอื่นๆ แต่สิ่งตอบแทนในมิติทางใจนั้น ผู้ที่เป็นจิตอาสา มีความหวังที่จะได้รับความสุขจากการทำเพื่อผู้อื่น เพื่อสังคม เพื่อประเทศชาติกลับมาเป็นการต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน ในการเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ การเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับผู้ที่เป็นจิตอาสาจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นส่วนที่จะช่วยกระตุ้นจิตสำนึกในการสร้างประโยชน์ และเกิดแรงบันดาลใจ ที่อยากจะ

ทำงานจิตอาสาต่อไปเรื่อยๆ จึงต้องชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ที่เกิดขึ้นว่าสิ่งที่จิตอาสาได้ร่วมกันทำนั้น เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศมากเท่าใดบ้าง แม้เพียงเล็กน้อยแต่ก็เป็นการใช้ให้เห็นถึงคุณค่าและศักยภาพในตนเองของผู้ปฏิบัติและเป็นแรงบันดาลใจที่อยากจะให้มากขึ้นกว่าเดิม รวมถึงอยากจะพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถที่มากขึ้น เพื่อมาทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น และเพื่อสังคมได้มากขึ้นส่งผลกับตัวบุคคลอย่างคาดไม่ถึง ถือเป็นกำไรในสิ่งที่คุ้มค่ากว่าสิ่งที่ได้ให้ไป และยังได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่นในรูปแบบของเครือข่าย ที่จะต้องอาศัยการเสริมพลังอำนาจในการสร้างความเชื่อมั่นในจิตสำนึกเดียวกัน เป้าหมายเดียวกัน และดึงเอาศักยภาพหรือทุนทางสังคมในตัวของแต่ละบุคคลมาก่อให้เกิดประโยชน์ในภาพรวมได้มากที่สุด ซึ่งงานจิตอาสาจะบรรลุตามเป้าหมายได้นั้น จะต้องอาศัยนักจิตพลังบวกและกระบวนการทำงานแบบเครือข่าย จะก่อให้เกิดประโยชน์และอานาภาพ ในการร่วมแรงร่วมใจของชุมชนเพื่อสร้างประโยชน์และความดีงามให้กับสังคมและประเทศชาติ จนก่อให้เกิดเป็นสังคมคุณธรรมชุมชนคุณธรรม มีหลักศาสนธรรม และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐาน

4. ชุมชนคุณธรรม: การขับเคลื่อนด้วยพลังบวร

ชุมชนคุณธรรมที่ขับเคลื่อนโดยกระบวนการทัศน์ของ “พลังบวร” คือ กระบวนการที่รวมใจในการกระทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนด้วยความสามัคคี ใช้พลังอำนาจชุมชนที่รวมตัวกันของชุมชนจนเกิดความเข้มแข็ง มีลักษณะเป็นชุมชนที่มีความไว้วางใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน จนส่งผลให้ชุมชนนั้นๆ สามารถปรับตัวแก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและวิถีทางในการดำเนินชีวิตได้อย่างปกติเป็นรูปแบบวิถีของชุมชนแบบดั้งเดิมที่มีฐานศาสนธรรมเป็นแกน และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐาน สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ที่สืบเนื่องมาตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2562 คุกคามตลอดมาจนถึงปัจจุบัน พลังชุมชนกลายเป็นกำลังสำคัญในการควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายของโรคโควิด-19 บทบาทของชุมชนที่จะสามารถเป็นเกราะป้องกันการแพร่กระจายของไวรัสได้มากกว่าการรอความช่วยเหลือจากองค์กรและบุคลากรด้านสาธารณสุขเพียงฝ่ายเดียว ระบบการทำงานร่วมกันกับผู้นำท้องถิ่น โดยอาสาสมัครสาธารณสุข ส่งผลให้ทีมชุมชนมีความชอบธรรมทางกฎหมาย แต่ด้วยความแตกต่างในบริบทของแต่ละชุมชนการบริหารจัดการจึงเกิดความแตกต่าง โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทห่างไกล ที่เป็นจุดสำคัญของการเคลื่อนย้ายทั้งประชากร แรงงาน และสินค้า การบริหารจัดการชุมชนจึงเกิดความแตกต่างตามบริบทของพื้นที่ ทั้งกระบวนการมีส่วนร่วม และรูปแบบการจัดการเฝ้าระวังควบคุมป้องกันโรคติดต่อและโรคอุบัติใหม่ที่เกิดขึ้น จากรายงานสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ทั่วโลก ณ ปัจจุบันที่ระบุว่า “ผู้ติดเชื้อทั้งสิ้น 100,823,310 ราย เสียชีวิตจำนวน 2,166,940 ราย และรักษาหาย จำนวน 72,620,528 ราย นอกจากนี้จากรายงานกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ประเทศไทยพบผู้ติดเชื้อทั้งสิ้น 25,415 ราย เสียชีวิต 83 ราย และรักษาหาย จำนวน 24,285 ราย” (กรมควบคุมโรค, 2564, b) ในขณะที่สถานการณ์พื้นที่ชายแดนไทย-ลาว ยังคงพบผู้ติดเชื้อจากการเดินทางเข้า-ออก ระหว่างประเทศผ่านช่องทางจุดผ่อนปรน และช่องทางหลักเป็นระยะ เช่น ประเทศลาวพบผู้ติดเชื้อจำนวน 14 ราย จากผู้เดินทางเข้ามาผ่านทางด่านไทย-ลาว จำนวน 512 คน (ผู้จัดการออนไลน์, 2563) รวมถึงประเทศไทยยังพบผู้ติดเชื้อโควิด-19 ที่เดินทางจากประเทศลาว 1 ราย” (พิมพ์ทิพา มาลาหอม, พนมวรรณ สว่างแก้ว และวิจิต พุ่มจันทร์, 2564)

ระบบและหลักเกณฑ์การดำเนินงานเพื่อให้เกิด “ชุมชนคุณธรรม” กระบวนการในการขับเคลื่อนด้วยพลังบวร เพื่อให้เป็นรูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งมั่นคงยั่งยืน ภายใต้สถานการณ์ภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) และหลังการหยุดการแพร่ระบาด โดยกำหนดให้ “วัดสถานบันศาสนา บ้าน (ชุมชน) โรงเรียน/ราชการ รวมทั้งองค์กรทุกเครือข่าย เป็นพลังขับเคลื่อน เปิดพื้นที่

ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนพึ่งพาตนเอง พึ่งพากันเอง รวมกลุ่มอย่างมีพลัง ใช้ชีวิตพอมิ พอกิน พอใช้มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่เหมาะสมตามสภาพของสังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่น รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ตลอดจนจัดกิจกรรมทางศาสนา ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น” (กรมการศาสนา, 2561, 37) ผลจากการมีส่วนร่วมและความเสียสละของคนในชุมชนนั้นๆ โดยการขับเคลื่อนให้ชุมชนคุณธรรมก้าวสู่ “สังคมคุณธรรม” ด้วยการยึดมั่นในข้อปฏิบัติหลัก 3 ประการที่สามารถสัมผัสได้ คือ

ประการที่ 1: ยึดและปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนาของแต่ละศาสนา สำหรับศาสนาพุทธให้รักษาศีล 5 อย่างเคร่งครัดโดยนำหลักคุณธรรมทางศาสนามาบูรณาการกับการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง

ประการที่ 2: มีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ 9 มาเป็นหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมั่นคง บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง พึ่งพากันเอง ความพอมิพอกิน การรู้จักพอประมาณ และการคำนึงถึงความมีเหตุผลโดยยึดหลักทางสายกลาง

ประการที่ 3: มีการดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมไทย มีความเอื้ออาทร มีขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดีงามของไทย และมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่นสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันของคนไทย

5. รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งมั่นคงมั่งคั่งยั่งยืนตามสถานการณ์ภาวะวิกฤติ

รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งมั่นคงมั่งคั่งยั่งยืน ภายใต้สถานการณ์ภาวะวิกฤติ โดยการขับเคลื่อนจากจิตอาสาพลังบวก เพื่อให้เกิดชุมชนคุณธรรม มีกระบวนการขับเคลื่อนด้วยพลังบวร เป็นระบบการสร้างรูปแบบการสร้างความเข้มแข็ง มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ภายใต้สถานการณ์ภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) เพื่อให้เกิดขึ้นในชุมชน สังคม จนเกิดความเข้มแข็งในครอบครัว ชุมชน เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน มีจิตสำนึกที่ดี มีจิตอาสา ทำให้ประเทศ มีการพัฒนาสู่ความ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ประชาชนมีความสุข ภายใต้หลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่การบูรณาการแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ผ่านกลไกประชารัฐในการเพิ่มประสิทธิภาพการสร้างความสุข พัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ประชาชนอาศัยองค์ความรู้จากชุมชน ท้องถิ่น สภาพการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน โดยมุ่งเน้นการอนุรักษ์สืบสาน ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของประเทศชาติ ให้เกิดการพัฒนาค่อยๆ ทนทางวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างรายได้ เกิดการพัฒนาอาชีพ ของคนในชุมชนได้อย่างมั่นคง โดยมีการพัฒนาเครือข่ายชุมชนคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง หลักการดำเนินงานขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรม แนวคิดและหลักการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรม โดยมีวัดในสถาบันศาสนา เป็นศูนย์กลางของชุมชนที่จะร่วมกันวางแผนงาน โครงการหรือกำหนดกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้นำศาสนา เช่น เจ้าอาวาสวัด ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชนในพื้นที่ทุกระดับ เน้น “การสร้างจิตสำนึก” ประกอบด้วย

1. การค้นหาอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนหรือความต้องการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของชุมชน พร้อมนำหลักการทรงงาน “ระเบิดจากข้างใน เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เป็นกรอบและหลักการดำเนินงานในพื้นที่ และใช้กระบวนการประชารัฐ หรือพลัง “บวร คือ บ้าน วัด ศาสนสถาน โรงเรียน คือราชการ เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน

2. การพัฒนาชุมชนเน้นพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Based Approach) โดยมุ่งเน้น เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม คุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ที่เป็นรากฐานสำคัญความเข้มแข็งของชุมชน ด้วยกระบวนการ

นำสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และศาสตร์พระราชาเป็นแกนกลางการพัฒนาคน เสริมสร้างให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน

3. เชื่อมโยงการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมระดับต่างๆ เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ “กระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์” ส่งเสริมให้คนในชุมชนพึ่งพาตนเอง พึ่งพากันเอง รวมพลังพัฒนาต่อยอดทุนทางวัฒนธรรม ความหลากหลายทางทรัพยากร สิ่งแวดล้อม สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน

4. กระบวนทัศน์ในการบูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วนอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดชุมชนคุณธรรมทุกพื้นที่ สร้างเครือข่ายชุมชนคุณธรรมสู่สังคมคุณธรรมอย่างยั่งยืน โดยส่งเสริมให้คนในชุมชน เช่น

4.1 การยึดมั่นในหลักธรรมทางศาสนา

4.2 น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

4.3 ร่วมสืบสานประเพณี วิถีวัฒนธรรมที่ดงามส่งเสริมให้คนไทย

5. ใช้กระบวนการคุ้มบ้าน กลุ่มบ้าน หรือกลุ่มสนใจของคนในชุมชนขับเคลื่อนการดำเนินงานและติดตามประเมินผลในพื้นที่ พร้อมเป็นรูปแบบขยายเครือข่ายชุมชนคุณธรรม โดยใช้หลักการสร้างชุมชนคุณธรรมต้นแบบเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้และถ่ายทอดการดำเนินงาน

จากห้าแนวคิดเชิงรูปแบบนี้ กำหนดเป็นยุทธศาสตร์การบริหารจัดการได้ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1: ยุทธศาสตร์การสร้างค่านิยมและจิตสำนึกทางคุณธรรมจริยธรรม

1. ร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนส่งเสริมคุณธรรมของชุมชน ในรูปแบบธรรมนุญชุมชนคุณธรรม และร่วมกับชุมชนรณรงค์ส่งเสริมให้คนในชุมชนยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนทางศาสนาที่ตนเคารพนับถือ เช่น “ศาสนาพุทธ ส่งเสริมให้คนในชุมชนรักษาศีล 5” อย่างเป็นระบบ ตามโครงการที่คณะสงฆ์ดำเนินการอยู่แล้ว

2. ร่วมกับชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดกิจกรรมทางศาสนา/อบรมคุณธรรมจริยธรรมในวันสำคัญของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ จัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเข้าวัดวันพระ รักษาศีล 5 สวดมนต์ไหว้พระหรือพัฒนา คุณภาพชีวิต ร่วมประกอบศาสนกิจในศาสนสถาน

3. นำนักเรียนเข้าวัดในพระ ปฏิบัติธรรมในช่วงเข้าพรรษา หรือนำนักเรียนปฏิบัติศาสนกิจในช่วงเดือนรอมฎอน หรือร่วมกับชุมชน โรงเรียน หน่วยงานราชการ จัดกิจกรรมทางศาสนาตามประเพณีและความเชื่อเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลหรือเฉลิมพระเกียรติแด่พระบรมวงศานุวงศ์ เช่น “การสวดมนต์ ปฏิบัติธรรม การเทศน์มหาชาติ การละหมาด การสวดดูอาร์ และการจัดพิธีมิสซาขอพรพระเจ้า”

4. จัดอบรมให้ความรู้เรื่องศาสนพิธี และมารยาทไทยในศาสนพิธีแก่เด็ก เยาวชนในสถานศึกษา และการจัดอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน เข้าค่ายพุทธบุตร บวชศีลจาริณี

ยุทธศาสตร์ที่ 2: น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงพัฒนาคุณภาพชีวิต แนวทางการดำเนินงานประกอบด้วย

1. มีการจัดประชุม หรือจัดวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้เรื่อง “ความพออยู่ พอกินและพอเพียง” แก่คนในชุมชน จัดศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาหรือวัด

2. ส่งเสริมให้พระสงฆ์บรรยายธรรมเรื่อง “ความพอเพียง” ในวันธรรมสวนะ วันสำคัญทางศาสนา

3. ส่งเสริมให้โรงเรียนจัดตั้งชมรมพอเพียง หรือจัดอบรมให้ความรู้แก่นักเรียนเรื่องการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายประจำวัน/เดือน และการเก็บออมเพื่อเป็นทุนการศึกษา

4. แกนนำชุมชนร่วมกับพัฒนาชุมชน เกษตรตำบล โรงเรียน จัดเวทีประชาคมให้ความรู้เรื่อง “การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี” แก่คนในชุมชน เช่น “การให้ความรู้

เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง การปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ การประหยัดไฟฟ้า น้ำ ประปา น้ำมันเชื้อเพลิง และลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น การลดซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย ส่งเสริมการใช้เวลาว่างเสริมสร้างรายได้ โดยอบรบอาชีพเสริมจากทุนภูมิปัญญาและทรัพยากรท้องถิ่น

5. จัดกิจกรรมส่งเสริมการเก็บออมเงิน เช่น เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ สหกรณ์ออมทรัพย์ฯ กลุ่มสวัสดิการชุมชน กองทุนหมู่บ้าน กองทุนอื่นๆ และธนาคาร จัดตลาดนัดผลิตภัณฑ์ชุมชน คุณธรรม ให้คนในชุมชนนำผลิตผลทางการเกษตร ทางวัฒนธรรมภูมิปัญญามาแลกเปลี่ยน หรือจำหน่ายในราคาถูก ภายในวัดหรือศาสนสถาน และจัดตลาดนัดพอเพียงในโรงเรียน เก็บผักริมรั้ว นำผักที่เด็กปลูกมาจำหน่ายเพื่อเสริมสร้างรายได้

ยุทธศาสตร์ที่ 3: นำทุนทางวัฒนธรรมเสริมสร้างคุณค่าทางสังคมและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจแก่ชุมชน แนวทางการดำเนินงาน

1. กระบวนทัศน์การสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนรักความเป็นไทย รักชาติ จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์โดยใช้ภาษาไทย อนุรักษ์ สืบสานประเพณี วิถีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น

2. ส่งเสริมให้มีครูภูมิปัญญา ประชาชนชุมชน เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เด็ก เยาวชนและประชาชนที่สนใจ เช่น “การตัดตุ๊ก ต้อกลาย ทอเสื่อลายมัดหมี่ การทอผ้าลายกลองมโหระทึก”

3. วัดร่วมกับโรงเรียน ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ร่วมส่งเสริมสืบสานประเพณี วัฒนธรรมไทยอันดีงามของไทยแก่เด็กและเยาวชน โดยการ

บรรณานุกรม

กรมการศาสนา. (2559). **ชุมชนคุณธรรมต้นแบบวิถีวาปีสุทธาวาส**. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.

_____. (2559). (ร่าง) **แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของ “บวร” เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ของชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.

_____. (2559). **การดำเนินการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมภายใต้พลัง “บวร” บ้าน วัด ศาสนสถาน โรงเรียน ราชการ**. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.

_____. (2561). **กระบวนกรดำเนินงานชุมชนคุณธรรมขับเคลื่อนด้วยพลังบวร ประจำปี 2561**. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.

คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ. (2559). **แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2559-2564) ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2559**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.

พระอธิการโสภณ ปิยธมโม (กิ่งแก้ว), ละเอียด จงกลณี และ พระฮอนด้า วาทสโท (เข้มมา). (2564). **พลังบวร: พลังหลักของชุมชนคุณธรรม**. วารสารปัญญาปณิธาน. (ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม- มิถุนายน, 2564): 69-80.

แพทย์โรคติดเชื้อและระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล. (2563). **ความรู้พื้นฐาน COVID-19 ตอนที่ 1 โควิด-19 การติดเชื้อ การป่วย การดูแลรักษา การป้องกันการแพร่เชื้อและการติดเชื้อ**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

พิมพ์ทิพา มาลาหอม, พนมวรรณ สว่างแก้ว และวิจิต พุ่มจันทร์, สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี, ไพรัช จันทพันธ์ และกฤษณา สมสะอาด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเขมราฐ, (2564). **พลังชุมชนกับ**

การเฝ้าระวัง ควบคุม และป้องกันการระบาดของโควิด-19 ในชุมชนชายแดนไทย – ลาว. สืบค้น
เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.sac.or.th/main/th/article/detail/186>.
ราชกิจจานุเบกษา. (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พุทธศักราช 2560 – 2564.** เล่ม 133 ตอนที่ 115 ก หน้า 63.

ระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพหุติพอควร
สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน

THE DEVELOPMENT SYSTEM OF PERSONNEL MANAGEMENT FOR LEADERSHIP BASED ON
LEAN THINKING FOR PRIVATE SCHOOL IN THE UPPER SOUTHERN REGION

ณวิชญ์ ชินบุรารัตน์

Nawit Chinburarat

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

Educational Administration Program

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

BangkokThonburi University

Email: phubodin1505@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 4 สิงหาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 21 ธันวาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 22 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำสำหรับโรงเรียนเอกชนในปัจจุบัน (2) เพื่อพัฒนารอบแนวคิดสำหรับระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพหุติพอควร (3) เพื่อพัฒนาระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพหุติพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน (4) เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพหุติพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มประชากร คือ ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นบุคลากรในโรงเรียนภูบดินทร์พิทยาลัย จำนวน 96 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยประกอบด้วย (1) แบบประเมินระดับภาวะผู้นำของบุคลากรโรงเรียนในสภาพปัจจุบัน โดยเก็บข้อมูลก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนเป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (2) บทเรียนในแนวทางการบริหารระบบการพัฒนาบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพหุติพอควรสำหรับโรงเรียนเอกชนในภาคใต้ตอนบน (3) แบบทดสอบท้ายบทเรียนการพัฒนาทักษะผู้นำ 4 แบบทดสอบ (4) แบบทดสอบเมื่อสิ้นสุดการพัฒนาตามบทเรียนทุกบทเรียน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำเป็นศิลปะที่ให้เกิดการจูงใจผู้อื่นให้ร่วมปฏิบัติงานเพื่อให้สำเร็จตามความมุ่งหมายประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้ 1) ลักษณะของงานหรือตำแหน่ง 2) คุณลักษณะเฉพาะของบุคคล และ 3) แบบแผนพฤติกรรมที่กระทำในสภาพที่แท้จริงที่มากกว่านั้น รูปแบบภาวะผู้นำของโรงเรียนเอกชนในปัจจุบันไม่แน่นอน แตกต่างไปตามลักษณะของภาวะผู้นำของแต่ละโรงเรียน 2) ผู้นำแบบพหุติพอควร คือ ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในการลดความสูญเสียและให้การยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน มีทักษะสำคัญ 4 ทักษะ คือ (1) ทักษะการเป็นนักปฏิบัติ (2) ทักษะการเป็นโค้ช (3) ทักษะการเข้าถึงงาน และ (4) ทักษะการกำหนดทิศทาง 3) ผลการวิเคราะห์จากเครื่องมือ การวิจัยระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพหุติพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน ที่มีประสิทธิภาพใช้ได้ 81.98/ 81.51 โดยบุคลากรในโรงเรียนที่ได้รับการ

พัฒนาภาวะผู้นำแล้ว มีระดับการปฏิบัติตามทักษะผู้นำ ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.53$, $\sigma = 0.60$) สูงกว่าระดับการปฏิบัติตามทักษะผู้นำก่อนที่บุคลากรในโรงเรียนได้รับการพัฒนาตามระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากร ด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพหุติพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบนซึ่งมีระดับการปฏิบัติในระดับปานกลาง ($\mu = 2.90$, $\sigma = 0.60$)

คำสำคัญ: แนวคิดพหุติพอควร, ภาวะผู้นำแบบพหุติพอควร, การศึกษาแบบพหุติพอควร

Abstract

The objectives of this research were; (1) To study explicit knowledge about the personnel management development system for leadership in the current private schools (2) To develop a conceptual framework for a leadership development system based on Lean thinking (3) To develop the development system of personnel management for leadership based on lean thinking for private schools in the upper southern region and (4) To test the effectiveness of tools for the development system of personnel management for leadership based on lean thinking for private schools in the upper southern region. Research methodology is a quantitative research. Population, 96 personnel in Phubodin Pittayalai School, is the sample population. The instruments used for data collection were (1) The current state of school personnel leadership assessment form; the data was collected before and after the development of school personnel towards the collection of quantitative data, (2) Lessons of the development system for personnel management for leadership based on Lean thinking for private schools in the upper southern region, (3) The 4 post-tests at the end of leadership development lessons, and (4) The leadership summative assessment.

The result showed that 1) Leadership is the art of motivating others to participate in the work and accomplish their goals. Leadership consists of these following elements; (1) The nature of the job or position, (2) The individual characteristics of the person, and (3) The behavioral patterns that act in real conditions. Moreover, the private school leadership styles nowadays are different according to the nature of individual school leadership. 2) Lean leaders are leaders with a vision of reducing waste and respecting each other. The four key skills that Lean leaders shall have are; (1) Activism skills, (2) Coaching skills, (3) Accessibility skills, and (4) Directive skills. 3) The analysis result from the instrument, " the development system for personnel management for leadership based on Lean thinking for private schools in the upper southern region ", had the efficiency value of 81.98 / 81.51. School personnel who had developed leadership skills with, " the development system for personnel management for leadership based on Lean thinking for private schools in the upper southern region," had a level of leadership skills at the highest level ($\mu = 4.53$, $\sigma = 0.60$), which was higher than the level of the leadership skill compliance before (the moderate level; $\mu = 2.90$, $\sigma = 0.60$).

Keywords: Lean, Lean leadership, Lean Education

1. บทนำ

เมื่อเรากล่าวถึงคำว่า “ผู้นำ” จะมีอีกคำตามมาคู่กัน คือคำว่า “ผู้ตาม” เป็นสิ่งที่มาพร้อมๆกัน คนที่เป็นผู้นำจึงต้องดำรงไว้ซึ่งความเป็นผู้นำได้ เราสามารถเป็นผู้นำได้ทุกคนขึ้นอยู่กับสถานการณ์ สภาพแวดล้อม และความจำเป็นบังคับ เมื่อเราพูดกันว่า “ทุกคนเป็นผู้นำได้” แสดงในตัวตนของผู้นำแต่ละคนที่มีพฤติกรรมในการนำ ผู้ตามสามารถพัฒนาตนเองได้ทั้งการพัฒนาตนเองด้วยตนเองหรือถูกพัฒนา และพฤติกรรมที่ถูกพัฒนาขึ้นมาเรียกว่า “ภาวะผู้นำ” ในสภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ ล้วนแล้วแต่เป็นสภาวะการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้แต่ละประเทศทั่วโลกต้องเผชิญกับผลกระทบอันหลากหลายมิติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งในปัจจุบันประเทศต่างๆ ทั่วโลกก็มักประสบกับปัญหาข้างต้นนั้นอยู่ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดการชะลอตัวอันขยายวงกว้าง ไม่ว่าจะเป็นประเทศมหาอำนาจทั้งสองขั้วหรือประเทศยักษ์ใหญ่ในฝั่งยุโรปก็ตาม และปัญหาทางการเมือง สังคม วัฒนธรรม ก็เป็นปัญหาหนึ่งที่เป็นตัวจุดรั้งทำให้เกิดผลกระทบในระบบเศรษฐกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นกัน อย่างไรก็ตามไม่ว่าโลกจะเปลี่ยนแปลงไป ในทิศทางใดหรือเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมจะเป็นเช่นใด มนุษย์ก็ยังคงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้พื้นฐานในศาสตร์ต่างๆ ในการดำรงชีพ และพัฒนาช่วยเหลือเกื้อกูลตนเองและครอบครัว ตลอดจนชุมชน สังคมและประเทศชาติต่อไป ซึ่งการถ่ายทอดความรู้พื้นฐานในศาสตร์ต่างๆ ที่มนุษย์จำเป็นต้องใช้ในการเรียนรู้ในศาสตร์ต่างๆ นั้นเราเรียกว่า “การให้การศึกษา” โดยการศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาสังคม กล่าวคือ การศึกษาช่วยขัดเกลาให้คนเป็นมนุษย์ สร้างจิตสำนึกในการเป็นมนุษย์ มีจิตวิญญาณของผู้มีอารยธรรมทางปัญญาและความงดงามทางจิตใจ ช่วยสร้างให้คนมีความรู้ในการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ทั้งยังช่วยให้คนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก และสามารถปกป้องตนเอง ประเทศชาติให้ดำรงสภาพอยู่ได้ในสังคมโลกอย่างมีเสถียรภาพ การศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนทุกวัย

จากอดีตถึงปัจจุบัน การจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา สถานศึกษามีความสำคัญและมีบทบาทในการกำหนดทิศทางอนาคตของเด็กและเยาวชน ซึ่งผู้ปกครองมอบความไว้วางใจให้ครูทำหน้าที่ในการอบรมบ่มนิสัย โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งส่วนใหญ่ จะตกอยู่ในความรับผิดชอบของโรงเรียนรัฐบาลหรือโรงเรียนเอกชน ดังนั้นไม่ว่าจะโรงเรียนรัฐบาล หรือโรงเรียนเอกชนต่างมีความจำเป็นจะต้องแข่งขันกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม เพื่อสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขันสำหรับโรงเรียนเอกชน ทำให้โรงเรียนเอกชนมีการปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะการบริหารจัดการยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการโดยเฉพาะการสร้างภาวะผู้นำให้เกิดกับคนในองค์กร ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการพัฒนาองค์กรให้มีเสถียรภาพยั่งยืน

การศึกษาไทยแลนด์ 4.0 เป็นการสร้างวิธีการบริหารจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนไปสู่การสร้างเศรษฐกิจใหม่ (New Engines of Growth) ที่มีรายได้สูงขึ้น โดยวางเป้าหมายให้เกิดภายใน 5 - 6 ปีนี้ เป็นการวางภาพอนาคตทางเศรษฐกิจที่ชัดเจนจนนำไปสู่ประเทศไปสู่ประเทศที่พัฒนา การพัฒนาบุคลากรที่ปฏิบัติงานในหน้าที่ต่างๆ จึงต้องพัฒนาให้มีภาวะผู้นำซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก เพราะด้วยกระแสต่างๆ ที่เปลี่ยนไปย่อมต้องมีใครบางคนที่เป็นผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง เพื่อความก้าวหน้าในการดำเนินชีวิต ผู้นำที่ดีควรมีจรรยาบรรณในการทำงานเป็นทีม, มีความสามารถ, มีความคิดที่ดีและไม่ยึดติดความคิดความสามารถตนเอง, มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในทีมได้ใช้ความรู้ความสามารถ และมีการวางแผนการทำงานร่วมกัน เพื่อให้งานที่ออกมาเป็นงานที่มีคุณภาพที่ดี ดังนั้นทีมที่มีคุณภาพ สมาชิกในทีมควรจะมีภาวะผู้นำในการทำงานร่วมกันเพื่อทำให้งานไปสู่ความสำเร็จ

สภาพแวดล้อม และการแข่งขัน ทำให้การบริหารจัดการโรงเรียน โดยเฉพาะเอกชนที่จะต้องเน้นประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและผลผลิต เพื่อความยั่งยืนขององค์กร แนวทางที่ดีที่สุดในการบริหารจัดการให้มีคุณภาพสูงในสภาวะแบบนี้ คือ การลดความสูญเสียเปล่าของการทำงาน เพราะเราไม่ต้องเพิ่มทรัพยากร แต่เราบริหารทรัพยากรที่เรา

มีอย่างคุ่มค่ามากที่สุด ที่มากกว่านั้นแนวคิดนี้ตรงกับแนวคิดแบบพอดีพอควร (Lean) ที่ได้มีการใช้แนวคิดนี้ในอุตสาหกรรมรถยนต์อย่างประสบความสำเร็จอย่างมาก ดังเช่นบริษัทโตโยต้า ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช (2563) ได้แปลหนังสือชื่อ “การศึกษาคุณภาพสูงระดับโลก” กล่าวว่า การปฏิรูปการศึกษาแบบบนลงล่าง (Top-down Reform) จะไม่ส่งผลยั่งยืน เพราะเป็นการปฏิรูปที่ผิว หรือเปลือกนอกเข้าไม่ถึงแก่นการปฏิรูป คือการปฏิรูประบบบริหารจัดการเรียนการสอน ที่มากกว่านั้นครูยังถูกสั่งให้ดำเนินกิจกรรมเพื่อการปฏิรูปมากเกินไป รวมทั้งครูไม่ศรัทธาในกระบวนการปฏิรูปทำให้การปฏิรูปการศึกษาไม่สำเร็จ ท่านยังกล่าวเพิ่มเติมว่าการศึกษาค้นคว้าสูงต้องดำเนินระบบการศึกษาให้เป็น “ระบบเรียนรู้” (Learning System) เรียนรู้และปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี โดยมีกลไกพัฒนาคุณภาพต่อเนื่อง (CQI-Continuous Quality Improvement) ผังอยู่ในระบบ ซึ่งแนวทางการปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นระบบการบริหารแบบล่างขึ้นบน การจัดการศึกษาแบบระบบเรียนรู้ หรือการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องเป็นแนวคิดพอดีพอควรทั้งหมด

แนวคิดพอดีพอควร เป็นปรัชญาการดำเนินงานที่เปลี่ยนวัฒนธรรมการดำเนินงานของส่วนรวมและส่วนบุคคล โดยผ่านคุณลักษณะหลักการสำคัญ 2 ข้อ คือ 1) การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ 2) การเคารพบุคคล การบริหารจัดการแบบพอดีพอควร จึงเป็นทางออกที่ดีที่สุดสำหรับการบริหารจัดการในปัจจุบัน เพราะการดำเนินการแบบพอดีพอควร ที่เป็นการบูรณาการระหว่างความสามารถของพนักงานทุกส่วนกับความตั้งใจ

ดังนั้น ผู้นำการศึกษาตามแนวคิดพอดีพอควร หมายถึง ผู้อำนวยการ และบุคลากรครูทุกคนต้องมีภาวะผู้นำภาวะผู้นำแบบพอดีพอควร ไม่ใช่ระบบการดำเนินงาน แต่เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการช่วยให้พนักงานหรือบุคลากรดำเนินงานโดยใช้เครื่องมือพอดีพอควร อย่างมีประสิทธิภาพและทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหมายความว่า ความสำเร็จของระบบพอดีพอควร มาจากภาวะผู้นำแบบพอดีพอควรของผู้นำโดยตรง เพราะภาวะผู้นำแบบพอดีพอควรจะส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้โดยการปฏิบัติและมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Dombrowski and Mielke, 2013) คือการฝึกให้บุคลากรมีภาวะผู้นำเช่นกัน โดยผ่านแนวคิดและแนวปฏิบัติ

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาภาวะผู้นำและทักษะต่างๆ อยู่เสมอของบุคลากรทุกคน คือปัจจัยความสำเร็จของการบริหารแบบพอดีพอควร ทุกคนต้องมีความผูกพันและความมุ่งมั่นในองค์กรเป็นหลัก ดังลักษณะสำคัญของแนวคิดพอดีพอควร 2 ลักษณะ คือ การเคารพซึ่งกันและกัน ซึ่งทำให้เกิดความรักความผูกพันกับองค์กรและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำให้คนและองค์กรมุ่งสู่ความเป็นเลิศ

โรงเรียนเอกชนเป็นองค์กรทางการศึกษา ที่สามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในการจัดการศึกษาภายใต้การกำกับ ควบคุม และดูแลของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนมาโดยตลอด ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญในเรื่องภาวะผู้นำของบุคลากรของโรงเรียนที่สัมพันธ์โดยตรงต่อคุณภาพการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนและการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชน และจะช่วยส่งผลทางบวกต่อคุณภาพของบุคลากรอย่างมืออาชีพ และยกระดับคุณภาพการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และการดำรงอยู่ของโรงเรียนได้ต่อไป วารสารอิเล็กทรอนิกส์การศึกษารัฐทางไกลเชิงนวัตกรรม ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2561 โดย สุภมาส อังศุโชติ และ รัชนิกุล ภิญโญภูวนวัฒน์ ได้สังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554 - 2558) ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วไประดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษา ที่ได้รับการรับรองผลการประเมินจากคณะกรรมการบริหารสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) แล้วจำนวนทั้งหมด 32,834 แห่ง เมื่อศึกษาจำนวนและร้อยละของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) ระดับประถมศึกษา - มัธยมศึกษาที่ขอรับประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) มีจำนวน 1,963 โรงเรียนทั่วประเทศ ที่ได้รับรองคุณภาพภายนอกกรอบสาม จำนวน 1,419 โรงเรียน และไม่รับรองมาตรฐานคุณภาพ จำนวน 544 โรงเรียน การประเมินมาตรฐานของการจัดการศึกษาจะพบว่าการเน้นที่มาตรฐานของกระบวนการและผลผลิต ซึ่งต้อง

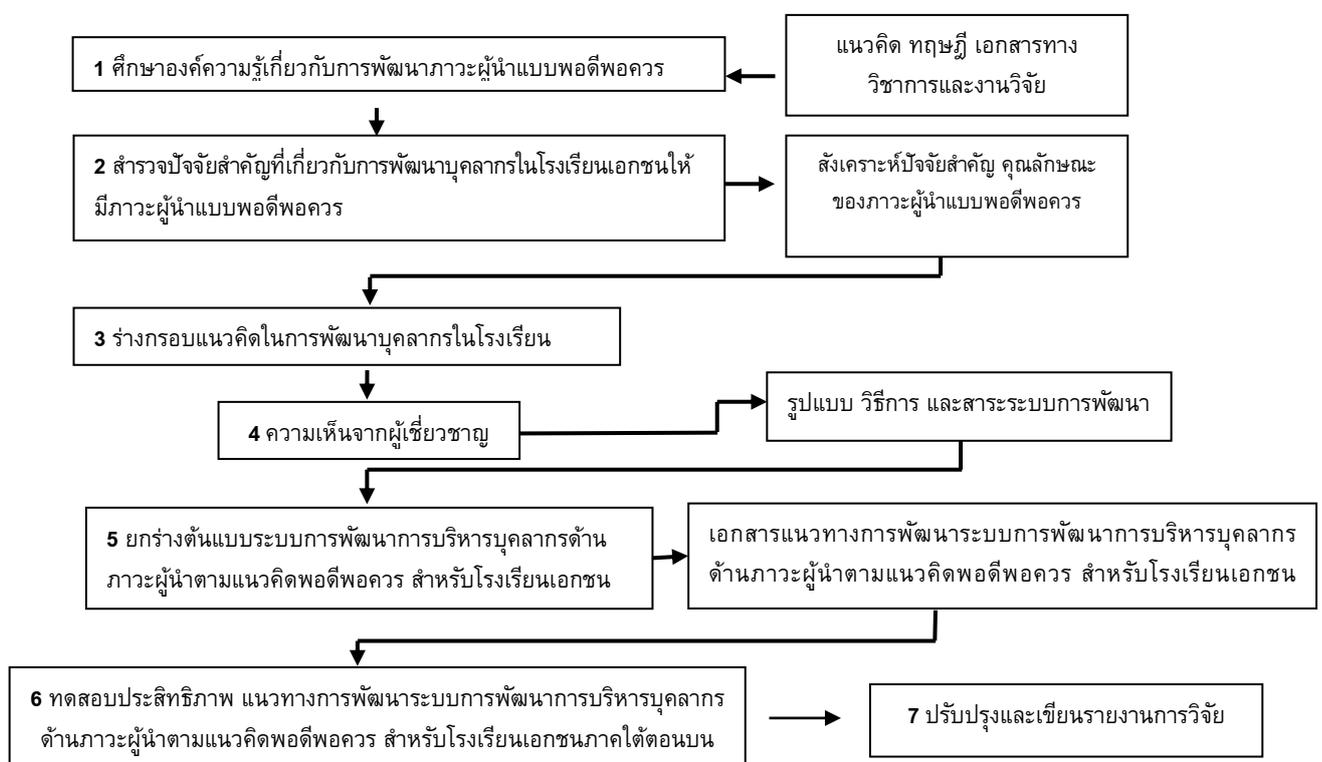
อาศัยปัจจัยที่สำคัญ คือความสามารถของบุคลากรในโรงเรียน ที่เป็นกลไกขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษา การพัฒนาภาวะผู้นำของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ให้มีภาวะผู้นำและส่งเสริมให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายที่ ลดความสูญเปล่า แต่ภายใต้การร่วมมือกันอย่างเหนียวแน่นและมีแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเองในทุกด้านอย่างต่อเนื่อง

จากสภาพปัญหาการพัฒนาภาวะผู้นำของบุคลากรโรงเรียนเอกชนทั่วไป ผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำของบุคลากรโรงเรียนเอกชนทั่วไปในยุคที่การศึกษาและการพัฒนาของประเทศก้าวเข้าสู่ยุคการแข่งขัน เทคโนโลยีเป็นสิ่งสำคัญ จึงได้ทำการศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของบุคลากรโรงเรียนเอกชนทั่วไป ตามแนวคิดพหุติพอคควร ผู้วิจัยจึงเลือกกรณีศึกษาจากโรงเรียนภูดินทร์พิทยาลัยซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ พิเศษ ตั้งอยู่ในอำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร เปิดดำเนินการในปีการศึกษา 2553 เนื้อที่ประมาณ 28 ไร่ เปิดทำการจัดการเรียนการสอนในระดับเตรียมปฐมวัย ปฐมวัยที่ 1-3 ประถมศึกษาปีที่ 1-6 มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และในปีการศึกษา 2561 มีครูผู้สอนจำนวน 80 คน มีบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 20 คน มีนักเรียน จำนวน 1,175 คน มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรขั้นพื้นฐาน ผลการดำเนินงาน อยู่ในระดับดีมาก และ มีการเจริญเติบโตแบบก้าวกระโดดเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง ชุมชน และโรงเรียนอื่นๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพหุติพอคควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน จะสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียน เพื่อสร้างความมั่นใจ ความเชื่อมั่น ความผูกพันและมีความศรัทธาต่อ งานที่ปฏิบัติหน้าที่ สอดรับกับการเสริมสร้างสมรรถนะของบุคลากรทุกคนในโรงเรียนและอาจนำไปปรับใช้กับองค์กรในภาคอื่นๆ และขยายผลได้ต่อไป โดยมีกรอบแนวคิด ดังภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำสำหรับโรงเรียนเอกชนในปัจจุบัน 2. เพื่อพัฒนารอบแนวคิดสำหรับระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพหุติพอคควร 3. เพื่อพัฒนาระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพหุติพอคควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน 4. เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือในระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพหุติพอคควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ บุคลากรโรงเรียนภูดินทร์พิทยาลัย จำนวน 108 คน โดยแบ่งกลุ่มประชากรเป็น 2 กลุ่ม

กลุ่มประชากรกลุ่มที่ 1 เป็นบุคลากรในโรงเรียนจำนวน 12 คนเป็นประชากรอิสระ ที่ช่วยในการพัฒนาประสิทธิภาพของบทเรียน ทดสอบประสิทธิภาพของบทเรียนการพัฒนาระบบภาวะผู้นำของบุคลากรในโรงเรียนเอกชนตามแนวคิดพอดีพอควร (Lean) และบุคลากรทั้งจำนวน 12 คน ที่ดำเนินการพัฒนาประสิทธิภาพของบทเรียน จะทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงของกลุ่มระหว่างการพัฒนาบุคลากรทั้งหมดในโรงเรียน

กลุ่มประชากรกลุ่มที่ 2 เป็นบุคลากรในโรงเรียนจำนวน 96 คน ที่ได้รับการพัฒนาระบบภาวะผู้นำตามบทเรียน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

4.2.1 แบบประเมินระดับภาวะผู้นำแบบพอดีพอควรของบุคลากรโรงเรียนภูดินทร์พิทยาลัยในสภาพปัจจุบัน โดยเก็บข้อมูลก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนเป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

4.2.2 บทเรียนการพัฒนาระบบภาวะผู้นำของบุคลากรในโรงเรียนเอกชนตามแนวคิดพอดีพอควร

4.2.3 แบบทดสอบในระหว่างการพัฒนาทักษะผู้นำมี 4 แบบทดสอบ

4.2.4 แบบทดสอบเมื่อสิ้นสุดการพัฒนาตามบทเรียนทุกบทเรียน

4.2.5 แบบทดสอบประสิทธิภาพของระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพอดีพอควรสำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน

4.3 ขั้นตอนในการดำเนินงาน

4.3.1 ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาระบบภาวะผู้นำแบบพอดีพอควร ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดพอดีพอควร ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และสรุปเป็นแนวคิดภาวะผู้นำแบบพอดีพอควร จากแนวคิดทฤษฎีของ Mann (2008), Liker (2012), Dombrowski (2013), Holt (2016) และ Byrne (2017) ประกอบด้วยทักษะสำคัญของการพัฒนาระบบภาวะผู้นำของบุคลากรในองค์กร 4 ทักษะ คือ

- 1) ทักษะการเป็นนักปฏิบัติ (Activism Skill)
- 2) ทักษะการเป็นโค้ช (Coaching Skill)
- 3) ทักษะการเข้าถึงงาน (Accessibility Skill)
- 4) ทักษะการกำหนดทิศทาง (Directive Skill)

4.3.2 สํารวจปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนเอกชนให้มีภาวะผู้นำแบบพอดีพอควร จากการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำแบบพอดีพอควร ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาระบบการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพอดีพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนในภาคใต้ตอนบน ประกอบด้วย

- 1) การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม
- 2) การพัฒนาการอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี
- 3) การบริหารจัดการศึกษาแก่นักเรียนเป็นรูปแบบใหม่ของการจัดการศึกษา หลักสูตรที่จะต้องสอนทักษะเพื่อพัฒนานักเรียน

4) การบริหารการจัดการศึกษาเอกชน เน้นคุณภาพที่เกิดจากระบบ และความสามารถของบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน

5) โรงเรียนเอกชนที่มีคุณภาพในระดับน่าเชื่อถือ เป็นผลมาจากการปฏิบัติงานที่ดี และได้มาตรฐานคุณภาพของบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน

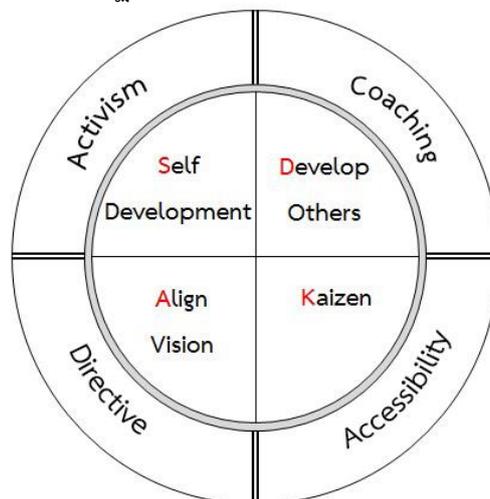
4.3.3 ผู้วิจัยร่างกรอบแนวคิดพัฒนาระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพหุติพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน

4.3.4 สอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในความเหมาะสมของกรอบแนวคิดในการพัฒนาระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพหุติพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน

4.3.5 ยกร่างเอกสารแนวทางพัฒนาระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพหุติพอควร ซึ่งปรับปรุงจากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ด้วยการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้มีภาวะผู้นำ จาก 4 บทเรียน

- 1) บทเรียนทักษะของผู้นำแบบนักปฏิบัติ
- 2) บทเรียนทักษะของผู้นำแบบโค้ช
- 3) บทเรียนทักษะของผู้นำแบบเข้าถึงหน้างาน
- 4) บทเรียนทักษะของผู้นำแบบกำหนดทิศทาง

รูปแบบของระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพหุติพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน เป็นระบบที่ขับเคลื่อนด้วยวิธีการบริหารจัดการให้บุคลากรได้รับการพัฒนาทั้งในรูปแบบนอกรูปแบบ และการพัฒนาโดยการการปฏิบัติ

ภาพแสดงกรอบความคิดระบบพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพหุติพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน

3.3.6 ทดสอบประสิทธิภาพของแนวทางระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพหุติพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน

3.3.7 ปรับปรุงและเขียนรายงานการวิจัย

4.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินภาวะผู้นำในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในโรงเรียน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของบุคลากรในโรงเรียนและเพื่อศึกษาประสิทธิภาพของบทเรียนการพัฒนาภาวะผู้นำของบุคลากรในโรงเรียนเอกชนตามแนวคิดพหุติพอควร

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาภาวะผู้นำของบุคลากรในโรงเรียนตามบทเรียนการพัฒนาภาวะผู้นำของบุคลากรในโรงเรียนตามแนวคิดพหุติพอควร แบ่งออกเป็น 5 ส่วน คือ

4.5.1 ส่วนที่ 1 ความสอดคล้องของเอกสารบทเรียนการพัฒนาภาวะผู้นำของบุคลากรในโรงเรียนตามแนวคิดพอดีพอควร

4.5.2 ส่วนที่ 2 ความสอดคล้องของแบบทดสอบท้ายบทของทักษะผู้นำ

5.3 ส่วนที่ 3 ความสอดคล้องของแบบทดสอบภาวะผู้นำ เมื่อบุคลากรในโรงเรียนได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำครบทุกทักษะ

4.5.4 ส่วนที่ 4 ประสิทธิภาพของบทเรียนการพัฒนาภาวะผู้นำของบุคลากรในโรงเรียนตามแนวคิดพอดีพอควร

4.5.5 ส่วนที่ 5 ความสอดคล้องของแบบประเมินระดับภาวะผู้นำของบุคลากรในโรงเรียน

5. ผลการวิจัย

จากการศึกษาทักษะที่สำคัญของภาวะผู้นำแบบลีน (Lean leadership) ตามแนวคิดของ Mann (2008), Liker (2012), Dombrowski (2013), Holt (2016) และ Byrne (2017) ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ทักษะที่สำคัญของภาวะผู้นำแบบพอดีพอควร ได้ตั้งตาราง ซึ่งสรุปได้เป็น 4 ทักษะหลัก สำคัญ ได้แก่

ฝ่ายวิชาการ/ หน่วยงาน	Mann (2008)	Liker (2012)	Dombrowski and Mielke (2013)	Holt (2016)	Byrne (2017)
ทักษะหลักสำหรับภาวะผู้นำแบบลีน					
1. ทักษะการเป็นนักปฏิบัติ (Activism Skill)					
การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ		✓		✓	
การปฏิบัติเป็นตัวอย่าง			✓	✓	
การปฏิบัติอย่างแน่นอน สม่ำเสมอ	✓		✓		✓
การพัฒนาทักษะของตนเอง		✓		✓	✓
2. ทักษะการเป็นโค้ช (Coaching Skill)					
การสอนคนให้เปลี่ยนพฤติกรรม		✓		✓	
การทำงานเป็นทีม	✓		✓		✓
การเคารพในตัวของบุคคล	✓				✓
การมีกระบวนการแก้ปัญหา	✓	✓	✓		✓
การสร้างบรรยากาศแบบท้าทาย			✓		
3. ทักษะการเข้าถึงงาน (Accessibility Skill)					
การลงมือปฏิบัติหน้างาน	✓	✓	✓	✓	✓
การทำไคเซ็นด้วยตนเอง				✓	
ความเชื่อในเรื่องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง		✓		✓	✓
การทำงานแบบมองเห็น- Virtual	✓		✓	✓	
4. ทักษะการกำหนดทิศทาง (Directive Skill)					
การมีวิสัยทัศน์		✓	✓	✓	✓

การกระจายเป้าหมาย		✓	✓	✓	✓
ความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีอิทธิพล	✓				
การยึดมั่นแนวคิด			✓		✓
การเป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลง	✓		✓		✓

ตารางสังเคราะห์และสรุปทักษะหลักของภาวะผู้นำแบบพอดี พอคควร (Lean)

ผู้วิจัยนำผลการสังเคราะห์ภาวะผู้นำแบบพอดีพอคควร มาสร้างนวัตกรรมเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำของบุคลากรในโรงเรียนเอกชนตามแนวคิดพอคควร โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย 4 อย่าง คือ

1. นวัตกรรมเรื่อง “ระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพอคควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน”

2. แบบทดสอบท้ายหน่วย

2.1 ทักษะผู้นำแบบนักปฏิบัติ (10 ข้อ)

2.2 ทักษะผู้นำแบบโค้ช (10 ข้อ)

2.3 ทักษะผู้นำแบบเข้าถึงพนักงาน (10 ข้อ)

2.4 ทักษะผู้นำแบบกำหนดทิศทาง (10 ข้อ)

3. แบบทดสอบภาวะผู้นำหลังจบทุกบทเรียน

4. แบบสอบถามการวิจัย เรื่องภาวะผู้นำในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในโรงเรียนภูบดินทร์พิทยาลัย ผู้วิจัยได้สร้างกระบวนการในการสร้างความเชื่อมั่น โดยหาค่าดังนี้

1. หาค่าความเที่ยงตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

2. หาค่าความยากง่ายของแบบทดสอบ โดยกลุ่มตัวแปรอิสระ จำนวน 12 ท่าน

3. หาค่าความเชื่อมั่น โดยกลุ่มตัวแปรอิสระ จำนวน 12 ท่าน

4. หาประสิทธิภาพของนวัตกรรม

5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสร้างเชื่อมั่น: ค่าความเที่ยงตรง โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

5.1.1 นวัตกรรมเรื่องระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพอคควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน ค่าความเที่ยงตรง 0.90

5.1.2 ความเที่ยงตรงของแบบทดสอบท้ายหน่วย

แบบทดสอบท้ายหน่วยทักษะผู้นำแบบนักปฏิบัติ (10 ข้อ) ค่าความเที่ยงตรง 0.88

แบบทดสอบท้ายหน่วยทักษะผู้นำแบบโค้ช (10 ข้อ) ค่าความเที่ยงตรง 0.84

แบบทดสอบท้ายหน่วยทักษะผู้นำแบบเข้าถึงพนักงาน (10 ข้อ) ค่าความเที่ยงตรง 0.80

แบบทดสอบท้ายหน่วยทักษะผู้นำแบบกำหนดทิศทาง (10 ข้อ) ค่าความเที่ยงตรง 0.82

แบบทดสอบภาวะผู้นำ หลังผ่านการพัฒนา 20 ข้อ ค่าความเที่ยงตรง 0.76

แบบสอบถามการวิจัย เรื่องภาวะผู้นำในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในโรงเรียนภูบดินทร์พิทยาลัย ค่าความเที่ยงตรง 0.83

5.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสร้างเชื่อมั่น: ค่าความยากง่าย จากกลุ่มตัวแปรอิสระ จำนวน 12 คน

5.2.1 ความยากง่ายของแบบทดสอบท้ายหน่วย

แบบทดสอบท้ายหน่วยทักษะผู้นำแบบนักปฏิบัติ (10 ข้อ) ค่าความยากง่าย 0.74

แบบทดสอบท้ายหน่วยทักษะผู้นำแบบโค้ช (10 ข้อ) ค่าความยากง่าย 0.76

แบบทดสอบท้ายหน่วยทักษะผู้นำแบบเข้าถึงพนักงาน (10 ข้อ) ค่าความยากง่าย 0.75

แบบทดสอบท้ายหน่วยทักษะผู้นำแบบกำหนดทิศทาง (10 ข้อ) ค่าความยากง่าย 0.76

5.2.2 แบบทดสอบภาวะผู้นำ หลังผ่านการพัฒนา 20 ข้อ ค่าความยากง่าย 0.69

5.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสร้างความเชื่อมั่น: ค่าความเชื่อมั่น จากกลุ่มตัวแปรอิสระจำนวน 12 คน

5.3.1 ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบท้ายหน่วย

แบบทดสอบท้ายหน่วยทักษะผู้นำแบบนักปฏิบัติ (10 ข้อ) ค่าความเชื่อมั่น 0.93

แบบทดสอบท้ายหน่วยทักษะผู้นำแบบโค้ช (10 ข้อ) ค่าความเชื่อมั่น 0.90

แบบทดสอบท้ายหน่วยทักษะผู้นำแบบเข้าถึงทีมงาน (10 ข้อ) ค่าความเชื่อมั่น 0.95

แบบทดสอบท้ายหน่วยทักษะผู้นำแบบกำหนดทิศทาง (10 ข้อ) ค่าความเชื่อมั่น 0.90

5.3.2 แบบทดสอบภาวะผู้นำ หลังผ่านการพัฒนา (20 ข้อ) ค่าความเชื่อมั่น 0.96

5.3.3 แบบสอบถามการวิจัย เรื่องภาวะผู้นำในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในโรงเรียนภูบดินทร์พิทยาลัย
ค่าความเชื่อมั่น 0.88

5.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสร้างความเชื่อมั่น: การหาค่าประสิทธิภาพของนวัตกรรม เรื่องระบบการ พัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพอดีพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน

ประสิทธิภาพของนวัตกรรมเรื่องระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพอดีพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน มีค่าเท่ากับ $E_1/E_2 = 81.98/ 81.51$

จากผลวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากการดำเนินการวิจัย ตามแนวทางระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพอดีพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน ในช่วงก่อนการพัฒนาภาวะผู้นำของบุคลากรในโรงเรียน จากแบบสอบถามการเก็บข้อมูลวิจัย ซึ่งผลการวิเคราะห์ พบว่า บุคลากรในโรงเรียนมีภาวะผู้นำ ระดับปานกลาง ซึ่งอาจมีผลมาจากความคุ้นเคยเดิมจากการปฏิบัติ ที่มีการบอกต่อกันมาหรือ การปฏิบัติตามรูปแบบที่ตนเองถนัด โดยที่ไม่ได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมหรือไม่มีการถอดบทเรียน เพื่อนำข้อปฏิบัติที่ดีที่สุดมาปฏิบัติ (Best practice)

หลังจากบุคลากรโรงเรียนภูบดินทร์พิทยาลัย ได้รับการพัฒนาตามแนวทางระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพอดีพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบนแล้ว พบว่า บุคลากรในโรงเรียนมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นผลมาจากบุคลากรในโรงเรียน ได้รับความรู้ ได้ฝึกปฏิบัติ ได้ผ่านการประเมินโดยกลุ่มแบบมิตีสังคม และได้รับการแนะนำที่เป็นกันเอง ทำให้สิ่งที่คิดว่าตนเองปฏิบัติไม่ได้ ในระยะเวลาที่ผ่านมา นั้น ไม่ใช่เรื่องยากที่จะปฏิบัติ มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น และมีความไว้วางใจในเพื่อนบุคลากรที่เป็นเพื่อนร่วมงานและร่วมทีม ทำให้ข้อมูลการประเมินตนเองมีระดับสูงขึ้น ในขณะที่เดียวกันบุคลากรในโรงเรียนมีความเข้าใจและมีทักษะผู้นำเพิ่มขึ้น

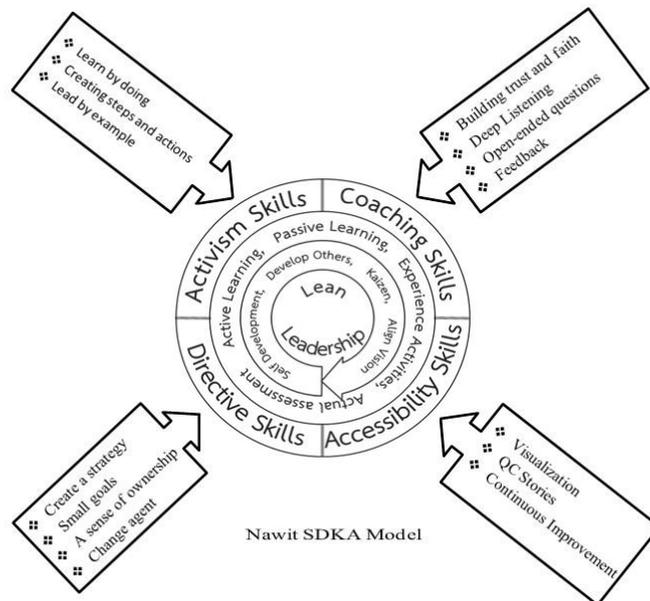
ระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพอดีพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน ทำให้เกิดวัฒนธรรมการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน และมีเจตคติที่ดีต่อองค์กร ซึ่งหมายถึง บุคลากรในโรงเรียนมีการปฏิบัติงานร่วมกันด้วยเคารพซึ่งกันและกัน และมีศรัทธาต่องานที่ได้รับผิดชอบในทุกตำแหน่งงานของโรงเรียน การปฏิบัติงานของบุคลากรจะคำนึงถึงการลดความสูญเปล่าในการปฏิบัติงาน ภายใต้อำนาจที่ปรึกษาที่เป็นเจ้าของร่วมกัน และพยายามที่จะสร้างคุณค่าของผลงานที่ปฏิบัติ โดยใช้ความสูญเปล่าที่จะเกิดขึ้นมาคิดและสร้างคุณค่าของงานที่ปฏิบัติการทำงานในภาวะผู้นำตามแนวคิดพอดีพอควร (Lean) จะส่งผลให้คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนมีคุณภาพทางการจัดการศึกษาสร้างเชื่อมั่นให้กับผู้รับบริการ คือ นักเรียนผู้ปกครองและตอบสนองนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ

6. บทสรุป

การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในโรงเรียนเอกชน ให้มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมืออาชีพ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนได้ตัดสินใจในการออกแบบ กำหนด เป้าหมาย และกระบวนการทำงานในงานที่ได้รับมอบหมาย การรวมกลุ่มการปฏิบัติงานทั้งในหน้าที่ที่มีคำสั่ง แต่งตั้ง และที่ไม่มีคำสั่งแต่งตั้ง โดยบุคลากรในโรงเรียนสามารถรวมกลุ่มกันเองปฏิบัติร่วมกัน และให้โอกาสผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติในแต่ละงาน ย่อมเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนเอกชน

การพัฒนาภาวะผู้นำแบบพอดีพอคคว (Lean) เป็นการพัฒนาภาวะบุคคลสัมพันธ์กับการสร้างวัฒนธรรมองค์กร ที่จะทำให้บุคลากรประจำการมีการถ่ายทอด การดูแล และให้ความช่วยเหลือแม้กระทั่งบุคลากรเข้าใหม่ ที่เพิ่งเข้ามาปฏิบัติงาน เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในหน้าที่ของบุคลากรทุกคน (Awareness) ให้รู้คุณค่าที่แท้จริงของการปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละหน้าที่ มีแรงจูงใจภายในตนเองที่จะพยายามปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุ (Attempt) จนประสบความสำเร็จที่ได้ตั้งเป้าหมาย (Success) ซึ่งจะเป็นสร้างและพัฒนาบุคลากรที่ยั่งยืน

ผู้วิจัยได้นำผลจากการสังเคราะห์ทักษะที่สำคัญภาวะผู้นำแบบพอดี พอคคว (Lean) มาสร้างรูปแบบการพัฒนาบุคลากรตามแนวคิดพอดี พอคคว (Lean) ที่เรียกว่า “Nawit SDKA Model”

ภาพ Nawit SDKA Model

การพัฒนาบุคลากรของการศึกษา โดยใช้ “Nawit SDKA Model” ผู้วิจัยได้พัฒนาหน่วยการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ออกเป็น

1. หลักสูตรเน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) และการมีส่วนร่วมการปฏิบัติกิจกรรม (participation in Activities) แบ่งเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย

- 1) การพัฒนาในรูปแบบ (Active Learning)
- 2) การพัฒนานอกรูปแบบ (Passive Learning)
- 3) การพัฒนาโดยการปฏิบัติ (Experience Activities)
- 4) การประเมินสภาพการปฏิบัติจริง (Actual assessment)

2. หลักสูตรเน้นการพัฒนาทักษะเป็นฐาน (Skill base) ของของบุคลากรตามตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ที่ได้รับมอบหมาย (Functional Competency) เพื่อให้มั่นใจว่าสามารถปฏิบัติหน้าที่ มี 4 ทักษะประกอบด้วย

1. ทักษะของผู้นำแบบนักปฏิบัติ
2. ทักษะของผู้นำแบบโค้ช
3. ทักษะของผู้นำแบบเข้าถึงพนักงาน
4. ทักษะของผู้นำแบบกำหนดทิศทาง

ระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพอดีพอควอร์ สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน พัฒนาทักษะผู้นำ 4 ทักษะ เพื่อให้มีภาวะผู้นำตามแนวคิดพอดีพอควอร์ คือทักษะผู้นำแบบปฏิบัติ ทักษะผู้นำแบบโค้ช ทักษะผู้นำแบบเข้าถึงงาน และทักษะผู้นำแบบกำหนดทิศทาง ซึ่งแต่ละทักษะจะส่งผลต่อภาวะผู้นำที่มีความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจ และความศรัทธา ต่อผู้ร่วมงาน และผู้รับบริการ ซึ่งแต่ละทักษะจะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ต้องพัฒนาให้มีในตัวบุคลากร และสร้างวิถีคิดในการปฏิบัติงาน คือ

1. ทักษะการเป็นนักปฏิบัติ (Activism Skill) กระบวนการพัฒนาบุคลากรต้องจัดกิจกรรมให้บุคลากรที่เข้ารับการพัฒนามีการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ มีความสามารถที่จะปฏิบัติเป็นตัวอย่างต่อคนทั่วไปได้ ด้วยการปฏิบัติงานที่มีความแน่นอน คงเส้นคงวา และพัฒนาทักษะของตนเองตลอดเวลา

2. ทักษะการเป็นโค้ช (Coaching Skill) กระบวนการพัฒนาบุคลากรต้องจัดกิจกรรม ให้บุคลากรที่เข้ารับการพัฒนามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และมีความสามารถแนะนำให้เพื่อนร่วมงานเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ด้วยกระบวนการแก้ปัญหาที่แสดงออกในการเคารพในตัวบุคคล ร่วมงานกันเป็นทีม และการสร้างบรรยากาศแบบทำหายากการปฏิบัติงาน

3. ทักษะการเข้าถึงงาน (Accessibility Skill) กระบวนการพัฒนาบุคลากรต้องจัดกิจกรรมให้บุคลากรที่เข้ารับการพัฒนา ให้บุคลากรมีความกล้าในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในเวลาปฏิบัติงาน และแสดงขั้นตอนการปฏิบัติงานได้อย่างชัดเจน

4. ทักษะการกำหนดทิศทาง (Directive Skill) กระบวนการพัฒนาบุคลากรต้องจัดกิจกรรมให้บุคลากรที่เข้ารับการพัฒนา ให้บุคลากรมีความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร มีวิสัยทัศน์ของความสำเร็จ ด้วยวิธีการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามขั้นตอน นำไปสู่ความสำเร็จของเป้าหมายในวิสัยทัศน์ และเลือกการพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของแต่ละเวลา

7. ข้อเสนอแนะ

ในการดำเนินระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพอดีพอควอร์ สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน ซึ่งการพัฒนาบุคลากรปฏิบัติหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งหรือหลายหน้าที่ในโรงเรียน ให้มีภาวะผู้นำตามแนวคิดพอดีพอควอร์ นั้น ต้องใช้ปัจจัยสำคัญของผู้บริหารโรงเรียน คือกล้าจะดำเนินการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และต้องมีความอดทนสถานการณ์ ที่เกิดขึ้นระหว่างการปรับตัวของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน การสร้างแรงจูงใจ การสร้างแรงบันดาลใจ การเสริมแรง และการให้ความยุติธรรมเท่าเทียมกัน เป็นเครื่องมือของผู้บริหาร ที่จะทำให้อุทิศบุคลากรในโรงเรียนมีความรู้สึกมั่นใจ มีความไว้วางใจในการบริหารจัดการงานที่ปฏิบัติ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 โรงเรียนเอกชน เป็นองค์กรที่มีศักยภาพสูงในการบริหารจัดการ การพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน ให้มีภาวะผู้นำ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียน โรงเรียนเอกชนจึงควรกำหนด

นโยบาย หรือกำหนดทิศทางในการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนด้านเจตคติที่ดี และทักษะในการปฏิบัติงาน ทั้งงานจัดการเรียนรู้ งานส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ และงานบริการในโรงเรียน

7.1.2 เนื่องจากการบริหารการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน โรงเรียนต้องบริหารจัดการ คนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เป็นบุคลากรในโรงเรียน กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มนักเรียนในโรงเรียน และกลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มผู้ปกครอง ชุมชน และคนในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โรงเรียนควรมีแนวทางที่ชัดเจนในการบริหารจัดการคนทั้ง 3 กลุ่ม ให้มีความเข้าใจ และมีความเชื่อมั่นในการบริหารจัดการของโรงเรียน โดยความมีภาวะผู้นำของบุคลากรในโรงเรียนเป็นสื่อที่เชื่อมโยงและสร้างความสัมพันธ์คนทั้ง 3 กลุ่ม ในแนวทางเดียวกัน

7.1.3 การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน ให้มีคุณภาพมาตรฐานตามเกณฑ์มาตรฐาน หรือมีมาตรฐานสูงกว่าเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด โรงเรียนควรมีนโยบายพัฒนาบุคลากรในด้านการปฏิบัติงานอย่างมีมาตรฐานในการปฏิบัติงาน เพราะการจัดการศึกษาต้องอาศัยการขับเคลื่อนกิจกรรมการจัดการศึกษาโดยบุคลากรทุกหน้าที่

7.1.4 การพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนให้มีความยั่งยืน โรงเรียนต้องพัฒนาบุคลากรโรงเรียนให้มีความน่าเชื่อถือ และมีความน่าศรัทธา กระบวนการสร้างแรงจูงใจ และสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดในใจของบุคลากร จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างมาก เพราะจะทำให้บุคลากรจะคงอยู่กับโรงเรียนด้วยความรักและความศรัทธาที่มีต่อโรงเรียน

7.1.5 การพัฒนาคุณลักษณะนักเรียนให้เป็นไปตามปรัชญา และนโยบายของโรงเรียนทำได้ไม่ยาก ถ้านักเรียนในโรงเรียนได้มีต้นแบบของคุณลักษณะของคนที่ดี ซึ่งนักเรียนจะพบเห็นเป็นประจำจนตรงจากการปฏิบัติตนของบุคลากรในโรงเรียน โรงเรียนจึงควรทำความเข้าใจและพัฒนาบุคลากรให้เป็นต้นแบบของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนทั่วไป

7.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 เนื่องจากงานวิจัยในครั้งนี้ เป็นกรณีศึกษาโรงเรียนภูดินทร์พิทยาลัย ซึ่งกลุ่มประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่าง การใช้นวัตกรรมระบบการพัฒนาการบริหารบุคลากรด้านภาวะผู้นำตามแนวคิดพอดี้พอควอร์ สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน อาจเป็นตัวแทนงานวิจัย ซึ่งไม่ชัดเจนเท่าที่ควร งานวิจัยครั้งต่อไปจึงควรขยายกลุ่มตัวแปรให้ครอบคลุมกลุ่มโรงเรียนเอกชนทั่วไป

7.2.2 ในการดำเนินการวิจัยฉบับนี้ บุคลากรที่ได้รับความรู้ในภาคทฤษฎี และทำแบบฝึกในช่วงเวลาที่ใช้ในพัฒนา แต่กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำต้องมีการประเมินในภาคเรียนและนำมาใช้ปฏิบัติในเวลาปกติ และมีการประเมินโดยใช้วิธีการทางมิติสังคมของกลุ่มงาน ภายในเวลา 1 ปีการศึกษา งานวิจัยครั้งต่อไปจึงควรกำหนดระยะเวลาอย่างเหมาะสมกับงานวิจัยที่ไม่ต้องเวลานานมากเกินไป

7.2.3 งานวิจัยในครั้งนี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์การวิจัยเพราะบุคลากรในโรงเรียนเป็นตัวแปรที่มีสภาพแวดล้อมเดียวกัน และถูกกระตุ้นเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อปฏิบัติหน้าที่ การพัฒนาจึงมีอุปสรรคน้อยมากและเป็นจุดแข็งที่ช่วยให้การวิจัยการพัฒนาภาวะผู้นำของบุคลากรในโรงเรียนเอกชนบรรลุวัตถุประสงค์ งานวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยควรกำหนดขอบเขตสภาพแวดล้อมของกลุ่มประชากรให้มีความหลากหลายน้อยที่สุด

บรรณานุกรม

- วิจารณ์ พานิชและปิยาภรณ์ มั่นตะจิตร์. (2563). **การศึกษาคุณภาพสูงระดับโลก**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล,
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). **เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBECQA) ของโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล ปี 2557 - 2558**. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Byrne, A. (2017). **The lean turnaround: How to Implement lean, create value and grow your people**. New York: McGraw-Hill.
- Dombrowski, U. and Mielke, T. (2013). **Lean leadership-fundamental principles and their application**. Procedia CIRP, Vol.7, pp. 569-574.
- Holt, P. (2016). **Leading With Lean : An experience-based guide to leading a lean transformation**. Netherlands: Vakmedianet.
- Liker, J. K., and Convis, G. L. (2012). **The toyota way to lean leadership - Achieving and sustaining excellence through leadership development**. New York: McGraw Hill.
- Mann, D. (2008). **Creating a Lean Culture: Tools to Sustain Lean Conversions**. (1sted.). New York: Productivity Press.

รูปแบบกิจกรรมตามแนวคิดการศึกษาแบบใช้พื้นที่เป็นฐานผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ
เพื่อเสริมสร้างสำนึกรักพื้นที่ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดนครนายก
ACTIVITIES MODEL BASED ON PLACE-BASED EDUCATION THROUGH ENGLISH LEARNING
ACTIVITIES TO ENHANCE SENSE OF PLACE FOR SECONDARY STUDENTS
IN NAKHON NAYOK PROVINCE

บุญณพร ชินบุรารัตน์

Punaporn Chinburarat

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

Educational Administration Program

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

BangkokThonburi University

Email: punaporn1803@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 4 สิงหาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 21 ธันวาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 22 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนของครูโรงเรียนเอกชนในปัจจุบัน 2) เพื่อพัฒนารอบแนวคิดสำหรับระบบการพัฒนาการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพอดีพอควอร์ 3) เพื่อพัฒนาระบบบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพอดีพอควอร์ สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน 4) เพื่อทดสอบประสิทธิผลของระบบการพัฒนาการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพอดีพอควอร์ สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน 5) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองหลังจากการพัฒนาตามระบบการพัฒนาการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพอดีพอควอร์ สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ กลุ่มประชากรมี 2 กลุ่มคือ ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูโรงเรียนภูดินทร์พิทยาลัย จำนวน 80 คน และ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 291 คน

การพัฒนาครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน ด้วยเครื่องมือการพัฒนาตามแนวทางระบบการพัฒนาการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพอดีพอควอร์ สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน มีค่าความเที่ยงตรง 0.84 และมีประสิทธิภาพ 81.88/ 81.31 ครูโรงเรียนเอกชนที่ได้รับการพัฒนาตามแนวทางระบบการพัฒนาการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพอดีพอควอร์ สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบนแล้ว มีระดับการปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนในระดับดีมากที่สุด ($\mu = 4.58$, $\sigma = 0.54$) สูงกว่าระดับการปฏิบัติการก่อนครูได้รับการพัฒนาการจัดกิจกรรมเรียนรู้ในห้องเรียน ซึ่งอยู่ใน ระดับปานกลาง ($\mu = 3.12$, $\sigma = 0.60$) โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามการวิจัยเรื่องระดับการปฏิบัติการจัดกิจกรรมเรียนรู้ในห้องเรียน มีค่าความเที่ยงตรง 0.81 มีค่าความเชื่อมั่น 0.92

การศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดกิจกรรมเรียนในห้องเรียนของครูโรงเรียนเอกชนตามแนวทางระบบการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนในห้องเรียนตามแนวคิดพอดีพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน โดยใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเที่ยงตรง 0.80 มีค่าความเชื่อมั่น 0.95 พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมเรียนในห้องเรียนของครูสูงขึ้นหลังจากที่ครูได้รับการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนในห้องเรียนของครูโรงเรียนเอกชนตามแนวทางระบบการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนในห้องเรียนตามแนวคิดพอดีพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.78$, S.D = 0.50) สูงกว่าระดับความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมเรียนในห้องเรียนของครูก่อนที่ครูจะได้รับการพัฒนา ซึ่งผู้ปกครองมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{x} = 3.58$, S.D = 0.50)

คำสำคัญ: แนวคิดพอดีพอควร, การจัดการศึกษาแบบพอดีพอควร, กิจกรรมการเรียนรู้แนวความคิดพอดีพอควร

Abstract

The objectives of this research were: (1) To study the body of knowledge about the system of classroom learning activities in the current private schools, (2) To develop a conceptual framework for the development system of academic administration for classroom learning activities based on Lean Thinking, (3) To develop the development system of academic administration for classroom learning activities based on Lean Thinking for private schools in the upper southern region (4) To test the effectiveness of the development system of academic administration for classroom learning activities based on Lean Thinking for private schools in the upper southern region and (5) To study the satisfaction level of the parents after the development system of academic administration for classroom learning activities based on Lean Thinking for private schools in the upper southern region. Research methodology is a quantitative research. There are two population groups: the sample of the teachers in Phubodin Pittayalai School 80 people and a sample of parents of students 291 people

Teacher development with the development system of academic administration for classroom learning activities based on Lean Thinking for private schools in the upper southern region had the content validity of 0.84 and the efficiency value of 81.88 / 81.31. Private school teachers that were developed according to “the development system of academic administration for classroom learning activities based on Lean Thinking for private schools” had a level of practice in organizing learning activities at the best level ($\mu = 4.58$, $\sigma = 0.54$) and higher than the previous level of the teacher practice, which was moderate ($\mu = 3.12$, $\sigma = 0.60$) by analyzing the data from the research questionnaire on Teacher Classroom Performance Assessment Form, having the validity value of 0.81 and the reliability value of 0.92.

A study of the satisfaction level of the parents towards the development system of academic administration for classroom learning activities based on Lean Thinking for private schools in the upper southern region by using a questionnaire with the validity value of 0.80 and the reliability value of 0.95 found that the parents were satisfied with the learning activities at

the highest level ($\bar{x} = 4.78$, S.D = 0.50). It was higher than the satisfaction level of the learning activities before the teacher was developed ($\bar{x} = 3.58$, S.D = 0.50).

Keywords: Lean, Lean Education, Lean Learning Activities

1. บทนำ

จากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจถดถอยของประเทศไทยในขณะนี้ โรงเรียนแต่ละแห่งจำเป็นต้องปรับแผนกลยุทธ์ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่เพื่อวางแผนพัฒนาไปสู่เป้าหมาย ซึ่งสิ่งสำคัญในการบรรลุเป้าหมายทางคุณภาพการศึกษาคือ ผลผลิตของระบบที่จำเป็นต้องเน้นคุณภาพของผู้เรียนและการเรียนการสอนเป็นหลักนำไปสู่ความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาหลายด้าน เช่น การปรับหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับประเทศ การให้การศึกษาและการจัดการเรียนการสอนโดยยึดมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่วางไว้ การจัดกิจกรรมการเรียนและการพัฒนาการเรียนให้บรรลุตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนด การมีระบบการประกันคุณภาพภายในที่เข้มแข็ง และการมีศักยภาพเพียงพอในการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ ดังนั้น การพัฒนาค้นคว้าเพื่อสร้างองค์ความรู้ จึงเป็นงานที่ผู้บริหารตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องร่วมมือร่วมใจในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพจึงสมควรอย่างยิ่งให้เป็นวาระเร่งด่วนของประเทศ

งานวิจัยของ ศ.ดร.อภิชัย พันธเสนและคณะ เรื่องการสังเคราะห์งานวิจัยว่าด้วยปัญหาและข้อเสนอแนะในกระบวนการจัดการศึกษาไทย: ประเด็นปัญหาคุณภาพการศึกษา (2535-2558) สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาสำคัญประการหนึ่ง นั่นคือปัญหาคุณภาพของระบบครูแต่เดิมการศึกษาจะเน้นการสอนแบบท่องจำ ซึ่งใช้ได้ดีในยุคหนึ่งเท่านั้น แต่สภาพแวดล้อมของโลกปัจจุบันนั้นมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ดังนั้น ผู้เรียนจึงต้องมีทักษะการปรับตัว ที่ค่อนข้างไว ทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนยุคนี้คือ การคิดวิเคราะห์ การจัดการศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับทักษะดังกล่าว ผ่านกิจกรรมที่让孩子ได้คิด เรียนรู้ และแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง กิจกรรมการเรียนรู้อันยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง (child-centered) อย่างไรก็ดี ผลการวิจัยเปิดเผยว่า ในช่วงเวลาของการปฏิรูปในตอนต้นไม่มีการเตรียมความพร้อมด้านนี้ให้แก่ครูครูจำนวนมากไม่ทราบว่าจะจัดการเรียนการสอนโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางอย่างไร ปล่อยให้ให้นักเรียนค้นหาความรู้เอาเองแบบตามที่ได้เคยเรียนมา นักเรียนไม่เข้าใจรูปแบบและแนวทางการศึกษา ทิศทางการเรียนรู้จึงไม่มีและไม่ก่อให้เกิดความรู้หรือทักษะแต่อย่างใด

เราทุกคนต่างทราบว่า การปรับเปลี่ยนการศึกษาของไทยเป็นเรื่องยาก แต่ก็เป็นเรื่องที่ทำได้และต้องทำ โดยทำงานร่วมกับทุกภาคส่วน โดยการส่งเสริมกระบวนการสร้างครูคุณภาพ สร้างแรงบันดาลใจ พัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ให้กับครูผู้สอนและนักเรียน เพื่อเป็นพลังที่เข้มแข็งในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงการศึกษา การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นักเรียนและครูจำเป็นที่จะเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ ครูต้องทำงานเป็นทีมเหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นทีมฝ่ายบริหาร ครู บุคลากร นักเรียน และผู้ปกครอง เป็นต้น ซึ่งการทำงานและการเรียนรู้ในการทำงานเป็นทีมของครู เรียกว่า Professional Learning Community (PLC)

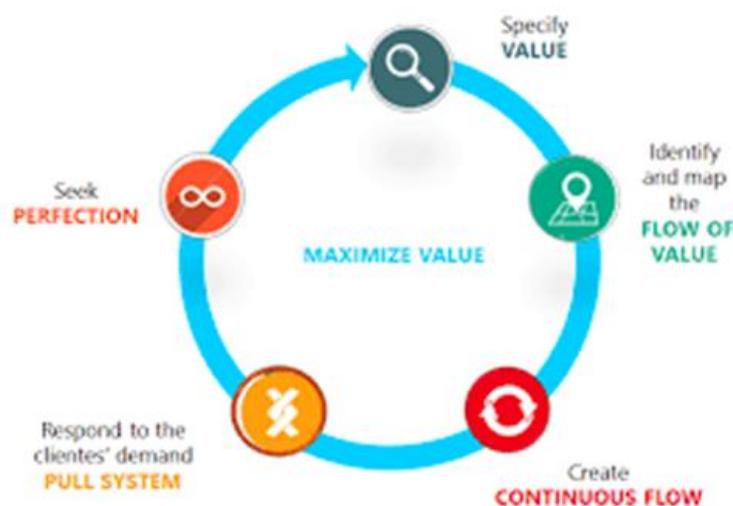
ครูควรปรับบทบาทและรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งการปรับรูปแบบและบทบาทของครูที่ต้องเป็นโค้ช ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเราสามารถทำได้จริงเพราะมีความเหมือนกับระบบการบริหารจัดการตามแนวคิดพอดีพอคคว (Lean Management System) เป็นอย่างมาก

ไมเคิล บอลเล ผู้แต่งหนังสือ กลยุทธ์ลีน (Lean Strategy) ได้กล่าวว่า ระบบการบริหารแบบพอดีพอคคว (Lean Management System) เป็น การปลูกฝังแนวคิดในการพัฒนาตนเองและองค์กร และสามารถนำแนวคิดนั้นมาต่อยอดเพื่อสร้างแนวปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้อื่นๆ ที่เกิดที่ในองค์กร และนำไปสู่หลักสำคัญ

4 ประการของรูปแบบพอดีพอควร (Lean) คือ 1. ทำอย่างไรที่ทำให้ลูกค้าพอใจได้มากที่สุด 2. ทำอย่างไรให้ทำงานได้ง่ายที่สุด 3. ทำอย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด 4. ทำอย่างไรที่ทำให้บุคลากรทุกคนในทุกฝ่ายงานเรียนรู้และพัฒนาร่วมได้เร็วขึ้น

หากเรานำข้อคิดทั้ง 4 ข้อดังกล่าวของการบริหารแบบพอดีพอควร มาจัดในรูปแบบของการพัฒนาด้านการศึกษาทำให้เกิดแนวคิดทางพอดีพอควร จะเกิดหลักการสำคัญ 4 ประการ ดังนี้ 1. สอนอย่างไรให้ตรงกับความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และประเทศชาติ และสามารถนำความรู้ที่พัฒนาต่อยอดได้ในอนาคต 2. สอนอย่างไรให้นักเรียนเข้าใจได้ง่ายที่สุด 3. สอนอย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุดในแต่ละช่วงเวลา 4. ทำอย่างไรจึงเกิดการพัฒนาร่วมกันทั้งฝ่ายบริหารกับครู บุคลากร และนักเรียน ตลอดจนชุมชนและท้องถิ่น

Jim Womack (1990) ได้นำเสนอแนวคิดของระบบพอดีพอควร (Lean) ในหนังสือ Machine that Change the World และให้หลักการในการนำไปใช้ 5 ประการ ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ระบุมูลค่า (Identify Value) ในการผลิตแบบพอดีพอควรมูลค่าของผลิตภัณฑ์ จะถูกกำหนดโดยลูกค้าผู้ใช้ปลายทาง ผลิตภัณฑ์จะต้องตอบสนองความต้องการของลูกค้าทั้งในเวลาและราคาเฉพาะ เพื่อดูมูลค่าผ่านความต้องการของลูกค้าต้องการ ขั้นตอนที่ 2 แผนภาพสายธารคุณค่า (Map the Value Stream Mapping: VSM) การระบุคุณค่าในการผลิตแบบพอดีพอควร หมายถึง การเข้าใจกิจกรรมทั้งหมดที่จำเป็นในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่เฉพาะเจาะจงเพื่อปรับกระบวนการทั้งหมดให้เหมาะสมจากมุมมองของลูกค้าผู้ใช้ปลายทาง หรือพฤติกรรมกลุ่มหมายถึงการเข้าใจสิ่งที่ผู้คนทำและทำไมพวกเขาถึงทำ โดยใช้แผนภาพสายธารคุณค่าช่วยในการวางแผน ขั้นตอนที่ 3 สร้างการไหล (Create Flow) ในการผลิตแบบพอดีพอควรหมายถึง ขั้นตอนสร้างการไหลการวางแผนงานให้มีการไหลที่ต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ ลักษณะที่ลดหรือขจัดความล่าช้าหรือการหยุดในงานที่ผู้อื่นกระทำ ขั้นตอนที่ 4 สร้างการดึง (Establish Pull) แนวคิดของการดึงในการผลิตแบบสลิ้นหมายถึง เราจะทำการผลิตต่อเมื่อมีความต้องการสินค้าเท่านั้น ขั้นตอนที่ 5 แสวงหาความสมบูรณ์แบบ (Seek Perfection) ในการผลิตแบบสลิ้นหมายถึง ขั้นตอนการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีการทำงานที่ดีมากยิ่งขึ้น ทำการปรับปรุงการใช้ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากสี่ขั้นตอนแรก นำมาปรับปรุง ระบุและกำจัดพฤติกรรมที่ไม่สร้างคุณค่าที่มีมาในภายหลังอาจทำจนไปจนได้ระบบที่ดีที่สุด

ภาพหลักการในการนำระบบพอดีพอควร (Lean) ไปใช้

(จาก <https://www.thinkleansixsigma.com/article/lean-thinking>)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำมาสร้างหลักการในการจัดศึกษาแบบพอดีพอควร (Lean Education) 5 ประการ ดังนี้

1. การสร้างคุณค่าทางการศึกษา (Value - Education)

ทางการศึกษานั้น การจัดการศึกษาตั้งแต่กระบวนการทำหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน จนถึง การวัดและประเมินผล ต้องมีการออกแบบให้ตรงกับความต้องการของผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ไม่ว่าจะเป็นนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และประเทศชาติ ถึงจะมีคุณค่าอย่างแท้จริง ดังนั้นการจัดทำหลักสูตร จำเป็น อย่างมากที่จะต้องดูความต้องการของตลาดท้องถิ่น ตลาดภูมิภาค เศรษฐกิจของประเทศ แนวคิดและนโยบาย ของผู้นำประเทศ นโยบายกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงอื่นๆ ตลอดจนปัญหาและแนวทางแก้ไข การเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ มีส่วนอย่างมากกับการพัฒนาครูและนักเรียนให้พร้อมสำหรับชุมชน สังคมและ ประเทศชาติต่อไป

2. การทำแผนปฏิบัติการของการสร้างคุณค่าทางการศึกษา (Value Stream Mapping - Education)

ในการจัดการศึกษากระบวนการและผลลัพธ์ของการศึกษาจำเป็นต้องทราบว่าจะขั้นตอนไหนที่ทำให้เกิด คุณค่าแก่ผู้รับบริการและควรพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ขั้นตอนไหนที่ไม่เกิดคุณค่า และควรกำจัด

3. การบริหารความต่อเนื่อง เชื่อมโยงทางคุณค่าทางการศึกษา (Flow Value - Education)

ทางการศึกษา กระบวนการทำงานในโรงเรียนต้องต่อเนื่อง และสนับสนุนกันและกันเพื่อเป้าหมายและ ผลลัพธ์เดียวกัน ทุกฝ่ายงานทราบและมุ่งผลสัมฤทธิ์ในทิศทางเดียวกัน หากมีการเปลี่ยนแปลงจะเปลี่ยนแปลง ได้ง่ายทั้งระบบและทำได้อย่างรวดเร็ว

4. การดึงจุดร่วมทางการจัดการคุณภาพการศึกษา (Pull Value - Education)

ทางการศึกษา โรงเรียน และครูผู้สอน ควรจะมีวางแผนในการจัดการเรียนการสอนตาม ความ จำเป็นของบริบททางการศึกษา สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติต่อไป

5. การปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่องให้เกิดความสมบูรณ์แบบทางการศึกษา (Perfection Education)

การปรับปรุงและพัฒนาทุกด้านในระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งจำเป็นมาก หากไม่เช่นนั้นแล้ว ก็จะเป็น การสะสมปัญหา หรือเป็นการสะสมความล่าช้าหรือการก้าวไม่ทันโลก อันมีผลจะทำให้กระบวนการบริหาร มีปัญหาและผลผลิตดังกล่าว ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดได้

การปรับปรุงระบบการศึกษาและการพัฒนาทักษะมีส่วนสำคัญที่จะทำให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมาย ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี รวมทั้งจะช่วยเพิ่มศักยภาพ โอกาส และความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจภายใน ประเทศ และด้วยแนวโน้มการเป็นสังคมผู้สูงอายุและสัดส่วนของประชากรในวัยทำงานที่ลดลงเรื่อยๆ ทรัพยากรมนุษย์ ที่มีทักษะคือปัจจัยสำคัญของความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในอนาคต

ดังนั้น คุณภาพของระบบการศึกษา ตลอดจนสมรรถนะและทักษะของผู้สำเร็จการศึกษาจึงเป็นกุญแจ สำคัญที่จะตอบโจทยดังกล่าว แม้ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาและการพัฒนารวมทั้งการปฏิรูประบบการศึกษาที่ กำลังเกิดขึ้นในไทยจะมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองต่อปัญหาข้างต้น แต่ความท้าทายของไทยคือจะทำอย่างไรจึง จะสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในชั้นเรียนทั่วประเทศและเราจะเปลี่ยนแปลง วิธีการเรียนการสอนให้มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะและทักษะของผู้เรียนได้อย่างไร

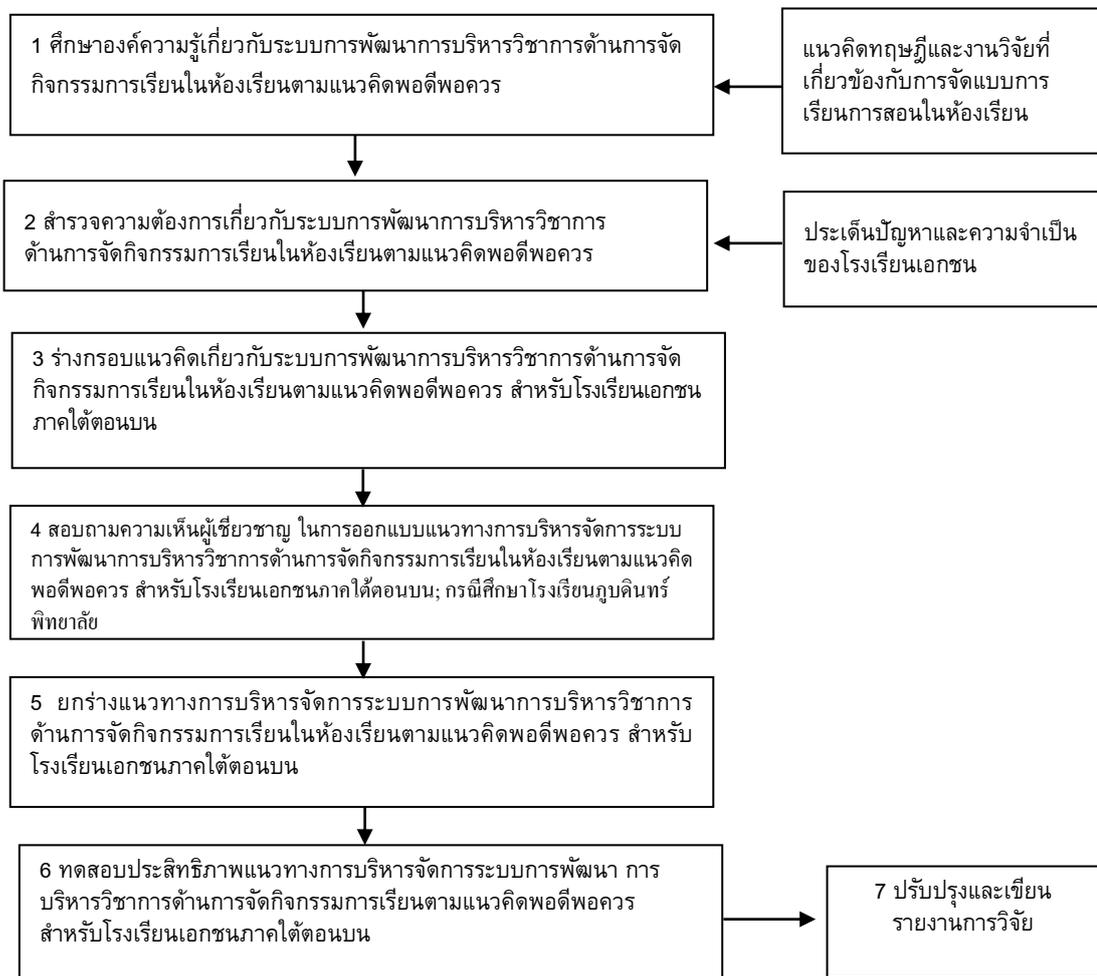
จากหลักในการนำระบบการบริหารการศึกษาแบบพอดีพอควร มาใช้พบว่า แนวคิดพอดีพอควร เป็นปรัชญาการดำเนินงานที่เปลี่ยนวัฒนธรรมการดำเนินงานทั้งของส่วนรวม และส่วนบุคคล โดยผ่านหลักการ สำคัญ 2 ข้อ คือ การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการเคารพบุคคลเพื่อเพิ่มคุณค่าที่ผู้มีส่วนได้เสียต้องการ และ ประสิทธิภาพในกระบวนการทำงาน การบริหารจัดการแบบพอดีพอควร (Lean Management) จึงเป็นทางออก ที่ดีที่สุดสำหรับการบริหารจัดการด้านการศึกษาในปัจจุบัน เพราะระบบการบริหารการศึกษาแบบพอดีพอควร

เป็นการบูรณาการระหว่างความสามารถของครูทุกสายชั้นและทุกกลุ่มสาระกับความตั้งใจ และความมุ่งมั่นของผู้บริหาร แม้ระบบการบริหารแบบพอดีพอควร จะมีเครื่องมือการทำงานหลายอย่าง แต่ความสำเร็จของการใช้ระบบการบริหารจัดการแบบพอดีพอควร คือบุคลากรที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ

จากสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนเอกชนโดยทั่วไป ผู้วิจัยเห็นว่า การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนในห้องเรียนของครูในชั้นเรียนในยุคที่การศึกษาและการพัฒนาของประเทศก้าวเข้าสู่ยุคการแข่งขันเทคโนโลยีเป็นสิ่งสำคัญ จึงได้ทำการศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนของครูในห้องเรียนตามแนวคิดพอดีพอควร ผู้วิจัยจึงเลือกกรณีศึกษาจากโรงเรียนกุบดินทร์พิทยาลัย ซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่พิเศษ ตั้งอยู่ในอำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร เปิดดำเนินการในปีการศึกษา 2553 เนื้อที่ประมาณ 28 ไร่ โดยเปิดทำการจัดการเรียนการสอนในระดับเตรียมปฐมวัย ปฐมวัยที่ 1-3 ประถมศึกษาปีที่ 1-6 มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีครูผู้สอน จำนวน 80 คน มีบุคลากร จำนวน 20 คน มีนักเรียน จำนวน 1,175 คน และในปีการศึกษา 2561 มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดีมาก และมีการเจริญเติบโตแบบก้าวกระโดดเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง ชุมชน และโรงเรียนอื่นๆ

สภาพปัญหาของโรงเรียนกุบดินทร์พิทยาลัย คล้ายกับปัญหาในโรงเรียนเอกชนทั่วไป คือ ต้องบรรจุครูใหม่แทนครูที่ลาออก เมื่อสอบบรรจุเป็นครูของรัฐได้ ทำให้กระบวนการที่ปฏิบัติในชั้นเรียนจะมีความแตกต่างกันไปตามสภาพประสบการณ์ของครูแต่ละคน การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อุ้ของครูในชั้นเรียนตามแนวคิดพอดีพอควร (Lean) จึงจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทั้งการปฏิบัติหน้าที่ของครูในชั้นเรียน และเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน ผู้ปกครอง ที่เสมือนเป็นลูกค้าโดยตรงของโรงเรียน

2. กรอบแนวคิดในการวิจัย

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนของครูโรงเรียนเอกชนในปัจจุบัน
- 2) เพื่อพัฒนารอบแนวคิดสำหรับระบบการพัฒนาการบริหารวิชาการ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพอดีพอควร
- 3) เพื่อพัฒนาระบบการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพอดีพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน
- 4) เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของระบบการพัฒนาการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพอดีพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน
- 5) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองหลังจากการพัฒนาตามระบบการพัฒนาการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพอดีพอควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน

4. ระเบียบวิธีวิจัย

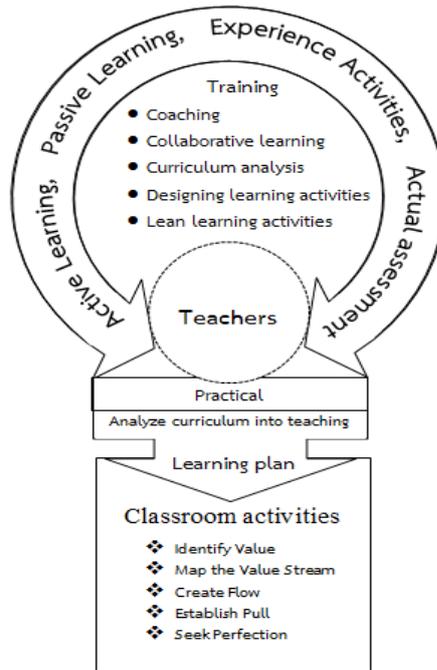
การวิจัยในครั้งนี้เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนของครูโรงเรียนเอกชน โดยใช้กรณีศึกษาโรงเรียนภูดินทร์พิทยาลัย อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามกระบวนการทำงานของแนวคิดพอดีพอควร (Lean) ดังนี้

1. การระบุเป้าหมายร่วมกันให้มีคุณค่าที่ชัดเจน (Identify Value)
2. การออกแบบ การวางแผน (Map the Value Stream Mapping)
3. การจัดการเรียนรู้ให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง (Create Flow)
4. การส่งเสริมแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ (Establish Pull)
5. มิติการประเมิน สร้างความสมบูรณ์แบบ (Seek Perfection)

4.1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มประชากรออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) ประชากรที่เป็นครูในโรงเรียน (โรงเรียนภูดินทร์พิทยาลัย) จำนวน 94 คน แยกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มที่ 1 ตัวแปรอิสระที่เป็นครูในโรงเรียน จำนวน 14 คน และกลุ่มที่ 2 ตัวแปรที่เป็นครูในโรงเรียนใช้ในการดำเนินการวิจัย จำนวน 80 คน (ประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่าง) (2) ประชากรที่เป็นผู้ปกครองของนักเรียน (โรงเรียนภูดินทร์พิทยาลัย) จำนวน 227 คน แยกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ตัวแปรอิสระที่เป็นผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียน จำนวน 10 คน กลุ่มที่ 2 เป็นตัวแปรที่เป็นผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียน ในการดำเนินการวิจัย จำนวน 217 คน (สุ่มกลุ่มตัวอย่างจากประชากร จำนวน 1,200 คน โดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน)

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นวัตกรรม หรือ บทเรียนในการใช้แนวคิดพอดีพอควร (Lean) เพื่อพัฒนาครู (Punaporn 3CDA Model) มี 5 หน่วย ดังนี้

- 1) บทบาทของครูในการเป็นโค้ช
- 2) บทบาทของครูในการเป็นผู้ร่วมปฏิบัติ
- 3) การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง
- 4) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้
- 5) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพอดีพอควร Lean

ภาพ Punaporn 3CDA Model

ทั้งนี้ ที่มากกว่านั้น ผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบท้ายหน่วย (ครู), แบบทดสอบจบบทเรียน (ครู), แบบสอบถามการวิจัย (ครู), และแบบประเมินความพึงพอใจ (ผู้ปกครอง) สำหรับการประเมิน ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการทำงานของแนวคิดพอดีพอควรในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนแบบพอดีพอควร (Lean Classroom) ดังนี้

LC1 สร้างเป้าหมายร่วมกันของการสอนแต่ละหน่วยการสอนให้ชัดเจน (Identify Value)

บูรณาการร่วม 5 ด้าน (หาปลายทางให้ชัดเจนแล้วนักเรียนจะได้อะไร)

1. หลักสูตรสถานศึกษา
2. หลักสูตรแกนกลาง
3. หลักสูตรท้องถิ่น
4. การเชื่อมโยงสาระสำหรับนักเรียนที่มีพื้นฐานไม่เท่ากัน Up Student (+2,-2)
5. บูรณาการข้ามสาระ

LC2 ออกแบบ วางแผนการสอนและกิจกรรมการสอนในแต่ละชั่วโมงให้ชัด (Map the Value Stream Mapping) (ทำอย่างไรให้สัมฤทธิ์ผล)

LC3 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบพอดีพอควรให้ดำเนินอย่างต่อเนื่อง (มีปัญหาให้ปรึกษาและแก้ไข)

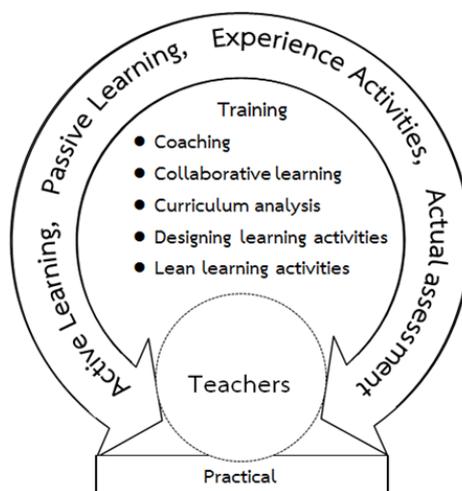
LC4 ส่งเสริมและสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนผ่านการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน (Establish Pull)

LC5 มีมิติประเมินผลที่สร้างความสมบูรณ์แบบ (Seek Perfection)

1. ผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานและตัวชี้วัด (ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐาน)
2. ทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนศตวรรษที่ 21 (3R 8C)
3. สมรรถนะของนักเรียน(5 สมรรถนะ)
4. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม

4.3 ขั้นตอนในการดำเนินงาน

- 1) ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาบทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน
- 2) สำรวจปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวกับการพัฒนาครูในโรงเรียนเอกชนให้มีความสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพอดีพอคควร
- 3) ร่างกรอบแนวคิดเกี่ยวกับระบบการพัฒนาการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพอดีพอคควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน
- 4) สอบถามความเห็นผู้เชี่ยวชาญในการออกแบบแนวทางการบริหารจัดการระบบการพัฒนาการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพอดีพอคควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน
- 5) ยกร่างแนวทางการบริหารจัดการระบบการพัฒนาการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพอดีพอคควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน

ภาพกระบวนการพัฒนาครูตามแนวทางของ ระบบการพัฒนาการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพอดีพอคควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน

- 6) ทดสอบประสิทธิภาพแนวทางการบริหารจัดการระบบการพัฒนาการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดพอดีพอคควร สำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน
- 7) ปรับปรุงและเขียนรายงานการวิจัย

4.4 วิธีเก็บข้อมูล

1. เก็บข้อมูลระดับการปฏิบัติงานในห้องเรียนของครูครั้งที่ 1 (ก่อนการพัฒนาครู)
2. เก็บข้อมูลความพึงพอใจของผู้ปกครองครั้งที่ 1 (ก่อนการพัฒนาครู)
3. ดำเนินการพัฒนาครูตามหน่วยการเรียนรู้
- 3.1 เก็บข้อมูลผลการทดสอบหลังการพัฒนาครูทุกหน่วยการพัฒนา
- 3.2 เก็บข้อมูลผลการทดสอบครูเมื่อพัฒนานครบทุกหน่วย
4. เก็บข้อมูลระดับการปฏิบัติงานในห้องเรียนของครูครั้งที่ 2 (หลังการพัฒนาครู)
5. เก็บข้อมูลความพึงพอใจของผู้ปกครองครั้งที่ 2 (หลังการพัฒนาครู)

5. ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำผลการสังเคราะห์ตามแนวคิดพหุติพอคควร (Lean) เพื่อพัฒนาครู ตามรูปแบบ “Punaporn 3CDA” มาสร้างนวัตกรรมเรื่องระบบการพัฒนาการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพหุติพอคควรสำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. นวัตกรรมเรื่องระบบการพัฒนาการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพหุติพอคควรสำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน
 2. แบบทดสอบท้ายบทเรียน
 - 2.1 บทบาทครูในการเป็นโค้ช (10 ข้อ)
 - 2.2 บทบาทครูเป็นผู้ร่วมปฏิบัติ (10 ข้อ)
 - 2.3 การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง (10 ข้อ)
 - 2.4 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ (10 ข้อ)
 - 2.5 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพหุติพอคควร (Lean) (10ข้อ)
 3. แบบทดสอบหลังจบการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน (หลังผ่านการพัฒนา 20 ข้อ)
 4. แบบสอบถามการวิจัย เรื่องระดับการปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนของครู
 5. แบบสอบถามระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนของครู
- ผู้วิจัยได้สร้างกระบวนการในการสร้างความเชื่อมั่น โดยการหาค่าดังนี้
1. หาคความเที่ยงตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน
 2. หาคค่าความยากง่ายของแบบทดสอบ โดยกลุ่มตัวแปรอิสระ จำนวน 14 ท่าน
 3. หาคความเชื่อมั่น โดยกลุ่มตัวแปรอิสระ จำนวน 14 ท่าน
 4. หาประสิทธิภาพของนวัตกรรม

6. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสร้างเชื่อมั่น: ค่าความเที่ยงตรง โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

6.1.1 นวัตกรรมระบบการพัฒนาการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพหุติพอคควรสำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน มีความเที่ยงตรง 0.84

6.1.2 ความเที่ยงตรงของแบบทดสอบท้ายบทเรียน

แบบทดสอบท้ายหน่วยที่ 1 บทบาทของครูในการเป็นโค้ช ความเที่ยงตรง 0.88

แบบทดสอบท้ายหน่วยที่ 2 บทบาทของครูเป็นผู้ร่วมปฏิบัติ ค่าความเที่ยงตรง 0.82

แบบทดสอบท้ายหน่วยที่ 3 การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง ค่าความเที่ยงตรง 0.80

แบบทดสอบท้ายหน่วยที่ 4 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ค่าความเที่ยงตรง 0.80

แบบทดสอบท้ายหน่วยที่ 5 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพหุติพอคควร ค่าความเที่ยงตรง 0.82

6.1.3 แบบทดสอบการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนของครู หลังจากครูได้รับการพัฒนาครบทั้ง 5 หน่วย ค่าความเที่ยงตรง 0.82

6.1.4 แบบประเมินระดับการปฏิบัติการจัดกิจกรรมเรียนรู้ในห้องเรียนของครู ความเที่ยงตรง 0.82

6.1.5 แบบสอบถามระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อจัดกิจกรรมเรียนรู้ในห้องเรียนของครูความเที่ยงตรง 0.84

6.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสร้างความเชื่อมั่น: ค่าความยากง่าย จากกลุ่มตัวแปรอิสระที่เป็นครูในโรงเรียน จำนวน 14 คน

6.2.1 ความยากง่ายของแบบทดสอบท้ายบทเรียน

แบบทดสอบท้ายหน่วยที่ 1 บทบาทของครูในการเป็นโค้ช ค่าความยากง่าย 0.68

แบบทดสอบท้ายหน่วยที่ 2 บทบาทของครูเป็นผู้ร่วมปฏิบัติ ค่าความยากง่าย 0.64

แบบทดสอบท้ายหน่วยที่ 3 การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง ค่าความยากง่าย 0.66

แบบทดสอบท้ายหน่วยที่ 4 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ค่าความยากง่าย 0.64

แบบทดสอบท้ายหน่วยที่ 5 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพหุติพอควร ค่าความยากง่าย 0.68

6.2.2 แบบทดสอบการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน หลังจากครูได้รับการพัฒนาครบทั้ง 5 หน่วย ค่าความยากง่าย 0.68

6.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสร้างความเชื่อมั่น: ค่าความเชื่อมั่น

6.3.1 จากกลุ่มตัวแปรอิสระที่เป็นครูในโรงเรียน จำนวน 14 คน ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน

1. ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบท้ายบทเรียน

แบบทดสอบท้ายหน่วยที่ 1 บทบาทของครูในการเป็นโค้ช ค่าความเชื่อมั่น 0.93

แบบทดสอบท้ายหน่วยที่ 2 บทบาทของครูเป็นผู้ร่วมปฏิบัติ ค่าความเชื่อมั่น 0.93

แบบทดสอบท้ายหน่วยที่ 3 การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง ค่าความเชื่อมั่น 0.94

แบบทดสอบท้ายหน่วยที่ 4 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ค่าความเชื่อมั่น 0.93

แบบทดสอบท้ายหน่วยที่ 5 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพหุติพอควร ค่าความเชื่อมั่น 0.93

2. แบบทดสอบการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน หลังจากครูได้รับการพัฒนาครบทั้ง 5 หน่วย ความเชื่อมั่น 0.96

6.3.2 จากกลุ่มตัวแปรอิสระที่เป็นครูในโรงเรียน จำนวน 14 คน ใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

แบบประเมินระดับการปฏิบัติการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนของครูโรงเรียนเอกชน ความเชื่อมั่น 0.92

6.3.3 จากกลุ่มตัวแปรอิสระที่เป็นผู้ปกครอง จำนวน 10 คนใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

แบบสอบถามระดับความพึงพอใจของผู้ปกครอง ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนของครูโรงเรียนเอกชน ค่าความเชื่อมั่น 0.95

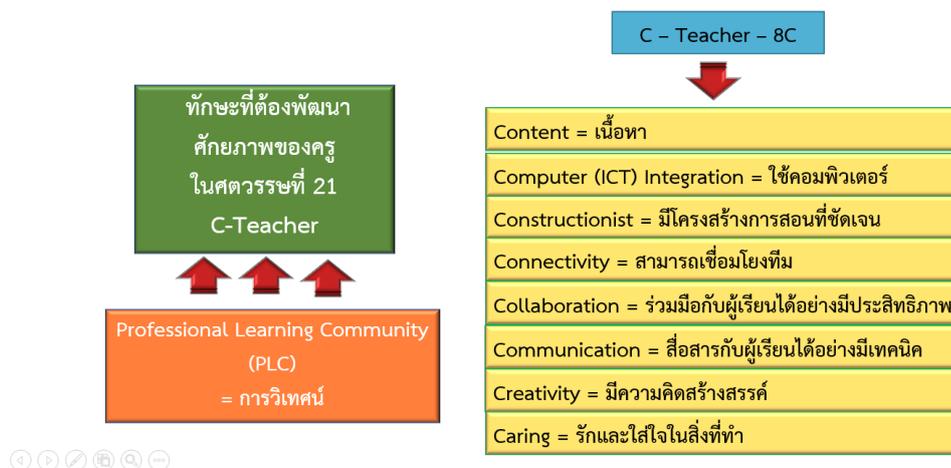
6.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสร้างความเชื่อมั่น: การหาค่าประสิทธิภาพของนวัตกรรม เรื่องระบบการพัฒนาการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพหุติพอควรสำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน

ประสิทธิภาพของนวัตกรรมแนวการพัฒนากระบวนการพัฒนาการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพหุติพอควรสำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน เป็นการพัฒนาคือที่มีการพัฒนา ด้านเจตคติและการปฏิบัติมีประสิทธิภาพ $E_1/E_2 = 81.88/ 81.31$

จากผลวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการวิจัย ตามแนวทางการพัฒนาระบบการพัฒนาการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพหุศตวรรษสำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน สามารถอธิบายได้ดังนี้

ด้านพัฒนาครูในโรงเรียน

ครูที่ได้รับการพัฒนาตามเอกสารระบบการพัฒนาการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพหุศตวรรษสำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบนแล้ว มีระดับการปฏิบัติการจัดกิจกรรมเรียนรู้ในห้องเรียนของครูโรงเรียนเอกชนตามแนวคิดพหุศตวรรษสำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน ตามแนวคิดพหุศตวรรษ ในระดับดีมากที่สุด ($\mu = 4.58$, $\sigma = 0.54$) สูงกว่าระดับการปฏิบัติการก่อนครูได้รับการพัฒนาซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.12$, $\sigma = 0.60$)

ภาพสิ่งที่ปรากฏในตัวครู

ด้านความพึงพอใจของผู้ครองนักเรียน

ผู้ปกครองมีความพึงพอใจ ระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.78$, S.D = 0.50) สูงกว่า ระดับความพึงพอใจของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนของครูก่อนที่ครูจะได้รับการพัฒนาจัดกิจกรรมเรียนรู้ในห้องเรียนของครูโรงเรียนเอกชนตามแนวคิดพหุศตวรรษ ผู้ปกครองมีความพึงพอใจ ระดับมาก ($\bar{x} = 3.58$, S.D = 0.50)

สิ่งที่ปรากฏในตัวนักเรียน Lean : ทักษะที่จะต้องเกิดในนักเรียนศตวรรษที่ 21

1. 3R

- 1.1) Reading (อ่านออก)
- 1.2) (W) Riting (เขียนได้)
- 1.3) (A) Rithmetics (คิดเลขเป็น)

2. 8C

- 2.1) Critical Thinking & Problem Solving (ทักษะการคิดอย่างวิเคราะห์ สังเคราะห์ได้)
- 2.2) Creativity & Innovation (ทักษะการคิดสร้างสรรค์)
- 2.3) Cross-cultural Understanding (ทักษะรูปแบบความเข้าใจในต่างวัฒนธรรม)
- 2.4) Collaboration, Teamwork & Leadership (ทักษะการทำงานเป็นทีม มีภาวะผู้นำ)
- 2.5) Communication, Information & Media Literacy (ทักษะสื่อสาร)
- 2.6) Computing & ICT Literacy (ทักษะด้านเทคโนโลยี)

2.7) Career & Learning skills (ทักษะด้านอาชีพ)

2.8) Change (ทักษะก้าวทันการเปลี่ยนแปลง)

3. สมรรถนะของนักเรียน (สมรรถนะ)

3.1 ความสามารถในการสื่อสาร

3.2 ความสามารถในการคิด

3.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา

3.4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

3.5 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ในการพัฒนาครูในโรงเรียนเอกชน สิ่งที่ควรดำเนินการ คือการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาที่ทำให้ครูสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากกระบวนการพัฒนาไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ได้จริง

7.1.2 โรงเรียนเอกชนส่วนหนึ่ง จะพบปัญหา ครูเคลื่อนเข้าออกบ่อย เกิดภาวะขาดครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ ทำให้โรงเรียนต้องพัฒนาครูใหม่อยู่ตลอดเวลา การพัฒนาระบบพัฒนาครูที่สามารถทำให้กลุ่มครูช่วยกันเป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนาครูใหม่ให้สามารถจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนตามรูปแบบที่โรงเรียนใช้ปฏิบัติเป็นวัฒนธรรมของโรงเรียน จึงเป็นปัจจัยที่แก้ปัญหาคาดครูที่มีประสบการณ์ได้

7.1.3 การดำเนินการพัฒนาระบบการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพหุศัพทควรสำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน เป็นการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมของการจัดการเรียน สิ่งที่ต้องการบริหารจัดการต้องส่งเสริมวัฒนธรรมนี้ คือการอำนวยความสะดวก และลดอุปสรรคให้กับครูผู้สอน ในการออกแบบ และสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทันสมัย อย่างเข้าใจในตัวนักเรียน

7.2 ข้อเสนอแนะในวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 การวิจัย เรื่องระบบการบริหารวิชาการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามแนวคิดพหุศัพทควรสำหรับโรงเรียนเอกชนภาคใต้ตอนบน เป็นการดำเนินวิจัยในกลุ่มตัวแปรที่ผู้วิจัยสามารถควบคุมสภาพแวดล้อม และยืดหยุ่นระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยได้เนื่องจากเป็นกรณีศึกษาเมื่อเป็นการวิจัยในสถานการณ์ของตัวแปรทั่วไป ประสิทธิภาพของการใช้เครื่องมืออาจมีการเปลี่ยนแปลง

7.2.2 การวิจัยในครั้ง ดำเนินการในขอบเขตของโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาภาคบังคับ การปฏิบัติงานของครูในห้องเรียนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนได้ตามวัยของนักเรียน การปฏิบัติตนของครูผู้สอนยังมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตนของนักเรียน การวิจัยครั้งต่อไปที่วิจัยห้องเรียนที่มีนักเรียนเกินกว่าระดับการศึกษาภาคบังคับ ผู้วิจัยควรคำนึงถึงบริบทของการจัดการศึกษาของแต่ละกลุ่มตัวแปร

บรรณานุกรม

- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2558). **การสังเคราะห์งานวิจัยว่าด้วยปัญหาและข้อเสนอแนะในกระบวนการจัดการศึกษาไทย: ประเด็นปัญหาคุณภาพการศึกษา (2535-2558)**. สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัย (สกว.).
- Balle, M., Jones, D., Chaize, J., & Fiume, O. (2017). **The Lean Strategy: Using lean to create competitive advantage, unleash innovation, and deliver sustainable growth**. New York: McGraw-Hill Education.
- Womack, J. P., & Jones, D. T. (1990). **The Machine That Changed the World**. New York: Simon and Schuster.

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดกับพฤติกรรมความถี่
ในการเลือกซื้อเครื่องสำอางของผู้บริโภคในจังหวัดบึงกาฬ
Relationship between Perception of Marketing Communication and
Frequency in Purchasing Behavior of Cosmetics: Consumers in BuengKan

ธารินี กิตติกาญจนโสภณ

Tarinee Kittikanjanasophon

อาริยา ภูวศิรีวิวัฒน์

Ariya Phuwakerewiwat

ศุภชัย ประเสริฐ

Supachai Prasiri

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkokthonburi University

Email: Tarinee2004@outlook.co.th

วันที่รับบทความ (Received) : 25 กรกฎาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 25 ธันวาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 25 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดกับพฤติกรรมความถี่ในการซื้อเครื่องสำอางของผู้บริโภคใน จังหวัดบึงกาฬ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้การสื่อสารทางการตลาด โดยศึกษาพฤติกรรมความถี่ในการซื้อเครื่องสำอางและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดกับพฤติกรรมความถี่ในการซื้อเครื่องสำอางของผู้บริโภค จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 597 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ความถี่ อัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ ไคสแควร์ (Chi-Square)

ผลการศึกษา พบว่า (1) ผู้บริโภคมี การรับรู้การสื่อสารทางการตลาดโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (2) พฤติกรรมความถี่ในการซื้อเครื่องสำอางที่ซื้อมากที่สุดคือยาสีฟัน รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดใบหน้า/ โฟมล้างหน้า ครีมบำรุงผิวหน้า (3) การทดสอบสมมติฐานการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความถี่ในการซื้อเครื่องสำอางของกลุ่มผู้บริโภคในจังหวัดบึงกาฬ อยู่ในระดับต่ำ

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์, การสื่อสารทางการตลาด, เครื่องสำอาง

Abstract

Relationship between perception of marketing communication and cosmetic purchase frequency behavior of consumers in Bueng Karn Province. The objective of research was the perception of marketing communication as the behavior of frequency of cosmetic purchase was studied and the relationship between perception of marketing communication and cosmetic purchase frequency behavior of consumers from a sample of 597 people, the data collection tools were questionnaires and interview forms. Analyzed the data with frequency statistics, percentage, mean, Standard Deviation and testing the hypothesis with the Chi-Square.

The result found that (1) The consumers have acknowledgement of marketing communications in overall were at moderate levels. (2) The most buying cosmetics frequency was toothpaste, secondary were facial foam and facial cream. (3) Hypothesis testing of marketing communication acknowledgement related buying cosmetics frequency of the consumer behavior in BuengKarn were at low levels.

Keywords: Relationship, Marketing Communication, Cosmetics

1. บทนำ

การสื่อสารการตลาดเป็นกลยุทธ์การส่งเสริมธุรกิจ ให้ลูกค้าได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและมีส่วนช่วยให้เพิ่มยอดขายหรือความถี่ในการบริโภคสินค้า โดยเฉพาะเพื่อความงามหรือเพื่อสร้างความมั่นใจในบุคลิกภาพ ซึ่งในปัจจุบันเครื่องสำอางนับว่ามีความสำคัญและจำเป็นสำหรับบุคคลในทุกเพศ ทุกวัย ไม่ว่าจะเป็นวัยแรกเกิด หนุ่มสาว หรือวัยชรา จึงทำให้บริษัทผู้ผลิต และ/หรือผู้นำเข้าเครื่องสำอางมีการแข่งขันด้านการตลาดอย่างมาก เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ของตนเข้าถึงผู้บริโภคมากที่สุด (ชูชัย สมितिไกร, 2559) ตามพระราชบัญญัติเครื่องสำอางพ.ศ. 2535 กำหนดให้ เครื่องสำอาง หมายถึง วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้ ทา ถู นวด โรย หยอด ฟน ใส่ อบ หรือกระทำด้วยวิธีอื่นใด ต่อส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกาย เพื่อความสะอาด ความสวยงาม หรือส่งเสริมให้เกิดความสวยงาม รวมถึงเครื่องประทีนผิวต่าง ๆ ปัจจุบันผู้บริโภคนิยมใช้เครื่องสำอางกันอย่างแพร่หลาย ทำให้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางออกวางขายจำหน่ายและแข่งขันกันมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งมีทั้งผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานและไม่ได้รับการรับรอง

เครื่องสำอางจึงเป็นสินค้าที่มีความสำคัญประเภทหนึ่ง ที่อยู่ในความต้องการของผู้บริโภค โดยเฉพาะกลุ่มสุภาพสตรี จึงเกิดการแข่งขันที่รุนแรงหลายบริษัทให้ความสนใจที่จะลงทุนในธุรกิจนี้ แต่เนื่องจากปัจจุบันมีเครื่องสำอางหลากหลายยี่ห้อ ผู้บริโภคจะต้องตัดสินใจเลือกซื้อตามกลยุทธ์ด้านการตลาดใหม่ๆ ที่ดึงดูดความสนใจลูกค้าการขยายตัวเครื่องสำอางที่ผ่านมาค่อนข้างสูงมาก (ดาราทวี ปะपाल, 2562) โดยเฉพาะบริษัทเวชสำอางได้พยายามตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มต่างๆ ดังนั้น สิ่งที่ควรคำนึงถึงสำหรับผู้บริโภคคือการเลือกซื้อสินค้าตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย รูปแบบการดำเนินธุรกิจอย่างมืออาชีพ จึงให้ความสำคัญในด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด สิ่งเหล่านี้ถือเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญและผู้บริโภคจะเลือกตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางจึงอยู่ที่เครื่องมือทางการตลาดดังกล่าว

การส่งเสริมการตลาด จึงเป็นช่องทางสำคัญที่ทำให้ลูกค้ามาซื้อสินค้าและรักษาไว้ไม่ให้เปลี่ยนแปลง ปัจจัยส่งเสริมการตลาดที่สำคัญจะเป็นสื่อของการสื่อสารการตลาด ซึ่งได้แก่ ส่วนประสมการส่งเสริม

การตลาด (promotion mix) ประกอบด้วย (1) การโฆษณา เพื่อให้ข่าวสารผู้บริโภคเกิดความเข้าใจ โดยมีวัตถุประสงค์ในการซื้อและให้บริการสินค้า (2) การส่งเสริมการขาย เพื่อจัดทำรูปแบบของสินค้าให้น่าสนใจ เป็นการกระตุ้นลูกค้าให้เกิดความต้องการและสนใจเลือกซื้อสินค้า (3) การประชาสัมพันธ์ เพื่อเสนอข่าวเกี่ยวกับสินค้า (4) การขายโดยพนักงานขาย เป็นรูปแบบการขายแบบตัวต่อตัว และ (5) การรับรู้การตลาดทางตรง/การส่งเสริมการตลาดโดยตรงกับลูกค้า (อดุลย์ จาตุรงค์กุล, 2556) การสื่อสารทางการตลาด มีความสำคัญต่อการตลาดที่จะช่วยเพิ่มส่วนแบ่งตลาดและผลกำไร สร้างความแตกต่างและความโดดเด่นให้กับสินค้าของตน

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดของผู้ใช้เครื่องสำอางในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อนำข้อมูลไปประกอบในการดำเนินธุรกิจและกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารทางการตลาดของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอางของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดกับพฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอางของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ

3. การทบทวนวรรณกรรม

เครื่องสำอาง หมายถึง วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้ ทา ถู นวด โขย หยอด ฟน ใส อบ หรือกระทำด้วยวิธีอื่นใด ต่อส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกาย เพื่อความสะอาด ความสวยงาม หรือส่งเสริมให้เกิดความสวยงาม รวมถึงเครื่องประทีนผิวต่าง ๆ ปัจจุบันผู้บริโภคนิยมใช้เครื่องสำอางกันอย่างแพร่หลาย ทำให้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางออกวางขายจำหน่ายและแข่งขันกันมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งมีทั้งผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานและไม่ได้รับการรับรอง (ฉัตรพร เสนอใจ, 2558)

เครื่องสำอางจึงเป็นสินค้าที่มีความสำคัญประเภทหนึ่ง ที่อยู่ในความต้องการของผู้บริโภค โดยเฉพาะกลุ่มสุภาพสตรี จึงเกิดการแข่งขันที่รุนแรงหลายบริษัทให้ความสนใจที่จะลงทุนในธุรกิจนี้ แต่เนื่องจากปัจจุบันมีเครื่องสำอางหลากหลายยี่ห้อ ผู้บริโภคจะต้องตัดสินใจเลือกซื้อตามกลยุทธ์ด้านการตลาดใหม่ๆ ที่ดึงดูดความสนใจลูกค้าการขยายตัวเครื่องสำอางที่ผ่านมาค่อนข้างสูงมาก (ดารา ทีปะปาล, 2562) โดยเฉพาะบริษัทเวชสำอางได้พยายามตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มต่างๆ ดังนั้นสิ่งที่ควรคำนึงถึงสำหรับผู้บริโภค คือ การเลือกซื้อสินค้าตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย รูปแบบการดำเนินธุรกิจอย่างมีอาชีพ จึงให้ความสำคัญในด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด (ฉัตรพร เสนอใจ, 2558) สิ่งเหล่านี้ถือเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญและผู้บริโภคจะเลือกตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางจึงอยู่ที่เครื่องมือทางการตลาด

การส่งเสริมการตลาดในปัจจุบันเป็นช่องทางสำคัญที่ทำให้ลูกค้ามาซื้อสินค้า และรักษาไว้ไม่ให้เปลี่ยนแปลง ปัจจัยส่งเสริมการตลาดที่สำคัญจะเป็นสื่อของการสื่อสารการตลาด ได้แก่ ส่วนประสมการส่งเสริมการตลาด (promotion mix) ประกอบด้วย (1) การโฆษณา เพื่อให้ข่าวสารผู้บริโภคเกิดความเข้าใจ โดยมีวัตถุประสงค์ในการซื้อและให้บริการสินค้า (2) การส่งเสริมการขาย เพื่อจัดทำรูปแบบของสินค้าให้น่าสนใจ เป็นการกระตุ้นลูกค้าให้เกิดความต้องการและสนใจเลือกซื้อสินค้า (3) การประชาสัมพันธ์ เพื่อเสนอข่าวเกี่ยวกับสินค้า (4) การขายโดยพนักงานขาย เป็นรูปแบบการขายแบบตัวต่อตัว และ (5) การ

รับรู้การตลาดทางตรง/การส่งเสริมการตลาดโดยตรงกับลูกค้า (อดุลย์ จาตุรงค์กุล, 2556) การสื่อสารทางการตลาด มีความสำคัญต่อการตลาดที่จะช่วยเพิ่มส่วนแบ่งตลาดและผลกำไร สร้างความแตกต่างและความโดดเด่นให้กับสินค้าของตน

4. ระเบียบวิธีการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดกับพฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอางของลูกค้าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ โดยจำแนกเครื่องสำอางออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

- 1) เครื่องสำอางควบคุมพิเศษ
- 2) เครื่องสำอางควบคุม
- 3) เครื่องสำอางทั่วไป

2. ด้านประชากร คือ กลุ่มลูกค้าที่ซื้อเครื่องสำอางเพื่อนำไปใช้เองในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ (สุ่มตัวอย่างอย่างง่ายด้วยจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 597 คน)

3. ด้านระยะเวลา การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในช่วงระหว่างเดือน เมษายน – กรกฎาคม พ.ศ. 2563 โดยวิธีการเก็บข้อมูลด้วยตนเองและความช่วยเหลือจากญาติฯ ในจังหวัด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษานี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบปลายปิด (Closed-ended Question) คำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) คำถามแบบเลือกตอบและคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดเป็นการเรียงลำดับคะแนนในการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอางของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอางของกลุ่มผู้บริโภค โดยข้อคำถามมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายปิด (Closed-ended Question) ให้เลือกตอบ (Multiple Response Choice) ดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอางประเภทต่างๆ ของกลุ่มผู้บริโภคที่นำไปใช้เอง มีข้อคำถามย่อยรวมทั้งสิ้น 12 ข้อ ซึ่งสามารถตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ โดยแบ่งเป็น 12 ข้อย่อยดังต่อไปนี้

เครื่องสำอางควบคุมพิเศษ แบ่งเป็นข้อย่อยให้เลือกตอบ ข้อ 1 – 4 เครื่องสำอางควบคุม แบ่งเป็นข้อย่อยให้เลือกตอบ ข้อ 5 – 8

เครื่องสำอางทั่วไป แบ่งเป็นข้อย่อยให้เลือกตอบ ข้อ 9 – 12

ข้อที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสาเหตุในการซื้อเครื่องสำอาง มีข้อคำถามย่อยรวมทั้งสิ้น 5 ข้อซึ่งตอบได้เพียงคำตอบเดียว

ข้อที่ 3 คำถามเกี่ยวกับผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอาง มีข้อคำถามย่อยรวมทั้งสิ้น 5 ข้อซึ่งตอบได้เพียงคำตอบเดียว

ข้อที่ 4 คำถามเกี่ยวกับความถี่ในการซื้อเครื่องสำอาง มีข้อคำถามย่อยรวมทั้งสิ้น 5 ข้อซึ่งตอบได้เพียงคำตอบเดียว

โดยข้อความถามในข้อนี้ผู้วิจัยเลือกนำมาใช้ในการทดสอบสมมติฐานในการวิจัยเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดกับพฤติกรรมความถี่ในการซื้อเครื่องสำอางของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง บึงกาฬ

ข้อที่ 5 คำถามเกี่ยวกับสถานที่ในการซื้อเครื่องสำอาง มีข้อความถามย่อยรวมทั้งสิ้น 5 ข้อซึ่งตอบได้เพียงคำตอบเดียว

ข้อที่ 6 คำถามเกี่ยวกับวิธีการในการซื้อเครื่องสำอาง มีข้อความถามย่อยรวมทั้งสิ้น 5 ข้อซึ่งตอบได้เพียงคำตอบเดียว

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions)ซึ่งให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดกับพฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอาง

5. ผลการวิจัย

(1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามจากการศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 597 คน พบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 26-30 ปี ระดับการศึกษาในปริญญาตรี อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน และรายได้ต่อเดือน 15,000 - 20,000 บาท

(2) การรับรู้การสื่อสารทางการตลาดจากการศึกษาการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดของกลุ่มผู้บริโภคในเขตอำเภอเมืองจังหวัดบึงกาฬ ใน 5 ด้าน คือ ด้านการรับรู้การโฆษณา ด้านการรับรู้การประชาสัมพันธ์ ด้านการรับรู้การขายโดยพนักงานขาย ด้านการรับรู้การส่งเสริมการขาย ด้านการรับรู้การตลาดทางตรง จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 597 คน พบว่า ด้านการรับรู้การโฆษณาสื่อทางโทรทัศน์ อยู่ในระดับมาก ด้านการรับรู้การประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ที่ดีต่อตัวผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการรับรู้การขายโดยพนักงานขายสร้างความสัมพันธ์และความเป็นกันเองในการนำเสนอขายอยู่ในระดับการรับรู้ปานกลาง ด้านการรับรู้การส่งเสริมการขาย ลดแลก การแจกของแถม อยู่ในระดับการรับรู้ปานกลาง ส่วนด้านการรับรู้การตลาดทางตรงขายผ่านทางอินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับมาก

(3) พฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอางจากการศึกษาพฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอางของกลุ่มผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ พบว่า ชนิดของสินค้าที่ผู้บริโภคนิยมเลือกซื้อมากที่สุด คือ ยาสีฟัน รองลงมาเป็นผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดใบหน้า หรือ โฟมล้างหน้า ครีมบำรุงผิวหน้าและซื้อเครื่องสำอางระงับกลิ่นกาย ด้านสาเหตุในการซื้อของกลุ่มผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง โดยส่วนใหญ่ คือ ต้องการดูแลสุขภาพผิว ด้านผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อของกลุ่มผู้บริโภคส่วนใหญ่คือตัดสินใจด้วยตนเอง และรองลงมาได้แก่ใช้ตามคำแนะนำเพื่อน ด้านระยะเวลาในการซื้อของกลุ่มผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง ส่วนใหญ่คือ 1 ครั้งต่อเดือน ด้านสถานที่ซื้อของกลุ่มผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง ส่วนใหญ่ คือ ห้างสรรพสินค้า รองลงมาคือซื้อจากร้านค้าในตลาด ด้านวิธีการซื้อของกลุ่มผู้บริโภคในเขตอำเภอเมืองจังหวัดบึงกาฬ ส่วนใหญ่ เลือกซื้อด้วยตนเอง และสั่งซื้อผ่านตัวแทนจำหน่ายบ้าง

6. อภิปรายผล

(1) การรับรู้การสื่อสารทางการตลาดจากการศึกษาการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดของกลุ่มผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ ใน 5 ด้าน คือ ด้านการรับรู้การโฆษณา ด้านการรับรู้การประชาสัมพันธ์ ด้านการรับรู้การขายโดยพนักงานขาย ด้านการรับรู้การส่งเสริมการขาย ด้านการรับรู้การตลาดทางตรง พบว่า ด้านการรับรู้การโฆษณาสื่อทางโทรทัศน์ อยู่ในระดับมาก ด้านการรับรู้การประชาสัมพันธ์

ที่ติดต่อกับผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับ ปานกลาง สอดคล้องกับปีพมา เตชะเกษม (2557) ด้านการรับรู้การขยายโดยพนักงานขายสร้างความสัมพันธ์และความเป็นกันเองในการนำเสนอขายอยู่ในระดับการรับรู้ปานกลาง ด้านการรับรู้การส่งเสริมการขาย ลดแลก การแจกของแถม อยู่ในระดับการรับรู้ปานกลาง ส่วนด้านการรับรู้การตลาดทางตรงขายผ่านทางอินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ฉัตรพร เสนอใจ (2558)

(2) พฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอางจากการศึกษาพฤติกรรมความถี่ในการซื้อเครื่องสำอางของกลุ่มผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ พบว่า ชนิดของสินค้าที่ผู้บริโภคมักนิยมเลือกซื้อมากที่สุด คือ ยาสีฟัน รองลงมาเป็นผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดใบหน้า หรือ โฟมล้างหน้า ครีมบำรุงผิวหน้าและซื้อเครื่องสำอางระงับกลิ่นกาย ด้านสาเหตุในการซื้อของกลุ่มผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง โดยส่วนใหญ่คือต้องการดูแลสุขภาพผิว ด้านผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อของกลุ่มผู้บริโภคส่วนใหญ่คือตัดสินใจด้วยตนเอง และ รองลงมาได้แก่ ใช้ตามคำแนะนำเพื่อน ด้านระยะเวลาในการซื้อของกลุ่มผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง ส่วนใหญ่คือ 1 ครั้งต่อเดือน ด้านสถานที่ซื้อของกลุ่มผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง ส่วนใหญ่ คือ ห้างสรรพสินค้า รองลงมาคือซื้อจากร้านค้าในตลาด ด้านวิธีการซื้อของกลุ่มผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง ส่วนใหญ่ เลือกซื้อด้วยตนเอง

(3) ผลการทดสอบสมมติฐานการรับรู้การสื่อสารทางการตลาดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความถี่ในการซื้อเครื่องสำอางของกลุ่มผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ โดยการทดสอบสมมติฐานในแต่ละด้านพบว่า ด้านการรับรู้การโฆษณามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความถี่ในการซื้อเครื่องสำอางจากการทดสอบค่า Kendall's tau-b มีค่าเท่ากับ .002 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ .05 แสดงว่า ระดับการรับรู้การโฆษณาที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความถี่ในการซื้อในระดับต่ำ และมีความสัมพันธ์ทางลบ แม้ว่ากลุ่มผู้บริโภค จะมีการรับรู้การโฆษณาสูงหรือเพิ่มขึ้น ก็จะไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมความถี่ในการซื้อเครื่องสำอางเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับปีพมา เตชะเกษม.(2557). ด้านการรับรู้การประชาสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความถี่ในการซื้อเครื่องสำอางจากการทดสอบค่า Kendall's tau-b มีค่าเท่ากับ .001 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ .05 ระดับการรับรู้การประชาสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความถี่ในการซื้อในระดับต่ำ และมีความสัมพันธ์ทางลบ หมายถึง แม้ว่ากลุ่มผู้บริโภคเมื่อได้มีการรับรู้การประชาสัมพันธ์สูงขึ้น จะไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมความถี่ในการซื้อเครื่องสำอางเพิ่มขึ้นเลย สอดคล้องกับแนวคิดของ อุดลย์ จาตุรงค์กุล (2556) ด้านการรับรู้การขยายโดยใช้พนักงานขายมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความถี่ในการซื้อเครื่องสำอางจากการทดสอบค่า Kendall's tau-b มีค่าเท่ากับ 0.049 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 แสดงว่าระดับการรับรู้การขยายโดยใช้พนักงานขายมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความถี่ในการซื้อในระดับต่ำ และมีความสัมพันธ์ทางลบ หมายถึง กลุ่มผู้บริโภคเมื่อเกิดการรับรู้การโฆษณาสูงขึ้น จะไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมความถี่ในการเลือกซื้อเครื่องสำอางเพิ่มขึ้นสอดคล้องกับ ชูชัย สมิทธิไกร (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมผู้บริโภค

ทั้งนี้ ด้านการรับรู้การส่งเสริมการขายมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความถี่ในการซื้อเครื่องสำอางจากการทดสอบค่า Kendall's tau-b มีค่าเท่ากับ 0.102 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 แสดงว่าระดับการรับรู้การส่งเสริมการขายไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความถี่ในการเลือกซื้อของผู้บริโภค และด้านการรับรู้การตลาดทางตรงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความถี่ในการซื้อเครื่องสำอางจากการทดสอบค่า Kendall's tau-b มีค่าเท่ากับ 0.001 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐาน แสดงว่าระดับการรับรู้การตลาดทางตรงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความถี่ในการซื้อในระดับต่ำ และมีความสัมพันธ์ทางลบ หมายถึง ผู้บริโภคที่เกิดการรับรู้การตลาดทางตรงสูงขึ้น จะไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมความถี่ในการซื้อเครื่องสำอางเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ปีพมา เตชะเกษม (2557)

7. ข้อเสนอแนะ

1. การรับรู้การสื่อสารทางการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความถี่ในการซื้อเครื่องสำอางของกลุ่มผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง ควรเจาะลึกกลุ่มตัวอย่างเฉพาะ เช่น วัยรุ่น วัยทำงานเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เจาะลึกมากยิ่งขึ้น
2. การวิจัยต่อไปควรเพิ่มรายละเอียดคุณภาพของสินค้าที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความต้องการ เพื่อนำเอาข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนาสินค้าให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคมากขึ้น
3. ผู้วิจัยอาจทำการศึกษาถึงอิทธิพลหรือความต้องการในกิจกรรมส่งเสริมการตลาดที่ผู้บริโภคให้ความสนใจ เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง

8. ประโยชน์จากการวิจัย

ผลจากการวิจัยนี้เป็นการยืนยันว่าการสื่อสารการตลาดสำคัญมากในการสร้างกลยุทธ์การส่งเสริมธุรกิจ ให้ลูกค้าได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและมีส่วนช่วยให้เพิ่มยอดขายหรือความถี่ในการบริโภคสินค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตภัณฑ์เพื่อความงามหรือเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจในบุคลิกภาพ

บรรณานุกรม

- ก่องกานดา วงศ์ธีระสุต. (2550). **ปัจจัยการสื่อสารการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าสำหรับสภาพบุรุษ**. รายงานโครงการเฉพาะบุคคลมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2558). **สถิติสำหรับงานวิจัย**. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมสาร.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2559). **การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมสาร.
- ฉัตรพร เสนอใจ. (2558). **พฤติกรรมผู้บริโภค**. กรุงเทพฯ : บริษัท วี.พรีนธ์.
- ฉัตรพร เสนอใจ และฐิตินันท์ วารวิณิช. (2559). **หลักการตลาด**. กรุงเทพฯ : บริษัท วี.พรีนธ์ จำกัด.
- ชูชัย สมมติไกร. (2559). **พฤติกรรมผู้บริโภค**. กรุงเทพฯ : บริษัท วี.พรีนธ์ (1991) จำกัด.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2560). **พฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพฯ : บริษัท วี.พรีนธ์ (1991) จำกัด.
- ดารา ทีปะปาล. (2562). **พฤติกรรมผู้บริโภค**. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- ธีรศักดิ์ พันธุจริยา. (2552). **กลเม็ด เคล็ดลับ : เครื่องสำอางทำเงิน**. กรุงเทพฯ : บริษัท สยามพรีนธ์ จำกัด.
- ธีร์ธวัช ลิ้มปิสุข. (2550). **การศึกษาทัศนคติ พฤติกรรมและปัจจัยที่มีต่อการใช้เครื่องสำอางของชายอายุ 18 – 30 ปี ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล**. โครงการสถิติ สาขาสถิติประยุกต์ ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญใจ ศรีสถิตนรากร. (2550). **ระเบียบวิธีการวิจัย : แนวทางปฏิบัติสู่ความสำเร็จ**. กรุงเทพฯ : บริษัท ยูแอนดีไอ อินเตอร์มีเดีย จำกัด.
- ปัทมา เตชะเกษม. (2557). **พฤติกรรมกรรับรู้ของผู้บริโภคกับความถี่ในการซื้อเครื่องสำอางของผู้บริโภคในอำเภอเมือง นครราชสีมา**. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การตลาด) มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.
- พรทิพย์ นิมมานนิตย์และคณะ. (2557). **เครื่องสำอางในชีวิตประจำวัน**. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : ซาเร็นการพิมพ์ จำกัด.

- พรพรรณ แก้วเก่า. (2548). **ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางดูแลผิวหน้าของผู้ชายวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร.** การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญาเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ภัทรานิษฐ์ แซ่ตั้ง. (2553). **พฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอางของกลุ่มผู้ชายเจ้าสำอางในเขตกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การตลาด) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รวีวรรณ อำนวยชัย. (2550). **ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และการสื่อสารทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้ายี่ห้อ OLAY ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.** สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รัตติยา อุบลบาน. (2548). **พฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอางเพื่อบำรุงรักษาผิวหน้าของผู้ชายในจังหวัดขอนแก่น.** การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ศรุตตา วงศ์วีเชียรชัย. (2555). **Branded Male: การตลาดผู้ชายสายพันธุ์ใหม่.** Marketeer Magazine.
- ศุภชัย ประศิริ และ ธารินทร์ กิตติกาญจนโสภณ. (2562). **การสื่อสารทางการตลาดกับพฤติกรรมความถี่ในการซื้อเครื่องสำอางของผู้บริโภคในจังหวัดร้อยเอ็ด.** การประชุมวิชาการออนไลน์ระดับชาติ สหวิทยาการวิจัย ครั้งที่ 8 - เมษายน 2563 มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.
- ชมการ คำดี. (2550). **ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้เครื่องสำอางบำรุงผิวของผู้ซื้อวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร.** สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุพานี สฤกษ์วานิช. (2558). **พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่ : แนวคิดและทฤษฎี.** ปทุมธานี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สิทธิ์ ธีรสรณ์. (2558). **การตลาด.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อดุลย์ จาตุรงค์กุล. (2556). **พฤติกรรมผู้บริโภค.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อภิรดี ธรรมสรณ์. (2552). **แนวโน้มเครื่องสำอางสำหรับผู้ชายในประเทศไทย.** การค้นคว้าแบบอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.

ศึกษาวิเคราะห์การกระทำอัตวินิบาตกรรมของพระภิกษุในสมัยพุทธกาล An Analytical Study of Suicidal Monk Cases in the Buddha's Life period

อภิโชค เกิดผล

Apichoke Kerdpon

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Interdisciplinary College Thammasat University

Email: mr.apichoke@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 8 สิงหาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 25 ธันวาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 25 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การกระทำอัตวินิบาตกรรมของพระภิกษุในสมัยพุทธกาลที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและคัมภีร์ชั้นรองนั้นอาจกล่าวได้ว่ามีทั้งสิ้นอย่างน้อย 4 กรณี โดยแต่ละเหตุการณ์ก็เกิดขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป เหตุการณ์ทั้งหมดมีทั้งที่เป็นเหตุการณ์ซึ่งส่งผลดีที่สุดในทางดีและไม่ดี แต่อย่างไรก็ดีไม่พบว่ามีหลักการในทางพระพุทธศาสนาใดที่บ่งชี้ว่าตัวการกระทำอัตวินิบาตกรรมเป็นการกระทำที่เป็นอกุศลร้ายแรง

จากการศึกษา พบว่า พระพุทธศาสนาเถรวาทมิได้มีการประเมินคุณค่าของการทำอัตวินิบาตกรรมเอาไว้ โดยถือว่าเป็นเพียงการกระทำหนึ่งที่มีคุณค่าในทางจริยศาสตร์อย่างเป็นกลาง ๆ การจะประเมินคุณค่าในทางพุทธจริยศาสตร์ย่อมต้องอาศัยเงื่อนไขในทางจิตใจของผู้กระทำอันได้แก่แรงจูงใจหรือมูลในการกระทำ และสถานะของจิตใจในขณะที่สิ้นชีวิต กล่าวได้ว่าในสำหรับเรื่องอัตวินิบาตกรรมแล้วพุทธจริยศาสตร์ยึดถือเอาสถานะของจิตใจเป็นสิ่งที่มีความเหนือรูปแบบของการกระทำนั่นเอง

คำสำคัญ: อัตวินิบาตกรรม, พระพุทธศาสนาเถรวาท, จริยศาสตร์

Abstract

There are at least four suicidal monk cases in the Buddha's life period which appear in Tipitaka and other scriptures, each case occurred by different objective. There are cases that end up with both good and bad results. However, there is no principle or doctrine indicates that the act of suicide is the seriously evil thing.

According to the study, Theravada Buddhism has no ethical evaluation of the act of suicide, suicide is an action just like other action which is ethically neutral. To ethical evaluate, in Buddhism ethic, must depends on condition of the actor's mind which are motivation and state of mind in the final moment of life. For the suicide issue in the aspect of Buddhism ethic, state of mind is ethically superior to the action.

Keywords: Suicide, Theravada Buddhism, ethic

1. บทนำ

การทำอัตวินิบาตกรรมนั้นเป็นประเด็นทางสังคมที่พบเจอได้ในทุก ๆ วัฒนธรรมและตลอดทุกยุคทุกสมัยของหน้าประวัติศาสตร์มนุษยชาติ การทำอัตวินิบาตกรรมนั้นอาจจะกระทำลงไปด้วยวัตถุประสงค์ความมุ่งหมายที่หลากหลาย บ้างก็เพื่อหลีกเลี่ยงความเจ็บป่วย บ้างก็เพื่อหลบเลี่ยงความทุกข์ทรมานทางจิตใจ และก็มีบ้างที่ได้กระทำลงไปด้วยเหตุผลจิตวิญญาณ แม้การกระทำอัตวินิบาตกรรมจะดูคล้ายกับเป็นเพียงเรื่องส่วนบุคคลแต่ในความเป็นจริงแล้วประเด็นนี้กลับไม่เคยที่จะเป็นประเด็นเฉพาะบุคคลเลย ในทางตรงกันข้ามอัตวินิบาตกรรมกลับเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจและถกเถียงอภิปรายอยู่ในสังคมเสมอมา อีกทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการแพทย์ทุกวันนี้ยังนำเอาการทำอัตวินิบาตกรรมมาประยุกต์ใช้ให้กระบวนการสั้นชีวิตมีความสะดวกราบรื่นมากขึ้นในฐานะของการเป็นความตายที่ดีหรือการุณยฆาตรูปแบบหนึ่งที่ว่า การทำอัตวินิบาตกรรมโดยความช่วยเหลือของแพทย์ (physician-assisted suicide) (John Keown, 2004, 31) สิ่งนี้จึงทำให้เรื่องอัตวินิบาตกรรมขยายวงกว้างสู่สังคมมากกว่าเดิม อีกทั้งยังกลายเป็นประเด็นถกเถียงกันในแวดวงวิชาการด้วย ไม่ว่าจะเป็นปรัชญาและศาสนา วิทยาศาสตร์การแพทย์ หรือแม้กระทั่งแวดวงกฎหมายและการเมืองการปกครอง

การแผ่ขยายวงของความสนใจในสังคมดังที่กล่าวไปข้างต้นทำให้การกระทำอัตวินิบาตกรรมนี้อยู่ในสถานะที่ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงการถูกประเมินคุณค่าในทางสังคมด้วยหลักเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งอยู่เสมออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ไม่ว่าจะเป็นในทางสนับสนุนหรือในทางคัดค้าน ในสังคมไทยก็เป็นเช่นเดียวกันที่ประเด็นนี้ก็มักถูกหยิบยกขึ้นพิจารณาควบคู่กันไปพร้อมกับประเด็นทางสังคมเกี่ยวกับชีวิตของมนุษย์ที่แหลมคมอื่น ๆ เช่น การุณยฆาต การทำแท้ง โทษประหาร เป็นต้น ด้วยฐานะที่สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความกลมกลืนกันกับพระพุทธศาสนาเถรวาทอย่างไม่สามารถจะแยกออกได้ เหตุนี้เองพระพุทธศาสนาเถรวาทจึงมีส่วนร่วมในการอภิปรายถกเถียงเพื่อหาคำตอบที่เหมาะสมให้กับสังคมไทยอยู่เสมอในฐานะที่เป็นปทัสถานทางคุณค่าที่มีความสำคัญสูงสุดชุดหนึ่งในสังคมไทย

การศึกษาขึ้นนี้จึงมีความมุ่งหมายว่าจะได้ทำการสืบค้นและประมวลเหตุการณ์เกี่ยวกับการกระทำอัตวินิบาตกรรมที่ปรากฏในช่วงพุทธกาลว่าแต่ละเหตุการณ์มีรายละเอียดที่มาที่ไปอย่างไร รวมทั้งค้นหาว่าการกระทำอัตวินิบาตกรรมต่างกรรมต่างวาระเหล่านั้นมีผลลัพธ์อย่างไรตามคติทางพระพุทธศาสนาเถรวาท นอกจากนี้ยังมุ่งหวังว่าจะสามารถวิเคราะห์สกัดเอาหลักการร่วมบางอย่างจากเหตุการณ์เหล่านั้นออกมาเพื่อพิสูจน์ทราบในเชิงตรรกะว่าการกระทำอัตวินิบาตกรรมนั้นแท้ที่จริงแล้วมีสถานะในทางพุทธจริยศาสตร์อย่างไร

2. เหตุการณ์อัตวินิบาตกรรมในสมัยพุทธกาล

เหตุการณ์อัตวินิบาตกรรมซึ่งปรากฏในสมัยพุทธกาลนั้นอาจมีไม่มากนัก แต่ก็ถือว่ามากพอที่จะเป็นกรณีศึกษาสำหรับการศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นนี้ โดยจะทำการกล่าวถึงไปที่ละเหตุการณ์ ดังต่อไปนี้

1) การกระทำอัตวินิบาตกรรมหมู่ของพระภิกษุในเมืองไพศาลี

ในสมัยพุทธกาลได้เกิดกรณีของการตัดสินใจกระทำอัตวินิบาตกรรมของพระภิกษุปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกหลายกรณี แต่การทำอัตวินิบาตกรรมของพระภิกษุที่กล่าวได้ว่าเป็นครั้งใหญ่ที่สุดในสมัยพุทธกาลนั้นเป็นการทำอัตวินิบาตกรรมของพระภิกษุพร้อมกันมากกว่าหนึ่งรูปแต่ไม่มีปรากฏถ้อยคำบันทึกที่ระบุถึงนามของพระภิกษุเหล่านั้น ความปรากฏในปาราชิกสิกขาบทที่ 3 (วิ. มหา. (ไทย) 1/162/134 – 139) ว่าด้วยการพรากกายมนุษย์เรื่องหมู่ภิกษุผู้เจริญอุสุภกัมมัญฐานกับตาเถรมิคลันตทิกะ ประกอบกับในเวสาลีสูตร (ส. ม. (ไทย) 19/985/463 – 465) ซึ่งเป็นพระสูตรที่ว่าด้วยพระธรรมเทศนาที่กรุงเวสาลีหรือกรุงไพศาลี โดยทั้งสองส่วนมีเนื้อหาที่กล่าวถึงเหตุการณ์เดียวกันคือกล่าวถึงเรื่องที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมคำสอน

4) การทำอัตวินิบาตกรรมของพระโคธิกะ

ในกรณีของพระโคธิกะก็ปรากฏในโคธิกสูตร (ส. ส. (ไทย) 15/159/205 – 207) ซึ่งเป็นพระสูตรขนาดไม่ยาวมากนักที่กล่าวถึงเหตุการณ์เฉพาะตอนที่พระโคธิกะเข้าสู่การมรณภาพ แต่การกระทำอัตวินิบาตกรรมของท่านมีความมุ่งหมายในการกระทำที่แตกต่างออกไปจากกรณีของพระฉันทะและพระวักลี เนื่องด้วยเป็นกรณีที่พระโคธิกะพยายามอุทิศกายใจเพื่อบรรลุเจโตวิมุตติ หรือหมายถึงเพื่อความหลุดพ้นแห่งจิตหรือการหลุดพ้นจากกิเลสด้วยอำนาจการฝึกจิตหรือด้วยกำลังสมาธิ เช่น สมาบัติ 8 เป็นเจโตวิมุตติอันละเอียดประณีต (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559, 74) แต่ไม่ว่าจะอย่างไรจนถึงหกครั้งหกคราก็ไม่สามารถที่จะดำรงสภาพแห่งเจโตวิมุตตินั้นได้ จึงพิจารณาว่า “เราได้เสื่อมาจากเจโตวิมุตติชั่วคราว 6 ครั้งแล้ว ทางที่ดีเราพึงนำศัสตรามา (ฆ่าตัวตาย)” ซึ่งหมายความว่าหากพระโคธิกะคิดจะดำรงเจโตวิมุตติให้ได้อย่างถาวรก็คงเป็นการเหลือกำลัง แต่ถึงกระนั้นในขณะที่ดำรงเจโตวิมุตติชั่วคราวอยู่นั้นหากสิ้นชีวิตลงไปก็เท่ากับว่าเป็นการสิ้นชีวิตพร้อมกับความหลุดพ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเปลี่ยนสภาพแห่งความหลุดพ้นแบบชั่วคราวให้เป็นการหลุดพ้นแบบถาวรโดยอาศัยการทำอัตวินิบาตกรรมเป็นเครื่องมือให้ชีวิตหยุดลงในขณะของสภาวะจิตที่ตนประสงค์ ขณะนั้นมีมารทราบเรื่องจึงได้นำความมาราบทูลแก่พระพุทธเจ้าทำที่จะขออนุญาตเข้าไปห้ามปรามพระโคธิกะโดยอ้างว่าพระโคธิกะยังมีความยึดติดยังไม่บรรลุจึงไม่ควรมรณภาพ แต่พระพุทธองค์ก็ไม่ทรงเห็นด้วยและทั้งยังทรงตรัสยกย่องพระโคธิกะด้วยว่า “นักปราชญ์ทั้งหลายทำอย่างนี้แล ย่อมไม่ห่วงใยชีวิต” และในท้ายที่สุดพระโคธิกะก็ได้ทำอัตวินิบาตกรรมจนถึงแก่มรณภาพ

5) การเข้าสู่มรณภาพของพระภิกษุโดยเตโชกสิณ

นอกจากนี้ ยังมีปรากฏกรณีที่ไม่เป็นการทำอัตวินิบาตกรรมโดยตรงแต่ปรากฏบันทึกในพระไตรปิฎกว่าในวันที่พระภิกษุเถระนั้นเห็นว่าจะปรินิพพานนั้นพระอรหันต์ได้เข้าสู่ความตายโดยในเตโชกสิณ คือเจริญฌานสมาบัติด้วยกสิณธาตุไฟเผา ร่างของตนเองจนมอดไหม้ไป ในกรณีของพระพุกุละพระไตรปิฎกได้กล่าวเพียงคำว่า “...ท่านพระพุกุละถือลูกตาลเข้าไปยังวิหารทุก ๆ หลัง แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า นิมนต์ท่านผู้มีอายุออกมาเถิด นิมนต์ท่านผู้มีอายุออกมาเถิด วันนี้จักเป็นวันปรินิพพานของเรา...ครั้งนั้น ท่านพระพุกุละนั่งปรินิพพานในท่ามกลางภิกษุสงฆ์” (ม. อ. (ไทย) 14/212/245) และในอรรถกถาได้กล่าวเสริมบรรยายถึงวิธีการมรณภาพของพระพุกุละว่า “แม้เรามีชีวิตอยู่อย่าได้เป็นภาระแก่ภิกษุเหล่าอื่น สรีระของเราแม้ปรินิพพานแล้ว อย่าให้ภิกษุสงฆ์ต้องเป็นกังวลเลย จึงเข้าเตโชธาตุ ปรินิพพานแล้วเปลวไฟลุกขึ้นท่วมสรีระผิวหนัง เนื้อและโลหิตถูกเผาไหม้สิ้นไป เหมือนเนยใส ยังคงเหลืออยู่แต่ธาตุ ที่มีลักษณะดังดอกมะลิตูม” (ม. อ. อ. (ไทย) 10/212/142) ในกรณีของพระทัฬหาลบุตรก็เป็นเช่นเดียวกันแต่มีกล่าวถึงเนื้อหาในตอนปรินิพพานเพียงเล็กน้อยว่า (ขุ. อ. (ไทย) 25/80/343) “...ณ ที่พระทัฬหาลบุตรเหาะขึ้นไปในอากาศ นั่งขัดสมาธิเข้าเตโชกสิณสมาบัติอยู่กลางอากาศ ออกจากสมาบัติแล้วปรินิพพาน สรีระของเธอถูกไฟเผาไหม้อยู่ นั้น ไม่ปรากฏว่ามีเถ้าและเขม่าควันเลย มีอุปมาเหมือนเนยใส หรือน้ำมันที่ถูกไฟเผาไหม้ไม่ปรากฏว่ามีเถ้าและเขม่าควัน” และก็ได้รับการตรัสถึงโดยพระพุทธเจ้าในเชิงยกย่องทำนองว่าเป็นการหลุดพ้นจากเครื่องผูกทั้งหลายในทางโลกแล้วว่า “ไฟที่ลุกโพลง ถูกช่างใช้ค้อนเหล็กตีก็ค่อยๆ มอดดับสนิทลงไป ใคร ๆ รู้ไม่ได้ว่าไฟนั้นไปอยู่ที่ไหน ฉันทใด พระอรหันต์ทั้งหลายผู้หลุดพ้นโดยชอบ ข้ามโอชะเครื่องผูกพันในกามได้หมดแล้วบรรลุถึงความสุขที่ไม่หวนไหว ย่อมไม่มีคติที่จะบัญญัติให้รู้กันได้ ฉันทนั้น” นอกจากนี้กรณีการปรินิพพานของพระอานนท์ที่แม้ไม่มีกล่าวถึงในรายละเอียดอยู่ในพระไตรปิฎก แต่กลับพบเรื่องราวดังกล่าวในอรรถกถาพาลวรรคว่าด้วยหมวดเรื่องคนพาลเรื่องวนวาสีตีสสเถรวัตถุ (ขุ. ธ. อ. (ไทย) 20/15/186) ซึ่งความแปลกพิสดารกว่าในสองกรณีก่อนข้างต้นอยู่บ้าง กล่าวคือพระอานนท์มีความเป็นห่วงว่าหลังจากที่ตนปรินิพพานแล้วจะมีการแย่งอัฐิธาตุกันระหว่างสองฝั่งของแม่น้ำโรหิณี ดังนั้นในการปรินิพพานจึงใช้เตโชกสิณเผา ร่างตนเองและทำ

ให้สรีระธาตุของตนแตกออกเป็นสองส่วนกระจายออกไปสองฝั่งตั้งความว่า “ถ้าเราจักปรินิพพานที่ฝั่งนี้ พวกที่อยู่ฝั่งโน้นจากการทะเลาะกับพวกอยู่ฝั่งนี้ เพื่อจะถือเอา (อัฐิ) ธาตุ ถ้าเราจักปรินิพพานที่ฝั่งโน้น พวกที่อยู่ฝั่งนี้ก็จักเหมือนอย่างนั้น ความทะเลาะแม้เมื่อจะเกิด ก็จักเกิดขึ้นเพราะอาศัยเราแน่แท้ แม้เมื่อจะสงบ ก็สงบเพราะอาศัยเราเหมือนกัน...พระเถระนั่งโดยบัลลังก์ในอากาศประมาณ 3 ชั่วโมงกลางในท่ามกลางแห่งแม่น้ำ กล่าวธรรมแก่มหาชนแล้วอธิษฐานว่า ขอสรีระของเราจงแตกในท่ามกลาง ส่วนหนึ่งจงตกที่ฝั่งนี้ ส่วนหนึ่งจงตกที่ฝั่งโน้น นั่งอยู่ตามปกตินั้นแหละเข้าสมาบัติมีเตโชธาตุเป็นอารมณ์ เปลวไฟตั้งขึ้นแล้ว สรีระแตกแล้วในท่ามกลาง ส่วนหนึ่งตกที่ฝั่งนี้ ส่วนหนึ่งตกที่ฝั่งโน้น”

การเข้าสู่การปรินิพพานของพระทัฬหาลลบุตร พระพักุลละ และพระอนนทข้างต้นนี้ มีความแตกต่างกันกับการทำอัฐิวิบัติกรรมด้วยอาวุธเหมือนในกรณีของพระโคธิกะ พระฉันทะ และพระวักลิที่กล่าวถึงไปก่อนหน้า แต่เป็นการยุติชีวิตด้วยการใช้เตโชกสิณให้เข้าสู่การปรินิพพานเกิดเป็นไฟเผาร่างตนเอง ในกรณีหลังของการใช้เตโชกสิณนี้จึงจะไม่เป็นการมรณภาพที่ตรงไปตรงมา ในกรณีเหล่านี้มักไม่ค่อยมีผู้คนกล่าวถึงว่าเป็นการทำอัฐิวิบัติกรรมของพระภิกษุอย่างการใช้อาวุธ โดยมีมุมมองว่าเป็นการเข้าสู่การปรินิพพานที่จะต้องเกิดขึ้นอยู่แล้วเพียงแต่พระเถระเหล่านั้นเจริญภาวนาด้วยเตโชกสิณจนไฟเผาไหม้ร่างกาย แต่เนื่องจากในคัมภีร์ต่าง ๆ ที่เป็นแหล่งที่มาของข้อมูลก็ปรากฏความชัดเจนว่าการมรณภาพของเหล่าพระเถระเกิดขึ้นด้วยเหตุแห่งเตโชกสิณ จึงทำให้ผู้อ่านและผู้ศึกษาที่สืบค้นสามารถที่จะตีความไปในลักษณะของการทำอัฐิวิบัติกรรมได้เช่นเดียวกัน เนื่องจากหากตัดอคติในด้านบวกหรือด้านศรัทธาที่มีต่อบุคคลในพระพุทธศาสนาออกไป ถ้อยคำเท่าที่ปรากฏในพระคัมภีร์ต่าง ๆ การตีความว่าการมรณภาพของพระเถระเหล่านั้นเกิดจากการใช้ไฟจากเตโชกสิณเผาจนร่างมอดไหม้ก็เป็นเรื่องที่สามารถกระทำได้และหากเป็นเช่นนี้แล้วก็อาจถูกพิจารณาในฐานะของการกระทำอัฐิวิบัติกรรมก็เป็นสิ่งที่ไม่เกินไปจากความอันปรากฏในพระไตรปิฎกและคัมภีร์ชั้นรอง

3. วิเคราะห์สถานะการทำอัฐิวิบัติกรรมในสมัยพุทธกาล

เบื้องต้นที่สุดเกี่ยวกับประเด็นเรื่องการทำอัฐิวิบัติกรรมที่จะต้องวิเคราะห์ คือ การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อสิกขาบทใดและโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องปาณาติบาตกรรมหรือไม่ การวินิจฉัยว่าการกระทำใดเป็นปาณาติบาตกรรมหรือไม่นั้นต้องวินิจฉัยโดยพิจารณาองค์ประกอบของการทำปาณาติบาตว่าเกิดขึ้นครบถ้วนหรือไม่ โดยองค์ประกอบเช่นว่านั้นได้แก่ ประการที่หนึ่ง ปาโณ หมายถึงสัตว์นั้นมีชีวิต ประการที่สอง ปาณสณฺญิตา หมายถึงรู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต ประการที่สาม วรกเจตนา หมายถึงมีเจตนาจะฆ่า ประการที่สี่ วรกปโยโค หมายถึงมีความพยายามที่จะฆ่า และประการสุดท้าย เตน มรณฺ หมายถึงสัตว์นั้นตายด้วยเจตนาที่คิดจะฆ่าดังกล่าวแล้ว ความไม่ปรากฏในพระไตรปิฎกว่าจะทำการวินิจฉัยการทำอัฐิวิบัติกรรมอย่างไร แต่มีปรากฏในคัมภีร์ชั้นรองภูมิความว่า (พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ, 2525, 83 อ้างถึงใน พระมหาวิฐานวโร, 2535, 40 - 41) “...ผู้มีนิสัยเบียดเบียนทำลายสัตว์อื่น ๆ ก็ต้องได้รับครหาจากผู้อื่นในระหว่างที่ยังมีชีวิตนั่นเอง และเมื่อตายก็ยังไม่เกิดในอบายภูมิมีนรกเป็นต้น...ความว่า ปาณาติบาตกรรม ย่อมไม่มีแก่ผู้ฆ่าตนเองโดยแน่นอน เพราะขาดองค์แห่งปาณสณฺญิตา ที่ว่าสัตว์มีชีวิตในสัตว์อื่นที่นอกเหนือจากตนเอง...” จะเห็นได้ว่าเป็นการระบุเป็นที่ชัดเจนว่า ปาณาติบาตกรรมนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเป็นการเบียดเบียนทำลายชีวิตสัตว์อื่น และการก่ออัฐิวิบัติกรรมย่อมไม่ถือเป็นปาณาติบาตกรรมก็เนื่องด้วยการกระทำนั้นไม่สามารถวินิจฉัยให้ครบองค์ประกอบทุกประการของการก่อปาณาติบาตกรรม

สำหรับในกรณีการทำอัฐิวิบัติกรรมที่ไฟสาสน์นั้นมีข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคัมภีร์ว่าการมรณภาพจำนวนมากของพระภิกษุในครั้งนั้นมีทั้งที่เกิดจากการทำอัฐิวิบัติกรรม มีทั้งที่เกิดจากการไหว้วานให้

พระภิกษุด้วยกันฆ่ากันเอง และมีทั้งที่มรณภาพจากการไหว้วานให้ตาเถนมีคลื่นทิกะฆ่า ในแง่ของปาราชิกกัณฑ์ลำดับที่สามนั้น ได้กำหนดโทษอาบัติปาราชิกเพียงในกรณีที่พระภิกษุเป็นผู้ลงมือทำการพรากชีวิตมนุษย์ด้วยกันเอง ดังที่ปรากฏในตอนท้ายของตติยปาราชิกกัณฑ์ว่า (วิ. มหา. (ไทย) 1/167/139) “ภิกษุใดจงใจพรากกายมนุษย์จากชีวิต หรือแสวงหาศีลตราอันจะพรากกายมนุษย์นั้น แม้ภิกษุนี้ก็เป็นปาราชิก หาสิ่งวาสมิได้ สิกขาบทนี้พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติไว้แก่ภิกษุทั้งหลายอย่างนี้” จึงเป็นปัญหาว่าหากเป็นกรณีที่พระภิกษุทำอัตวินิบาตกรรมนั้นจะมีโทษดังเช่นที่บัญญัติไว้ในตติยปาราชิกกัณฑ์ด้วยหรือไม่อย่างไร เมื่อพิจารณาประกอบกับอรรถกถา มหาวิภังค์ ตติยปาราชิกกัณฑ์ที่ระบุถ้อยคำเพื่อขยายความเพิ่มเติมว่า “การปลงชีวิตตนเองและการใช้ให้มีคลื่นทิกสมณกุตกรปลงชีวิตตน ย่อมไม่เป็นวัตถุแห่งปาราชิก ฉะนั้น จึงทรงเว้นการปลงชีวิต 2 อย่างนั้นเสีย ทรงถือเอาการปลงชีวิตกันและกันอันเป็นวัตถุแห่งปาราชิกอย่างเดียว ทรงบัญญัติปาราชิกสิกขาบท ตรีสพระพุทฺธพจน์มีคำว่า อนึ่ง ภิกษุใด แกล้งพรากกายมนุษย์จากชีวิต ดังนี้ เป็นต้นก็ในพระบาลีนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ตรัสว่า โมฆบุริสา ตรัสว่า เต ภิกษุ เพราะภิกษุเหล่านั้นเจือด้วยพระอริยบุคคล” จากถ้อยความในอรรถกถาย่อมหมายความว่ากรณีที่พระภิกษุทำอัตวินิบาตกรรมและการยอมตนให้ผู้อื่นพรากชีวิตไม่ถือเป็นอาบัติปาราชิกในบัญญัตินี้ อีกทั้งกรณีที่พระภิกษุกระทำอัตวินิบาตกรรมสำเร็จยอมทำให้ชีวิตดับสิ้นลงขาดจากความเป็นภิกษุโดยสภาพการปรับอาบัติจึงไม่สามารถกระทำได้นอกจากนี้ยังกล่าวขยายความอีกด้วยว่าในบรรดาเหล่าพระภิกษุที่มรณภาพไปนั้น มีจำนวนหนึ่งถือเป็นอริยบุคคลหรือเข้าสู่เส้นทางบรรลุตรรพที่เหนือกว่าบุคคลปกติทั่วไปคือนับตั้งแต่บรรลุโสดาบันขึ้นไป ทำให้พบประเด็นที่น่าสนใจว่าการทำอัตวินิบาตกรรมย่อมไม่ส่งผลต่อสภาวะจิตของผู้ที่เข้าสู่กระแสอริยะแต่อย่างใด นอกจากนี้เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าการกระทำดังกล่าวพระพุทฺธเจ้าจึงไม่ทรงดำหนิให้เป็นโมฆบุริช ทั้งที่ในการวางกฎเกณฑ์ระเบียบที่เคร่งครัดที่สุดของพระภิกษุอย่างพระวินัยและการต้องอาบัติจะเห็นว่า ในอาบัติทุกลำดับชั้นตั้งแต่อาบัติที่รุนแรงที่สุดอย่างปาราชิกไปจนถึงอาบัติบทเบาที่สุดอย่างทุกภาสิต⁽³⁾ พระพุทฺธเจ้าต่างก็เคยตำหนิพระภิกษุสงฆ์ที่กระทำการเหล่านั้นด้วยคำว่า โมฆบุริช อยู่บ่อยครั้ง แต่กลับพบว่าในกรณีของพระภิกษุทำอัตวินิบาตกรรมนี้ไม่ปรากฏการตำหนิจากพระพุทฺธเจ้าด้วยคำนี้แต่อย่างใด จะมีก็แต่เพียงการตำหนิเนื่องด้วยเป็นความเสียหายเชิงสังคมของคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเท่านั้น (เทียบจิตร พ่วงสมจิตร, 2561, 239) ทำให้ประเด็นนี้อาจเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เห็นว่ามุมมองทัศนคติของพระพุทฺธเจ้าที่ทรงมีต่อการกระทำอัตวินิบาตกรรมนั้นมิได้มีความรุนแรงเหมือนที่ชาวไทยพุทธเข้าใจนัก อีกทั้งย่อมจะไม่สามารถตีความเลยออกไปได้ว่าการกระทำอัตวินิบาตกรรมหมู่ของพระภิกษุเป็นการกระทำที่ส่งผลให้น้ำพาไปสู่หุคติหรืออบายภูมิหรือเป็นการกระทำที่ผิดบาปและมีมหันตโทษภายใต้มนทัศน์ของพระพุทฺธศาสนา นั้นหมายถึงหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาไม่ได้มีคิเรอโทษจากการทำอัตวินิบาตกรรมอย่างชัดเจน อย่างน้อยที่สุดก็ไม่ปรากฏการให้โทษจากพระโอรุขของพระพุทฺธเจ้าโดยตรง

กรณีอัตวินิบาตกรรมของพระฉนนะนั้นมีความในอรรถกถาเสริมว่า (ม. อุ. อ. (ไทย) 3/393/237) “ขณะนั้น ความกลัวตายของท่านก็ก้าวลง คตินิมิตปรากฏขึ้น ท่านรู้ว่าตวยังเป็นปุถุชน เกิดสลดใจ ตั้งวิปัสสนาพิจารณาสังขาร สำเร็จเป็นพระอรหันต์ เป็นสมสึสสิ แล้วก็ปรินิพพาน” ความทรงทราบถึงพระพุทฺธเจ้าพระองค์ก็ทรงแสดงอย่างชัดเจนว่าไม่ติเตียนการกระทำของพระฉนนะด้วยเหตุที่ว่า “...ตระกูลที่เป็นมิตรตระกูลที่เป็นสหายเหล่านั้น เป็นตระกูลที่ฉนนภิกษุเข้าไปอาศัยมีอยู่ แต่เราไม่กล่าวว่า ฉนนภิกษุมีตระกูลที่ตนพึงเข้าไปอาศัยด้วยเหตุเพียงเท่านี้ เธอจงจำข้อความนี้ไว้อย่างนี้เถิดว่า เรากล่าวถึงภิกษุที่ละกายนี้เข้าถือกายอื่น ว่ามีตระกูลที่ตนพึงเข้าไปอาศัย ตระกูลนั้นไม่มีสำหรับฉนนภิกษุ ฉนนภิกษุนำศีลรามามาจึงไม่ควรถูกติเตียน” น่าจะถอดความหมายได้ว่า การละกายปัจจุบันเพื่อเข้าไปยึดถือกายอื่นในสัมปรายิกเปรียบได้กับการที่พระภิกษุยังมีตระกูลให้ได้พึ่งพาเช่นนั้นถือเป็นการที่ยังไม่ละวางจากอัตตาตัวตน แต่ในกรณีของพระฉนนะพระพุทฺธเจ้าทรง

ตำรามีได้เป็นเช่นนั้น การกระทำอัตวินิบาตกรรมของพระฉันนะจึงไม่ถูกติเตียนใด ๆ จากพระพุทธเจ้าอีกทั้งยังบรรลอรหัตตผลอีกด้วย

กรณีของพระวักลีนัน เมื่อพระพุทธเจ้าทรงทราบความว่าถึงแก่ภรรณาแล้วจึงเสด็จไปยังที่พำนักของพระวักลีก็ได้ตรัสแก่หมู่สงฆ์ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายมองเห็นกลุ่มควนกลุ่มหมอกลอยไปทางทิศตะวันออก และทิศเฉียงหรือไม่ ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลว่า เห็น พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุทั้งหลาย นั่นแลคือมารผู้มีบาป ค้นหาวิญญาณของวักลีถูกลบด้วย คิดว่า วิญญาณของวักลีถูกลบสถิตอยู่ที่ไหน ภิกษุทั้งหลาย วักลีถูกลบไม่มีวิญญาณสถิตอยู่ ปรีณิพพานแล้ว” นอกจากจะไม่ทรงกล่าวติเตียนแล้วพระพุทธเจ้ายังตรัสย้ำถึงพระวักลีกับเทวดาที่ได้สนทนาด้วยว่า “อย่างกลัวเลยวักลี อย่างกลัวเลยวักลี ความตายอันไม่ต่ำช้าจักมีแก่เธอ การทำกาลละจะไม่เลวทราม” และจากการที่พระสูตรกล่าวคำว่า “ปรีณิพพานแล้ว” ย่อมหมายความว่าพระวักลีได้บรรลอรหัตตผลแล้ว ในเรื่องนี้สารัตถปกาสนีอรรถกถาได้กล่าวเสริมเอาไว้ว่า (ส. ข. อ. (ไทย) 12/87/343) หลังจากที่พระวักลีได้เอาคมมีดมาเขี่ยกันคอตตนเอง ทันใดนั้นทุกขเวทนามก็เกิดขึ้นแก่ท่านตนเองยังเป็นปุถุชนอยู่เลยดังนั้นก็จึงรีบคว้าเอากัมมัฏฐานข้อเดิมมาพิจารณา เนื่องจากว่าท่านยังไม่ได้ละทิ้งกัมมัฏฐาน ไม่ช้าก็ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้วภรรณาไปในเวลาเดียวกัน เกี่ยวกับประเด็นเรื่องการบรรลอรหัตตผลของพระวักลีนันปรากฏความแย้งกันในมโนรลปุณนิอรรถกถาอังคุตรนิกาย เอกกนิบาต กล่าวคือในอรรถกถานี้ระบุว่าพระวักลีได้บรรลอรหัตตผลตั้งแต่ยังมีชีวิตอยู่เมื่อครั้งพระพุทธเจ้าเสด็จไปทรงโปรดเยี่ยมที่เขาศิขณภู (อง. เอกก. อ. (ไทย) 14/208/223) และเมื่อสืบค้นไปในพระไตรปิฎกซึ่งเป็นข้อมูลชั้นปฐมภูมิกลับพบว่าในขุททกนิกาย อปทาน ในส่วนที่ว่าด้วยวักลีเธราปทานกลับพบข้อความซึ่งเป็นบันทึกคำกล่าวของพระวักลีว่า “พระผู้มีพระภาคทรงแสดงพระธรรมเทศนา คือความเกิดขึ้นและความเสื่อมไปแห่งขันธทั้งหลายอีก ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมนั้นแล้ว จึงได้บรรลอรหัตตผล ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคผู้ทรงพระปริชามาก ทรงบรรลจรณธรรม ทรงประกาศข้าพเจ้าว่าเป็นเลิศกว่าภิกษุทั้งหลายฝ่ายสัทธาธิมุตในท่ามกลางบุรุษผู้ควรบูชาอย่างยิ่ง” นั้นหมายความว่าหากต้องเลือกให้ความสำคัญกับความตรงเชิงเนื้อหาทางประวัติศาสตร์และในลำดับชั้นของพระคัมภีร์จึงต้องยึดเอาข้อความที่อยู่ในพระไตรปิฎกก่อนคัมภีร์ในชั้นรองลงมา เช่นนี้จึงหมายความว่าพระวักลีได้บรรลอรหัตตผลก่อนที่จะเข้าสู่ภรรณาตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถาอังคุตรนิกายเอกกนิบาตมากกว่าที่ปรากฏในอรรถกถาสังยุตตนิคายชั้นธรรวารวรรค อีกทั้งข้อความในตอนท้ายของประโยคดังกล่าวก็เป็นที่ตรงกันกับบันทึกในเอตทัคควรรค ซึ่งกล่าวถึงพุทธบริษัทผู้เป็นเลิศในด้านต่าง ๆ พบว่ามีระบุถึงพระวักลีว่ามีฐานะเป็นเอตทัคคด้วยคำว่า (อง. เอกก. (ไทย) 20/208/27) “...เลิศกว่าภิกษุสาวกทั้งหลายของเรา ผู้หลุดพ้นด้วยศรัทธา” อีกด้วย ในแง่นี้เองจึงเห็นได้ว่าแม้พระอรหันต์ที่บรรลแล้วกระทำอัตวินิบาตกรรมก็ยังไม่มียผลเป็นการเปลี่ยนแปลงสถานะแห่งความบรรลธรรมนั้น เมื่อพระวักลีซึ่งมีสภาวะจิตที่บรรลอรหัตตผลแล้วภรรณาไปจึงเป็นการปรีณิพพานที่ดับไม่เหลือ

กรณีของพระโคธิกะซึ่งอาศัยการทำอัตวินิบาตกรรมเพื่อวัตถุประสงค์แห่งความหลุดพ้น และความเป็นที่ปรากฏว่ากลวิธีของพระโคธิกะนี้เองทำให้ท่านสามารถที่จะบรรลสิ่งที่ท่านตั้งใจหวังไว้จริง ๆ โดยได้มีบทสนทนาซึ่งเป็นคำตรัสของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับพระโคธิกะความตอนหนึ่งว่า (ส. ส. (ไทย) 15/159/205 – 207) “...นักปราชญ์ทั้งหลายทำอย่างนี้แลย่อมไม่หวั่นไหวชีวิต พระโคธิกะถอนตัณหาพร้อมทั้งราก ปรีณิพพานแล้ว...ภิกษุทั้งหลาย นั่นแลคือมารผู้มีบาป ค้นหาวิญญาณของโคธิกถูกลบด้วยคิดว่า วิญญาณของโคธิกถูกลบสถิตอยู่ ณ ที่ไหน ภิกษุทั้งหลาย โคธิกถูกลบไม่มีวิญญาณสถิตอยู่ ปรีณิพพานแล้ว...นักปราชญ์ผู้ใดสมบูรณ์ด้วยปัญญา มีปกติเพ่งพินิจ ยินดีในฌานทุกเมื่อ พากเพียรอยู่ตลอดวันและคืน ไม่เสียตายชีวิตขณะกองทัมัจจุแล้ว ไม่กลับมาสู่ภพใหม่ นักปราชญ์นั้น คือโคธิกถูกลบได้ถอนตัณหาพร้อมทั้งราก ปรีณิพพานแล้ว” นั้นหมายถึงพระโคธิกะในขณะที่ทำอัตวินิบาตกรรมก็สามารถบรรลอรหัตตผลได้ในคราว

การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องอาตมันและพรหมันในคัมภีร์อุปนิษัต
A COMPARATIVE STUDY OF THE CONCEPTS
OF ĀTMAN AND BRAHMAN IN THE UPANIṢAD

พระมหาจตุภูมิ ภูมิเวที (แสนคำ)

Phramaha Jatuphoom Bhūmivedī (Saenkham)

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Faculty of Humanities Mahamakut Buddhist University

Email: mosmolee263@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 24 ตุลาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 25 ธันวาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 25 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความหมายและแนวคิดเรื่องอาตมันและพรหมันในคัมภีร์อุปนิษัต 2) ศึกษาเปรียบเทียบให้เห็นแนวคิดเรื่องอาตมันและพรหมันในคัมภีร์อุปนิษัต จากการศึกษาพบว่าแนวคิดเรื่องอาตมันและพรหมันในคัมภีร์อุปนิษัตมีจำนวนมาก มีผู้แต่งหลายคนตามลำดับ ไม่ระบุเวลาที่แน่ชัด แต่มีจุดหมายหลักคือการสอนให้รู้เกี่ยวกับหลักการว่าด้วยอาตมันและพรหมันเพื่อแสวงหาความจริงอันประเสริฐสุดที่สามารถนำไปสู่นิรวาณหรือโมกษะได้ ด้านความคล้ายกันคืออาตมันและพรหมันเป็นเรื่องเดียวกัน เป็นสิ่งสัมบูรณ์เดียวกัน หรือเป็นความจริงสูงสุดหรืออันติมัจจะอันเดียวกัน อาตมันเป็นส่วนย่อยอันแยกมาจากพรหมัน โดยที่แท้ก็เป็นอย่างเดียวกัน ด้านความต่างกันคืออาตมันก็คือวิญญาณตรงกับในภาษาไทยว่า ใจ เป็นส่วนซึ่งควบคุมร่างกายและอวัยวะต่าง ๆ ไม่รู้เกิด ไม่รู้ดับ ไม่มีอิสระ มีอยู่ในสิ่งทั้งปวงที่มีลมหายใจเข้าและออก (ปราณ) ประกอบกรรม (กรรม) ตามลำพังไม่ได้ ต้องอาศัยปรมาตมันบังคับให้ทำ เมื่อตาย อาตมันก็ออกจากโครงสร้างนี้ไปสู่อุปรหมันและเพื่อสืบชาติต่อไปเพราะไม่รู้แจ้งความจริง ส่วนพรหมันจะทรงอาณาภพบันดาลให้สกลโลกนี้มีขึ้น ดำเนินไปและสลายไป ทั้งเป็นธรรมชาติและผู้สร้างธรรมชาติ เป็นสิ่งที่แท้จริงสูงสุดและมีฐานะเป็นพระเจ้าของสรรพสิ่งที่มีอยู่ในโลก เป็นสิ่งที่ทุกอย่างมีอยู่ในโลก ในขณะเดียวกันก็เป็นสิ่งที่อยู่นอกจักรวาล ไม่สามารถจะพรรณนาได้ว่ามีรูปร่าง ลักษณะเป็นเช่นไร ตั้งอยู่ที่ไหน ครั้นถึงเบื้องปลายของสิ่งทั้งปวง ทุกสิ่งก็สลายลงสู่พรหมัน

คำสำคัญ: อาตมัน, พรหมัน, อุปนิษัต

Abstract

This academic article aims: 1) to study the meanings and concepts of Ātman and Brahman in the Upanisad and 2) to study the comparison of the concepts of Ātman and Brahman in the Upanisad. The finding's result found that there were many concepts of Ātman and Brahman in the Upanisad, and there were several authors writing in different time respectively without obvious timeline given, but it contained the same goal was to

teach the Ātman and Brahman principles in order to find the most sublime truth that can lead to Nirvāna or Mokṣa. In similar terms, Ātman and Brahman are the same, they are the same absolute, the same ultimate truth or the same ultimate reality, Ātman is a part of Brahman. By the way they both are the same. In the different term, Ātman is the spirit, or mind in term of Thai language is called ‘Jai’ is the part that controls a body and its organs, it is not unknown to be born, to pass away, and it is not free. It exists in all creatures which can breathe in and out (Prāṇa). It is unable to perform Karma alone, it must rely on Pramātmā to do action, when people die, Ātman completely leaves his/her body to continue his/her Jāti because he/she doesn’t enlighten about the truth. As for Brahman empowers to bring this world to all. Everything runs and ruins in both nature and nature creator. It is the highest reality as God all creatures and everything that exist in this world. Meanwhile, it is something that over the universe which cannot be described about figures, characteristics, and its location. In the end, all everything will dissolve into Brahman.

Keywords: Ātman, Brahman, Upanisad

1. บทนำ

ในสมัยพระเวทยกย่องความรู้ในคัมภีร์ การทรงจำคัมภีร์ได้อย่างแม่นยำ ตลอดจนความรู้ในพิธีกรรมต่าง ๆ ในคัมภีร์พระเวทเป็นสิ่งสำคัญ ผลจากการยกย่องและให้ความสำคัญดังกล่าวทำให้คนเริ่มก้าวออกห่างจากสารัตถะของพระเวท เพราะมัวแต่ไปสนใจพิธีกรรม สังคมจึงถูกหล่อหลอมไปด้วยลัทธิ ประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมซึ่งเป็นเรื่องเปลือกนอก ในยุคต่อมาคัมภีร์อุปนิษัตจึงเป็นเหมือนตัวแทนของปฏิภิกิริยาที่มีต่อการยกย่องสรรเสริญพิธีกรรมเหล่านั้น โดยการประกาศจุดยืนว่า พิธีกรรมต่าง ๆ ไม่เพียงพอสำหรับนำพามนุษย์ไปสู่วิถีแห่งความรู้แจ้งและความหลุดพ้น (โมกษะ) การรู้แจ้งในพรหมันต่างหากที่จะทำให้มนุษย์หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด คัมภีร์อุปนิษัตจึงถือได้ว่ามีความสำคัญต่อแนวคิดด้านปรัชญาและศาสนาของชาวอินเดียเป็นอย่างมาก เพราะคัมภีร์อุปนิษัตแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการที่สำคัญของลัทธิพระเวท คำว่า อุปนิษัต มาจากอุป (Upa) อุปสรรค แปลว่า ใกล้, นิ (ni) อุปสรรค แปลว่า ลง วางลง, และ สทฺ (sad) ธาตุ แปลว่า นั่ง เมื่อสนธิคำทั้ง 3 เข้าด้วยกันจึงเป็นคำว่า อุปนิษทฺ (Upanisad) หมายถึง การเข้าไปนั่งใกล้ กล่าวคือการเข้าไปนั่งใกล้ครูอาจารย์เพื่อฟังหลักธรรมที่มีความลึกซึ้ง (รหস্য) (Radhakrishnan, 1953, 19) อุปนิษทฺเป็นคัมภีร์ที่รวบรวมหลักฐานว่าด้วยอาตมันหรือพรหมัน คัดค้นหรือบัญญัติขึ้นมาเพื่ออธิบายและวางหลักการในลัทธิศาสนาพราหมณ์ซึ่งได้ปรับปรุงขึ้นมาใหม่ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เวทานตะ” แปลว่า ปลายพระเวทหรือที่สุดแห่งพระเวท เนื้อความสำคัญของอุปนิษทฺเป็นการอธิบายเรื่องพรหมันและอาตมัน (วิมลศิริ ร่วมสุข, 2522, 12) สาเหตุที่คัมภีร์อุปนิษทฺได้แต่งขึ้นเนื่องจากว่าศาสนาตามคัมภีร์พระเวทนั้นเป็นศาสนาที่นับถือเทพเจ้าเป็นจำนวนมาก (พหุเทวนิยม) บุคคลผู้รู้หรือนักคิดอุปนิษทฺเป็นผู้เบื่อหน่ายต่อการเคารพบูชาเทพเจ้าเป็นจำนวนมาก นักคิดอุปนิษทฺเหล่านั้นจึงพิจารณาเห็นว่า เทพเจ้ามีจำนวนมาก แต่ที่จริงแล้วมีความเกี่ยวพันกันไม่ได้แตกต่างและเป็นอิสระจากกัน เทพเจ้าเหล่านั้นเป็นการแสดงออกของอำนาจที่มีอยู่หนึ่งเดียวเท่านั้นเอง อำนาจนี้แผ่คลุมไปทั่วจักรวาล อำนาจที่ว่านี้ก็คือ พระเจ้าที่แท้จริง ซึ่งมีเพียงหนึ่งเดียว (เอกเทวนิยม) ฉะนั้นคนในยุคอุปนิษทฺนี้เองจะไม่แสวงหาพระเจ้าที่อยู่ในสวรรค์ชั้นฟ้า แต่มองหาพระเจ้าที่มีอยู่ภายในตัวเอง ซึ่งนับได้ว่าเป็นพัฒนาการอย่างสูงสุดของแนวคิดด้านศาสนาของชาวอินเดีย

แนวความคิดแบบพหุเทวนิยมของพระเวทได้พัฒนาไปสู่แนวความคิดแบบเอกเทวนิยมของอุปนิษัท กล่าวกันว่า พระผู้เป็นเจ้าของหนึ่งเดียวนั้นก็คือ “พรหมัน” ซึ่งเป็นวิญญาณของจักรวาลจากนั้นก็อธิบายว่า วิญญาณที่อาศัยอยู่ในมนุษย์ทั้งหลายนั้น แท้ที่จริงก็คือ “อาตมัน” และอาตมันนั้นก็เป็นสิ่งเดียวกันกับพรหมัน ดังประโยคในฉานโทคยอุปนิษัท (VI.8.7) ข้อความที่ว่า “ตตตวมสิ แยกเป็น ตต+ตวม+อสิ แปลว่า นั่นคือตัวเจ้า แปลเป็นความหมายว่า อาตมันคือพรหมัน” นอกจากนี้อุปนิษัทต้องการจะแสดงถึงความรู้แท้จริงและยังมุ่งหมายจะให้มนุษย์ทั้งหลายรู้ว่า แก่นแท้ของมนุษย์ที่แท้จริงนั้นอยู่เหนือร่างกายและชีวิตที่เรามองเห็นด้วยตา โดยเรียกแก่นแท้ของชีวิตนี้ว่า “อาตมัน” ซึ่งอาตมันนี้มีต้นกำเนิดหรือถูกแบ่งภาคมาจาก “ปรมาตมัน” อีกทอดหนึ่ง อาตมันนี้อยู่เหนือความชรา มรณะ ความเศร้าโศก ความหิว และความกระหาย มีต้นเหตุเป็นสังกรรม มีความตั้งใจเป็นสังกรรม (ฉานโทคยอุปนิษัท, อ่างใน จำนงค์ ทองประเสริฐ, ผู้แปล. อ่างแล้ว, 2514, 32) และคัมภีร์อุปนิษัทมีอีกชื่อหนึ่งว่า “พรหมวิทยา” คือเป็นวิทยาหรือความรู้ที่นำเราไปสู่ “พรหม” คำว่า “พรหม” มีความหมายเช่นเดียวกันกับคำว่า “ปรมาตมัน” ทั้งสองคำนี้แปลว่า “พระผู้เป็นเจ้าของ”

หากจะอธิบายให้ง่ายที่สุดก็คือ มนุษย์ในยุคหนึ่งเชื่อว่า มีสิ่งหนึ่งต่างหากจากร่างกาย แต่อาศัยอยู่ในร่างกาย สิ่งนี้เป็นสิ่งอมตะไม่รู้จักตาย ซึ่งตรงข้ามกับร่างกาย ดังนั้น เมื่อร่างกายเสื่อมสลายไปตามกาลเวลา อาตมันดังกล่าวก็จะออกจากร่างกายไปแสวงหาร่างใหม่ ความตายจึงเปรียบเสมือนกับการเปลี่ยนเสื้อผ้าใหม่ ในอีกมุมหนึ่ง อาตมันยังถูกนำไปอธิบายถึงปรากฏการณ์ทางวัตถุ โดยสะท้อนให้เห็นว่า สรรพสิ่งต่าง ๆ ที่เราเห็นเป็นรูปร่างที่แตกต่างกันออกไป แต่ทั้งหมดนั้นประกอบขึ้นจากโครงสร้างพื้นฐานอันเดียวกัน

จากบทนำข้างต้นเป็นการหาความจริงซึ่งเกิดจากการถกเถียงด้านปรัชญา ทั้งนี้พระเวทกล่าวถึงสิ่งต่าง ๆ ในรูปของกวีนิพนธ์ จึงยังคลุมเครือเพราะไม่มีเหตุผลมาสนับสนุนอย่างเพียงพอ คำสอนของอุปนิษัทถือได้ว่าเป็นคำสอนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจิตใจที่แตกต่างจากพิธีกรรม ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นปฏิบัติต่อพิธีกรรม เช่น ในพระเวทไม่ได้กล่าวถึงการปฏิบัติทางจิตไว้อย่างชัดเจน แต่มาถึงยุคอุปนิษัทถือว่าการปฏิบัติทางจิตเท่านั้นที่จะทำให้รู้แจ้งถึงอาตมันได้ หรือพระเวทมุ่งในเรื่องการบวงสรวงอันวอนเพื่อขอพรต่อเทพเจ้า แต่อุปนิษัทจะมุ่งค้นคว้าหาความจริง มุ่งรู้แจ้งถึงอาตมันเท่านั้น การปฏิบัติตามหลักการของพระเวทต่าง ๆ จึงยังไม่พอ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวคิดเรื่องอาตมันและพรหมันในคัมภีร์อุปนิษัทเพื่อที่จะหาข้อสรุปของความหมายและเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องอาตมันและพรหมันต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความหมายและแนวคิดเรื่องอาตมันและพรหมันในคัมภีร์อุปนิษัท
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบให้เห็นแนวคิดเรื่องอาตมันและพรหมันในคัมภีร์อุปนิษัท

3. ความหมายของอาตมัน

อาตมัน (Ātman) ตามความหมายเดิม อาตมัน (สันสกฤต) หมายถึง ลมหายใจหรือลมปราณของชีวิต ในความหมายจริง หมายถึง อตตา (บาลี) หรือดวงวิญญาณที่ห่อหุ้มชีวิต วิญญาณหรืออัตตานี้เป็นเสาหลักของชีวิตมนุษย์ทุกรูปนาม เป็นสิ่งที่คงอยู่ตลอดไป แม้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างในร่างกายที่ไม่ใช่อัตตา จะถูกกำจัดหรือสูญสลายไปแล้วก็ตาม แต่อัตตาจะยังเป็นส่วนที่ยังคงเหลืออยู่ หลังจากที่เราวิเคราะห์แยกเอาส่วนประกอบของกายและจิตในบุคคลออกไปแล้วก็ตาม แต่อัตตาหรือวิญญาณดังกล่าวก็จะยังคงอยู่ไม่สูญสลายไปตามร่าง ดังนั้น อัตตาจึงเป็นทั้งผู้รู้ ผู้คิด ผู้รับอารมณ์ และผู้กระทำการ

อาตมมัน ในความหมายดั้งเดิม มาจาก อน (AN) ธาตุ หมายถึง ลมหายใจ ซึ่งทำให้มีชีวิตอยู่ยืนยาวได้ トラบเท่าที่ยังมีลมหายใจอยู่ แต่ภายหลังความหมายของอาตมมันได้เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ คือ เป็นความรู้สึก (feeling) ใจ (mind) วิญญาณ (soul) และเจตภูต (spirit) (Chandradhar Sharma, 1964, 19)

ในอรรถกถาของอุปัชฌาย์ของสังกกราจารย์ได้อธิบายความหมายไว้ว่า อาตมมันเป็นสิ่งที่มีอยู่โดยธรรมชาติ (inherent) อยู่ในสรรพสิ่ง อาตมมันเป็นผู้รู้ (subject) ซึ่งรู้มีประสบการณ์และทำสิ่งที่ถูกรู้ (object) ให้ปรากฏ อาตมมันยังเป็นอมฤตและดำรงอยู่ในสถานะอย่างเดียวตลอดกาล (นวนิต ประถมบุรณ, 2520, 20)

อาตมมัน หมายถึง ลมหายใจที่ทำให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ แต่ภายหลังได้เปลี่ยนไปเป็นความรู้สึก, ความคิด, ตัวตน, จิต, วิญญาณ, และเจตภูต บางทีใช้ในความหมายกว้างออกไปอีก เช่น หมายถึง สิ่งที่อยู่อาศัยอยู่ในสรรพสิ่ง, เป็นใหญ่, เป็นสิ่งอมตะ และไม่เปลี่ยนแปลง (สถิต วงศ์สุวรรณ, 2537, 25)

สรุปได้ว่า ความหมายของคำว่า “อาตมมัน” ตามทัศนะต่าง ๆ แล้วก็จะได้หลายความหมาย เช่น ในระยะแรกหมายถึงดวงวิญญาณที่ห่อหุ้มชีวิต ลมหายใจ (ปราณะ) ซึ่งทำให้มีชีวิตอยู่ยืนยาวได้ トラบเท่าที่ยังมีลมหายใจอยู่ ภายหลังความหมายได้เปลี่ยนไปจากเดิมเป็นความรู้สึก จิต วิญญาณและเจตภูต และมีความหมายกว้างออกไปคือหมายถึงสิ่งที่อยู่อาศัยอยู่ในสรรพสิ่ง อาตมมันเป็นผู้รู้มีประสบการณ์และกระทำสิ่งที่ถูกรู้ ให้ปรากฏเป็นอมตะและดำรงอยู่ในสถานะเดียวไม่แปรเปลี่ยน

4. ลักษณะของอาตมมัน

อาตมมันเป็นจุดกำเนิดของอินทรีย์ ซึ่งอินทรีย์นี้เป็นส่วนประกอบของโลก ในฉานโทคยอุปัชฌาย์กล่าวว่า มีอยู่ 3 ธาตุคือไฟ น้ำ และดิน ได้มาจากพรหม ในไตรตติยอุปัชฌาย์กล่าวว่า มีอยู่ 5 ธาตุคือ อีเทอร์ (อากาศ) ลม (พายุ) ไฟ (อัคคี) น้ำ (อาป) และดิน (ปฐพี) ทั้งหมดนี้มีวิวัฒนาการมาจากอาตมมัน (Chandradhar Sharma, 1964 : 17)

ในฉานโทคยอุปัชฌาย์ มีคำสนทนาระหว่างพระประชาบดีหรือพระพรหมกับพระอินทร์ ดังมีเรื่องว่า พวกเทวดาและอสูรได้ส่งพระอินทร์และพระวิโรจนะไปเฝ้าพระประชาบดี เพื่อทูลถามถึงเรื่องอาตมมัน เมื่อเทพทั้ง 2 ได้เข้าเฝ้าพระประชาบดี และได้ทูลถามเรื่องดังกล่าว แต่พระประชาบดีไม่ตอบ โดยทรงบอกให้เทพทั้ง 2 ไปบำเพ็ญตบะในป่าให้ครบ 32 ปีก่อน จึงค่อยมาถามเรื่องอาตมมัน ดังนั้นเทพทั้ง 2 จึงไปบำเพ็ญตบะในป่า ครั้นครบ 32 ปีแล้วจึงมาเฝ้าพระประชาบดีตามสัญญา พระประชาบดีตรัสว่า อาตมมัน ก็คือสิ่งที่บุคคลมองเห็น เมื่อมองดูที่ดวงตาของคนอื่น หรือที่มองเห็นปรากฏอยู่ในน้ำหรือในกระจก เทพวิโรจนะฟังแล้วรู้สึกพอใจจึงทูลลากลับไป แต่พระอินทร์ยังไม่ทูลลากลับ แต่กลับมาคิดว่า อาตมมันหรือตัวตนที่แท้จริง จะเป็นเช่นเดียวกับภาพสะท้อนของร่างกายได้อย่างไร มันจะเป็นสิ่งเดียวกับร่างกายได้อย่างไร เพราะถ้าหากเป็นสิ่งเดียวกับร่างกายแล้วไซ้ร้ เมื่อร่างกายได้รับการประดับประดาตกแต่ง อาตมมันก็ย่อมได้รับการตกแต่งประดับประดาไปด้วย ถ้าร่างกายสวยงาม อาตมมันก็ย่อมสวยงาม แต่ตรงกันข้าม หากร่างกายเป็นง่อย ตาบอด หูหนวก อาตมมันก็ย่อมจะเป็นง่อย ตาบอด หูหนวกไปด้วย และสุดท้ายเมื่อร่างกายนี้แตกสลาย อาตมมันก็พลอยดับสลายไป ก็ถ้าอาตมมันมีลักษณะอย่างนี้ ก็ไม่เห็นดีเลย พระอินทร์จึงขอเข้าเฝ้าพระประชาบดีอีกเพื่อทูลถามข้อข้องใจของตน พระประชาบดีก็ทรงอธิบายใหม่ว่า ตัวของเราที่มองเห็นในความฝันว่าเที่ยวไปที่นั่นที่นั่นนั่นแหละคืออาตมมัน พระอินทร์ฟังแล้วก็ถอยออกมาครุ่นคิดว่า ตัวตนในความฝันก็ยังสะดุ้งหวาดกลัวต่อภัยอันตราย และยังมีความรู้สึกเจ็บปวด อาตมมันหากมีลักษณะอย่างนี้ก็ยังไม่ดีแท้ จึงเข้าไปเฝ้าพระประชาบดีเพื่อทูลถามถึงความสงสัยของตน พระประชาบดีก็ทรงสอนว่า ตัวตนผู้ที่เสวยความสุขในขณะที่นอนหลับสนิทโดยไม่ฝันนั้นแหละคืออาตมมัน พระอินทร์ได้ฟังแล้วก็กลับมาคิดว่า อาตมมันในขณะที่บุคคลนอนหลับสนิทไม่มีฝันนั้น เป็นสภาวะที่เสมือนไม่มีความรู้สึก ไม่คิดนึก ไม่รับรู้ ไม่มีความร่าเริงเลย เป็นเสมือนไม่มีชีวิตจิตใจ ไม่มีอะไรเลยดูจเลขศูนย์

อาดมันถ้าเป็นอย่างนี้ก็ไม่เห็นตีพิเศษอะไรเลย จึงเข้าไปเฝ้าพระประชาบดีเพื่อกราบทูลข้อกังขาของตนอีก พระประชาบดีทรงปลาทปล้ำพอพระทัยในความเฉลียวฉลาดของพระอินทร์ จึงตรัสสอนว่า ร่างกายไม่ใช่อาดมัน ถึงแม้ร่างกายจะมีอยู่เพื่อประโยชน์ของอาดมัน ประสบการณ์ทั้งหลายในความฝันก็ไม่ใช่อาดมัน แม้ว่ามันจะมีความหมายสำหรับอาดมัน สภาวะอันเป็นนามธรรมในขณะที่บุคคลนอนหลับสนิทก็ไม่ใช่อาดมัน เพราะตา ร่างกาย ความนึกคิดและกระแสนจิตเป็นเพียงเครื่องมือและที่อาศัยของอาดมัน แต่ก็ไม่ใช่ตัวอาดมัน อาดมันอยู่เหนือสิ่งดังกล่าวทั้งหมด อาดมันเป็นสากล แต่ก็มีลักษณะทั้งที่เป็นอันตรภาวะ (immanent) คือสิ่งสถิตอยู่ในทุกสิ่ง และอุตตรภาวะ (transcendent) คืออยู่เหนือหรือพ้นไปจากสิ่งต่าง ๆ ดังนั้น อาดมันจึงไม่ใช่อย่างเดียวกับร่างกาย เพราะร่างกายไม่เที่ยง แปรปรวน เปลี่ยนแปลงไปและแตกสลายในที่สุด แต่อาดมันคงที่ไม่มี ความเปลี่ยนแปลง ไม่แตกสลายและเป็นอมตะตลอดไป อาดมันก็ไม่ใช่เป็นอันเดียวกับตัวตนที่ปรากฏในความฝัน เพราะอาดมันไม่มีความกลัวและรู้สึกเจ็บปวดอย่างตัวตนในความฝัน ทั้งอาดมันก็ไม่ใช่เป็นอันเดียวกับตัวตนในขณะที่หลับสนิทไม่ฝัน เพราะอาดมันมีความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ อาดมันถึงแม้จะอยู่เหนือสิ่งต่าง ๆ ไม่ใช่สิ่งเดียวกับสิ่งต่าง ๆ แต่อาดมันก็เป็นรากฐานแห่งการหลับ การฝัน การตื่นและอื่น ๆ กล่าวคือ ร่างกายจะมีได้ ประสบการณ์ในความฝันจะมีขึ้นได้ และความสุขในการนอนหลับสนิทจะมีได้ ก็เพราะมีอาดมันตลอดทั้งมีสิ่งต่าง ๆ และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ก็เพราะมีอาดมัน (พิน ดอกบัว, 2545, 35-36)

กฐะอุปนิษัทเชื่อว่า อาดมันคือ ความแท้จริงอันติมะ และได้เปรียบเทียบได้ว่าวัตถุสิ่งที่ถูกรับรู้เป็นถนน ร่างกายเป็นรถ ประสาทสัมผัสทั้งหลายเป็นม้า จิตเป็นบังเหียน ปัญญาเป็นสารถี วิญญาณเป็นผู้เสวยอารมณ์ อตตตาเป็นผู้ผลิตเพลิน และอาดมันเป็นนายผู้ยิ่งใหญ่ที่นั่งอยู่ในรถ ประสาททั้งหลายอาจเปรียบได้กับม้าที่ดี หรือเลว กฐะอุปนิษัทยังกล่าวต่อไปว่าประสาทสูงกว่าวัตถุ ประสาทรับสัมผัสเป็นสิ่งที่สูงกว่าสิ่งที่มันรับรู้ จิตสูงกว่าประสาท ปัญญาสูงกว่าจิต เหตุผล (มัตต) อันประณีตละเอียดสูงกว่าปัญญา ปฐมฐาตุ (อวะมัทตะ) สูงกว่าเหตุผลอันประณีตทั้งหมด และปุรุช (อาดมัน) สูงกว่าปฐมฐาตุ และไม่มีอะไรสูงกว่าปุรุช ซึ่งเป็นที่สิ้นสุดและเป็นความแท้จริงอันติมะ (Ultimate Reality) (ทองหล่อ วงษ์ธรรมา, 2535, 44-45)

ในमाणชุกยะอุปนิษัท ซึ่งเป็น 1 ใน 12 อุปนิษัทที่มีความสำคัญและเป็นที่ยุติกันดี มาณชุกยะอุปนิษัทจัดเป็นของอาถรรพเวท ประกอบด้วย 12 โศลก โดยได้อธิบายเกี่ยวกับสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ “โอม” และการประกอบกันเข้าของลักษณะที่สำคัญ 3 อย่าง คือ เสียง อะ เสียง อุ และเสียง มะ ซึ่งอ้างอิงถึงสภาวะทั้ง 3 คือ สภาวะตื่น สภาวะหลับฝัน และสภาวะหลับสนิทเพื่อนำไปสู่สภาวะที่ 4 คือ สภาวะหลับสนิทที่ปราศจากการฝันหรือ ตูริยะ และสภาวะที่ 4 นี้เอง คือ “อาดมันที่บริสุทธิ์” ซึ่งสิ่งสถิตในส่วนลึกในสุดของมนุษย์แต่ละบุคคล หรืออาจกล่าวให้เห็นง่าย ๆ เกี่ยวกับสภาวะทั้ง 4 กับคำว่า “โอม” ได้ดังนี้ 1) สภาวะตื่น เรียกว่า ไวศวานระ ก็คือเสียง อะ อาดมันจะรับรู้สิ่งภายนอก และผลิตเพลินต่อรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัสต่าง ๆ โดยผ่านทางอายตนะภายในหรือประสาทสัมผัส และสิ่งที่บริโณคนั้น ล้วนแต่เป็นวัตถุสิ่งของที่หยาบ ๆ ง่าย ๆ ไม่ละเอียดประณีต 2) สภาวะหลับฝัน เรียกว่า ไตชชะ ก็คือเสียง อุ อาดมันจะรับรู้สิ่งภายใน และบริโณคสิ่งประณีต คือภาพพิมพ์ใจที่ได้มาระหว่างอยู่ในขณะตื่นอันเป็นมโนภาพในความจำ 3) สภาวะหลับสนิท เรียกว่า ปราชญะ ก็คือ เสียง มะ อาดมันจะมีความสุขเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับความสุขแท้ โดยไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องภายนอกและภายใน 4) สภาวะหลับสนิทที่ปราศจากการฝัน หรือ สภาวะที่เสวยปีติสุข เรียกว่า ตูริยะ หรือ อาดมัน ก็คือคำว่า “โอม” อาดมันจะไม่รับรู้อารมณ์ทั้งภายนอกและภายใน ไม่สัมพันธ์กับอะไร เป็นสาระของการเป็นอันหนึ่งอันเดียวของอาดมัน ไม่แบ่งเป็นสองอีกต่อไป อาดมันนี้แหละ คือพรหมัน และนี่คือสภาวะที่บริสุทธิ์ของอาดมัน (สมบัติ มั่งมีสุขศิริ, เอกสารประกอบการเรียนการสอน, 2561)

จะเห็นได้ว่า สภาวะตื่น คือเสียง อะ และสภาวะหลับฝัน คือเสียง อุ กำลังเลื่อนเข้าไปสู่สภาวะหลับสนิท คือเสียง มะ เป็นการรวมประสบการณ์จาก 2 สภาวะเข้าเป็นสภาวะหนึ่งเดียว เมื่อรวมกันเสร็จไม่

มีส่วนเหลือก็จะเป็นสภาวะที่ 4 คือ ตริยะ และสภาวะที่ 4 นี้ เรียกกันทั่วไปว่า ตริยะ ซึ่งก็เป็นเพียงชื่อ เพราะแท้ที่จริงแล้ว ทุก ๆ สภาวะเป็นการแสดงอำนาจตามลำดับขั้นของความละเอียดที่อาตมันได้แฝงอยู่ในส่วนทั้ง 3 คือ ในขณะตื่น ขณะหลับฝัน และขณะหลับสนิท และที่เรียก สภาวะที่ 4 ก็เป็นไปตามลำดับของการวิเคราะห์ให้เห็นตามสภาวะ ที่สำคัญออกสู่ภายนอกของอาตมันในสภาวะบริสุทธิ์ หรือความรู้สึกที่ประณีตที่สุด สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เกิดในขณะที่เราตื่น ในขณะที่เราหลับฝัน ในขณะที่เราหลับสนิท และในขณะที่เราหลับสนิทปราศจากการฝัน แม้เราอาจจะดูเหมือนว่า อาตมันก็เป็นอย่างเดียวกันกับการทำงานของร่างกาย และของจิต แต่มันก็ไม่ใช่ทั้งกายและจิต มันเป็นสิ่งที่อยู่ห่างพ้นจากกายและจิต แม้มันจะอยู่ในกายมันก็ไร้กาย และคุณสมบัติทั้งหมดของกาย ไม่ว่าจะเป็ตา หู จมูก ลิ้น หรือทั้งอวัยวะภายนอกและภายในก็ไม่ได้หมายถึงว่าสิ่งเหล่านี้จะเป็นคุณสมบัติของอาตมันด้วยเหมือนดั่งน้ำที่กลิ้งบนใบบัวทั้งหลาย แต่มันก็ไม่ได้ทำให้ใบบัวเปียกได้เลย

สุนทร ธีรชัย, (2530, 41) ได้อธิบายว่าชีวิตมัน มี 4 สภาวะ คือ 1) สภาวะขณะตื่นอยู่ เรียกว่า วิชวะ ชีวิตมันจะรู้และผลิตเพลินต่อรูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะ โดยผ่านทางอายตนะภายในหรือประสาทสัมผัส 2) สภาวะขณะฝัน เรียกว่า ไตชสะ ชีวิตมันจะรู้และผลิตเพลินกับธรรมารมณ์โดยผ่านทางมนัส 3) สภาวะขณะหลับสนิทไม่ฝัน เรียกว่า ปราชญา ชีวิตมันจะมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับความสุขแท้ โดยไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องภายนอกและภายใน 4) สภาวะขณะที่เสวยปีติสุข เรียกว่า อาตมัน ชีวิตมันจะไม่รับรู้อารมณ์ทั้งภายนอกและภายใน กลายเป็นอาตมันซึ่งรวมเป็นหนึ่ง ไม่แบ่งเป็นสองอีกต่อไป อาตมันนี้แหละ คือ ปรมาตมัน

สรุปได้ว่า อาตมันมีความเปลี่ยนแปลงได้ไปหลายลักษณะและหลายระดับ คือสิ่งที่ปรากฏมีอยู่ในโลกนี้ ทั้งที่เป็นตัวตน คือ อาตมัน และสิ่งที่ไม่ใช่ตัวตนคือ อนาตมัน ทั้งนี้ก็เพราะอาตมันเป็นนามธรรมและมีสภาวะทั้งอันตรภาวะ (immanent) และอตรภาวะ (transcendent) จึงยากมากที่จะเข้าใจ ในความเห็นส่วนตัว อาตมันก็คือ วิญญาณ ทั้งวิถีวิญญาณและภวังควิญญาณ หรือตรงกับในภาษาไทยว่า “จิต” ว่า “ใจ” และว่า “มานัส” นั่นเอง มีอยู่ในสิ่งทั้งปวงที่มีลมหายใจเข้าและออก (ปราณะ) อีกทั้งยังปรากฏขึ้นในความเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะทั่วไปในขณะที่เราตื่น ในขณะที่เราหลับฝัน ในขณะที่เราหลับสนิท และในขณะที่เราหลับสนิทปราศจากการฝัน

5. ความหมายของพรหมัน

พรหมัน มาจาก พุทฺ (Bṛh) ธาตุ แปลว่า เจริญเติบโต หรือ วิวัฒนาการ เดิมทีเดียวพรหมัน หมายถึง การบูชาัญญ ต่อมา หมายถึง ผู้สวดสรรเสริญเทพเจ้า และในที่สุดหมายถึงความจริงสูงสุด หรือ อันติมสัจจะ ซึ่งได้วิวัฒนาการมาเป็นโลกหรือสรรพสิ่ง ทั้งธรรมชาติและวิญญาณ ดังนั้น พรหมันจึงเป็นรากฐานของสิ่งทั้งปวง (พิน ดอกบัว, 2555, 30)

คำว่า “พรหม” มาจากคำว่า “พุทฺ” (Bṛh) ธาตุ หมายถึง ความงอกงาม ความเจริญ หรือวิวัฒน์ ความหมายเดิม หมายถึง การบูชาัญญการสวดอ้อนวอน ภายหลังความหมายได้เปลี่ยนมาตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ในฤคเวท พรหมัน หมายถึง ความรู้อันศักดิ์สิทธิ์ ถ้อยคำอันเป็นสิ่งวิเศษ
2. ในคัมภีร์อุปนิษัฑ พรหมัน มาจาก พุทฺ (Bṛh) ธาตุ หมายถึง ความงอกงาม ความเจริญเติบโต ความก้าวหน้า
3. พรหมัน หมายถึง ความแท้จริงอันติมะ (Ultimate Reality) หรือองค์สัมบูรณ์ (The Absolute)
4. พรหมัน หมายถึง ความแท้จริงอันติมะที่รู้แจ้งโลก แต่อาตมัน หมายถึง ความแท้จริงอันติมะที่รู้ในตัวเอง

5. พรหมัน หมายถึง สิ่งแท้จริงสูงสุดหรืออันติมสัจจะ ซึ่งได้วิวัฒน์มาเป็นโลกและสรรพสิ่งในโลก ดังนั้น พรหมันตามความหมายในปัจจุบันหมายถึง “สิ่งซึ่งเป็นมูลภาวะของสรรพสิ่ง” (ทองหล่อ วงษ์ธรรมา, 2536, 42)

พรหมัน (พรหมน) หมายถึง สิ่งที่แท้จริง หรือ อันติมสัจจะ เมื่อมองจากทรรศนะวัฏฏวิสัย หรือในฐานะเป็นสิ่งที่ถูกรู้ ความหมายของพรหมัน มีดังต่อไปนี้

1. ในคัมภีร์ฤคเวท พรหมัน หมายถึง ความรู้อันศักดิ์สิทธิ์ บทสวดหรือเวทมนตร์อันเป็นสิ่งวิเศษ
2. คัมภีร์อุปนิษัท กล่าวว่า พรหมัน มาจาก พฤห ธาตุ (Brh) แปลว่า เจริญเติบโต แตกออก หมายความว่า เจริญงอกงาม ก้าวหน้าขึ้น
3. คังกรจารย์ ได้ให้ความหมายว่า พรหมน มาจาก พฤห ธาตุ (Brh) แปลว่า ยิ่ง เกิน มากกว่า และ อติศยน (atiSayana) หมายถึง ความเป็นสิ่งบริสุทธิ์ ความเป็นสิ่งที่ไม่สิ้นสุด ความเป็นอมตะ
4. มีระวะ แห่งเวทानตะ ได้ให้ความหมายว่า พรหมัน คือ บุคคลที่มีคุณสมบัติ เต็มบริบูรณ์ (พฤหนโต หุยสมินิ คุณะ) (S. Rathakrishnan, 1953, 52)
5. ความหมายในระยะต่อมา คำว่า พรหมัน ใช้ในความหมายว่า สิ่งแท้จริงสูงสุด หรือ อันติมสัจจะ ซึ่งได้วิวัฒน์มาเป็นโลกและสรรพสิ่งในโลก กล่าวคือ สิ่งซึ่งเป็นมูลภาวะของสรรพสิ่ง (สุนทร ฦ รัชชี, 2537, 37)
6. ฉานโทคยะอุปนิษัทกล่าวถึงพรหมันไว้ด้วยคำว่า ตชชลาณ มีความหมาย ว่า สิ่งนั้น (ตต) เป็นที่เกิดของโลก (ช) เป็นที่กลับคืนสู่แห่งโลก (ล) เป็นที่อิงอาศัยและ ดำรงอยู่ของโลก (อน) (CU. 3.14.1)
7. ไตตติริยะอุปนิษัทกล่าวถึงพรหมันไว้ว่า สิ่งซึ่งเป็นที่เกิดของสรรพสิ่ง เป็นที่อิงอาศัยแห่งสรรพสิ่ง และเป็นที่ยกกลับคืนสู่แห่งสรรพสิ่ง (T.U. 3.1.1)

สรุปได้ว่า ความหมายของคำว่า “พรหมัน” ตามทัศนะต่าง ๆ แล้วก็จะได้หลายความหมายเช่น ในยุคพระเวทคือความรู้อันศักดิ์สิทธิ์ ถ้อยคำอันเป็นสิ่งวิเศษ ต่อมาในยุคอุปนิษัทก็ได้พัฒนามาเป็นความงอกงาม ความเจริญเติบโต ความก้าวหน้า รู้แจ้งสิ่งแท้จริงสูงสุดหรืออันติมสัจจะ และได้วิวัฒน์มาเป็นโลกและสรรพสิ่งในโลก ทั้งธรรมชาติและวิญญาณ เป็นมูลรากของสรรพสิ่ง เป็นที่มาของสรรพสิ่ง มีเสรีภาพไม่ถูกจำกัด

6. ลักษณะของพรหมัน

ตามคัมภีร์พระเวทและอุปนิษัทเชื่อว่า พรหมัน คือ ความจริงสูงสุดหรืออันติมสัจจะ ซึ่งได้วิวัฒนาการมาเป็นโลกหรือสรรพสิ่งทั้งธรรมชาติและวิญญาณ ดังนั้น พรหมันจึงเป็นรากฐานของสิ่งทั้งปวงเป็นที่เกิดของโลกเป็นที่อิงอาศัยและที่ดำรงอยู่ของโลก (Chandradhar Sharma, 1964, 17)

ส่วนการวิวัฒนาการของพรหมันในฐานะที่เป็นรากฐานของสรรพสิ่งมีดังนี้ จากพรหมันเป็นอากาศ (ether) จากอากาศเป็นลม จากลมเป็นไฟ จากไฟเป็นน้ำ จากน้ำเป็นดิน และจากดินก็เป็นที่เกิดพืชพันธุ์และสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย หรือในไตตติริยะอุปนิษัทได้กล่าวถึงทฤษฎีวิวัฒนาการที่รู้จักกันว่าคำสอนเรื่องเครื่องห่อหุ้มหรือฝัก (โกศะ) ทั้ง 5 ไว้ดังนี้

ฝักที่ 1 ซึ่งเป็นระดับต่ำสุด พรหมันได้เปลี่ยนแปลงมาเป็น สสารหรือวัตถุ (อันนมยโกศะ) เพื่อเป็นอุปกรณ์สำคัญสำหรับทำให้สิ่งมีชีวิตได้เกิดขึ้นมา

ฝักที่ 2 พรหมันได้แปรมาเป็นชีวิตและลมปราณ (ปราณมยโกศะ) โดยลำดับแรกเป็นชีวิตของพืชพันธุ์ต่าง ๆ ก่อน แล้วต่อมาก็เป็นชีวิตของสัตว์ทั้งหลายรวมทั้งมนุษย์ด้วย

ฝักที่ 3 พรหมันแปรมาเป็นจิตใจ (มโนมยโกศะ) แต่จิตใจ ระดับนี้ยังเป็นเพียงสัญชาตญาณ ซึ่งมีทั้งในมนุษย์และสัตว์

ฝักที่ 4 พรหมันแปรมาเป็นเหตุผล (วิชญานมยโกศะ) ระดับนี้มีเฉพาะในมนุษย์เท่านั้น มนุษย์แตกต่างจากสัตว์เดรัจฉาน ก็ตรงที่มีเหตุผลนี้เอง ก็บรรดาวิทยาการทั้งหลายไม่ว่าศิลปะ วิทยาศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ ศิลธรรม กวีนิพนธ์ ปรัชญาและศาสนา เป็นต้น เกิดขึ้นมาได้ก็เพราะเหตุผลนี้แหละ

ฝักที่ 5 ซึ่งเป็นระดับสูงสุด พรหมันแปรมาเป็นความเบิกบานใจ (อานันทมยโกศะ) ในระดับนี้ ไม่มีทั้งทวิภาพ (duality) ของจิตและวัตถุ และทั้งพหุภาพ (plurality) ของสรรพสิ่ง คงมีแต่เอกภาพหรือ ความเป็นหนึ่ง (unity) อันไม่มีการเปลี่ยนแปลง มีแต่ความเบิกบานใจ อันเป็นนิรามิสสุข ซึ่งระดับสูงสุดนี้ก็คือ ภาวะแห่งพรหมันนั่นเอง (พิน ดอกบัว, 2545, 24)

ต่อมาอุปนิษัตได้แบ่งพรหมันหรือพระพรหมออกเป็น 2 ระดับ คือ

1. พระพรหมระดับสูงหรือระดับประเสริฐ (Para Brahman) เป็นระดับสูงสุด มีหนึ่งเดียว เป็นนามธรรม อยู่เหนือกาลและเทศะ เหนือดิน น้ำ ไฟ ลม เหนือความทุกข์และความเศร้าโศกต่าง ๆ เป็นอนันตภาวะ เป็นอมตะ เป็นสิ่งเที่ยงแท้รันดร์ เป็นความสมบูรณ์สูงสุด จึงอยู่เหนือคุณลักษณะทุกอย่าง (นิรคุณะ) และอยู่เหนือคุณวิเศษทั้งหลาย (นิรวิเศษะ) เพราะฉะนั้น จึงไม่อาจใช้คำพูดบรรยายได้ (อนิรวจนียะ) เพราะการพูดถึงคุณลักษณะหรือคุณวิเศษของพระองค์ ก็เท่ากับไปจำกัดความไม่จำกัดของพระองค์ซึ่งทรงเป็นทุกอย่าง

ยาชญวัลกยะได้กล่าวไว้ในพฤทธารณยะอุปนิษัตว่า “สิ่งที่ไม่มีการเสื่อมสลาย ซึ่งผู้ฉลาดเคารพบูชานี้เป็นสิ่งที่ไม่หยาบ ไม่ประณีต ไม่สั้นไม่ยาว ไม่มีเงา ไม่มีควมมืด ไม่มีอากาศ ไม่มีช่องว่าง ไม่มีอุปาทาน ไม่มีรส ไม่มีกลิ่น ไม่มีรูป ไม่มีคำพูด ไม่มีจิต ไม่มีแสงสว่าง ไม่มีลมหายใจ ไม่มีหู ไม่มีปาก ไม่มีข้างนอก ไม่มีข้างใน ไม่มีกินอะไร แต่ก็ไม่มีถูกอะไรกิน” “ปรพรม ถึงแม้จะอยู่เหนือคุณสมบัติต่าง ๆ แต่ก็ป็นรากฐานของคุณสมบัติต่าง ๆ และสิ่งต่าง ๆ ดังในเกนะอุปนิษัตกล่าวไว้ว่า “สิ่งที่ใช้คำพูดอธิบายไม่ได้ แต่เพราะสิ่งนี้การพูดจึงมีขึ้นได้ สิ่งซึ่งจิตคิดไม่ถึง แต่เพราะสิ่งนี้การคิดของจิตจึงเป็นไปได้ สิ่งซึ่งมองด้วยตาไม่เห็น แต่เพราะสิ่งนี้การเห็นของตาจึงเป็นไปได้” (สุนทร ฦ รังษี, 2530 : 45) “สิ่งซึ่งไม่ใหญ่แต่ก็ใหญ่กว่าสิ่งที่ใหญ่ที่สุด สิ่งซึ่งไม่เล็กแต่ก็เล็กกว่าสิ่งทีเล็กที่สุด สิ่งซึ่งไม่ไกลแต่ก็ไกลกว่าสิ่งทีไกลที่สุด สิ่งซึ่งไม่ใกล้แต่ก็ใกล้กว่าสิ่งทีใกล้ที่สุด สิ่งซึ่งไม่เคลื่อนไหวแต่ก็เคลื่อนไหวได้ไวกว่าสิ่งทีเคลื่อนไหวได้เร็วที่สุด สิ่งซึ่งเป็นนิจจังแต่ก็ทำให้มีอนิจจังเกิดขึ้น” (Jadunath Sinha, 1963, 23-24, อ้างใน พิน ดอกบัว, 2545, 32-33)

2. พระพรหมระดับต่ำหรือระดับไม่ประเสริฐ (Apara Brahman) เป็นพระพรหมที่มีรูปร่างแต่เป็นร่างทิพย์ จึงไม่อาจมองเห็นได้ มีคุณสมบัติต่าง ๆ มากมาย (สคุณะ) พรั่งพร้อมด้วยคุณวิเศษทั้งหลาย (สวิเศษะ) เป็นสรรพัญญู (omniscient) สรรพภาวิญญู (omnipresent) สรรพเดชา (omnipotent) เป็นผู้สร้างโลกและสรรพสิ่ง เป็นผู้รักษาโลก และสรรพสิ่ง เป็นผู้ทำลายโลกและสรรพสิ่ง เป็นผู้กำหนดชะตากรรมของมนุษย์และสัตว์ตลอดถึงสรรพสิ่ง เป็นเจ้ากฎแห่งกรรมและกฎแห่งศีลธรรม พระพรหมระดับนี้ก็คือพระอิศวรหรือพระวิษณุ หรือมีพระนามอื่นตามแต่ลัทธิิกายนั้น ๆ จะเรียกขานกัน พระองค์ทรงเป็นเทพเจ้าสูงสุด ทรงประทับอยู่ในที่ทั่วไป ไม่ว่าเบื้องบนหรือเบื้องล่าง ก่อนและหลัง ทิศตะวันออก ตะวันตก เหนือและใต้ ดังนั้น พระองค์จึงมีท้องฟ้าเป็นพระเศียร มีดวงอาทิตย์และดวงจันทร์เป็นพระเนตร มีทิศทั้ง 4 เป็นพระกรรณ มีอากาศเป็นลมหายใจ มีโลกเป็นพระหฤทัย มีแผ่นดินเป็นพระบาท มีจักรวาลเป็นพระกาย เพราะฉะนั้น ทุกสิ่ง ทุกอย่างจะเป็นพระพรหม แต่ก็ได้ไม่ได้หมายความว่า ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นพระพรหมจริง ๆ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของพระพรหมเท่านั้น ทั้งนี้ก็เพราะพระพรหมมีลักษณะทั้งอันตรภาวะ (immanent) คือสิ่งสถิตอยู่ในสรรพสิ่ง และอูตรภาวะ (transcendent) คืออยู่เหนือสิ่งทั้งปวงดุจกลิ่นหอมมีอยู่ในดอกไม้ แต่ดอกไม้ก็ไม่ใช้กลิ่นหอม การสะท้อนเงามีอยู่ในกระจก แต่กระจกก็ไม่ใช่ตัวสะท้อนเงา หรือกระแสไฟฟ้ามียอยู่ในสายไฟฟ้า แต่สายไฟฟ้าก็ไม่ใช่กระแสไฟฟ้า พระพรหมระดับนี้ มีคุณสมบัติและคุณวิเศษมากมาย คนสามารถพรรณนาถึงพระองค์ได้ด้วยกร

ใช้ประโยชน์ยืนยง แต่จะพรรณนาอย่างไรก็ไม่มีจบสิ้น เพราะฉะนั้น พระพรหมแบบนี้จึงทรงมีคุณสมบัติและคุณวิเศษเพิ่มมากขึ้นทุกทีตามที่คนคิดขึ้น (พื้น ดอกบัว, 2545, 33)

ในฉานโทคยะอุปนิษัทกล่าวไว้ว่า พระพรหมสิงสถิตอยู่ในที่ทุกแห่ง ก็มีอุปมาดังเกลือที่ละลายอยู่ในน้ำ ดังเศวตเกตุดำได้ถามบิดาถึงเรื่องปรมาตมัน หรือพระพรหมที่สถิตอยู่ในที่ทั่วไปได้อย่างไร บิดาจึงบอกให้เศวตเกตุดำใส่เกลือลงไปใตภาชนะซึ่งมีน้ำอยู่ ครั้นวันรุ่งขึ้น บิดาได้บอกให้เศวตเกตุดำไปหยิบเกลือก้อนนั้นมา เศวตเกตุดำจึงไปหยิบเกลือ แต่ไม่อาจหยิบเกลือได้ เพราะเกลือละลายหมดแล้ว บิดาจึงให้เศวตเกตุดำชิมน้ำในภาชนะนั้น เศวตเกตุดำชิมแล้วบอกว่าเค็ม บิดาบอกให้ชิมตรงกลางและตรงกันภาชนะ ตามลำดับ เศวตเกตุดำก็บอกว่าเค็มเหมือนกัน บิดาจึงสอนเศวตเกตุดำว่า ปรมาตมันสถิตอยู่ในทั่วไปทุกแห่ง ก็ทำนองเกลือที่ละลายอยู่ในน้ำนี้แหละ (จำนงค์ทองประเสริฐ, 2539, 346)

ในฉานโทคยะอุปนิษัท นารทะได้บอกสมัตถกุมารว่า “ข้าพเจ้า แม้มีความรู้ในฤคเวท สามเวท และยชุรเวท แต่ด้วยความรู้ดังกล่าว ข้าพเจ้าก็รู้เพียงมันตระและตำราศักดิ์สิทธิ์เท่านั้น ข้าพเจ้ายังไม่รู้จักพรหมมันเลย ข้าพเจ้าได้ทราบมาว่า ผู้ที่รู้จักพรหมมันเท่านั้นจึงจะสามารถหลุดพ้นไปจากความทุกข์ทั้งปวงได้” (พื้น ดอกบัว, 2545, 31)

พรหมมันหรือพระพรหมทั้ง 2 ระดับ คือ ปรพรหมและอปรพรหม ก็ถือกันว่าเป็นพระพรหมองค์เดียวกัน เพียงแต่มี 2 ด้าน ดุจในเหรียญเดียวกันมีทั้งหัวทั้งก้อยฉนั้น ก็ในพระพรหมทั้ง 2 ระดับนั้น ปรพรหมเป็นระดับสูงสุด มีความสมบูรณ์สูงสุด จึงเป็นเรื่องที่กำหนดไม่ได้ (อมาตรา) และอธิบายด้วยคำพูดไม่ได้ (อนิรวจนียะ) แต่ก็เป็นมูลรากของสรรพสิ่ง เป็นที่มาของสรรพสิ่ง แม้แต่พระอิศวรซึ่งเป็น อปรพรหม ก็เป็นการสำแดงออกให้ปรากฏของปรพรหมเช่นกัน ก็ในเมื่อพรหมมันมีความสำคัญอย่างนี้ พรหมมันจึงเป็นเรื่องสูงสุดสำคัญที่สุด ดังนั้นความรู้เกี่ยวกับพรหมมันจึงเป็นความรู้ประเสริฐสุดสามารถนำไปสู่โมกษะได้ (พื้น ดอกบัว, 2545, 31)

พรหมมัน เป็น 2 ลักษณะ ลักษณะหนึ่งพูดถึงพรหมมันในแง่โลกียะ (cosmic) พรหมมันเป็นสิ่งที่ประกอบด้วยคุณสมบัติที่ดีทั้งปวง ที่เรียกว่า สคุณะ พร้อมด้วยคุณวิเศษทุกประการ คือ สวิเศษะ ลักษณะพรหมมันในแง่นี้เรียกว่า อปรพรหม อีกแง่หนึ่งคือ พรหมมันในแง่โลกุตตระ (acosmic) พรหมมันเป็นสิ่งที่สมบูรณ์ที่ปราศจากคุณสมบัติทุกอย่างคือ นิรคุณะ ไม่มีคุณวิเศษทั้งปวงคือ นิรวิเศษะ และไม่อาจจะบรรยายได้ บรรดา สสารหรือวัตถุ ชีวะตมันและอปรพรหมต่างเป็นการสำแดงให้ปรากฏของพรหมมันซึ่งเป็นที่สมบูรณ์ทั้งสิ้น (นวนิตประถมบูรณ์, 2520, 21)

ในมณฑกะอุปนิษัทก็มีข้อความว่า “มีความรู้อยู่ 2 อย่างที่ควรรู้แจ้ง คือ ความรู้อย่างสูง (ปรัวิทยา) และความรู้อย่างต่ำ (อปรัวิทยา) ความรู้อย่างสูง ได้แก่ ความรู้ในเรื่องพรหมมันอันเป็นอมตะ ส่วนความรู้อย่างต่ำ ได้แก่ ความรู้ในพระเวททั้งหลาย” ในคัมภีร์ภควัทคีตา พระฤคยะได้สอนท้าวอรชุนว่า ผู้ที่รู้จักพรหมมันอย่างแท้จริง ก็แทบจะไม่ต้องรู้เกี่ยวกับพระเวทเลย ทั้งนี้ก็เพราะการเรียนรู้พระเวทจนเชี่ยวชาญเพียงไรก็ไม่อาจบรรลุโมกษะได้ แต่ตรงกันข้ามการรู้จักพรหมมันอย่างแท้จริงเพียงอย่างเดียวโดยไม่มีความรู้ในเรื่องพระเวทเลย ก็สามารถบรรลุโมกษะได้ (พื้น ดอกบัว, 2545, 30-31)

สรุปได้ว่า ในสมัยอุปนิษัทพระพรหมจะหนักไปในทางปรพรหม ซึ่งเป็นนามธรรม เป็นสิ่งที่เป็นอย่างจริง (Satyam) คือความรู้ (Jñānam) เป็นความแท้จริงสูงสุด เป็นสิ่งที่ไม่สามารถอธิบายได้ ไม่อาจวัดได้ บรรยายไม่ได้ พูดถึงลักษณะที่แท้จริงไม่ได้ เป็นพื้นฐานของความรู้ทั้งหมดซึ่งมีอยู่ในธรรมชาติของสัตว์ในสังสารวัฏ ผิดกับในสมัยพระเวท พระพรหมอยู่ในฐานสิ่งที่มีอยู่ เป็นตัวรู้ เป็นอปรพรหมซึ่งเป็นรูปธรรม เป็นปฐมเหตุของโลก เป็นผู้สร้างผู้รักษาและผู้ทำลาย เป็นเจ้าของสรรพสิ่ง

7. เปรียบเทียบอามันกับพรหมันในด้านความคล้ายกันและความต่างกัน

ความคล้ายกัน อามันกับพรหมันโดยที่แท้ก็เป็นอย่างเดียวกันนั่นเอง ที่แตกต่างกันก็มาจากมุมมอง คือ ถ้ามองในแง่อัตวิสัยหรือในฐานะผู้รู้ ก็เรียกว่า อามัน แต่ถ้ามองจากแง่วัตถุวิสัยหรือในฐานะสิ่งที่ถูกรู้ ก็เรียกว่า พรหมัน ดังนั้นอามันและพรหมันจึงเป็นเรื่องเดียวกัน เป็นสิ่งสัมบูรณ์ (The absolute) เดียวกัน หรือเป็นความจริงสูงสุดหรืออันติมสัจจะ (ultimate reality) อันเดียวกัน สามารถสำแดงตัวเองเป็นทั้งผู้รู้ ย่อมหมายถึงทั้งพรหมันและชีวาตมัน (วิญญาณของแต่ละบุคคล) แต่ถ้ามาคู่กับศัพท์และสิ่งที่ถูกรู้ในตัวก็ ศัพท์ว่าอามัน ถ้ามามีเพียงศัพท์เดียวก็ว่าพรหมัน หรือปรมาตมันก็หมายถึงชีวาตมันอย่างเดียว ดังนั้น ในที่นี้ พรหมันจึงหมายถึงปรมาตมัน และอามันหมายถึงชีวาตมัน ก็ปรมาตมันและชีวาตมันดังได้แสดงเป็นอย่าง เดียวกัน มีธรรมชาติอย่างเดียวกัน มาจากแหล่งเดียวกัน ที่ว่ามาจากแหล่งเดียวกันก็คือ ทั้ง 2 มาจากพรหมัน เดียวกัน ที่ว่ามีธรรมชาติอย่างเดียวกัน ก็เพราะทั้งปรมาตมันและชีวาตมันเป็นสรรพปัญญา (omniscient) สรรพาทิภู (omnipresent) สรรพเดช (omnipotent) เป็นอมตะ คือ ไม่เกิด ไม่ตาย และเที่ยงแท้รันดร เหล่านี้เป็นต้น

ความต่างกัน คืออามันเป็นสิ่งสูงสุดอันเดียวกันที่ถูกรู้แจ้งในมนุษย์ ส่วนพรหมันเป็นหลักสูงสุดที่ถูกรู้ ในจักรวาล อามันเป็นแก่นแท้ที่มีอยู่ในตัวของมนุษย์ ส่วนพรหมันเป็นแก่นแท้ของจักรวาล ลักษณะพิเศษอีก ประการหนึ่งของพรหมันและอามันตามคำสอนของคัมภีร์อุปนิษัตนั้นแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่ปรากฏมีอยู่ในโลกนี้ ทั้งที่เป็นตัวตน คือ “อามัน” และสิ่งที่ไม่ใช่ตัวตน คือ “อนาตมัน” แต่เพื่อให้เข้าใจชัดเจนจึงขออธิบายความ แตกต่างระหว่างสิ่งที่เรียกว่า องค์สัมบูรณ์ หรือตัวตนสากลกับตัวตนย่อย จึงเรียกชื่อใหม่กล่าวคือตัวตนสากล เรียกชื่อว่า “ปรมาตมัน” ส่วนตัวตนย่อยเรียกว่า “ชีวาตมัน” ปรมาตมันก็คือพรหมัน ไม่ถูกจำกัดด้วยสิ่งใด เป็นอิสระ ส่วนชีวาตมันหรือตัวอามันย่อยนั้นถูกจำกัดด้วยร่างกายมนุษย์ทุกคนมีชีวาตมันเป็นแกนกลางของ ชีวิต ร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงและสลายในที่สุด มีร่างกายเป็นที่คุมขัง ยังตกอยู่ในอำนาจกิเลส ยังถูกอวิชชา ครอบงำ จึงยังเสวยสุข เสวยทุกข์ ดีใจและเสียใจ เป็นต้น ตามการกระทำของตน ผิดกับปรมาตมันจะมีลักษณะ ตรงกันข้าม (สมัคร บุรราวาศ, 2545, 36) ความเป็นไปในเรื่องนี้ ท่านอุปมาดังนก 2 ตัว ซึ่งเป็นเพื่อนกัน เกาะ อยู่บนกิ่งไม้กิ่งเดียวกัน นกตัวหนึ่งกระโดดโลดเต้นจิกกินผลไม้ซึ่งดีบ้างเน่าบ้าง ก็ทำให้พอใจบ้าง ไม่พอใจบ้าง ผิดกับนกอีกตัวหนึ่ง เกาะกิ่งไม้นิ่งอยู่ มองดูเพื่อนนกกระโดดโลดเต้นจิกกินผลไม้ด้วยความวางเฉย นกตัวที่ เทียวจิกกินผลไม้ก็เปรียบเหมือนชีวาตมัน ส่วนนกที่เกาะกิ่งไม้นิ่งอยู่เปรียบเหมือนปรมาตมันก็ฉนั้น เพราะฉะนั้น ชีวาตมันจึงยังถูกจำกัดด้วยเทศะและกาละ (space and time) และยังคงตกอยู่ในอำนาจกิเลส เป็นดุจน้ำที่ยังมีตะกอนอยู่ ยังไม่เป็นน้ำกลั่น จะเห็นได้ว่า ชีวาตมันถูกจำกัดด้วยขอบเขตคืออยู่ในร่างกาย มีร่างกายเป็นที่คุมขังและยังถูกรอบงำด้วยกิเลส จึงต้องเสวยสุข เสวยทุกข์ ตามผลของการกระทำ ส่วนปรมาตมันจะมีลักษณะตรงกันข้าม ดังนั้นชีวาตมันจึงเป็นกระบวนการตอนต้นของปรมาตมันและเป็นตอน หนึ่งของปรมาตมัน

8. บทสรุป

แนวคิดเรื่องอามันและพรหมันในคัมภีร์อุปนิษัตมีจำนวนมาก มีผู้แต่งหลายคนตามลำดับ ไม่ระบุ เวลาที่แน่ชัด อย่างไรก็ตามคำสอนในอุปนิษัตต่าง ๆ เหล่านี้ มีจุดหมายเป็นหลักเหมือนกัน คือ การสอนให้รู้ เกี่ยวกับหลักการว่าด้วยอามันและพรหมันเพื่อแสวงหาความจริงอันประเสริฐสุดที่สามารถนำตนไปสู่นิรวาณ หรือโมกษะได้

อามัน (Ātman) เป็นส่วนบุคคลอันแยกมาจากพรหมันหรือปรมาตมัน เป็นดุจประกายไฟอันนับมิ ถ้วนพุ่งออกมาจากกองเพลิงที่กำลังช่วงโชติ อามันย่อมคืนไปสู่ปรมาตมันด้วยเป็นเนื้อเดียวกัน อามันซึ่ง

ควบคุมร่างกายและอวัยวะต่าง ๆ นั้น ไม่รู้เกิด ไม่รู้ดับ เป็นส่วนหนึ่งของเนื้อทิพย์ ฉะนั้น จึงไม่มีเบื้องปลาย ไม่เสื่อมสูญ ทรงปัญญา ว่องไว และเป็นสัจจะ อาตมามีปรมาตมอันควบคุม แต่กรรมที่อาตมามีทำไม่ได้อาศัยเนื้อแท้ แต่อาศัยอวัยวะต่าง ๆ อาตมามีอิสระ ประกอบกรรมตามลำพังไม่ได้ ต้องอาศัยปรมาตมอันบังคับให้ทำ อาตมามีนิสัยสันดานที่จะทำดีหรือทำชั่วมาแต่เดิม กล่าวคือกระทำกรรมตามที่ถูกบังคับหรือที่มีห้ามไว้ไม่ให้ทำ อาตมามีจึงกระทำกุศลหรืออกุศลกรรมตามที่ถูกบังคับ ดังนี้ จึงรับผลตามกรรมที่ทำไว้ อาตมามีถูกหุ้มไว้เหมือนอยู่ในเปลือก เมื่อตาย อาตมามีก็ออกจากโครงกระดูกสรีระนี้ไปโดยสิ้นเชิง และเพื่อสืบชาติต่อไป เพราะไม่รู้แจ้งความจริง อาตมามีก็ไปสู่อีกโลกหนึ่งเพื่อรับกุศลและอกุศลกรรมวิบากที่นั่น อาตมามียอมท่องเที่ยวไปในภูมิเบื้องต่ำและเบื้องสูง แต่ปราศจากผู้พันแล้วจากอาสวะทั้งปวง ยังไปสู่อุภิมหาที่สูงกว่ำนั้น คือ พรหมโลก แต่หากว่า ปราศจากผู้พันนั้นบรรลุนิพพานขั้นสมบุรณ์ ก็จะถึงซึ่งพรหมนิราณและโมกษะในเบื้องสุด อันได้แก่ บรมสุข และความสงบเป็นนิจ ฉะนั้นก็พอจะเห็นภาพของอาตมามีแล้วว่า อาตมามีเพียงแต่ถูกจำกัดด้วยขอบเขตคือร่างกายเท่านั้น จึงต้องเสวยสุข เสวยทุกข์ เศร้า เสียใจตามผลของการกระทำ และเป็นเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนอาตมามีสามารถที่จะรู้จักและประจักษ์แจ้งถึงตัวตนได้ จึงจะสามารถกลับไปมีความรู้แท้ได้ดังเดิม

ส่วน พรหมัน (Brahman) หรือปรมาตม เป็นเหตุทางปัญญาและทรงอำนาจบันดาลให้สกลโลกนี้มีขึ้น ดำเนินไปและประลัยไป การสร้างสกลโลกเกิดจากสัญญาเจตนาของพระพรหม เพราะพรหมันในแนวคิดอุปนิษัตจึงมีฐานะเป็นพระเจ้า ด้วยเหตุนี้ พระพรหมจึงเป็นทั้งเนื้อใจและปัญญาของสกลโลก คือเป็นทั้งธรรมชาติและผู้สร้างธรรมชาติ เป็นทั้งผู้วางแผนผังและตัวแผนผังนั่นเอง เป็นทั้งผู้กระทำและสิ่งที่ทำขึ้นนั่นเอง ครั้นถึงเบื้องปลายของสิ่งทั้งปวง ทุกสิ่งก็สลายลงสู่พรหมัน ปรมาตมอันนั้นเป็นหนึ่ง เป็นสิ่งเดียวมีอยู่ เป็นหนึ่งไม่มีสอง เป็นประมวลแห่งสิ่งทั้งหลาย ปรมาตมอันไม่มีส่วนประกอบ ไม่มีเบื้องปลาย ไม่มีที่สุด ปรมาตมอันอยู่พ้นคำอธิบาย เป็นผู้ดูแลสิ่งทั้งปวงเป็นนิจ เป็นวิญญานแห่งสกลโลก เป็นสัจธรรมปัญญา ปรินิพพานความสุข

อนึ่ง พรหมันเป็นอันตมสัจจะหมายถึงเป็นสิ่งที่แท้จริงสูงสุด และมีฐานะเป็นพระเจ้าเป็นปฐมเหตุหรือมูลการณะของสรรพสิ่งที่มีอยู่ในโลก เป็นสิ่งที่ทุกอย่างมีอยู่ในโลก ในขณะที่เดียวกันก็เป็นสิ่งที่อยู่เหนือจักรวาล เป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะพรรณนาได้ว่ามีรูปร่าง ลักษณะเป็นเช่นไร ตั้งอยู่ที่ไหน พรหมันนั้นมามีอำนาจในการสร้างโลก ดำรงรักษาโลกและทำลายโลก

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- จันทน์ ท่องประเสริฐ. (2514). **บ่อเกิดและลัทธิประเพณีอินเดีย**. พระนคร : ราชบัณฑิตยสถาน.
- _____. (2539). **ปรัชญาประยุกต์ ชุดอินเดีย**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : เอช เอ็น กรุ๊ป จำกัด.
- ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา. (2535). **ปรัชญาอินเดีย**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- _____. (2536). **ปรัชญาตะวันออก**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- นวนิต ประถมบุรณ์. (2520). **ทรรษนะเรื่องการหลุดพ้นในปรัชญาอินเดีย**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิน ดอกบัว. (2545). **ปวงปรัชญาอินเดีย**. กรุงเทพฯ : ศยาม.
- _____. (2555). **ปวงปรัชญาอินเดีย**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ศยามปริทัศน์.
- วิมลศิริ ร่วมสุข. (2522). **ประวัติวรรณคดีสันสกฤตยุคพระเวท**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สหสยามพัฒนา.
- สถิต วงศ์สุวรรณ. (2537). **ปรัชญาตะวันออก**. กรุงเทพฯ : อมรรการพิมพ์.
- สมัคร บุราวาส. (2545). **วิชาปรัชญา**. กรุงเทพฯ : ศยาม.
- _____. (2554). **ปรัชญาพราหมณ์ในสมัยพุทธกาล**. กรุงเทพฯ : ศยาม.

สุนทร ธีร รัชชี. (2530). **ปรัชญาอินเดีย : ประวัติและลัทธิ**. พระนคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
สมบัติ มั่งมีสุขศิริ. (2561). **สรุปประวัติเนื้อหาของมาถุยกะอุปนิษัท**. เอกสารประกอบการเรียนการสอน
ภาควิชาสันสกฤตศึกษา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภาษาอังกฤษ

Chandradhar Sharma. (1964). **A Critical Survey of Indian philosophy**. Varanasi: Motilal
Banarsidass.

Jadunath Sinha. (1963). **Outlines of Indian Philosophy**. Calcutta: Sinha Publishing House,
Private Limited.

S.Radhakrishnan. (1953). **The Principal Upanisads**. London: George Allen & Unwin Ltd.

_____. (1994). **The Principal Upanisads**. Delhi: Gopsons Papers.

ปัจจัยส่วนประสมการตลาดกับกระบวนการตัดสินใจชำระค่าสินค้า
ผ่านคิวอาร์โค้ดของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร
The Relationships between the Service Marketing Mix factors
and the decision making Process to Pay for Products with QR Code
of consumer in Bangkok

สายพิน ทับทิมดี
Saipin Tubtimdee
ภูมิพิชัย ธารดำรง
Phumpichai Tandamrong
สรียา ศะระมย์
Sareeya Sasarom
วิทยาลัยทองสุข
Thongsook College
Email: dd2-vv2@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 24 ตุลาคม 2564
วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 26 ธันวาคม 2564
วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 26 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมการตลาดกับกระบวนการตัดสินใจชำระค่าสินค้าผ่านคิวอาร์โค้ดของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นลูกค้าที่ใช้บริการ K PLUS ของธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ ด้วยวิธีสำรวจกลุ่มตัวอย่าง Survey sampling เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ใช้การแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละสำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการและกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ของธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ของธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ Independent Sample t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One – Way ANOVA) สำหรับการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการตลาดกับกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ของธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ได้แก่ เพศ อาชีพ และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ของธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ไม่แตกต่างกัน ในขณะที่อายุ และระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ของธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ แตกต่างกัน และยังพบว่าปัจจัยส่วนประสม

ทางการตลาด ทั้ง 7 ด้าน มีความสัมพันธ์กับกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ของธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์

คำสำคัญ: ปัจจัยส่วนประสมการตลาด, กระบวนการตัดสินใจชำระสินค้า, คิวอาร์โค้ด

Abstract

The purpose of this research was to study the relationships between the service marketing mix factors and the decision making process to pay for products with QR Code via K PLUS of Kasikorn Bank, Si Yaek Tossakan Branch. The research population was the customers at Kasikorn Bank, Si Yaek Tossakan Branch who were using K PLUS Pay. The research subject was selected using the survey sampling method. The instrument used for data collection was the questionnaire. Frequency and percentage were used for analyzing the marketing mix factors and decision making process to pay for products with QR Code via K PLUS Pay of Kasikorn Bank, while mean, standard deviation, Independent sample t-test and one-way ANOVA analysis were performed to compare the level of opinion, divided by personal factors, in the decision process to pay for the product with QR Code via K PLUS Pay of Kasikorn Bank Finally, Pearson Product Moment Correlation Coefficient was performed to test the relationships between marketing mix factors and decision making processes in using QR Code through K PLUS Pay of Kasikorn Bank.

Findings were as follows the different personal factors as gender, occupation and monthly income did not affect the customers' decision to pay for products with QR Code via K PLUS Pay of Kasikorn Bank. However, differences in age and education level of the customers affected their level of opinion on the decision to pay for products with QR Code via K PLUS Pay of Kasikorn Bank at a significant level. Results also show that all 7 aspects of the marketing mix were related to the decision to pay for the products by QR Code via K PLUS Pay of Kasikorn Bank.

Keywords: The service marketing mix factors, The decision making process to Pay, QR Code

1. บทนำ

ปัจจุบันธุรกิจด้านการเงินการธนาคารมีการแข่งขันกันมากขึ้น ธนาคารพาณิชย์ต่างๆ ได้มีการพัฒนา รูปแบบการให้บริการที่ทันสมัยเหมาะกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยดำเนินงานเพื่อให้บริการที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าและอำนวยความสะดวกในการทำธุรกรรมทางการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านธนาคารบนอินเทอร์เน็ตรูปแบบต่างๆ ที่นำมาใช้ส่งเสริมให้ธนาคารสามารถเพิ่มช่องทาง ในการหารายได้ ขยายฐานลูกค้า รักษาส่วนแบ่งทางการตลาด และยังช่วยลดต้นทุนในการดำเนินงาน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจและยังเป็นการพัฒนาศักยภาพของธนาคารได้อีกด้วย ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง คือ เทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งเป็นปัจจัยผลักดันให้โลกมีการเปลี่ยนแปลงและมี อิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปทำให้เศรษฐกิจและธุรกิจหลายธุรกิจมีการปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัล กันมากขึ้นแนวโน้มการใช้งาน Mobile Device อย่างสมาร์ตโฟนเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดในช่วงไม่กี่ปี และมีการเติบโตขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนา Mobile Applications และเทคโนโลยีของโทรศัพท์

เพื่อตอบสนองกิจกรรมในชีวิตประจำวันเช่นการทำธุรกรรมทางการเงิน และการเชื่อมต่อเครือข่าย อินเทอร์เน็ตทางออนไลน์ ก็มีปริมาณสูงขึ้นเรื่อยๆ ทำให้มีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีอย่างก้าวหน้าและ เศรษฐกิจมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น ธนาคารจึงได้พัฒนาวิธีการชำระเงินจากระบบตราสารมาสู่ระบบการให้บริการ ธนาคารอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพะอย่างยิ่งด้านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้รับการพัฒนาในเชิงพาณิชย์มากขึ้น ก่อให้เกิดรูปแบบใหม่ของการพาณิชย์ที่เรียกว่า การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจที่ผ่าน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น และการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจซึ่งในกระบวนการธุรกรรมพาณิชย์ทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นปัจจัย สำคัญที่ช่วยให้การทำธุรกรรมมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ธนาคารกสิกรไทยได้นำการให้บริการชำระเงินผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่มีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆมา ปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เพราะเนื่องจากเทคโนโลยีได้เข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันและสังคมในการ ทำงานมากขึ้น ทำให้องค์กรนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีการพัฒนาขยายอย่าง ต่อเนื่องในด้านระบบการบริการลูกค้าให้ได้รับความสะดวก เพื่อลดเวลาและค่าใช้จ่ายด้านค่าธรรมเนียมในการ ทำธุรกรรมชำระเงินสามารถใช้บริการได้ทุกที่

ผู้วิจัย ได้พบว่า การศึกษาถึงปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ธนาคารกสิกรไทย ยังมีไม่มากพอ ดังนั้นเพื่อเป็นการหาแนวทางสำหรับการพัฒนา แอปพลิเคชันให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการและตรงตามวัตถุประสงค์คุณภาพของธนาคารกสิกรไทย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ของธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ เพื่อที่จะนำไปพัฒนาระบบในการให้บริการ ธุรกรรมที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้อีกด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ของธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์
- 2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ของธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์กับปัจจัยส่วนบุคคล
- 2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการตลาดกับกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ของธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมการตลาดกับกระบวนการตัดสินใจ ชำระค่าสินค้าผ่านคิวอาร์โค้ด ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อหาต่อไปนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ลูกค้าที่สมัคร K PLUS ธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ กรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ลูกค้ายี่สิบห้า K PLUS ธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ กรุงเทพมหานคร จำนวน 385 คน ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างจากสูตรของคอคแรน (Cochran, 1977) ใช้ในกรณีที่ไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่นอน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ส่วนที่ 2 ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการ ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านพนักงานบริการ ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านลักษณะทางกายภาพเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) “มากที่สุด” ถึง “น้อยที่สุด” ตามรูปแบบของลิเคอร์ท (Likert’s Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ซึ่งจะมีให้เลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียวแล้วนำมาแปลผล แบ่งคะแนนเป็นช่วงๆ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.67 – 5.00 หมายความว่า ความสำคัญอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.34 – 3.66 หมายความว่า ความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 2.33 หมายความว่า ความสำคัญอยู่ในระดับน้อย

ส่วนที่ 3 เป็นแบบวัดกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ของธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ ได้แก่ การรับรู้ความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจใช้บริการ การประเมินหลังการซื้อ เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) “มากที่สุด” ถึง “น้อยที่สุด” ตามรูปแบบของลิเคอร์ท (Likert’s Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, 103) ซึ่งจะมีให้เลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียวแล้วนำมาแปลผล แบ่งคะแนนเป็นช่วงๆ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.67 – 5.00 หมายความว่า การตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.34 – 3.66 หมายความว่า การตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 2.33 หมายความว่า การตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS อยู่ในระดับน้อย

3.3 การหาคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอน ดังนี้

(1) หาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสอบถามที่สร้างไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบหาความตรงของเนื้อหาซึ่งผู้วิจัยได้แก้ไขและปรับปรุงตามคำแนะนำ เมื่อได้คะแนนทุกรายข้อย่อยของแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (Index of item Objective Congruence : IOC) โดยค่า IOC มีค่าระหว่าง +1 และ 1 ในการพิจารณาสามารถเลือกข้อคำถามจากค่า IOC ตั้งแต่ 0.5--1.00 ให้คัดเลือกไว้ใช้ได้ หากค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ควรพิจารณาปรับปรุงหรือตัดทิ้ง ซึ่งจากการคำนวณได้ค่า IOC เท่ากับ 0.67-1.00

(2) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาจำนวน 40 ชุด มาหาความเชื่อถือได้ (Reliability) ด้วยคอมพิวเตอร์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อคำนวณสถิติสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค โดยแบบวัดปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการ มีค่าความ

เชื่อถือได้เท่ากับ 0.813 และแบบวัดกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS มีค่าความน่าเชื่อถือ เท่ากับ 0.821

5. ผลการวิจัย

5.1 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุ 31 - 40 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย และมีรายได้ต่อเดือนไม่เกิน 15,000 บาท

5.2 ความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ ภาพรวม พบว่า ความสำคัญอยู่ในระดับมาก คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านลักษณะทางกายภาพ มีค่าเฉลี่ย 4.11 รองลงมา คือ ด้านกระบวนการให้บริการ มีค่าเฉลี่ย 4.07 ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีค่าเฉลี่ย 3.58 อยู่ในระดับปานกลาง

5.3 การศึกษากระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS โดยภาพรวม พบว่า การตัดสินใจกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS อยู่ในระดับมาก คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การประเมินหลังการซื้อ มีค่าเฉลี่ย 4.05 รองลงมา คือ การประเมินทางเลือกกับการตัดสินใจใช้บริการ มีค่าเฉลี่ย 3.87 เท่ากัน ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การค้นหาข้อมูล มีค่าเฉลี่ย 3.28 อยู่ในระดับปานกลาง

5.4 การทดสอบเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ได้แก่ เพศ อาชีพ และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ ไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ในขณะที่อายุ และระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ แตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

6. อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ความคิดเห็นของกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ของธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ พบว่า การตัดสินใจกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS อยู่ในระดับมาก โดยการประเมินหลังการซื้อ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ การประเมินทางเลือกกับการตัดสินใจใช้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของฤทัยภัทร ท้าวอง (2557) ได้ทำการศึกษาคัดเลือกใช้บริการทางการเงินผ่านแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟนของลูกค้าธนาคารกสิกรไทย ในเขตลำปาง 1 ผลการศึกษา พบว่า ลูกค้าธนาคารมีกระบวนการในการตัดสินใจเลือกใช้บริการทางการเงินผ่านแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่าขั้นตอนที่มีระดับการตัดสินใจมากที่สุด คือ ขั้นตอนการประเมินหลังการซื้อ รองลงมาคือ ขั้นตอนการตัดสินใจใช้บริการและขั้นตอนการประเมินทางเลือก ตามลำดับ

2. การทดสอบเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ของธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ของธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของฤทัยภัทร ท้าวอง (2557) ได้ทำการศึกษาการตัดสินใจเลือกใช้บริการทางการเงินผ่านแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟนของลูกค้าธนาคารกสิกรไทย ในเขตลำปาง 1 ผลการศึกษา พบว่า เมื่อเปรียบเทียบกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการทางการเงินผ่านแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟนของลูกค้าธนาคารกสิกรไทยขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล นอกจากนี้ ยังพบว่า กระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการทางการเงินผ่านแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟนในขั้นการรับรู้ปัญหาขั้นการค้นหาข้อมูล ขั้นการประเมินทางเลือก ขั้นการตัดสินใจใช้บริการและขั้นการประเมินหลังจากการซื้อของลูกค้าธนาคารกสิกรไทยขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ กระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการทางการเงินผ่านแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟนในขั้นการรับรู้ปัญหา ขั้นการประเมินทางเลือก ขั้นการตัดสินใจใช้บริการ และขั้นการประเมินหลังการซื้อของลูกค้าธนาคารกสิกรไทยขึ้นอยู่กับเพศ ในขณะที่เพศ อาชีพ และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ของธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากการให้บริการของธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ให้บริการโดยไม่ได้คำนึงถึงเพศ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ของลูกค้าที่สมัคร K PLUS ธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์

3. การทดสอบระหว่างปัจจัยส่วนประสมการตลาดมีความสัมพันธ์กับกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ของธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ พบว่า ความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านพนักงานบริการ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านลักษณะทางกายภาพ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ของธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ สอดคล้องกับการศึกษาของวรวิทย์ มีชัย (2555) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการธุรกรรมทางการเงินผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ทั้ง 7 ด้าน มีผลต่อการใช้บริการธุรกรรมทางการเงินผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่อยู่มาก ความจำเป็นและความต้องการในการใช้บริการมีผลต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านการจัดจำหน่ายการบริการ แรงจูงใจในการตัดสินใจใช้บริการมีผลต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ และกระบวนการ การเรียนรู้ในการใช้บริการมีผลต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านกระบวนการ

7. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัจจัยส่วนประสมการตลาดกับกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าผ่านคิวอาร์โค้ดของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. จากการศึกษาความคิดเห็นของกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ของธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ พบว่า การประเมินหลังการซื้อ การประเมินทางเลือก และการตัดสินใจใช้บริการ มีการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ธนาคารกสิกรไทย ควรพยายามทำให้แอปพลิเคชัน

ของตนเหนือกว่าคู่แข่งในหลายๆ ปัจจัยเพื่อที่ผู้บริโภคจะได้พิจารณาเห็นคุณค่าของสินค้าที่น่าเสนอขายและตัดสินใจเลือกซื้อ

2. จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมการตลาดกับกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ของธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ พบว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาด ทั้ง 7 ด้าน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกระบวนการตัดสินใจชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS ของธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ ดังนั้น ธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ ควรมีการสำรวจ ตรวจสอบวัดคุณภาพ ทั้ง 7 ด้าน อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่จะเอาชัยเหนือคู่แข่งและรักษาลูกค้าให้ใช้บริการกับองค์กรนานๆ

ข้อจำกัดในงานวิจัยและงานวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาส่วนประสมการตลาดกับกระบวนการตัดสินใจชำระค่าสินค้าผ่านคิวอาร์โค้ดของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงธนาคารกสิกรไทย สาขาสี่แยกทศกัณฑ์ เท่านั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษา ในสาขาเขตอื่นๆ และควรมีการศึกษาถึงปัญหาที่เกิดจากการใช้บริการชำระสินค้าด้วย QR Code ผ่าน K PLUS เพิ่มเติม เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุง พัฒนาการให้บริการที่ดียิ่งขึ้นด้วย

บรรณานุกรม

- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2540). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์**. (ฉบับปรับปรุงใหม่ ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์.
- ฤทัยภัทร ทำว่อง. (2557). **การตัดสินใจเลือกใช้บริการทางการเงินผ่านแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟนของลูกค้าธนาคารกสิกรไทยในเขตลำปาง 1**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเนชั่น.
- วรวิมล มีชัย. (2555). **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการธุรกรรมทางการเงินผ่านโทรศัพท์ เคลื่อนที่ในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สมวงศ์ พงศ์สถาพร. (2550). **Service marketing**. กรุงเทพมหานคร: ยูพีซีแอล บั๊คส.
- สุชาดา พลาชัยภิมรย์ศิลป์. (2554). **แนวโน้มการใช้โมบายแอปพลิเคชัน: นักบริหาร มหาวิทยาลัยกรุงเทพ**. วารสารห้องสมุด, 31 (4), 110.
- สุปัญญา ไชยชาญ. (2540). **การบริการการตลาด**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.

**พฤติกรรมของผู้บริโภคและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อ
ผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร**
**Consumer behavior and marketing mix affecting buying Facial Product
of working women in Bangkok**

บุญสิตา อรัญยกานนท์
Boonsita Arunyananon
ภูมิพิชัย ธารดำรง
Phumpichai Tandamrong
เบญญาตา เติบวณิชกุล
Benyada Terbwannichchakhun
วิทยาลัยทองสุข
Thongsook College
Email: dd2-vv2@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 24 ตุลาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 25 ธันวาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 26 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคและส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้หญิงวัยทำงานอายุระหว่าง 21-50 ปี ในเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหาค่าความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีการทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ ใช้สถิติ chi-square และทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบ ใช้สถิติ t-test และ F-test หรือ One-way ANOVA

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากจะมีอายุไม่เกิน 30 ปี มีสถานภาพโสด มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีอาชีพพนักงานธุรกิจเอกชน ส่วนมากมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท ต่อเดือนและจะมีลักษณะการทำงานอยู่ในที่ร่ม โดยพฤติกรรมที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าส่วนใหญ่จะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าประเภทผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดผิวหน้า วัตถุประสงค์ในการซื้อคือทำความสะอาดผิว การซื้อจะอยู่ที่ต่ำกว่า 500 บาท ความถี่ในการซื้อคือ 1 ครั้ง/เดือน สถานที่ในการซื้อคือเคาน์เตอร์ในห้างสรรพสินค้า บุคคลที่มีอิทธิพลในการซื้อคือตัดสินใจด้วยตนเองและแหล่งข้อมูลในการซื้อคือโฆษณาทางโทรทัศน์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงทำงานในกรุงเทพมหานคร พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมในการตัดสินใจซื้ออยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดทุกด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านลักษณะทางกายภาพ การวิเคราะห์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับ

ผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างด้านอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือนและลักษณะการทำงาน แตกต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานแตกต่างกัน ยกเว้นด้านอาชีพแตกต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานไม่แตกต่างกัน และการวิเคราะห์ระหว่างส่วนประสมทางการตลาดมีผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงาน พบว่า ด้านค่าใช้จ่ายในการซื้อ สถานที่ในการซื้อ บุคคลที่มีอิทธิพลในการซื้อและแหล่งข้อมูลในการซื้อ แตกต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานแตกต่างกัน แต่ด้านประเภทของเครื่องสำอางที่ซื้อ วัตถุประสงค์ในการซื้อ และความถี่ในการซื้อแตกต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: พฤติกรรมผู้บริโภค, ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด, ผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิง

Abstract

This research aims to study Consumer behavior and marketing mix affecting buying Facial Product of working women in Bangkok. By collecting data from a sample of working women aged between 21-50 years in the area of Thaweewatana district, Bangkok a total of 400 people analyze data by using frequency percentage average and standard deviations are tested for hypotheses to find relationships using statistics chi-square and testing the hypothesis to compare using t-test and F-test or One-way ANOVA.

Findings were as follows: The majority of respondents were not over 30 years old. Most have single status. Have a bachelor's degree Have a private business career Most have an average monthly income of 15,001- 20,000 baht per month and will have work in the shade. By behavioral behavior affecting the selection of facial product of working women in Bangkok. Most will choose to buy product for cleansing products. The purpose of the purchase is to clean the skin. The purchase will be less than 500 baht. The frequency of the purchase is 1 time per month. The place to buy is in the department store. The influential person in the purchase is self-determination. And the source of information for buying is television advertising. Marketing mix factors in the decision to buy facial product for working men in the area of Thaweewatana district, Bangkok, the overall is at a high level and considering the aspect, it was found that all aspects of the marketing mix were at a high level in all aspects. Both product, price, distribution channel, marketing promotion for personnel in service process and physical characteristics in the decision to buy facial product of working women in Bangkok are different but the type of facial product purchased analysis between personal data and cosmetic buying behavior found that the sample group on age, status, education level income per month and behavior differing focus on marketing mix factors in the decision to buy facial product of different ages except for different occupations giving importance to marketing mix factors in purchasing decisions for facial product are no different and the analysis of the marketing mix affects facial product buying

behavior of working men found that the purchased cost, place to buy, people with influence in buying, and the sources of buying information different, giving importance to marketing mix factors In the decision to buy facial product are not different.

Keywords: consumer behavior, marketing mix factors, Facial Product of working women

1. บทนำ

ในปัจจุบันเครื่องสำอางมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภคและเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้หญิงและผู้ชาย ซึ่งวัตถุประสงค์ของเครื่องสำอางนอกจากจะทำหน้าที่บำรุงผิวพรรณและเพิ่มความสวยงามแล้ว ยังมีหน้าที่ปกป้องและรักษาด้วย ซึ่งปัจจุบันเครื่องสำอางต่างๆ มีการปรับปรุงรูปแบบให้ดูดีมากขึ้นโดยในปัจจุบันธุรกิจเครื่องสำอางและสกินแคร์ สำหรับในประเทศไทยนั้นมีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นผลมาจากพฤติกรรมคนไทยยุคใหม่ที่ต่างหันมาสนใจความสวยความงามและใส่ใจในการเสริมสร้างบุคลิกภาพมากยิ่งขึ้น โดยในปี 2562 ตลาดเครื่องสำอางของไทยเติบโต 7.14% จากเดิมในปี 2560 มีอัตราเติบโตเพียงแค่ 7.8% ซึ่งกลุ่มสกินแคร์มีส่วนเติบโตสูงสุดอยู่ที่ 47% รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์ดูแลเส้นผม 18% และ เครื่องสำอาง 14%ตามลำดับ (Phawanthaksa, 2562) ซึ่งตลาดเครื่องสำอางในปัจจุบันมีความหลากหลายทั้งเรื่องชนิด คุณสมบัติคุณภาพ และราคา ที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี ทำให้ตลาดขยายตัวอย่างต่อเนื่องและมีการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น ส่งผลให้ผู้ประกอบการหันมาใช้กลยุทธ์การตลาดรูปแบบต่าง ๆ เพื่อช่วงชิงส่วนแบ่งทางการตลาด ที่มีมูลค่ามหาศาลทั้งในและนอกประเทศของผู้บริโภคกลุ่มใหญ่ของตลาดเครื่องสำอางคือ กลุ่มการดูแลผิวหน้า เครื่องสำอางดูแลผิวหน้าสามารถขายได้ตั้งแต่ช่วงวัยรุ่น ไปจนถึงช่วงสูงวัย ซึ่งแต่ละสภาพผิวหน้าก็จะเป็นเครื่องสำอางที่ต้องดูแลแตกต่างกันไป เมื่อตลาดมีขนาดใหญ่ขึ้นจึงเกิดผู้ประกอบการเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาผลิตภัณฑ์กว่า 50% ในตลาดเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่มีส่วนผสมของสารต้องห้ามสารเคมีที่ทาง องค์การอาหารและยาห้ามใส่ในเครื่องสำอางเช่น ไฮโดรควิโนน (Hydroquinone) ใช้กันมากในกลุ่มเครื่องสำอางป้องกันฝ้า, พรอทแอมโมเนีย (Ammoniated Mercury) เป็นเครื่องสำอางป้องกันฝ้ากรดวิตามิน A เป็นยารักษาที่ดีในการรักษาสิว และลบริ้วรอยใช้เกินปริมาณ ทำให้หน้าแดง แพ้หน้าพัง แสบร้อนรุนแรงและ สารสเตียรอยด์ (Steroids) กดสิ่วฆ่าเชื้อ ทำให้ไม่มีการติดเชื้อ ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ออร์แกนิก ซึ่งถูกออกแบบมาโดยใช้ส่วนผสมจากธรรมชาติ 100% เพื่อเป็นทางเลือกใหม่ให้กับผู้บริโภคที่มีความกังวลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่อาจผสมสารเคมีต้องห้ามหรือสารเคมีที่อาจก่อเกิดการแพ้ทั้งต่อผิวหน้าและผิวกาย อีกทั้งในปี 2562 กระแสด้านความสวยทั้งภายนอกและภายใน กระแสความใส่ใจความงามและสุขภาพ กำลังมาแรงควบคู่กันทำให้ทั่วโลกหันมาสนใจต่อกระแสผลิตภัณฑ์ออร์แกนิกที่มาจากธรรมชาติ 100% และหันมาใส่ใจเรื่องสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงผู้บริโภคชาวไทยที่เริ่มให้ความสนใจกับผลิตภัณฑ์ดูแลผิวหน้าออร์แกนิกเป็นอย่างมากตลาดนี้เป็นตลาดที่มีความสำคัญอย่างมากกับคุณภาพชีวิตของทุกคนในประเทศ โดยเฉพาะตลาดผลิตภัณฑ์บำรุงผิวออร์แกนิกที่มีกระแสเป็นอย่างมาก ในทางกลับกันประเทศไทยถือได้ว่าผลิตภัณฑ์ดูแลผิวจากออร์แกนิกยังคงมีผู้ประกอบการเพียงน้อยรายสวนทางกับความต้องการที่เกิดขึ้นของคนไทยในปัจจุบัน อาทิเช่น ERB, Organika, Vowda, Harnn, Kaff & Co. (Shop Back TH, 2562) ครีมบำรุงผิวประเภทมอยส์เจอร์ไรเซอร์ ครีม และโลชั่นปรับสภาพผิว บำรุงรักษาลดริ้วรอยชะลอความแก่ รวมถึงครีมกันแดด ฯลฯ

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึง พฤติกรรมของผู้บริโภคและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพื่อสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการธุรกิจผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าผู้หญิง

โดยสามารถนำไปปรับกลยุทธ์ทางการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการและตรงกับพฤติกรรมของผู้บริโภค เพื่อเป็นทางเลือกให้ผู้บริโภคเลือกซื้อ รวมทั้งสามารถแข่งขันกับเครื่องสำอางที่นำเข้ามาจากต่างประเทศได้ และเพื่อไปใช้วางแผนในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อให้เป็นที่รู้จักของผู้บริโภคมากขึ้น ซึ่งจะเป็นการขยายโอกาสทางการตลาดและเพิ่มยอดขายให้กับธุรกิจต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร
- 2.2 เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร
- 2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร
- 2.4 เพื่อเปรียบเทียบส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร กับปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงาน

3. สมมติฐานการวิจัย

- 3.1 ปัจจัยส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร
- 3.2 ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีผลต่อระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานในกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกัน
- 3.3 พฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานต่างกัน มีผลต่อระดับความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร ที่แตกต่างกัน

4. ขอบเขตของการวิจัย

- 4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาและตัวแปรที่ศึกษา
เป็นการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภคและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานในกรุงเทพมหานครโดยสรุปเป็นตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้
 - 1) ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และลักษณะการทำงาน

ส่วนพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ประเภทของผลิตภัณฑ์ที่ซื้อ วัตถุประสงค์ในการซื้อ ค่าใช้จ่ายในการซื้อ ความถี่ในการซื้อ ช่วงเวลาในการซื้อ สถานที่ในการซื้อ บุคคลที่มีอิทธิพลในการซื้อ และแหล่งข้อมูลในการซื้อ

2) ตัวแปรตาม คือ ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านลักษณะทางกายภาพ

4.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้หญิงวัยทำงานอายุระหว่าง 21- 50 ปี ที่ใช้เครื่องผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าในเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้หญิงวัยทำงานอายุระหว่าง 21- 50 ปี จำนวน 385 ตัวอย่าง ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างจากสูตรของคอคแรน (Cochran.1977) ใช้ในกรณีที่ไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่นอน

4.3 ขอบเขตด้านสถานที่

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร

5. ผลการวิจัย

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลของผู้หญิงวัยทำงานที่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าในกรุงเทพมหานคร ส่วนมากจะมีอายุไม่เกิน 30 ปี ส่วนมากมีสถานะภาพโสด มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีอาชีพพนักงานธุรกิจเอกชน ส่วนมากมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท/เดือน และจะมีลักษณะการทำงานอยู่ในที่ร่ม

5.2 การวิเคราะห์พฤติกรรมพฤติกรรมที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้า พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนมากจะเลือกซื้อประเภทผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดผิวหน้า โดยมีวัตถุประสงค์ในการซื้อคือทำความสะอาดผิว การซื้อจะอยู่ที่ต่ำกว่า 500 บาท ความถี่ในการซื้อคือ 1 ครั้ง/เดือน สถานที่ในการซื้อคือเคาน์เตอร์ในห้างสรรพสินค้า ส่วนใหญ่บุคคลที่มีอิทธิพลในการซื้อคือตัดสินใจด้วยตนเอง และส่วนใหญ่แหล่งข้อมูลในการซื้อคือโฆษณาทางโทรทัศน์

5.3 การวิเคราะห์ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้า พบว่าส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นด้าน พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการให้บริการและลักษณะด้านกายภาพ

5.4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้า พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงาน

5.5 ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลทุกด้านทั้งในด้านอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และลักษณะการทำงาน แตกต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานแตกต่างกัน

ยกเว้นด้านอาชีพแตกต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหนังของผู้หญิงวัยทำงานไม่แตกต่างกัน

5.6 ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหนังของผู้หญิงวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร ที่มีพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหนัง ด้านค่าใช้จ่ายในการซื้อ สถานที่ในการซื้อ บุคคลที่มีอิทธิพลในการซื้อ และแหล่งข้อมูลในการซื้อแตกต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหนังของผู้หญิงวัยทำงานแตกต่างกัน แต่ด้านประเภทของเครื่องสำอางที่ซื้อ วัตถุประสงค์ในการซื้อ และความถี่ในการซื้อแตกต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหนังของผู้หญิงวัยทำงานไม่แตกต่างกัน

6. อภิปรายผล

6.1 จากผลการวิจัย พบว่า ผู้หญิงวัยทำงานที่เลือกซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหนังของผู้หญิงวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร ส่วนมากจะมีอายุไม่เกิน 30 ปี มีสถานะภาพโสด มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีอาชีพพนักงานธุรกิจเอกชน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท/เดือน มีลักษณะการทำงานอยู่ในที่ร่ม ซึ่งจะสอดคล้องกับ อภิวิชญ์ ภาวภัย (2553) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อเครื่องสำอางบำรุงผิวหนังของผู้ชายในกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุต่ำกว่า 30 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน รายได้ต่อเดือน 10,001-20,000 บาท มีสถานภาพโสด แต่ไม่สอดคล้องในประเด็นด้านอายุและรายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งพบว่า จากการศึกษาของ ลลิตา ขาแสง และ คณะ (2554) เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ดูแลผิวของผู้ชายในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่มีอายุ 20-27 ปี และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 7,401-14,800 บาท

6.2 จากผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหนังของผู้หญิงวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนมากจะเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ประเภททำความสะอาดผิวหนัง วัตถุประสงค์ในการซื้อคือทำความสะอาดผิวหนัง ค่าใช้จ่ายในการซื้อจะอยู่ที่ต่ำกว่า 500 บาท ความถี่ในการซื้อคือ 1 ครั้ง/เดือน ส่วนใหญ่แหล่งข้อมูลในการซื้อคือโฆษณาทางโทรทัศน์ ซึ่งจะสอดคล้องกับ ปิยฉัตร บุญจงไพสิฐศรี (2555) ศึกษา เรื่อง พฤติกรรมการเลือกซื้อเครื่องสำอางบำรุงผิวของผู้ชายทางสื่อพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ พบว่า ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวสำหรับผู้ชาย เป็นผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดผิวหนัง เพื่อควบคุมความมันให้ผิว ความถี่ในการซื้อไม่แน่นอน ซื้อ 1 ชิ้น/ครั้ง งบประมาณต่ำกว่า 500 และสื่อที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางมากที่สุด คือ โทรทัศน์ และจากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากจะซื้อจากเคาน์เตอร์ในห้างสรรพสินค้า บุคคลที่มีอิทธิพลในการซื้อคือตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งจะสอดคล้องกับ อภิวิชญ์ ภาวภัย (2553) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อเครื่องสำอางบำรุงผิวของผู้ชาย พบว่า ส่วนใหญ่เลือกซื้อเครื่องสำอางจากห้างค้าปลีก ราคาไม่เกิน 500 บาท และสอดคล้องกับ กิตติวิทย์ คงบุญรักษ์ (2555) ศึกษา เรื่อง ทศนคติและพฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอางของผู้ชาย พบว่า ผู้ชายส่วนใหญ่ซื้อด้วยตนเอง โดยซื้อจากร้านสะดวกซื้อหรือซูเปอร์มาร์เก็ต เพื่อทำความสะอาดผิว

6.3 จากผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหนังของผู้หญิงวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลทุกด้านทั้งในด้านอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และลักษณะการทำงานแตกต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อ

ผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานแตกต่างกัน และสอดคล้องกับ อภิวชิญ ภามัย (2553) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อเครื่องสำอางบำรุงผิวหน้าของผู้ชาย พบว่า อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอางบำรุงผิวหน้า

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ผลจากการวิจัยทำให้ทราบว่า ผู้บริโภคส่วนมากอายุต่ำกว่า 30 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้ต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท/เดือน และมีสถานภาพโสด ซึ่งทางฝ่ายการตลาดของบริษัทเครื่องสำอางสามารถนำไปประกอบเพื่อจัดทำกลยุทธ์การตลาดให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

7.2 ผลจากการวิจัยทำให้ทราบว่าผู้หญิงที่มีอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือนที่ต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานแตกต่างกัน ดังนั้นการกำหนดตำแหน่งทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ที่นำเสนอควรกำหนดให้เหมาะกับกลุ่มเป้าหมายของแต่ละกลุ่ม เพื่อตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกัน

7.3 จากผลการวิจัย พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สำหรับผิวหน้าของผู้หญิงวัยทำงานอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นด้าน พบว่า ผู้หญิงวัยทำงานที่เลือกซื้อเครื่องสำอางผิวหน้า การตัดสินใจซื้อในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งส่วนประสมทางการตลาดทั้งเจ็ดประเภทนี้ถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักในการดำเนินธุรกิจ ผู้จัดจำหน่ายต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง และต้องวางแผนให้เหมาะสมกับตลาดแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจน

บรรณานุกรม

- กิตติวิทย์ คงบุญรักษ์. (2553). **ทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอางของผู้ชาย**. การศึกษาอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2557). **ธุรกิจเครื่องสำอางผู้ชายกำลังบูมในเอเชีย**. สืบค้นเมื่อปี 2557. จาก <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/585481>.
- ฉัตยาพร เสมอใจ. (2560). **พฤติกรรมผู้บริโภค**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ธนวรรณ แสงสุวรรณ, อติลล่ำ พงศ์ยี่หล้า, อุไรวรรณ แยมนิยม, ยุทธนา ธรรมเจริญ และยงยุทธ พุพงษ์ศิริพันธ์. (2552). **การจัดการการตลาด 1**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: บริษัท เพียร์สันเอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า จำกัด.
- ปิยฉัตร บุญจงไพสิฐศรี. (2555). **พฤติกรรมการเลือกซื้อเครื่องสำอางบำรุงผิวของผู้ชายทางสื่อ พาณิชยอิเล็กทรอนิกส์**. วิทยาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง สำนักวิชาวิทยาศาสตร์เครื่องสำอาง มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- ปรีชา อัครโกสินทร์ชัย. (2560). **7Ps ที่จะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพฯ: สมาคมกายภาพบำบัดแห่งประเทศไทย.

ลลิตา ขำแสง, ณิช์ กุสิษฐ์, และสุพาดา ศิริกุดตา. (2554). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อ ผลิตภัณฑ์ดูแลผิวของผู้ชายในเขตกรุงเทพมหานคร**. วารสารศรีนครินทร์วิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 3 (6), 89-104.

อภิวิชญ์ ภามัย. (2553). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อเครื่องสำอางบำรุงผิวหน้าของผู้ชายในกรุงเทพมหานคร**. ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ.

ส่วนประสมทางการตลาดและแรงจูงใจของที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการ
สถานออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร
Marketing Mix and Motivation Influencing Decision-Making to Choose a Fitness
Center among Members of working group in Bangkok Metropolitan Area

พรจิต อรัญยกานนท์
Pornchit Arunyanon
สายพิณ ทับทิมดี
Saipin Tubtimdee
นันทพร รัตตานนท์
NuntapornRattanon
วิทยาลัยทองสุข
Thongsook College
Email: dd2-vv2@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 24 ตุลาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 25 ธันวาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 26 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดและแรงจูงใจของที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้ใช้บริการกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานครทั้งที่เป็นสมาชิกหรือเป็นสมาชิกจำนวน 385 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน

ผลการวิจัย พบว่า ผลการทดสอบพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงที่มีสถานภาพโสด/หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ ระดับการศึกษาต่ำกว่าหรือเทียบเท่าปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานเอกชน มีรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 25,000 บาท ผลการทดสอบพบว่า 1) ผู้ใช้บริการที่มีด้านรายได้แตกต่างกัน มีการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองลูกค้า ประกอบด้วย ด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับด้านต้นทุน ด้านความสะดวก ด้านการติดต่อสื่อสาร และ ด้านการดูแลเอาใจใส่ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของผู้ใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) แรงจูงใจ ประกอบด้วยด้านเหตุผล และด้านอารมณ์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของผู้ใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด, แรงจูงใจ, กลุ่มวัยทำงาน

Abstract

This research aims to study Marketing Mix and Motivation Influencing Decision-Making to Choose a Fitness Center among Members of working group in Bangkok Metropolitan Area. The samples in this research consisted of 385 members of Members of working group who were members or used to be members of a fitness center by using the questionnaire as a tool for data collection. The statistics used in the data analysis were descriptive statistics and the hypothesis testing used inferential statistics.

Findings were as follows: Most of respondents were female, with a marital status of married, single, widowed, divorced or separated, held a Bachelor's degree, worked as private employee and had an average monthly income of less than or equal to 25,000 Baht. The results of hypothesis testing were as follows: (1) the members of working group had different income levels and made different decisions in terms of choosing a fitness center when applying a membership at a statistically significant level of 0.05; (2) marketing mix from the perspectives of the customers in the aspects of customer value, cost to customers, convenience, communication and caring influenced their decisions to choose a fitness center membership among members of working group in the Bangkok metropolitan area at a statistically significant level of 0.05; and (3) motivation in the aspect of emotion and rationally-influenced decisions to choose a fitness center for applying for a membership among members of working group in the Bangkok metropolitan area at a statistically significant level of 0.05

Keywords: Marketing Mix, Motivation, working group

1. บทนำ

กระแสการรักสุขภาพกำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ท่ามกลางความทันสมัยและความเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ประกอบกับสภาพแวดล้อมที่ทำให้คนเราต้องมีการปรับตัวและหันมาใส่ใจสุขภาพอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่ต้องใช้ชีวิตอยู่ในเมืองใหญ่อย่างในกรุงเทพมหานคร ที่ต้องเผชิญกับความแออัด มลพิษฝุ่นควัน พฤติกรรมการกินอาหาร ความเครียดจากการทำงาน อีกทั้งยังมีโรคระบาดต่าง ๆ ซึ่งดูเหมือนสิ่งเดียวที่ทุกคนสามารถทำได้คือการดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง เพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับทุกสิ่งที่ต้องเจอในแต่ละวันให้ได้มากที่สุด ด้วยเหตุนี้การออกกำลังกายจึงกลายเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่คนส่วนใหญ่ตระหนักได้ถึงประโยชน์และกลับมาให้ความสำคัญกันอย่างแพร่หลาย ส่งผลทำให้ตลาดธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพการออกกำลังกายมีอัตราการเติบโตที่สูงขึ้นและมีแนวโน้มการแข่งขันกันในตลาดที่เพิ่มความเข้มข้นขึ้นเรื่อย ๆ

กลุ่มคนทำงานถือเป็นตลาดกลุ่มใหญ่ในปัจจุบัน เนื่องด้วยเป็นช่วงวัยแรงงาน และมีกำลังในการซื้อสูง อีกทั้งยังมีความคิดสร้างสรรค์พร้อมจะเปิดรับสิ่งแปลกใหม่มากยิ่งขึ้น ทำให้ได้พบเห็นและมีประสบการณ์ในมุมที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อน จึงส่งผลให้มุมมองในการใช้ชีวิตเปลี่ยนไปจากเดิมเล็งเห็นถึงความสำคัญของการออกกำลังกายกันมากขึ้น เนื่องจากเริ่มเห็นสุขภาพของคนรุ่นก่อนหน้าที่กำลังประสบปัญหาสุขภาพร่างกายที่เสื่อมโทรมขึ้นเรื่อย ๆ จากการทำงานหนักและการใช้ชีวิตที่ขาดการดูแลสุขภาพและละเลยการออกกำลังกาย แต่สิ่งหนึ่งที่นักการตลาดกำลังเผชิญคือ ปัญหาที่ผู้บริโภคกลุ่มนี้มีความต้องการเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิมในการเลือกสถานที่ออกกำลังกายซึ่งต้องการเลือกสิ่งที่ดีที่สุดให้กับตัวเอง ดังนั้น หากนักการตลาดไม่ทำการวิเคราะห์ถึงความต้องการของผู้ใช้บริการอย่างแท้จริง อาจส่งผลให้ธุรกิจไม่เป็นที่นิยมได้ อีกทั้งเหตุผลสำคัญที่จะจูงใจให้

ผู้บริโภคใช้บริการในสถานที่ออกกำลังกายก็เป็นอีกปัจจัยที่สำคัญในการตัดสินใจใช้บริการสถานที่ออกกำลังกาย หากนักการตลาดไม่ทำการวิเคราะห์ให้ดีอาจจะทำให้ธุรกิจไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ในอนาคต

การทำให้ผู้ประกอบการสามารถดึงดูดผู้ที่สนใจให้เข้ามาใช้บริการสถานที่ออกกำลังกายได้ ผู้ประกอบการจำเป็นต้องใช้การวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองลูกค้าและศึกษาแรงจูงใจที่ผู้บริโภคใช้ในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการให้กับผู้บริโภคในเรื่องต่าง ๆ ได้ เช่น ด้านความคุ้มค่าที่ลูกค้าจะได้รับ ด้านต้นทุนที่ผู้บริโภคต้องจ่าย ด้านการติดต่อสื่อสารกับผู้บริโภค ด้านความสะดวก ด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการผู้บริโภค และด้านการดูแลเอาใจใส่ ดังนั้นผู้ประกอบการธุรกิจสถานที่ออกกำลังกายในแต่ละแห่งจำเป็นต้องศึกษาส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองลูกค้าเพื่อวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับตัวเอง และทำให้สามารถเป็นผู้นำในส่วนแบ่งทางการตลาดได้ในอนาคตอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการตัดสินใจใช้บริการสถานที่ออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามข้อมูลประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้เฉลี่ย ต่อเดือน และอาชีพ

2.2 เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองลูกค้า (7C's) ได้แก่ ด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ (Customer Value) ด้านต้นทุนของผู้ใช้บริการ (Cost) ด้านความสะดวกในการเข้าใช้บริการ (Convenience) ด้านการติดต่อสื่อสาร (Communication) ด้านการดูแลเอาใจใส่ (Caring) ด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ (Completion) ด้านความสบาย (Comfort) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานที่ออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร

2.3 เพื่อศึกษาแรงจูงใจ (Motivation) ได้แก่ ด้านเหตุผล (Rational) ด้านอารมณ์ (Emotion) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานที่ออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ผู้ใช้บริการที่มีลักษณะลักษณะของประชากรศาสตร์ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพแตกต่างกัน มีการตัดสินใจใช้บริการสถานที่ออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

3.2 ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองลูกค้า ประกอบด้วย ด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ ด้านต้นทุน ด้านความสะดวก ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการดูแลเอาใจใส่ ด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ และด้านความสบาย มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานที่ออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร

3.3 แรงจูงใจ ประกอบด้วย ด้านเหตุผล และด้านอารมณ์ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานที่ออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ใช้บริการกลุ่มวัยทำงานในช่วงเจนเนอเรชั่นวาย(ผู้ที่เกิดช่วงปี 2523-2540) ที่ใช้/เคยใช้บริการสถานออกกำลังกายในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้ใช้บริการกลุ่มวัยทำงานในช่วงเจนเนอเรชั่นวาย(ผู้ที่เกิดช่วงปี 2523-2540) ที่ใช้/เคยใช้บริการสถานออกกำลังกายในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 385 คน ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างจากสูตรของคอคแรน (Cochran.1977) ใช้ในกรณีที่ไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่นอน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อให้มีลักษณะที่ง่ายต่อการตอบและยังครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยแบ่งเนื้อหาของแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและอาชีพ เป็นคำถามที่มีหลายคำตอบให้เลือก (Multiple Choice Question) จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองลูกค้า ได้แก่ ด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ ด้านต้นทุน ด้านความสะดวก ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการดูแลเอาใจใส่ ด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการและด้านความสบาย จำนวน 32 ข้อ ซึ่งเป็นแบบสอบถามประเภทมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) ที่มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจ ได้แก่ ด้านเหตุผลและด้านอารมณ์จำนวน 8 ข้อ ซึ่งเป็นแบบสอบถามประเภทมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) ที่มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ โดยกำหนดน้ำหนักระดับความคิดเห็นของแต่ละระดับ

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของผู้ใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 2 ข้อ ซึ่งเป็นแบบสอบถามใช้วัดข้อมูลประเภทอันตรภาค (Semantic Differential Scale) ที่มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) โดยแจกแจง ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแบ่งผลการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ตอนดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และ อาชีพ

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองลูกค้าประกอบด้วย ด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ ด้านต้นทุน ด้านความสะดวก ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการดูแลเอาใจใส่ ด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ และด้านความสบาย

3) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจ ประกอบด้วย ด้านเหตุผล และ ด้านอารมณ์

4) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของผู้ใช้บริการ ในเขตกรุงเทพมหานคร

2. การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 คือ ผู้ใช้บริการที่มีลักษณะลักษณะของประชากรศาสตร์ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพแตกต่างกัน มีการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ t-test เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 เป็นอิสระต่อกัน ใช้ทดสอบข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรเฉพาะ เพศ และใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One Way ANOVA ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป ใช้ทดสอบข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปร อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 เป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว คือส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองลูกค้า ได้แก่ ด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ ด้านต้นทุน ด้านความสะดวก ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการดูแลเอาใจใส่ ด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ และด้านความสบายมือถือต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ Multiple Regression Analysis ในการทดสอบสมมติฐานการทดสอบ

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 เป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว คือปัจจัยแรงจูงใจ ได้แก่ ด้านเหตุผล และด้านอารมณ์ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ในการทดสอบสมมติฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 35 – 40 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีสถานภาพโสด มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 - 25,000 บาท มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน

5.2 ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองลูกค้า ได้แก่ ด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ ด้านต้นทุน ด้านความสะดวก ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการดูแลเอาใจใส่ ด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ ด้านความสบาย พบว่า ด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ พบว่า ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองลูกค้าด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้อผู้ใช้บริการมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ด้านต้นทุน พบว่า ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองลูกค้าด้านต้นทุน โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้อผู้ใช้บริการมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ด้านความสะดวก พบว่า ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองลูกค้าด้านความสะดวก โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้อผู้ใช้บริการมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ยกเว้นข้อเปิดให้บริการทุกวัน ไม่เว้นวันหยุดนักขัตฤกษ์ ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย ด้านการติดต่อสื่อสาร พบว่า ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองลูกค้าด้านการติดต่อสื่อสาร โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้อผู้ใช้บริการมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ด้านการดูแลเอาใจใส่ พบว่า ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองลูกค้าด้านการดูแลเอาใจใส่โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้อผู้ใช้บริการมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการ พบว่า ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองลูกค้าด้านความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้อผู้ใช้บริการมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ด้านความสบาย พบว่า ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองลูกค้าด้านความสบาย โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าทุกข้อผู้ใช้บริการมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

5.3. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจ ประกอบด้วย ด้านเหตุผลและด้านอารมณ์ พบว่า ด้านเหตุผล ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจด้านเหตุผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อท่านต้องการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้ออื่น ๆ ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านอารมณ์ ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจด้านอารมณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้อผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นข้อท่านต้องการมีรูปร่างที่ได้สัดส่วนเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ตัวเอง ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจโดยรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นว่าอาจจะสมัครสมาชิกต่อ/อาจจะแนะนำ ตามลำดับคือ (1) ในการสมัครสมาชิกเข้าใช้บริการสถานออกกำลังกายครั้งต่อไปผู้ตอบแบบสอบถามจะสมัครสมาชิกต่อในสถานออกกำลังกายที่ผู้ตอบแบบสอบถามเป็น/เคยเป็นสมาชิก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของการสมัครสมาชิกต่อเท่ากับ 3.95 (2) ผู้ตอบแบบสอบถามจะแนะนำบุคคลที่รู้จักให้มาใช้บริการสถานออกกำลังกายที่เป็น/เคยเป็นสมาชิก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของการแนะนำบุคคลที่รู้จักเท่ากับ 4.02

5.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่า

5.5.1 ผู้ใช้บริการที่มีลักษณะประชากรศาสตร์ ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกัน มีการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ใช้บริการที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 25,000 บาท และผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 35,001 ขึ้นไป มีการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของผู้ใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานครแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ส่วนรายคู่อื่นไม่พบความแตกต่าง

5.5.2 ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองลูกค้า ประกอบด้วย ด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ ด้านต้นทุน ด้านความสะดวก ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการดูแลเอาใจใส่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองลูกค้าด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับ ด้านต้นทุน ด้านความสะดวก ด้านการติดต่อสื่อสาร และ ด้านการดูแลเอาใจใส่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.5.3 ปัจจัยแรงจูงใจ ประกอบด้วย ด้านเหตุผล และด้านอารมณ์ มีการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า แรงจูงใจ ด้านเหตุผล และด้านอารมณ์ มีอิทธิพล

ต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

6. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดและแรงจูงใจของที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถนำผลมาศึกษาและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

6.1. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน การตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานครพบว่า ผู้ใช้บริการที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 โดยผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 25,000 บาท มีการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายมากกว่าผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 35,001 บาทขึ้นไป จากการวิจัยจะเห็นได้ว่าผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยจะมีการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายมากกว่าผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูง ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากรายได้เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้ใช้บริการ รายได้ที่เกิดจากการทำงานมีความสอดคล้องกับภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบ ความเหนื่อยล้า และยังส่งผลต่อเวลาที่ผู้ใช้บริการต้องจัดสรรเวลาทำงานเพื่อให้มีเวลามากพอที่จะสามารถเข้าใช้บริการสถานออกกำลังกาย ซึ่งขึ้นอยู่กับเวลาของแต่ละบุคคลอีกด้วย อีกทั้งสถานออกกำลังกายในแต่ละที่มีอัตราการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมโดยขึ้นอยู่กับคุณภาพของการบริการ ผู้ใช้บริการต้องเลือกใช้บริการสถานออกกำลังกายที่สอดคล้องกับรายได้ของแต่ละบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภกฤษณ์ มาลัยทอง (2551) ที่ศึกษาเรื่องทัศนคติและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้บริการสถานออกกำลังกายในแคลิฟอร์เนีย ว้าว เอ็กซ์พีเรียนซ์ของผู้ออกกำลังกายในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ใช้บริการที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีความพอใจต่อสถานออกกำลังกายแตกต่างกัน

6.2 ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองลูกค้า ด้านคุณค่าที่ลูกค้าจะได้รับมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องมาจากผู้ใช้บริการรับรู้ถึงความมีมาตรฐานของสถานออกกำลังกาย โดยโปรแกรมออกกำลังกายที่แปลกใหม่ มีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญคอยให้คำแนะนำการออกกำลังกายที่ถูกวิธี รวมไปถึงพื้นที่ออกกำลังกาย อุปกรณ์ที่เพียงพอต่อจำนวนสมาชิกที่มาให้บริการ สอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2551) กล่าวว่า ลูกค้าจะเลือกใช้บริการอะไรหรือกับใคร สิ่งที่ถูกการใช้พิจารณาเป็นหลักคือ คุณค่าหรือคุณประโยชน์ต่าง ๆ ที่จะได้รับเมื่อเทียบกับเงินที่จ่ายไป ดังนั้น ธุรกิจจะต้องเสนอเฉพาะบริการที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างแท้จริง

6.3 ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองลูกค้า ด้านต้นทุน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องมาจากอัตราค่าธรรมเนียมการให้บริการของสถานออกกำลังกายมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกาย กล่าวคือ สถานออกกำลังกายควรมีการระบุอัตราค่าธรรมเนียมการเข้าใช้สถานออกกำลังกายที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถเปรียบเทียบในด้านของความคุ้มค่าในการตัดสินใจใช้บริการ อัตราค่าธรรมเนียมสอดคล้องกับคุณภาพของอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในสถานออกกำลังกาย มีการจัดโปรโมชั่น เช่น มีส่วนลดค่าธรรมเนียมแรกเข้า/ค่าธรรมเนียมรายเดือน รวมไปถึงมีระยะเวลาให้การผ่อนชำระหากมีการต่ออายุสัญญาการเป็นสมาชิกในสถานออกกำลังกาย สอดคล้องกับแนวคิดของ ศุภกฤษณ์ มาลัยทอง (2551) กล่าวว่า ราคาเป็นปัจจัยสำคัญในการบอกถึงคุณภาพที่จะได้ ซึ่งสินค้าที่ราคาสูง คุณภาพน่าจะสูงด้วย ทำให้ความคาดหวังของลูกค้าที่ได้จะสูงไป

ด้วย นั่นคือเมื่อลูกค้ามีต้นทุนที่สามารถจ่ายเพื่อซื้อสินค้าเพิ่มขึ้นความคาดหวังในคุณภาพของสินค้าจะสูงด้วยเช่นกัน ค่าใช้จ่ายของการสมัครเป็นสมาชิกนั้นจะขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ใช้บริการเป็นสำคัญ การเสนอส่วนลดหรือสิทธิประโยชน์ในการใช้บริการ กำหนดกลยุทธ์ด้านราคาที่เหมาะสม ส่งผลให้ผู้ให้บริการเห็นถึงความคุ้มค่าของค่าสมัครสมาชิกเมื่อเทียบกับสถานออกกำลังกายอื่น ๆ

6.4 ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองลูกค้า ด้านความสะดวก มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากการอำนวยความสะดวกในทุก ๆ ด้านของสถานออกกำลังกาย มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกาย กล่าวคือในยุคปัจจุบันสถานออกกำลังกายมีบทบาทในการตอบสนองความต้องการออกกำลังของคนเมืองมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถานออกกำลังกายที่สามารถตอบโจทย์ให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าใช้บริการสถานออกกำลังกายได้สะดวกรวดเร็ว ทันสมัย เช่น สามารถเดินทางสะดวกเนื่องจากตั้งอยู่ในห้างสรรพสินค้า ซึ่งถือเป็นสถานที่ที่เดินทางสะดวก มีรถโดยสารสาธารณะ มีพื้นที่ออกกำลังกายที่พร้อมใช้งาน มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยอำนวยความสะดวก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปีทมนันท์ พลเดช (2547) กล่าวว่า ผู้บริโภคจะตัดสินใจใช้บริการกับธุรกิจใด ธุรกิจนั้นจะต้องสร้างความสะดวกให้กับผู้บริโภคในทุกด้านที่จะทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงสินค้านั้น ผู้บริโภคมักให้ความสำคัญกับทำเลที่ตั้งที่สะดวกสบายต่อการเดินทางมาใช้บริการ ตั้งอยู่ใกล้บ้านหรือที่ทำงาน รวมไปถึงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ดี

6.5 ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองลูกค้า ด้านการติดต่อสื่อสาร มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องมาจากการติดต่อสื่อสารมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกาย ซึ่งปัจจุบันการเราสามารถเข้าถึงการสื่อสารได้หลากหลายรูปแบบ การกระจายข่าวสารเป็นสิ่งที่ไม่ได้ง่ายและรวดเร็วมาก การที่สถานออกกำลังกายจะส่งข้อมูลข่าวสารไปยังผู้ใช้บริการมีความจำเป็นต้องส่งสารให้ครบทุกช่องทางที่สามารถทำได้ เพื่อเพิ่มการรับรู้และเพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลข่าวสารสามารถส่งไปถึงผู้ใช้บริการกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับแนวคิดของ จันท์รุจี มาศโอสถ (2560) กล่าวว่า ด้านการสื่อสาร ผู้ประกอบการควรมีระบบรับฟังความคิดเห็นและข้อร้องเรียนจากลูกค้าสามารถพิมพ์มาร้องเรียน ได้ผ่านทางหน้าเว็บบอร์ดของเว็บไซต์ ทำให้ลูกค้าท่านอื่นที่มาเยี่ยมชมได้เห็นรีวิวจากทางร้านค้า และมีการอัปเดตข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ

6.6 ส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองลูกค้า ด้านการดูแลเอาใจใส่ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องมาจากผู้ใช้บริการจะให้ความสำคัญกับการดูแลเอาใจใส่ การสร้างความประทับใจจากพนักงาน/บุคลากรภายในสถานออกกำลังกาย มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกาย การแสดงให้เห็นให้ผู้บริการรับรู้ถึงความใส่ใจในการบริการ ซึ่งเป็นเรื่องที่ดีแต่สามารถทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีในการเข้าใช้บริการได้เสมอ เช่น การกล่าวทักทาย ยิ้มแย้ม แสดงความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2552) กล่าวว่า การดูแลเอาใจใส่ (Caring) ลูกค้าที่มาใช้บริการไม่ว่าจะเป็นบริการที่จำเป็นหรือบริการที่ฟุ่มเฟือย เช่น ด้านความงาม ลูกค้าต้องการการเอาใจใส่ดูแลเป็นอย่างดีจากผู้บริการ เริ่มตั้งแต่ก้าวเท้าแรกเข้ามาจนถึงก้าวออกจากร้านนั้น ไม่ว่าจะเป็นอย่างครั้งแรกหรือครั้งใดของการใช้บริการก็ตามหรือไม่ว่าจะเป็นพนักงานผู้ใดที่ให้บริการก็ตาม

6.7 แรงจูงใจ ด้านเหตุผล มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องมาจากผู้ใช้บริการมีเหตุผลของการตัดสินใจในด้านสุขภาพ โดยมีเป้าหมายในการออกกำลังกายที่ชัดเจน เช่น ต้องการเสริมสร้างความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ สร้างภูมิคุ้มกัน ลดอัตราการเจ็บป่วยรวมถึงการควบคุมน้ำหนักเพื่อให้มีสุขภาพร่างกายที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ รุ่งฟ้า

เทียมกลาง (2559) ที่ศึกษาเรื่อง ลำดับขั้นความต้องการที่มีผลต่อแรงจูงใจในการออกกำลังกายของสมาชิกสถานออกกำลังกาย สมาชิกรับรู้ได้ถึงการมีสมรรถภาพทางกายที่ดีจากการออกกำลังกาย รู้รู้ได้ว่าการออกกำลังกายช่วยให้ร่างกายแข็งแรง สมส่วน ลดความเครียด ลดน้ำหนัก นอนหลับสบาย และยังช่วยฟื้นฟูอาการบาดเจ็บได้อีกด้วย

6.8 แรงจูงใจ ด้านอารมณ์มีอิทธิพลต่อ การตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องมาจากผู้ใช้บริการมีการตัดสินใจด้วยความต้องการส่วนตัวของแต่ละบุคคล เช่น การอยากออกกำลังกายเพื่อเปลี่ยนแปลงรูปร่างให้มีภาพลักษณ์ที่ดีขึ้น เพิ่มความมั่นใจให้แก่ตัวเอง ออกกำลังกายตามกระแสนิยม ได้รับแรงบันดาลใจจากบุคคลที่ชื่นชอบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชิฟแมน และคานุก (1994) กล่าวว่า สิ่งจูงใจด้านอารมณ์ หมายถึง การเลือกจุดมุ่งหมายตามหลักเกณฑ์ความรู้สึกส่วนตัวหรือดุลยพินิจส่วนตัว (Personal criteria or subjective criteria) ความต้องการเฉพาะบุคคล ความภาคภูมิใจ ความกลัว ความเป็นมิตร

7. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดและแรงจูงใจของที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกายของกลุ่มวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานครมีข้อเสนอแนะดังนี้

7.1 ผู้ประกอบการควรมีการหาแนวทางเพื่อปรับกลยุทธ์ทางการตลาดและการส่งเสริมการขายให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ใช้บริการ เนื่องจากกลุ่มคนวัยทำงาน จะมีรายได้ที่ได้รับล้วนมีความสัมพันธ์กับหน้าที่ความรับผิดชอบและความเครียดที่ได้รับจากการทำงาน จึงเป็นเรื่องปกติที่ผู้ใช้บริการจะระมัดระวังการใช้จ่ายและพยายามเลือกสิ่งที่ดีที่สุดให้กับตัวเองในการใช้จ่ายแต่ละครั้ง ผู้ประกอบการควรกระตุ้นให้ผู้ใช้บริการรับรู้ได้ว่าการเข้าใช้บริการสถานออกกำลังกาย ผู้ใช้บริการจะได้รับความคุ้มค่ากับอัตราค่าธรรมเนียมที่เสียไป ซึ่งอยู่ในราคาที่ผู้ใช้บริการสามารถยอมรับ มีการจัดโปรโมชั่นเพื่อส่งเสริมการขายให้ผู้บริโภคเห็นถึงความคุ้มค่าที่จะได้รับ ปรับลดค่าธรรมเนียมให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ การคิดค้นกลยุทธ์เพื่อให้ตอบโจทย์กับรูปแบบการดำเนินชีวิตและความต้องการของของกลุ่มผู้ใช้บริการเป็นสำคัญ

7.2 ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญในการจัดหาแนวทางส่งเสริมกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ความมีชื่อเสียงของสถานออกกำลังกาย ทำให้สถานออกกำลังกายเป็นที่รู้จักและเกิดการยอมรับ มีสื่อโฆษณาและช่องทางการติดต่อที่เข้าถึงง่าย มีความสะดวกในการเดินทางเพื่อประหยัดเวลา การจัดโปรโมชั่นเพื่อให้ผู้ใช้บริการรู้สึกถึงความคุ้มค่า และด้านของการบริการที่แสดงให้เห็นถึงความใส่ใจในการให้บริการ นอกจากนี้ผู้ประกอบการควรรับฟังสิ่งที่ผู้บริโภคต้องการเพื่อนำมาพัฒนาธุรกิจให้เกิดความประทับใจ ตอบสนองความต้องการกับกลุ่มผู้ใช้บริการได้อย่างสูงสุด การนำกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดที่มีความเหมาะสมมาปรับใช้กับประเภทของธุรกิจด้านสถานออกกำลังกาย จะช่วยให้ผู้ประกอบการเข้าใจถึงความต้องการของผู้ใช้บริการที่มีความหลากหลายที่มาจากปัจจัยส่วนบุคคลที่และความต้องการของผู้ใช้บริการที่ต่างกันออกไป

7.3 ผู้ประกอบการควรมีการเน้นกลยุทธ์ทางการตลาดที่จะสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ใช้บริการทั้งในด้านความเป็นเหตุผลข้อเท็จจริงที่ผู้ใช้บริการจะได้รับ รวมไปถึงต้องสอดคล้องกับสิ่งที่จะสามารถกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกส่วนตัวที่จะทำให้อยากออกกำลังกาย ผู้ประกอบการต้องชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการออกกำลังกายด้วยความเป็นเหตุเป็นผล กระตุ้นให้ผู้ใช้บริการตระหนักได้ถึงความจำเป็นที่จะต้องออกกำลังกาย อาทิเช่น ออกกำลังกายเพื่อลดปัญหาสุขภาพ เสริมสร้างความแข็งแรง ทำให้เกิดความคล่องตัว สร้างภูมิคุ้มกัน

ให้แก่ร่างกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันเกิดกระแสความนิยมในการออกกำลังกายกันอย่างแพร่หลาย จึงถือเป็นโอกาสของผู้ประกอบการจะสามารถในการต่อยอดธุรกิจ กล่าวคือ กระแสนิยมการรักสุขภาพ การหันมาออกกำลังกาย ที่กำลังเป็นที่ได้รับความสนใจอยู่ในปัจจุบัน ผู้บริโภคมีการใช้ทัศนคติความชอบส่วนบุคคลในการตัดสินใจ โดยไม่จำเป็นต้องมีเหตุผลที่ตายตัว อาทิเช่น ความต้องการอยากเป็นที่ยอมรับในสังคมด้วยการเปลี่ยนแปลงรูปร่างให้เกิดความมั่นใจในตัวเองมากยิ่งขึ้น การออกกำลังกายตามบุคคลที่มีชื่อเสียงต่าง ๆ หน้าที่หลักของผู้ประกอบการคือการหาสิ่งที่จะมาจูงใจให้ผู้บริโภคเกิดการตัดสินใจใช้บริการสถานออกกำลังกาย หัวใจหลักของการประกอบธุรกิจคือต้องตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างครบถ้วน

บรรณานุกรม

- จันทร์จุรี มาศไอสถ. (2559). ส่วนประสมการตลาดในมุมมองของลูกค้าที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคผ่านสื่อเว็บไซต์ LAZADA Thailand. ปริญญาานิพนธ์ บธ.ม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปัทมนันท์ พลเดช. (2547). ปัจจัยการโน้มน้าวใจของสถานออกกำลังกาย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งฟ้า เทียมกลาง. (2559). ลำดับชั้นความต้องการที่มีผลต่อแรงจูงใจในการออกกำลังกายของสมาชิกสถานออกกำลังกาย. ปริญญาานิพนธ์ บธ.ม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2551). การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- _____. (2552). การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพฯ: Diamond In Business World.
- ศุภกฤษณ์ มาลัยทอง. (2551). ทัศนคติและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้บริการสถานออกกำลังกายในแคลิฟอร์เนีย ว้าว เอ็กซ์พีเรียนซ์ ของผู้ออกกำลังกายในเขตกรุงเทพมหานคร. ปริญญาานิพนธ์ บธ.ม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2012). **Marketing Management**. New Jersey: Pearson Education.
- Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (1994). **Consumer Behavior**. New Jersey: Prentice Hall.
- _____. (2007). **Consumer Behavior**. New Jersey: Prentice Hall.

แรงจูงใจของครูกับประสิทธิผลการดำเนินงาน
ของโรงเรียนมัธยมศึกษาชั้นนำในประเทศไทย
Teacher motivation and operational effectiveness
of leading secondary schools in Thailand

คำใจ แก้วหาญ

Kamjai Kaewhan

เฉลิม เกิดโมลี

Chalerm Gerdmoli

มหาวิทยาลัยเกริก

Kirk University

Email: dd2-vv2@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 24 ตุลาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 26 ธันวาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 26 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจของครูมัธยมศึกษาในสถานศึกษาที่มีคะแนนสอบ O-net สูงสุด 400 อันดับแรกของประเทศไทย (2) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีคะแนนสอบ O-net สูงสุด 400 อันดับแรกของประเทศไทย (3) เพื่อศึกษาอิทธิพลของแรงจูงใจของครูมัธยมศึกษา กับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีคะแนนสอบ O-net สูงสุด 400 อันดับแรกของประเทศไทย และ (4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจของครูมัธยมศึกษา กับคะแนน O-NET ของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีคะแนนสอบ O-net สูงสุด 400 อันดับแรกของประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีคะแนนการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน O-net สูงสุด 400 อันดับแรก จำนวน 1,568 คน จาก 196 โรงเรียนใน 6 ภูมิภาค สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสหสัมพันธ์ และค่าถดถอยพหุคูณแบบหลายขั้นตอน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โรงเรียนที่มีคะแนนการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-net) (ค่าเฉลี่ยรวม 5 วิชา) สูงสุด คือ โรงเรียนมหิตลวิทย์ยานุสรณ์ จังหวัดนครปฐม ส่วนมากเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ครูส่วนมากเป็นเพศหญิงมีอายุ 41-50 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-25,000 บาทสังกัดกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาและศาสนาและวัฒนธรรม แรงจูงใจของครูมัธยมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือด้านปัจจัยจูงใจ และด้านปัจจัยค้ำจุน ประสิทธิภาพของโรงเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและลำดับสุดท้าย คือ ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ตามลำดับ ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน และ

แรงจูงใจในภาพรวมของครูมัธยมศึกษาส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่วนคะแนนการทดสอบ การศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา

คำสำคัญ: แรงจูงใจของครู, ประสิทธิภาพการดำเนินงาน, โรงเรียนมัธยมศึกษาชั้นนำ

Abstract

Teacher motivation is of great importance to the quality of education. Therefore, the purpose of this research was to determine whether teacher motivation influences school effectiveness and whether it affects the school's O-net score. This research is quantitative research. Data were collected by questionnaires sent by mail to schools with the highest average O-net scores of 1-400 of Thailand in 2016. The 1,408 questionnaires were recovered sufficiently to analyze 171 schools, most of them. It is an extra-large and large school. distributed in every region teachers who answered the questionnaire belonged to 8 subject groups of that school. Data were analyzed using descriptive statistics and hypothesis tested by ANOVA and Multiple Regression Analysis.

The analysis of the data, it was found that the overall school effectiveness was high. When classified from high to low as follows: 1. The ability to produce high-achieving students 2. The ability to solve problems within the school 3. The ability to change and develop the school. with the environment and 4. the ability to develop students to have a positive attitude. The overall motivation is high. The mean of the motivation factor was slightly higher than the supporting factor when considering each aspect of the 16 aspects of motivation, it was found that in descending order as follows: 1. Achievements at work (M1) 2. Position status (H9) 3. Job advancement (M5) 4. Relationships with colleagues (H6) 5. Methods of governance (H2) 6. Self-progress (M6) 7. Relationship with supervisors (H3) 8. Work stability (H10) 9. Work characteristics (M4) 10. Respect (M2) 11. Responsibility(M3) 12. Personal life (H7) 13. Working conditions (H4) 14. Relationship with subordinates (H8) 15. Salary and compensation (H5) 16 Policy and administration (H1)

The hypothesis testing found that 1) supporting factors influenced school effectiveness at a high level 2) The 6 factors were 1. Method of governance (H2) 2. Relationship with peers (H6) 3. Correlation with the director. (H3), 4. Advancement in work (M5), 5. Responsibility (M3), and 6. Working conditions (H4), in descending order, combined influence on the effectiveness of high school at a high level. Together, 58.3% of the dependent variables were described ($R^2=.583$). 3) Four types of schools were classified according to the differences in the combination of Herzberg's theoretical motivation and support factors. It does not make a difference in the average scores of the O-net test results of each school. In other words, no matter what kind of motivation a school has, the school's O-net score is no different. Overall, it was concluded that the Hygiene/Context factors had a greater influence on effectiveness than the Motivation/Content factors.

Keywords: Motivation, operational effectiveness, Leading secondary schools

1. บทนำ

ผลการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาระดับสูงและระดับกลาง ที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 216 คนเมื่อ 14 มกราคม 2543 คือเมื่อ 20 ปี มาแล้ว พบว่า ปัญหาการศึกษาที่หนักอกผู้บริหาร เรียงจากมากไปหาน้อย 10 อันดับคือ 1. ปัญหาเสพติด 2. ความตระหนักรู้ในบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรทางการศึกษา 3. เงินกู้ยืม ทุนการศึกษา มิใช่เพียงพอกับจำนวนผู้ที่ต้องการ 4. สถานศึกษาขาดปัจจัยสนับสนุน ด้านบุคลากรและงบประมาณที่เหมาะสม 5. นักศึกษา/ นักเรียนขาดคุณภาพ 6. วัฒนธรรม/จริยธรรมเสื่อมโทรมลง 7. การแต่งตั้งโยกย้ายผู้บริหารของกระทรวงศึกษาไม่โปร่งใส/ไม่ยุติธรรม 8. หลักสูตรการเรียนการสอนล้าสมัย 9. การแต่งกายและการขาดระเบียบวินัยของนักเรียน 10. การปฏิรูปการศึกษาที่ล่าช้า ไม่มีแนวทางชัดเจน (สวนดุสิตโพล: “10 ปัญหาการศึกษาไทย” 14 มกราคม 2543)

อาจเป็นเพราะปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นสืบเนื่องกันมาเป็นเวลานาน ทำให้ต่อมาในปี 2546 กระทรวงศึกษาธิการได้ปฏิรูปโครงสร้างและระบบบริหารใหม่ โดยการยุบรวมหน่วยงานทางการศึกษาเดิมแล้ว แบ่งส่วนราชการใหม่เป็นการบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา การทำเช่นนี้นับเป็นการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง การกระจายอำนาจดังกล่าวจะทำให้สถานศึกษามีความคล่องตัว มีอิสระในการบริหารจัดการเป็นไปตามหลักการบริหารจัดการ ซึ่งจะเป็นการสร้างรากฐานและความเข้มแข็งให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ได้มาตรฐานและสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, 5)

แม้ว่าการบริหารจัดการสถานศึกษาจะเป็นไปได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ในอีก 10 กว่าปีต่อมา นายประสาร ไตรรัตน์วรกุล (2562) ในฐานะประธานกรรมการกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พูดยุติการศึกษาในปี 2562 ว่ามีปัญหอยู่ 4 ประการคือ 1. คุณภาพการศึกษาไทย 2. ความไม่เสมอภาคทางการศึกษา 3. ความสามารถในการแข่งขันของชาติและการศึกษาไทย 4. ความด้อยประสิทธิภาพและธรรมาภิบาลในการจัดการการศึกษาไทย

กล่าวเฉพาะปัญหาคุณภาพการศึกษาไทย ประสาร ไตรรัตน์วรกุล(เพ็งอ้าง) กล่าวว่ามีสิ่งบ่งชี้อยู่ 7 ประการ คือ 1.ไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ภายในประเทศ คือนักเรียนทุกระดับชั้นส่วนใหญ่คะแนนไม่ถึงร้อยละ 50 2. ได้คะแนนต่ำเมื่อเทียบกับมาตรฐานสากล เช่น ได้คะแนน PISA , TIMSS ต่ำฝีมือแรงงานก็ต่ำ 3. ความสามารถทางภาษาต่ำ 4. การพัฒนาเด็กปฐมวัยไม่มีการบูรณาการและด้อยประสิทธิภาพ 5. การศึกษาภาษาไทยด้อยคุณภาพคือผู้เรียนไม่เกิดทักษะความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ 6. คุณภาพการศึกษามีหมุดตันในโรงเรียนขยายโอกาสต่ำ และ 7. การจัดการเรียนการสอนยังล้าสมัย

สิ่งบ่งชี้ทั้ง 7 ประการรวมศูนย์อยู่ที่การไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ในประเทศและได้คะแนนต่ำเมื่อเทียบกับมาตรฐานสากล นั่นคือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้น ป.6 และ ม. 6 จากการทดสอบ O-NET ในช่วง 6-7 ปีที่ผ่านมาคะแนนเฉลี่ยทั้งประเทศอยู่ในเกณฑ์ต่ำมาตลอด โดยเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ นอกจากนั้นผลการทดสอบนักเรียนระดับนานาชาติตามโครงการ PISA ของ OECD ในวิชาการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งถือเป็นวิชาพื้นฐานที่สำคัญและเป็นการวัดการคิดวิเคราะห์ความรู้/ทักษะที่จะใช้งานได้จริงในอนาคต นักเรียนไทยกลุ่มที่สู่มตัวอย่างแบบเป็นตัวแทนของนักเรียนทั้งประเทศ ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ต่ำ อยู่ในอันดับท้าย ๆ แพ้จีน(เซี่ยงไฮ้) เวียดนาม เป็นต้น (วิทยากร เชียงกุล, 2562)

สำหรับสาเหตุที่คุณภาพการศึกษาในส่วนของคะแนนที่เป็นเกณฑ์มาตรฐาน สถานบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติได้ทำวิจัยพบว่ามีถึง 9 ปัจจัย กล่าวคือ 1. นักเรียนยังให้ความสำคัญของการสอบ O-NET

น้อยเกินไป 2. นโยบายของโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพวิชาการ ไม่ได้เน้นเพื่อให้มีผลการสอบ O-NET ดีเพียงอย่างเดียว 3. สภาพแวดล้อมของโรงเรียน โรงเรียนขนาดเล็ก มีการแข่งขันด้านวิชาการ และมีความกระตือรือร้นความเอาใจใส่ในการเรียนน้อยส่งผลให้คะแนน O-NET ต่ำ 4. การเข้าถึงข้อมูลของครูยังมีน้อย 5. พฤติกรรมการสอนของครู 6. ระดับความยากของข้อสอบ 7. ช่วงเวลาในการสอบและการแจ้งผลการสอบล่าช้า 8. คุณวุฒิของครูไม่ตรงตามสาระการสอน/ครูไม่ครบตามกลุ่มสาระ 9. ภาระงานของครูมีมาก (เอี่ยมพร หลินเจริญ สิริศักดิ์ อัจฉริยะ และภัรภา จันทรอินทร์, 2552)

ปัจจัย 9 ประการดังกล่าว ถ้าพิจารณาในมิติของตัวแสดงแล้วจะมีที่สำคัญอยู่ 4 ประการ คือ ตัวนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ทรัพยากรบริหาร และครู กล่าวคือ ปัญหาที่ตัวนักเรียน นักเรียนมีความสนใจหลากหลาย ยกเว้นการเรียนรู้ ขาดแรงจูงใจในการเรียน การเลือกเรียนไม่เชื่อมโยงกับอาชีพที่จะทำในอนาคต ไม่มีนักเรียนชั้นยอดแบบแต่ก่อนมาให้ครูได้สอนกันอีกต่อไปแล้ว ปัญหาของผู้บริหารโรงเรียนหมายถึงนโยบาย เป้าหมายและแนวทางการจัดการศึกษาของกระทรวง และกรมที่ทางผู้บริหารโรงเรียนรับมาปฏิบัติ แม้ว่าจะไม่มีหน่วยงานใดที่ไม่ต้องการให้โรงเรียนสร้างสรรค์นักเรียนให้เป็นคนเก่งและคนดี แต่ด้วยระบบที่ไร้ประสิทธิภาพและคนบางกลุ่มมีความฉ้อฉล ประกอบกับผู้บริหารโรงเรียนมีอำนาจที่จะใช้อัตตะวินิจัยสูงได้มาก ทำให้บางโรงเรียนมีผู้บริหารที่ไม่เอาใจใส่ในการนำนโยบายการจัดการศึกษาที่ดีมีคุณภาพไปปฏิบัติ ย่อมส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาได้ไม่น้อย ปัญหาทรัพยากรบริหารเกิดความไม่พอเพียงด้านวัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีความไม่พอเพียง สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อคุณภาพได้ด้วยเช่นกัน และที่สำคัญที่สุดคือปัญหาของครูเป็นส่วนสำคัญที่สุด John Hattie (อ้างใน Hoy and Miskel, 2013, 316-317) วิเคราะห์ อภิमान (Meta-analysis) งานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพทางวิชาการของนักเรียนจำนวน 800 เรื่อง ตลอดเวลา 15 ปี เขาพบว่าครูเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางวิชาการของนักเรียนอย่างมาก

ปัญหาของผู้สอนนั้นในอดีตเป็นเรื่องของการขาดแคลนในเชิงปริมาณคือจำนวนไม่พอเพียงต่อความจำเป็นที่ต้องใช้ ต่อมาเป็นเรื่องคุณภาพโดยพิจารณาจากคุณวุฒิของครู ดังนั้นสถาบันต่าง ๆ จึงเร่งการผลิตไม่นานนักคุณวุฒิของครูก็ไม่เป็นปัญหา ตรงข้ามปัจจุบันกลับพบว่า ครูมีคุณวุฒิสูง มีความรู้สมัยใหม่ มีความก้าวหน้ารู้เท่าทันเทคโนโลยีสมัยใหม่ แต่ปัญหาของครูกลับเคลื่อนไปที่อื่น นั่นคือ ขาดความเอาใจใส่ และขาดความกระตือรือร้นที่จะทำการสอน ส่วนสาเหตุนั้นยังเป็นที่ยกเถียงและศึกษาค้นคว้ากันอยู่ บางส่วนบอกว่าเป็นเพราะแรงจูงใจส่วนบุคคลของครูเองที่ลดลงอย่างมาก ในขณะที่บางกลุ่มวิเคราะห์ว่าเป็นเพราะระบบการศึกษาของเราไปลดทอนศักยภาพของครูลง นั่นคือครูมีภาระงานที่หนักหน่วงเพิ่มขึ้น จนไม่มีเวลาจะเอาใจใส่ด้านการเรียนของนักเรียน ในขณะที่ความก้าวหน้าในอาชีพและผลตอบแทนไม่เพิ่มขึ้น

ในเมื่อแรงจูงใจของครูลดลงด้วยเหตุผลใดก็ตาม การจะไปหวังว่าครูจะช่วยให้เด็กนักเรียนมีแรงจูงใจที่จะเรียนจึงเป็นไปได้ยาก ยิ่งความหวังที่จะให้ครูช่วยกันสร้างเยาวชนรุ่นใหม่ให้มีความคิดแบบ Growth Mindset ตามข้อเสนอของ Carol Dweck เสนอแนวทางไว้จริงจะเป็นไปไม่ได้ อย่างไรก็ตามการกล่าวว่าแรงจูงใจของครูต่ำนั้นอาจไม่เป็นจริงก็ได้ เพราะยังไม่ได้มีการวิจัยที่บ่งชี้ถึงเรื่องนี้ แม้ว่าจะมีงานในระดับสารนิพนธ์ของนักศึกษาปริญญาโททำไว้เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะแรงจูงใจตามแนวคิดของ Herzberg ก็ยังไม่ชัดเจนอยู่นั่นเอง ยิ่งงานวิจัยในระดับปริญญาเอกที่ใช้กลุ่มตัวอย่างในประเทศไทยก็มีเพียง 2 เล่มเท่านั้นคืองานของ Sithiphan (1984) และ Ruthankoon and Ogunlana (2013) ยิ่งงานวิจัยในระดับมืออาชีพของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาก็ไม่มี นั่นอาจเป็นเพราะว่าผู้เกี่ยวข้องเลิกสนใจเรื่องนี้ไปแล้ว

ที่จริงการศึกษาเรื่องแรงจูงใจมีทฤษฎีให้เลือกถึง 8 ทฤษฎี หรือถ้าจำแนกตามแนวทางของ Martin E. Ford (1992, 174-200) ก็สามารถจำแนกทฤษฎีแรงจูงใจออกได้ถึง 32 กลุ่มทฤษฎี และทฤษฎีที่ถูกสังเคราะห์ขึ้นมาใหม่ก็คือ Motivational Systems Theory กระนั้นก็ตาม ทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg

ก็ยังเป็นที่สนใจอยู่นั่นเอง ทั้งนี้เพราะนับแต่ทฤษฎีนี้ปรากฏขึ้นในปี 1959 มันก็ได้รับการตรวจสอบกับหลักฐานเชิงประจักษ์ในประเทศต่าง ๆ มาแล้วทั่วโลก และที่สำคัญทั้งที่ทดสอบแล้วผลไม่เป็นไปตามที่ Herzberg เสนอไว้ ทฤษฎีนี้ก็ยังคงถูกตรวจสอบมาจนถึงปัจจุบันนี้

ดังนั้น ในที่นี้จึงจะศึกษาว่า 1. แรงจูงใจของครูโดยปัจเจกนี้จะทำให้โรงเรียนมีประสิทธิผลหรือบรรลุเป้าหมายของโรงเรียนหรือไม่ 2. ทฤษฎีแรงจูงใจของ Herzberg ยังเป็นจริงอยู่หรือไม่ และ 3. โรงเรียนที่มีแรงจูงใจสูงจะทำให้โรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ย O-NET สูงขึ้นหรือไม่

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจของครูมัธยมศึกษาในสถานศึกษาที่มีคะแนนสอบ O-net สูงสุด 400 อันดับแรกของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีคะแนนสอบ O-net สูงสุด 400 อันดับแรกของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของแรงจูงใจของครูมัศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีคะแนนสอบ O-net สูงสุด 400 อันดับแรกของประเทศไทย
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจของครูมัศึกษากับคะแนน O-NET ของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีคะแนนสอบ O-net สูงสุด 400 อันดับแรกของประเทศไทย

3. สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 แรงจูงใจด้านปัจจัยจูงใจและปัจจัยค่าจูงของครูมัธยมศึกษา ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา

สมมติฐานที่ 2 ตัวแปรย่อยทุกตัวของปัจจัยจูงใจและปัจจัยค่าจูงทั้ง 16 ตัว ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา

สมมติฐานที่ 3 ระดับคะแนนเฉลี่ยการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของแต่ละโรงเรียนแตกต่างกันตามประเภทของแรงจูงใจที่ต่างกัน

4. ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาระดับแรงจูงใจของครูมัธยมศึกษา ระดับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาและ ศึกษาอิทธิพลของแรงจูงใจของครูมัศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจของครูมัศึกษากับคะแนน O-NET ของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยศึกษาเฉพาะความคิดเห็นของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีคะแนนสอบ O-net สูงสุด 400 อันดับแรกของประเทศไทยเท่านั้น

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

ผู้วิจัย กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(1) ตัวแปรอิสระ

1.1) ปัจจัยจูงใจ ประกอบด้วย 1) การได้รับความสำเร็จจากการทำงาน 2) การได้รับการยอมรับนับถือ 3) ความรับผิดชอบ 4) ลักษณะงานที่ปฏิบัติ 5) ความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน 6) ความก้าวหน้าในตนเอง

1.2) ปัจจัยค้ำจุน ประกอบด้วย 1) นโยบายและการบริหารงาน 2) วิธีการปกครองบังคับบัญชา 3) ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา 4) สภาพการทำงาน 5) เงินเดือนและค่าตอบแทน 6) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 7) ชีวิตส่วนบุคคล 8) ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา 9) สถานภาพของตำแหน่งงาน 10) ความมั่นคงในการทำงาน

(2) ตัวแปรตาม

2.1) ประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 1) ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก 3) ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม 4) ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน

2.2) ลำดับโรงเรียนเรียงตามคะแนนโอเน็ต

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ที่ได้รับการจัดอันดับโรงเรียนที่มีคะแนนการสอบ O-net สูงที่สุดในประเทศไทย 400 อันดับแรก ประจำปีการศึกษา 2559

3.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูมัธยมศึกษา จำนวน 1,568 คน จาก 196 โรงเรียนใน 6 ภูมิภาค โดยการเปิดตารางกำหนดขนาดของ เครซี่ และมอร์แกน (Kreicic and Morgan,1970: 607-610)

5. ประโยชน์ของการวิจัย

1) ประโยชน์ด้านวิชาการ เป็นการสนับสนุนทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการจูงใจ การจัดการสิ่งจูงใจภายนอกและสิ่งจูงใจภายในรวมถึงประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา

2) ประโยชน์ด้านการบริหาร ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์สามารถจัดสรรสิ่งจูงใจภายนอกที่เหมาะสม ตรงตามความต้องการของครูและสามารถดึงดูดครูที่ดีเข้าสู่ระบบ สามารถสรรหาคัดเลือกและรักษาครูที่มีสิ่งจูงใจภายในที่เหมาะสม ทำให้เกิดประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นการจัดการสิ่งจูงใจให้ครูและการเสริมสร้างประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา

3) ประโยชน์สำหรับผู้สนใจสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปรับใช้เพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพต่อโรงเรียน

6. ผลการวิจัย

แรงจูงใจของครูมัธยมศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า แรงจูงใจของครูมัธยมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือด้านปัจจัยจูงใจ และด้านปัจจัยค้ำจุน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

(1) **ปัจจัยจูงใจ** ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน การได้รับความสำเร็จจากการทำงาน ความก้าวหน้าในตนเอง การได้รับการยอมรับนับถือ ด้านความรับผิดชอบและลำดับสุดท้าย คือ ลักษณะงานที่ปฏิบัติตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

(1.1) **การได้รับความสำเร็จจากการทำงาน** ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ความสามารถปฏิบัติงานใน

หน้าที่ได้สำเร็จตามเป้าหมาย ความสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานได้ ความรู้สึกพึงพอใจ ในความสำเร็จของงานและลำดับสุดท้าย การทำงานที่ไม่ตรงกับความรู้ความสามารถ ตามลำดับ

(1.2) การได้รับการยอมรับนับถือ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ผู้บังคับบัญชายอมรับนับถือในตัว ครู นักเรียนพึงพอใจในการทำหน้าที่ของครู ครูเป็นคนสำคัญคนหนึ่งในโรงเรียน และลำดับสุดท้าย คือ เพื่อนร่วมงานไม่ให้ความร่วมมือ ตามลำดับ

(1.3) ด้านความรับผิดชอบ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ การได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในงานที่สำคัญ การมีอำนาจในการทำงานเพิ่มขึ้น การไม่มีอิสระมากนักในการทำงาน และลำดับสุดท้าย คือ การได้รับการสนับสนุนทรัพยากรบริหารมากขึ้น ตามลำดับ

(1.4) ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ งานที่ปฏิบัติมีขอบเขตอำนาจหน้าที่ ชัดเจน งานที่ได้รับมอบหมายมักไม่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ความรู้สึกพึงพอใจในงานที่ได้รับมอบหมาย และลำดับสุดท้าย คือ งานที่ปฏิบัติมีแนวทางหรือมาตรฐานในการปฏิบัติชัดเจน ตามลำดับ

(1.5) ความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ การมีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น จากผลการปฏิบัติงาน การไม่มีโอกาสที่จะได้อำนาจหน้าที่หรือได้ผลประโยชน์ตอบแทนที่เพิ่มขึ้น ความรู้สึกพึงพอใจในความก้าวหน้าในตำแหน่งงานของตนเองและลำดับสุดท้าย คือ การมีโอกาสที่จะได้ศึกษาต่อหรือเข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มขึ้นตามลำดับ

(1.6) ความก้าวหน้าในตนเองในตนเอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ โรงเรียนสนับสนุนบุคลากรให้ได้รับการศึกษาต่อหรือเข้าอบรม/สัมมนา โรงเรียนมักไม่ได้ใช้ประโยชน์จากบุคลากรที่กลับมาจากการศึกษาต่อ ความพึงพอใจในความก้าวหน้าของตนเองและลำดับสุดท้าย คือ โรงเรียนสนับสนุนให้บุคลากรได้เข้าสอบแข่งขันเพื่อเลื่อนตำแหน่ง ตามลำดับ

(2) ด้านปัจจัยค้ำจุน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านวิธีการปกครองบังคับบัญชา ด้านสภาพการทำงาน ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน ด้านสถานภาพของตำแหน่งงาน ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านชีวิตส่วนบุคคล ด้านนโยบายและการบริหารงาน ด้านความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา และลำดับสุดท้าย คือ ด้านความมั่นคงในการทำงาน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

(2.1) ด้านนโยบายและการบริหารงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ โรงเรียนไม่บริหารงานตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้ บุคลากรมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในนโยบายและระเบียบปฏิบัติที่จะนำมาใช้ ความพึงพอใจในนโยบายและระเบียบปฏิบัติของโรงเรียน และลำดับสุดท้าย คือ โรงเรียนมีแนวทางที่เหมาะสมในการประเมินผลงานของบุคลากรตามลำดับ

(2.2) ด้านวิธีการปกครองบังคับบัญชา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ผู้บริหารใช้ระบบคุณธรรมในการบริหารงาน ผู้บริหารมอบหมายงานโดยไม่คำนึงถึงความรู้ความสามารถของบุคลากร บุคลากรส่วนใหญ่มีความ

พึงพอใจในวิธีการปกครองบังคับบัญชาของผู้บริหารและลำดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารปรับวิธีการปกครองบังคับบัญชาให้เข้ากับสถานการณ์ได้ดีตามลำดับ

(2.3) ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ผู้บริหารใช้ระบบคุณธรรมในการบริหารงาน ผู้บริหารมอบหมายงานโดยไม่คำนึงถึงความรู้ความสามารถของบุคลากร บุคลากรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในวิธีการปกครองบังคับบัญชาของผู้บริหารและลำดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารปรับวิธีการปกครองบังคับบัญชาให้เข้ากับสถานการณ์ได้ดี ตามลำดับ

(2.4) ด้านสภาพการทำงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ โรงเรียนจัดระบบการบริหารที่ช่วยให้บุคลากรที่มีความเอื้ออาทรต่อกัน โรงเรียนมีทรัพยากรการบริหารไม่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ความพึงพอใจในสภาพการทำงานของโรงเรียนและลำดับสุดท้าย คือ โรงเรียนตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคมที่เหมาะสม ตามลำดับ

(2.5) ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ค่าตอบแทนที่ได้รับมีความเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ ค่าตอบแทนและผลประโยชน์ที่ได้รับมีความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ความพึงพอใจกับค่าตอบแทนที่ได้รับ และลำดับสุดท้าย คือ ค่าตอบแทนหรือผลประโยชน์ ที่ได้รับไม่เหมาะสมกับความรับผิดชอบ

(2.6) ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ การไม่ได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานจากเพื่อนร่วมงาน การมีความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมงาน การได้รับความช่วยเหลือในทางส่วนตัวเป็นอย่างดีจากเพื่อนร่วมงาน และลำดับสุดท้าย คือ ความพึงพอใจในความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานทั้งในทางส่วนตัวและในเรื่องงานตามลำดับ

(2.7) ด้านชีวิตส่วนบุคคล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ชุมชนหรือหมู่บ้านที่อยู่อาศัยมีความอบอุ่นและปลอดภัย ความรู้สึกไม่พึงพอใจในชีวิตทางการเมืองและความเป็นไปในสังคมปัจจุบัน ความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตและลำดับสุดท้าย คือ การได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากครอบครัวและเครือญาติเป็นอย่างดี ตามลำดับ

(2.8) ด้านความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ การได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานจากผู้ใต้บังคับบัญชา การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใต้บังคับบัญชา การได้รับความเคารพนับถือจากผู้ใต้บังคับบัญชาตามสมควรและลำดับสุดท้าย คือ การไม่สัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชานอกเวลางานตามลำดับ

(2.9) ด้านสภาพของตำแหน่งงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ตำแหน่งงานได้รับความเคารพนับถือจากบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตำแหน่งงานไม่มีอำนาจสั่งการตามที่ควรจะเป็น ความพึงพอใจในสภาพของตำแหน่งงานในปัจจุบันและลำดับสุดท้าย คือ โรงเรียนมีทรัพยากรการบริหารสนับสนุนการปฏิบัติงานของท่านอย่างพอเพียง ตามลำดับ

(2.10) ด้านความมั่นคงในการทำงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ตำแหน่งงานมีความสำคัญต่อ

โรงเรียน การได้รับความเคารพนับถือจากนักเรียนและชุมชน ความพึงพอใจในอาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบันและลำดับสุดท้าย คือ อาชีพครูเป็นอาชีพที่มั่นคง ตามลำดับ

ประสิทธิผลของโรงเรียน

ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและลำดับสุดท้าย คือ ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ตามลำดับเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

(1) **ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง** ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ยของนักเรียนเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดของโรงเรียน โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนของท่านสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น นักเรียนในโรงเรียนมีผลการประเมินหรือผลการทดสอบ (O-Net, NT, LAS) สูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับจังหวัด หรือระดับประเทศ และลำดับสุดท้าย คือ นักเรียนไม่ได้รับรางวัลทางด้านวิชาการจากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนในรอบปีที่ผ่านมา ตามลำดับ

(2) **ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก** ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ นักเรียนเป็นผู้ที่มีคุณธรรม และจริยธรรมเหมาะสมกับวัย โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาคูณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ให้กับนักเรียนเป็นประจำ นักเรียนมีทัศนคติที่ดี และตั้งใจ/สนใจในการศึกษาเล่าเรียน นักเรียนไม่ค่อยจะพัฒนาตนเองเท่าที่ควรและลำดับสุดท้าย คือ นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้มีระเบียบวินัยและเป็นแบบอย่างที่ดีกับบุคคลอื่นตามวัย ตามลำดับ

(3) **ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม** ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ครูผู้สอนและบุคลากรในโรงเรียนมีการยอมรับและปรับเปลี่ยนตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสังคมและสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ในรอบปีที่ผ่านมาโรงเรียนมีผลการพัฒนาและปรับปรุงโรงเรียนในทุกด้านดีขึ้น หรือมีความก้าวหน้าขึ้น ผู้บริหารและครูผู้สอนร่วมมือกันในการทบทวนนโยบายและเป้าหมายของโรงเรียนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน และลำดับสุดท้าย คือ โรงเรียนไม่ได้พัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ตามลำดับ

(4) **ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน** ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินหรือปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรในโรงเรียนมีการรับรู้ถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน และสามารถร่วมมือกันแก้ไขปัญหาเหล่านั้นจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี โรงเรียนสามารถแก้ปัญหา และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้เป็นที่น่าพอใจ ผู้บริหารและครูผู้สอนไม่มีความสามารถในการประสานความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและลำดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารในโรงเรียนสามารถให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรภายในโรงเรียนได้ตามลำดับ

ผลคะแนนการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-net)

ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนที่มีคะแนนการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-net) ประจำปีการศึกษา 2559 (ค่าเฉลี่ยรวม 5 วิชา) สูงสุด คือ โรงเรียนมหิตลวิทยาลัยนุสรณ์จังหวัดนครปฐม มีคะแนนเฉลี่ย 376.91 รองลงมา คือ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษากรุงเทพมหานครมีคะแนนเฉลี่ย 365.52 โรงเรียนอานวยศิลป์ กรุงเทพมหานครมีคะแนนเฉลี่ย 351.23 และโรงเรียนที่มีคะแนนน้อยที่สุด คือ โรงเรียนบางสะพานวิทยามีคะแนนเฉลี่ย 179.18 คะแนน

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

จากการทดสอบสมมติฐาน สรุปได้ว่า แรงจูงใจของครูมัธยมศึกษามีปัจจัยจูงใจ 3 ตัว คือการได้รับความสำเร็จจากการทำงาน (X_1) การได้รับการยอมรับนับถือ(X_2) และความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน(X_5) และปัจจัยค้ำจุน 3 ตัว คือ วิธีการปกครองบังคับบัญชา(X_8) สภาพการทำงาน(X_{10}) และเงินเดือนและค่าตอบแทน (X_{11}) ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา ร้อยละ 71.20 ($R^2 = .712$) แสดงว่า ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน และแรงจูงใจในภาพรวมของครูมัธยมศึกษาส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 และสมมติฐานที่ 2

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจของครูมัศึกษากับคะแนนการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way ANOVA) ในการทดสอบพบว่าแรงจูงใจในภาพรวม ทั้งด้านปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนไม่มีผลต่อคะแนนการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (sig. = 0.617) หมายความว่า แรงจูงใจในภาพรวมของครูมัธยมศึกษา ไม่ส่งผลต่อระดับคะแนนการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 3

7. อภิปรายผล

แรงจูงใจของครูมัธยมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านปัจจัยจูงใจ และลำดับสุดท้าย คือ ด้านปัจจัยค้ำจุน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมอบหมายงานให้ครูตรงกับความรู้ความสามารถจึงสามารถแสดงศักยภาพในการทำงานได้อย่างเต็มที่ครูมีอิสระในการทำงาน ได้ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทตั้งใจทำงานอย่างมีประสิทธิภาพจนสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่คาดหวังไว้ได้ ได้รับคำยกย่องชมเชยทั้งจากผู้บริหาร และเพื่อนร่วมงาน เมื่องานสำเร็จจึงส่งผลถึงความสำเร็จและความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน นอกจากนี้ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เป็นการกระตุ้นความรู้สึกรักของบุคคลที่มีต่อหน้าที่ทำอยู่ผลประโยชน์ตอบแทนจากการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ มีความสุขและมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่คือการได้รับ ผลตอบแทนหรือปัจจัยที่สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ หากผลตอบแทนที่ได้รับมากจะส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมาก หากผลตอบแทนที่ได้รับน้อยจะส่งผลให้เกิดความรู้สึกไม่มีแรงจูงใจและไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน สิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานอีกทั้งความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรนั้นๆ ดังที่ สุรัชย์ เลิศวานิช (2543, 27) กล่าวว่า ความสำคัญของแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน คือ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคคลในองค์กรนั้นๆ และจะส่งผลถึงความสำเร็จของงานโดยจะมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน นอกจากนั้นยังส่งผลถึงตัวบุคคลให้มีทัศนคติในการปฏิบัติงานในทางบวกทำให้เกิดความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน ตลอดจนก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรนั้นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลวรรณ ยอดมาลี (2558) ศึกษาเรื่อง ” ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ” ผลการวิจัย

พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 1 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน

1. ด้านปัจจัยจูงใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน การได้รับความสำเร็จจากการทำงาน ความก้าวหน้าในตนเอง การได้รับการยอมรับนับถือ ความรับผิดชอบและลำดับสุดท้าย คือ ลักษณะงานที่ปฏิบัติตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Herzberg (1959, 45-48) เกี่ยวกับแรงจูงใจด้านปัจจัยจูงใจเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงาน และความสำเร็จของงานโดยตรง ถ้ามีอยู่จะเป็นสิ่งจูงใจหรือทำให้เกิดความพอใจในงานที่ทำอย่างมาก แต่ถ้าไม่มีไม่ได้หมายความว่าคนจะไม่มี ความพอใจในงานที่ทำปัจจัยเหล่านี้มีอยู่ 5 ชนิด คือ ความสำเร็จของงาน หมายถึง การที่บุคคลสามารถทำงานได้เสร็จสิ้นและประสบผลสำเร็จอย่างดี ความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ การรู้จักป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้น และการแสดงสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ส่งผลให้เห็นผลงานของบุคคล การได้รับการยอมรับนับถือ หมายถึง การได้รับความยอมรับนับถือไม่ว่าจากผู้บังคับบัญชา กลุ่มเพื่อน บุคคลในหน่วยงาน หรือจากบุคคลอื่นโดยทั่วไป ซึ่งการยอมรับนี้อาจอยู่ในรูปของการยกย่อง ชมเชยลักษณะของงาน เช่น อาจเป็นงานประจำ งานที่ต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นงานที่ง่ายหรือยากเกินไป ความรับผิดชอบ หมายถึง ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานใหม่ๆ และมีอำนาจในการรับผิดชอบได้อย่างเต็มที่ โอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสถานหรือตำแหน่งของบุคคลากรในองค์การ โดยความเพิ่มงานในความรับผิดชอบมากขึ้น และการพัฒนาตนเอง หมายถึง การที่แต่ละบุคคลในองค์การมีโอกาสได้เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ความชำนาญใหม่ๆ ให้กับตนเอง

2. ด้านปัจจัยค้ำจุน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านวิธีการปกครองบังคับบัญชา ด้านสภาพการทำงาน ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน ด้านสภาพภาพของตำแหน่งงาน ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านชีวิตส่วนบุคคล ด้านนโยบายและการบริหารงาน ด้านความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา และลำดับสุดท้าย คือ ด้านความมั่นคงในการทำงาน ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Herzberg (1959, 45-48) เกี่ยวกับแรงจูงใจด้านปัจจัยค้ำจุน เป็นปัจจัยที่เป็นข้อกำหนดเบื้องต้นที่จะทำให้คนไม่พอใจในงานที่ทำ หากว่าสิ่งเหล่านี้ไม่มีอยู่ในงาน แต่ปัจจัยเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งจูงใจให้คนทำงานเพิ่มขึ้น ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในการทำงาน ปัจจัยเหล่านี้มีอยู่ 6 ชนิด คือ เงินเดือนและค่าตอบแทน หมายถึง ความพึงพอใจในเงินเดือน หรือความพึงพอใจ หรือไม่พึงพอใจต่อเงินเดือนที่เพิ่มขึ้น ความสัมพันธ์กับบุคคลในหน่วยงาน ได้แก่ การติดต่อพบปะกันไม่ว่าจะเป็นทางกิริยาหรือวาจาที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดีต่อกันกับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน สภาพภาพในการทำงาน หมายถึง ลักษณะของสถานะที่เป็นองค์ประกอบทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกต่องาน เช่น การมีเลขานุการ การมีรถประจำตำแหน่ง การมีอภิสิทธิ์ต่างๆ นโยบายและการบริหารงาน หมายถึง การจัดการและการบริหารงานขององค์การ เช่น การให้อำนาจแก่บุคคลในการให้ดำเนินงานได้สำเร็จรวมถึงการติดต่อภายในองค์การ นั่นคือ นโยบายขององค์การจะต้องเป็นที่แน่ชัด เพื่อให้บุคคลดำเนินงานได้ถูกต้อง สภาพการทำงาน หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความมั่นคงของงาน เช่น ระยะเวลาของงาน ความมั่นคงหรือไม่มั่นคงขององค์การ และวิธีการปกครองบังคับบัญชา หมายถึง ความรู้ ความสามารถของผู้บังคับบัญชาในการดำเนินงาน หรือความยุติธรรมในการบริหารงานอาจรวมถึงความเต็มใจหรือไม่เต็มใจของผู้บังคับบัญชาในการที่จะให้คำแนะนำ หรือมอบหมาย ความรับผิดชอบต่างๆ ให้แก่ลูกน้อง

ประสิทธิผลของโรงเรียน

ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความคิดเห็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และลำดับสุดท้าย คือ ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีการส่งเสริมจัดกระบวนการเรียนการสอนของครูทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ครูประเมินความพร้อมของนักเรียนก่อนวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการเรียนการสอนของนักเรียนได้อย่างตรงจุด จัดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนอยู่เสมอ ผู้บริหารและครูมีการประชุมทบทวนเป้าหมายและนโยบายการจัดการศึกษา หลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ส่งผลให้นักเรียนในโรงเรียนสามารถเข้าศึกษาต่อในสถาบันระดับสูงได้เพิ่มขึ้น การเรียนการสอนของโรงเรียนจึงเป็นที่ยอมรับและชื่นชมของผู้ปกครองและชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลวรรณ ยอดมาลี (2558) ศึกษาเรื่อง ” ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ” ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน

ผลคะแนนการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-net)

ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนที่มีคะแนนการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-net) ประจำปีการศึกษา 2559 (ค่าเฉลี่ยรวม 5 วิชา) สูงสุด คือ โรงเรียนมหิตลวิทยาลัยนครปฐม มีคะแนนเฉลี่ย 376.91 รองลงมา คือ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษากรุงเทพมหานครมีคะแนนเฉลี่ย 365.52 โรงเรียนอานวยศิลป์ กรุงเทพมหานครมีคะแนนเฉลี่ย 351.23 และโรงเรียนที่มีคะแนนน้อยที่สุด คือ โรงเรียนบางสะพานวิทยามีคะแนนเฉลี่ย 179.18 คะแนน ทั้งนี้คะแนนที่แตกต่างกันไปอาจเนื่องมาจากกลุ่มสถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่ พิเศษ หรือขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่ ได้รับการส่งเสริมจากครู อีกทั้งด้านงบประมาณเพียงพอ และปัจจัยเอื้อต่าง ๆ จากภายนอก เช่น การสนับสนุนจากองค์กรเอกชน หน่วยงานอื่น ๆ ส่วนด้านกระบวนการมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ เนื่องจากมีบุคลากรครูเพียงพอกับความต้องการ มีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยทัน มีการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมแข่งขันทักษะวิชาการตามหน่วยงานที่จัด จึงส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงที่สุด ส่วนกลุ่มสถานศึกษาเล็กที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ ทั้งนี้เป็นเพราะว่ากลุ่มสถานศึกษาดังกล่าว ถึงแม้จะมีนโยบายการจัดการเรียนการสอนทางไกล แต่โรงเรียนส่วนมากยังขาดกระบวนการบริหารจัดการ การดูแล และสนับสนุนครูผู้สอน ซึ่งเกิดจากความร่วมมือกันอย่างไม่แท้จริงระหว่างผู้บริหารและครูผู้สอน โรงเรียนขนาดเล็ก จึงส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำการดูแลและส่งเสริมนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างเต็มตามศักยภาพค่อนข้างยาก จึงส่งผลให้นักเรียนไม่ได้รับการส่งเสริมเป็นรายบุคคลได้อย่างทั่วถึง

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

จากการทดสอบสมมติฐาน สรุปได้ว่า แรงจูงใจของครูมัธยมศึกษามีปัจจัยจูงใจ 3 ตัว คือ การได้รับความสำเร็จจากการทำงาน (X_1) การได้รับการยอมรับนับถือ(X_2) และความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน (X_5) และปัจจัยค้ำจุน 3 ตัว คือ วิธีการปกครองบังคับบัญชา(X_8) สภาพการทำงาน(X_{10}) และเงินเดือนและค่าตอบแทน (X_{11}) ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา ร้อยละ 71.20 ($R^2 = .712$) แสดงว่า ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน และแรงจูงใจในภาพรวมของครูมัธยมศึกษา ฐานส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 และสมมติฐานที่ 2 จากผลการวิจัยสอดคล้องกับทฤษฎีสองปัจจัย ของ Herzberg (1959:45-48) ที่ว่ามีปัจจัยสำคัญ 2 ประการ ที่สัมพันธ์กับความชอบหรือไม่ชอบในงานของแต่ละบุคคล

ซึ่งปัจจัยดังกล่าว คือ ปัจจัยจิตใจและปัจจัยค้ำจุน ซึ่งปัจจัยจิตใจเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงาน และความสำเร็จของงานโดยตรง ถ้ามีอยู่จะเป็นสิ่งจูงใจหรือทำให้เกิดความพอใจในงานที่ทำอย่างมาก โดยปัจจัยจิตใจประกอบด้วย 1) การได้รับความสำเร็จจากการทำงาน 2) การได้รับการยอมรับนับถือ 3) ความรับผิดชอบ 4) ลักษณะงานที่ปฏิบัติ 5) ความก้าวหน้าในตำแหน่งงานและ 6) ความก้าวหน้าในตนเอง ส่วนปัจจัยค้ำจุนเป็นปัจจัยที่เป็นข้อกำหนดเบื้องต้นที่จะทำให้คนไม่พอใจในงานที่ทำ หากว่าสิ่งเหล่านี้ไม่มีอยู่ในงาน แต่ปัจจัยเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งจูงใจให้คนทำงานเพิ่มขึ้นซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในการทำงาน ประกอบด้วย 1) นโยบายและการบริหารงาน 2) วิธีการปกครองบังคับบัญชา 3) ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา 4) สภาพการทำงาน 5) เงินเดือนและค่าตอบแทน 6) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 7) ชีวิตส่วนบุคคล 8) ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา 9) สถานภาพของตำแหน่งงาน และ 10) ความมั่นคงในการทำงาน

อย่างไรก็ตาม จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยจิตใจและปัจจัยค้ำจุนมีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาเพียงด้านละ 3 ปัจจัย กล่าวคือ ปัจจัยจิตใจ ได้แก่ การได้รับความสำเร็จจากการทำงาน การได้รับการยอมรับนับถือ และความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ส่วนปัจจัยค้ำจุน ได้แก่ วิธีการปกครองบังคับบัญชา สภาพการทำงานและเงินเดือนและค่าตอบแทน ส่วนปัจจัยด้านอื่นไม่มีผล อาจเนื่องมาจากแรงจูงใจเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดจากขวัญและกำลังใจ เพราะการทำงานใดก็ตามถ้าจะทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต้องประกอบไปด้วยส่วนประกอบสำคัญ คือ ความสามารถหรือทักษะในการทำงานของบุคลากร และการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับบุคลากรนั้น เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างตั้งใจและเต็มความสามารถ ประกอบกับแนวคิดของ สเตียร์ และพอร์เตอร์ (Steers & Porter, 1991, 210 – 212) ที่กล่าวว่าผลการปฏิบัติงาน (Job performance) ของแต่ละบุคคลจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการ คือ 1) ระดับของแรงจูงใจ 2) ความรู้ความสามารถหรือลักษณะส่วนตัว 3) ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน ทั้งนี้ Hoy and Ferguson (1985) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนโดยศึกษาใน 5 องค์ประกอบ คือ 1) ความใฝ่รู้ รักการอ่าน แสวงหาความรู้ด้วยตนเองของนักเรียน 2) ความพึงพอใจในการทำงานของครู 3) ความสามารถในการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีของครู 4) ความสามารถในการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 5) ความสามารถในการปรับเปลี่ยนต่อสภาวะแวดล้อมที่มากระทบทั้งภายในและภายนอก แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลวรรณ ยอดมาลี (2558) ศึกษาเรื่อง ” ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ” ผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูด้านปัจจัยจิตใจกับประสิทธิผลของโรงเรียน มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์ในระดับสูง 2 ด้านและในระดับปานกลาง 3 ด้านคือ ด้านการได้รับความสำเร็จในการทำงาน ด้านความรับผิดชอบและด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการทำงาน 4) ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูด้านปัจจัยค้ำจุนกับประสิทธิผลของโรงเรียน โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 2 ด้าน ในระดับปานกลาง 3 ด้านคือ ด้านเงินเดือน ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สรุปแรงจูงใจทั้ง 10 ด้าน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

8. ข้อเสนอแนะ

(1) จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยจิตใจด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติของครูมัธยมศึกษา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรวางแผนงานเพื่อลดภาระงานครูให้ไม่มากจนเกินกำลัง มีการมอบหมายงานให้ครู

ปฏิบัติตรงกับความรู้อุบัติความสามารถและพิจารณาเพิ่มบุคลากรในโรงเรียนให้เพียงพอเพื่อแก้ปัญหาและเพิ่มแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูให้มากขึ้น

(2) ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยค้ำจุน ด้านความมั่นคงในการทำงานมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรเสริมสร้างความมั่นคงของครูมัธยมศึกษาในการปฏิบัติงาน โดยการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและการมอบหมายงาน อำนาจหน้าที่ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน รวมทั้งการจัดสวัสดิการด้านต่างๆ ให้กับครู เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าเป็นงานที่สามารถหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้อย่างมั่นคง

(3) จากผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวกมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษาควรส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักหน้าที่ของตนเป็นอย่างดีทั้งการปฏิบัติในโรงเรียนและที่บ้าน นอกจากนี้ ผู้บริหารควรกำหนดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นกิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ สามารถจัดระเบียบความคิดและใช้เหตุผลในการอ้างอิงแนวคิดได้ นอกจากนี้ควรเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานต่างๆ เพื่อให้นักเรียนได้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองและเห็นคุณค่าของตนเองอีกด้วย เช่น การจัดกิจกรรมชุมนุมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกเรียนตามความสนใจและความ สามารถเฉพาะตัวการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ตามที่รัฐบาลกำหนดเพิ่มเติมลงไปหลักสูตรสถานศึกษา การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงและสามารถนำไปต่อยอดในอนาคตได้ ได้แก่ กิจกรรมฝึกอาชีพต่างๆ เป็นต้น

(4) สำหรับแนวทางการดำเนินงานในภาพรวมนั้น ต้องเริ่มต้นจากการเติมในส่วนขาดของปัจจัยค้ำจุนก่อน เมื่อเห็นว่าลดความไม่พึงพอใจได้แล้วในบางระดับจึงไปเพิ่มเติมเต็มที่ปัจจัยจูงใจ ประสิทธิภาพของงานจึงเกิดขึ้นได้

ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

(1) ด้านปัจจัยจูงใจ

(1.1) ผู้บริหารโรงเรียนควรนำระบบการบริหารแบบใหม่ๆ เข้ามาปรับใช้ภายในหน่วยงานเพิ่มเติม เช่น การจัดให้มี Knowledge Portal ให้ครูสามารถ เข้าถึงความรู้ภายในองค์กรและภายนอกองค์กรได้อย่างสะดวกผ่านทางวิธีการด้านอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ครูมีการทำงานที่มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น

(1.2) อาจมีการพิจารณาให้รางวัลพิเศษต่างๆ เช่น การมอบค่าตอบแทน พิเศษที่นอกเหนือจากเงินเดือนประจำ การมอบเกียรติบัตรเชิดชูเกียรติ เป็นต้น

(1.3) ผู้บริหารโรงเรียนอาจมีการปรับสายงานหรือสายการบังคับบัญชาภายในหน่วยงานให้สั้น และมีความยืดหยุ่น เพื่อเพิ่มศักยภาพในการสั่งการ และการตัดสินใจในบางปัญหาให้เกิดความรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

(1.4) ผู้บริหารควรมีการประเมินความพึงพอใจในงานของครูเพื่อรับทราบถึงทัศนคติของครูที่มีต่องานที่ตนเองรับผิดชอบว่ามีความพึงพอใจหรือไม่ อย่างไร อีกทั้งควรให้ ครูร่วมเสนอการพัฒนากระบวนการทำงานหรือสิ่งที่ต้องการเพิ่มเติมจากหน่วยงาน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาต่อไป ซึ่งจะทำให้ทราบถึงความต้องการของครูที่แท้จริงและสามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างตรงจุด เมื่อครูได้รับสิ่งที่ตนเองต้องการก็จะเกิดความ พึงพอใจ และพร้อมที่จะปฏิบัติงานให้กับองค์กรของตนเอง

(1.5) ผู้บริหารควรสนับสนุนด้านการศึกษาของครูให้มีระดับที่สูงขึ้น อาจจัดตั้งในรูปแบบของทุนเรียนฟรี โดยจัดการสอบชิงทุนหรือมีกระบวนการพิจารณาด้วยความยุติธรรม จัดการแนะแนวเกี่ยวกับ

ความก้าวหน้าในงานอาชีพ เพื่อให้บุคลากรมองเห็นความก้าวหน้าในชีวิตการทำงานของตนเอง อันจะเป็นแรงผลักดันให้เกิดการพัฒนาตนเอง และการปฏิบัติงานที่มีแบบแผน

(2) ด้านปัจจัยค้ำจุน

(2.1) ผู้บริหารควรปรับปรุงโครงสร้างรายได้ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น เพราะรายได้ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนในการให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และควรพิจารณาจากสถานะเศรษฐกิจขององค์กร เพื่อปรับให้สอดคล้องใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

(2.2) ผู้บริหารควรอำนวยความสะดวกทั้งในด้านของสถานที่ ห้องทำงาน อาคารเรียนที่ความเหมาะสม สะดวกสบาย น่าอยู่ อุปกรณ์ต่างๆที่ใช้ในการปฏิบัติงานมีเพียงพอ

(2.3) ผู้บริหารควรมีความยุติธรรม มีลักษณะความเป็นผู้นำในการบริหาร มีการพัฒนาความสามารถของตนเองให้เป็นที่น่านับถือ

(2.4) ผู้บริหารควรจัดให้มีโครงสร้างโอกาสก้าวหน้าที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพราะโอกาสก้าวหน้าถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งของการจัดการ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

(1) เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาเฉพาะกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีคะแนนสอบ O-net สูงสุด 400 อันดับแรกของประเทศไทย เท่านั้น ซึ่งไม่อาจเป็นตัวแทนของครูทั่วประเทศได้ การศึกษาครั้งต่อไปจึง ควร เก็บข้อมูลจากครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาให้ครอบคลุมทั้งโรงเรียนรัฐและเอกชน และโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็กตลอดจนโรงเรียนที่อยู่ในเขตเมืองและโรงเรียนที่อยู่นอกเขตเมือง ที่มีปัจจัยพื้นฐานและปัจจัยจูงใจที่แตกต่างไป เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถสะท้อนถึงแรงจูงใจของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศได้

(2) ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนภาพแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูเชิงลึก อันจะทำให้เข้าใจการทำงานของครูระดับมัธยมมากขึ้น

(3) ควรมีการศึกษาตัวแปรอิสระอื่น ๆ ที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูมัธยมศึกษา

(4) ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน รวมทั้งปัจจัยใดที่ส่งผลต่อคะแนนเฉลี่ย O-net ของโรงเรียน

บรรณานุกรม

โกศล น้อย่าง. (2543). ความพึงพอใจของประชาชนในบริการของสถานีตำรวจภูธร อำเภอเมือง. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จรรย์ บุญประกอบ. (2542). ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จิตติภา ขาวอ่อน. (2547). ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

ชญาญ ภูบังบอน. (2547). ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการกรมยุทธโยธาทหารบก. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2553). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. นนทบุรี: ไทเนรมิตกิจ อินเทอร์เน็ต โพรเกรสซิฟ.

ณรงค์ ศรีเกรียงทอง. (2558). ปัจจัยแรงจูงใจที่มีผลต่อการสร้างประสิทธิผลในงานขายของพนักงานที่ปรึกษางานขาย (PC) และพนักงาน ที่ปรึกษาความงาม (BA) ของบริษัทไมเดิร์นคาสอินเตอร์

เนชั่นเนลคอสเมติกส์ จำกัด. Vol 8 No 2 (2015) ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และ ศิลปะ (พฤษภาคม - สิงหาคม 2558).

ธีราพร ธีรศิลปะ. (2551). **ความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตการทำงาน ของพนักงานบริษัท เอกศิลปะกรุงเทพ จำกัด.** มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

ธงชัย สันติวงษ์. (2550). **องค์การและการบริหารงาน.** (พิมพ์ครั้งที่11). กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.

นิสดารณ์ เวชยานนท์ นิสดารณ์ เวชยานนท์. (2548). **มิติใหม่การบริหารทุนมนุษย์.** กรุงเทพฯ: บริษัท กราฟิโก ชิสเต็มส์ จำกัด.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2). (2545).

รุ่งนภา เลิศพัชรพงศ์. (2550). **ประสิทธิผลการใช้คอมพิวเตอร์ในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษากลุ่มกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

รสรินทร์ แมบจันทิก. (2547). **ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท มหาจักรไฟฟ้าสากล จำกัด.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์. (2540). **องค์การและการจัดการ.** กรุงเทพฯ: เทคนิค.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะอื่นๆ. (2552). **การบริหารการตลาดยุคใหม่.** กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

ศุภกิจ อัครเบญจพล. (2543). **ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) (สทศ.). (2561). **บัญชีรายชื่อ โรงเรียนที่มีคะแนนสอบ O-NET (ค่าเฉลี่ยรวม 5 วิชา) สูงสุด 400 อันดับแรก ในปีการศึกษา 2559.** สืบค้นเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2561. จาก <http://www.jangkhao.org/p/42881>.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2559). **รายงานการประเมินด้านการศึกษาจากโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ หรือ PISA.**

สิริอร วิชชาวุธ. (2544). **แรงจูงใจกับการเรียนรู้ จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การเบื้องต้น.** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู. (2544). **รายงานการศึกษาแนวทางการพัฒนาครูตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.** กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). **รายงานประจำปี 2557 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กับพันธกิจพัฒนาการศึกษาชาติ.**

สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

การศึกษาเปรียบเทียบมนุษย์ในทัศนะพุทธปรัชญากับปรัชญาasangขยะ
A Comparative Study of man Viewpoint Theravāda Buddhist
And Sāṅkhya Philosophical

โสธยา ไทยอัฐวิถี

Soraya Thiautwithee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonratchasima Campus

Email: Philosophymcunm@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 19 กันยายน 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 26 ธันวาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 27 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องมนุษย์ในพุทธปรัชญาเถรวาท (2) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องมนุษย์ในปรัชญาasangขยะ และ (3) เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องมนุษย์ในพุทธปรัชญากับปรัชญาasangขยะ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร

ผลการศึกษา พบว่า แนวคิดเรื่องมนุษย์ในพุทธปรัชญาเถรวาทถือว่ามนุษย์คือชั้น 5 ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขารและวิญญาณ เมื่อย่อมลงมนุษย์คือกายและจิต พุทธปรัชญาเถรวาทมีทัศนะว่าชีวิตจะต้องตกอยู่ในทุกข์เพราะธรรมชาติของมนุษย์ตกอยู่ภายใต้กฎธรรมชาติ ความทุกข์เป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นจริงแก่มนุษย์ ความทุกข์มี 2 ประเภท คือ ความทุกข์ทางกาย ความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากทางจิต สาเหตุสำคัญของความทุกข์คือความอยาก ดังนั้น พุทธปรัชญาเถรวาทจึงถือว่าการบรรลุนิพพานเป็นเป้าหมายสูงสุดของมนุษย์ เพราะมันทำให้ทุกข์ทั้งสองประเภทสิ้นไป แนวคิดเรื่องมนุษย์ในปรัชญาasangขยะถือว่าสรรพสิ่งเป็นการอิงอาศัยกันและกันของสิ่งที่เป็นอันติมสัจจะ 2 ประเภท คือ ปुरुષะและประภฤติ มนุษย์ มีองค์ประกอบ 2 อย่าง คือ ปुरुષะและประภฤติ ที่เป็นต้นเหตุให้เกิดการวิวัฒนาการของสิ่งต่างๆ รวมทั้งความทุกข์ด้วย หากมนุษย์สามารถรู้ถึงการแยกกันของปुरुષะและประภฤติอย่างสิ้นเชิงแล้วจะเป็นผู้ที่ถึงซึ่งความหลุดพ้น เมื่อถึงที่สุดของการตาย ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีก วิญญาณจะกลับเป็นวิญญาณบริสุทธิ์ที่เป็นอมตะ เป้าหมายของมนุษย์ในปรัชญาasangขยะคือ การบรรลุโมกษะ คือต้องแยกปुरुษะออกจากประภฤติได้โดยเด็ดขาด ในการเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องมนุษย์ระหว่างพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาasangขยะ งานวิจัยนี้พบว่า ประเด็นที่เหมือนกันคือแนวคิดทั้ง 2 มีทัศนะตรงกันว่า มนุษย์ประกอบด้วยสองส่วนที่เรียกว่า กายและจิต กายและจิตมีความสัมพันธ์กันทำให้เกิดชีวิต นอกจากนี้ยังพบอีกว่า หากมนุษย์ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของชีวิตได้มนุษย์ก็จะต้องเวียนว่ายตายเกิดอีก การที่จะบรรลุเป้าหมายของชีวิตได้จะต้องเข้าใจกายและจิตโดยมองว่ากายและจิตเป็นสิ่งที่อิงอาศัยกันไม่ใช่สิ่งเดียวกัน ประเด็นที่แตกต่างกันคือ พุทธปรัชญาเถรวาทมีทัศนะมองเรื่องจิตเป็นอนัตตาแต่ปรัชญาasangขยะมองจิตเป็นสภาวะที่เที่ยงแท้เป็นอัตตาเที่ยงแท้มีสภาวะเป็นนิรันดร์ นอกจากนี้ พุทธปรัชญาเถรวาทได้กล่าวว่ารธาตุหยาบที่ประกอบในร่างกายของมนุษย์มี 4 ประเภท คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม ส่วนปรัชญาasangขยะมองว่าในร่างกายมนุษย์มีธาตุหยาบ 5 ประเภท คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม และอากาศ งานวิจัยนี้สามารถกล่าวได้

อย่างมีเหตุผลว่า การศึกษาเปรียบเทียบนี้ทำให้เห็นว่าทั้งสองสำนักคิดล้วนพยายามทำความเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ การหลุดพ้นและหนทางที่จะหลุด

คำสำคัญ: เปรียบเทียบ, มนุษย์, พุทธปรัชญา, ปรัชญาสาขชยะ

Abstract

This thesis has three objectives 1) to study the concept of man in Theravada Buddhist philosophy, 2) to study the concept of man in Sāṅkhya philosophy, and 3) to compare the concept of man in Theravada Buddhist philosophy and Sāṅkhya philosophy. This is a documentary research.

In the research, it was clearly found that the concept of man in Theravada Buddhist philosophy is of the view that man is the five aggregates of existence comprising of corporeality, feeling, perception, mental formations and consciousness. In short, man by nature is of body and mind. According to Theravada Buddhist philosophy, life is undergoing endless suffering because man's life is controlled by the natural law; the suffering is the real nature man is supposed to get either the bodily or the mental suffering which is caused by attachment. In Theravada Buddhist philosophy, Nibbāna is highly regarded as the ultimate goal of life because it puts an end to the mentioned kinds of suffering. As regards the concept of man in Sāṅkhya philosophy, it is of the view that all things are conditioned by two ultimate things, *Puruṣa* and *Prākṛiti*. Viewed from both of them, man by nature consists of both *Puruṣa* and *Prākṛiti*. It says that the all things including suffering are evolutionalized by *Puruṣa* and *Prākṛiti*. Once man comes to realize the separation of both, such realization would land him in the complete free from bondages, man will not be reborn after his/her death, that is, his/her becomes absolutely purified. The goal of Sāṅkhya philosophy is to gain liberation through the complete separation of *Puruṣa* and *Prākṛiti*. In the comparison of the concept of man between Theravada Buddhist philosophy and Sāṅkhya philosophy, this research was considerably found that the similar point is that both share the same concept that man by nature consists of two components, body and mind; both are somehow related resulting in having life. Apart from that, it was also found that if man cannot achieve the Summum Bonum of life, then he/she will be reborn endlessly. To be able to obtain the ultimate goal, man needs to have the proper understanding of body and mind through the realization on its mutual condition. With respect to the differences, on the one hand, Theravada Buddhist philosophy holds that the concept of mind is the non-substantial self, on the other hand, the mind is viewed as the substantial self by Sāṅkhya philosophy, and such mind becomes eternal. Moreover, Theravada Buddhist philosophy holds that in the man's body there are four kinds of hard element, earth, water, fire and wind which are quite different from Sāṅkhya philosophy whose view is of five kinds, earth, water, fire, wind and ether. From the research, it argued that the comparison of both schools of thought take a

great pains in understanding the nature of man, liberation and its path leading to the ultimate goal.

Keywords: Comparative, man, Theravāda Buddhist Philosophy, Sāṅkhya Philosophy

1. บทนำ

ปรัชญาอินเดียแบ่งออกเป็น 2 สายคือ สายอัสติกะยอมรับความถูกต้องและความศักดิ์สิทธิ์ของคัมภีร์พระเวท และสายนาสติกะไม่ยอมรับในความศักดิ์สิทธิ์ของพระเวท ปรัชญาทั้ง 2 สายนี้ต่างก็มีทรรศนะเกี่ยวกับกฎของความเป็นเหตุเป็นผล รวมทั้งการดิ้นรน การเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ และการบรรลु หรือการหลุดพ้นของมนุษย์ ปรัชญาอินเดีย สายอัสติกะทุกระบบต่างก็ยอมรับความเป็นเหตุเป็นผลที่ต้องขึ้นอยู่กับพระผู้เป็นเจ้าซึ่งเป็นผู้ควบคุมการทำงานของกฎนี้ ส่วนสายนาสติกะ ยอมรับกฎความเป็นเหตุเป็นผลโดยไม่มีพระผู้เป็นเจ้า เข้ามาเกี่ยวข้องในการควบคุมกฎถือว่าเป็นกฎธรรมชาติที่เป็นไปด้วยตัวเองอย่างอิสระในการศึกษาเรื่องมนุษย์จะเป็นการศึกษาถึงองค์ประกอบ และการวิวัฒนาการ การศึกษาทุกๆ ไปในทรรศนะของนักปรัชญานั้น เป็นการศึกษาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง เช่น การศึกษาเรื่องของธรรมชาติและเรื่องที่อยู่เหนือธรรมชาติ ซึ่งมีการสืบค้นถึงกฎที่เป็นพื้นฐานรองรับความเป็นจริง รวมทั้งศึกษากระบวนการจำแนกข้อบ่งชี้ต่างๆ ของสรรพสิ่งในเอกภพ ซึ่งเรื่องมนุษย์นี้เป็นสิ่งที่ประจักษ์อยู่ในปัจจุบัน เป็นข้อสงสัยใคร่ศึกษาว่ามาจากไหน ประกอบด้วยอะไร ดำรงอยู่ได้อย่างไร มีเป้าหมายอย่างไรและจะมีจุดสิ้นสุดอย่างไร ปัญหาและคำถามเหล่านี้ เป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นอย่าง เพื่อตอบปัญหาเหล่านี้ จากทฤษฎีของนักปรัชญาแต่ละสำนักนั้น ที่ให้ความเห็นเกี่ยวข้องกับการวิวัฒนาการของมนุษย์จนถึงปัจจุบันยังไม่มียุคปรัชญาใดที่ยืนยันข้อสรุปได้เป็นที่เด่นชัด ซึ่งแต่ละยุคสมัยแต่ละลัทธิ ล้วนมีข้อคิดเห็น และการให้เหตุผลที่แตกต่างกันออกไป ด้วยอาจเป็นเพราะภาษาที่ใช้กาลเวลา และการสืบทอดแนวคิด แม้ว่าในปัจจุบันความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์จะมีการพิสูจน์

พุทธปรัชญาเถรวาทได้มีแนวคิดเกี่ยวกับมนุษย์โดยเห็นว่ามนุษย์ เป็นอินทรีย์พลวัต หมายถึง ร่างกายที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะดิ้นรนแสวงหาสิ่งต่างๆ มาตอบสนอง ต่อความต้องการหรือความอยากต่างๆ ที่ไม่มีที่สิ้นสุด ตัณหาหรือความอยากนี้เอง ทำให้คนต้องดิ้นรน พยายามทำทุกอย่างให้ได้มาตามแรงปรารถนานั้น มนุษย์ประกอบได้ด้วยชั้นห้า ได้แก่ 1. รูป (Body) คือ ร่างกาย หรือส่วนที่จับต้องได้ เห็นได้ หรือจะเรียกว่า เป็นส่วนของเนื้อหนัง 2. เวทนา (Feelings หรือ Sensation) คือ ความรู้สึกเป็นทุกข์เป็นสุข รวมเรียกว่าอารมณ์ 3. สัญญา (Remembering) คือ ความจำ 4. สังขาร (Thought หรือ Idea) คือ ความคิด 5. วิญญาณ (Sensory consciousness) คือ ความรู้ตัว หรือการรับรู้ชั้นห้านี้ อาจย่อลงไปเป็นส่วนประกอบของมนุษย์ว่าประกอบด้วย 2 ส่วน คือ (1) กาย หมายถึง รูปกาย และ (2) นาม หมายถึง จิต นอกจากนั้นแล้วชั้นห้านี้ทำให้มนุษย์เกิดปัญหาเกิดขึ้นอันเป็นอกุศลมูลที่ติดตามตัวเองอยู่เสมอ คือ ความโลภ โกรธ หลง โดยธรรมชาติมนุษย์มีธรรมชาติอีกประการคือ จะแสวงหาความสุขให้กับตนเอง และต้องการหลีกเลี่ยงความทุกข์ เช่น 1. ความสุขเกิดจากความต้องการทางร่างกาย 2. ความสุขเกิดจากการสนองความต้องการทางจิตใจ 3. ความสุขเกิดจากการสนองความต้องการทางปัญญา 4. ความสุขเกิดจากการหมดความต้องการ หรือหมดตัณหา อันได้แก่ วิมุตติ วิสุทธิ นิพพาน วิราคะ

ปรัชญาasanghye เป็นสำนักปรัชญาตะวันออกที่มีความเก่าแก่มากอีกสำนักหนึ่ง ที่มีแนวคิดเรื่องกำเนิดของมนุษย์และจักรวาล และได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับการวิวัฒนาการจนเกิดเป็นสรรพสิ่งในเอกภพ สรรพสิ่งในเอกภพ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิต หรือ ไม่มีชีวิตล้วนเกิดมาจากความแท้จริง หรือ สัจภาวะ 2 อย่าง คือ (1) ปुरुષะ เป็นความแท้จริงทางด้านวิญญาณ ปรัชญาasanghye ถือว่าเป็นอันติมะสัจจะ เป็นสิ่งที่มีอยู่เอง ไม่มีใครสร้าง

ไม่เกิดมาจากอะไร เป็นอมตะ ไม่มีการสูญสลายไปไหนและ ไม่มีสิ่งใดเกิดออกมาจากตัวปุรุชะ และ (2) ประภคติ เป็นสิ่งที่เป็นอันติมะสัจจะคู่กับปุรุชะ เป็นสิ่งจริงแท้ด้านวัตถุ ไม่มีการสูญสลาย มีอยู่เอง ไม่มีใครสร้าง สรรพสิ่งในเอกภพด้านวัตถุล้วนแต่เกิดมาจากประภคติ โดยในตัวองประภคตินั้นมีส่วนประกอบ 3 ประการ มีปรากฏอยู่ที่โคลงที่ 12 ของสงฆขยการิกา เรียกว่า คุณะ คือ สัตวะ รชัส และตมัส ทั้งคุณะและประภคติเป็นสิ่งที่ไม่มีเบื้องต้นเท่าๆ กัน และมีการวิวัฒนาการตามขั้นตอน ทั้งสองอย่างนี้เป็นมูลเหตุของสรรพสิ่งด้านวัตถุ ปรัชญาสงฆขยะได้ให้ทรรศนะว่าการวิวัฒนาการนั้นเกิดมาจากความสัมพันธ์กันของประภคติและปุรุชะ โดยการวิวัฒนาการนั้นเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ของปุรุชะเพื่อความเพลิตเพลิน และเพื่อความหลุดพ้นสิ่งแรกที่เกิดขึ้นจากการสัมพันธ์กัน คือ มหัตหรือพุทธิ หมายถึง สติปัญญา หรือแสงสว่าง อหังการ คือรู้สึกรู้ว่าเป็นตัวตน ความถือตน มนัส คืออวัยวะที่ช่วยในการรับรู้ ญาเนนทรีย 5 คือ อวัยวะสำหรับรับรู้ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย กรรมนทรีย 5 คือ อวัยวะในการกระทำ ได้แก่ ปาก มือ เท้า อวัยวะขับถ่าย อวัยวะสืบพันธุ์ และต้นมาตระ 5 คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม อากาศ เป็นธาตุหยาบ สิ่งเหล่านี้ คือ สิ่งที่มีการวิวัฒนาการออกมาจากประภคติ หลังจากมีความสัมพันธ์กันทางแรงสะท้อน (Reflection) กับปุรุชะทรรศนะเกี่ยวกับเรื่ององมนุษย์ที่ทางปรัชญาสงฆขยะได้กล่าวไว้ ในโคลงที่ 39 ของสงฆขยการิกา ว่ามนุษย์ที่เกิดขึ้นนี้ มีส่วนประกอบของปุรุชะ และ ประภคติ ที่มีการวิวัฒนาการออกมาเป็น มหัต อหังการและอื่นๆ ก่อตัวกันขึ้นในครรรค์ โดยมีกระบวนการ 3 อย่างด้วยกันจึงจะทำให้มีการเกิด และวิวัฒนาการได้ คือ (1) เพศหญิงมีการตกไข่ (2) มีการอยู่ร่วมกันแบบสามีภรรยาและ (3) มีร่างกายละเอียด (Subtle body) ที่เป็นลักษณะเฉพาะของ มหัต ย้ายมาอยู่ (Transmigration) ร่วมด้วยในครรรค์ หลังจากมีการรวมตัวกันของธาตุหยาบ หรือต้นมาตระ ที่มีการติดตัวมาจากบิดาและมารดา ทารกในครรรค์ จะถูกเลี้ยงดูผ่านการกิน การดื่มของมารดา และมีการวิวัฒนาการเติบโตตามลำดับ

ดังนั้น ผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเปรียบเทียบมนุษย์ในทัศนะพุทธปรัชญากับปรัชญาสงฆขยะ เพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างในเชิงปรัชญา เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องมนุษย์ในพุทธปรัชญาเถรวาท
- 2.2 เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องมนุษย์ในปรัชญาสงฆขยะ
- 2.3 เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องมนุษย์ในพุทธปรัชญากับปรัชญาสงฆขยะ

3. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ซึ่งมีขอบเขตในการวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ ศึกษาแนวคิดเรื่องมนุษย์ในพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญาสงฆขยะ และเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องมนุษย์ของปรัชญาทั้งสอง

3.2 ขอบเขตด้านเอกสาร ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ประกอบด้วย เอกสารชั้นปฐมภูมิคือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 เอกสารชั้นทุติยภูมิคือ วรรณกรรม ฎีกา อนุฎีกา รวมทั้งตำราเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีลำดับและขั้นตอนในการดำเนินวิจัยดังต่อไปนี้

4.1 ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539

4.2 ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) มีอรรถกถาตลอดทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้

4.3 วิเคราะห์ แนวคิดเรื่องมนุษย์ในพุทธปรัชญากับปรัชญาสาขายะ เหมือนกันและแตกต่างกันหรือไม่ และหาข้อสรุป

4.4 เรียบเรียง และสรุปผลการวิจัยพร้อมเสนอแนะ

4.5 เสนอผลการวิจัย

5. ประโยชน์ที่ได้รับ

5.1 ทำให้ทราบแนวคิดเรื่องมนุษย์ในพุทธปรัชญาเถรวาท

5.2 ทำให้ทราบแนวคิดเรื่องมนุษย์ในปรัชญาสาขายะ

5.3 ทำให้ทราบแนวคิดเรื่องมนุษย์ในพุทธปรัชญากับปรัชญาสาขายะเหมือนกันและแตกต่างกันอย่างไร

5.4 ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องมนุษย์ในพุทธปรัชญากับปรัชญาสาขายะ

6. คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

6.1 ปรัชญาสาขายะ หมายถึง ปรัชญาที่มุ่งแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสภาพโพโดยการจำแนกวัตถุแห่งการรับรู้ออกเป็นจำนวนต่างๆ มากมายถึง 25 ชนิด ฤๅษีกปิละเป็นผู้ก่อตั้งปรัชญาสาขายะ

6.2 พุทธปรัชญาเถรวาท หมายถึง อิทธิพลแนวคิดคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ฝ่ายดั้งเดิมในการสังคายนาครั้งที่ 1 ยอมรับเป็นต้นมา ซึ่งเป็นฝ่ายยึดคำสอนมติเดิม

6.3 แนวคิดเรื่องมนุษย์ หมายถึง แนวคิดเกี่ยวกับมนุษย์ตั้งแต่กำเนิดและการวิวัฒนาการของมนุษย์ องค์ประกอบของมนุษย์ หลักการปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้น สาเหตุแห่งความทุกข์และการดิ้นรนในสังสารวัฏของมนุษย์ เป้าหมายของมนุษย์เท่านั้น

7. บทสรุป

7.1 แนวคิดเรื่องมนุษย์ในพุทธปรัชญาเถรวาท

มนุษย์มีอยู่ 2 อย่างคือ กาย และ จิต หรือเรียกว่า ชั้นที่ 5 ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และ วิญญาณ กายและจิตต่างอิงอาศัยซึ่งกันและกัน แต่ให้ความสำคัญเรื่องของจิตมากกว่ากาย ซึ่งจิตที่มีอิทธิพลต่อการกระทำของมนุษย์ แต่พอสรุปได้ว่า สรรพสิ่งต่างๆ ล้วนตกอยู่ภายใต้กฎแห่งไตรลักษณ์ หรือ สามัญญลักษณะ การเสื่อมสลายของมนุษย์ตามที่มืออธิบายไว้ในคัมภีร์ว่าเป็นเพราะการกระทำของมนุษย์เอง การกระทำที่เป็นไปด้วยกิเลสตัณหาพาไปสู่ความเสื่อมสลาย พุทธปรัชญาเถรวาท สามารถกล่าวโดยย่อว่า สรรพสิ่งมีการเกิดขึ้น มีการรวมตัวกัน มีการเปลี่ยนแปลง มีการถูกทำลาย มีการสลายตัววนเวียนกันไป หลักการนี้มีลักษณะเป็นสังขนิยม คือ เป็นหลักการของความจริง ที่แสดงให้เห็นว่าสรรพสิ่งมีความเป็นมาที่สามารถรับรู้ได้จากประสบการณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน ตามหลักทฤษฎีที่ชี้ให้เห็นสภาวะที่

แท้จริงของสรรพสิ่ง ซึ่งต่างมีการอิงอาศัยซึ่งกันและกันเกิดขึ้นไปตามกระแส และหลักการที่ว่า “เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เมื่อสิ่งนี้เกิด สิ่งนี้จึงเกิด เมื่อสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ” สรรพสิ่งล้วนไม่มีแก่นแท้หรือสาระใดๆ สรรพสิ่ง ล้วนแต่เป็นเพียงกระบวนการที่ดำเนินไปตามหลักการของธรรมชาติ ซึ่งเป็นหลักการที่ปรากฏในพุทธปรัชญา เถรวาทว่าเป็นหลังธรรมสูงสุด คือ อนิจจัง หมายถึง ความเป็นสภาวะที่ไม่คงเดิม ทุกขัง หมายถึง สภาวะที่ทน ได้ยาก อนัตตา หมายถึง สภาวะที่หาความเป็นแก่นแท้ไม่ได้ ธรรมะเรื่องมนุษย์ พุทธปรัชญาเถรวาทไม่ได้มี อรรถาธิบายปฐมกำเนิดของมนุษย์ แต่เป็นการอธิบายเพียงระยะหนึ่งที่มีการเกิดขึ้น หลังจากที่ถูกทำลายไป แล้วและมีการเริ่มวิวัฒนาการขึ้นมาใหม่จากการจุดของอภัสสรพรหมมาอุบัติในจักรวาลนี้ มีการวิวัฒนาการทาง กายภาพและจิตใจที่หยาบขึ้นจนเกิดมีเพศชาย เพศหญิงปรากฏ มีการเสพกาม ก่อให้เกิดการวิวัฒนาการใน ครรภ์ตามลำดับ ซึ่งตามหลักการของพุทธปรัชญาเถรวาทในคัมภีร์อัครคัมภีร์อภัสสรพรหมมาอุบัติในจักรวาลนี้ ได้กล่าวถึงการกำเนิดมนุษย์ คล้ายกับจะกล่าวว่ามีมนุษย์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นก่อน เป็นจุดศูนย์กลางของสัตว์ดิรัจฉาน ส่วนพืชเกิดขึ้นภายหลัง ซึ่ง ความจริงแล้วพุทธปรัชญาเถรวาทได้ให้ความสำคัญในเรื่องของมนุษย์ และมีจุดหมายที่สำคัญอยู่ด้วย คือการ พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด คือ นิพพาน

7.2 แนวคิดเรื่องมนุษย์ในปรัชญาสาขชยะ

มนุษย์ ที่เป็นธาตุแท้ มี 2 อย่าง คือ ปुरुषะและ ประภฤติ ทั้งสองอย่างนี้เป็นมูลภาวะของสรรพสิ่ง ด้วย ประภฤติเป็นมูลภาวะของสรรพสิ่งด้านวัตถุ ปुरुषะเป็นมูลภาวะทางด้านจิตวิญญาณ ซึ่งกระบวนการ วิวัฒนาการที่เกิดขึ้นเป็นการคลี่คลายของสิ่งที่เป็นเหตุตามลำดับ การเสื่อมสลายของมนุษย์ได้กล่าวว่า การเสื่อมสลายเกิดจากคุณะทั้ง 3 ของประภฤติที่ประกอบอยู่ในมนุษย์ที่มีปฏิกริยาต่อกันตามสัดส่วนที่แปรผัน ซึ่งเกิดจากการที่มนุษย์มีการสะสมอารมณ์ และการกระทำต่างๆ และเมื่อเกิดความสมดุล ของคุณะแล้วจะไม่มี การสร้างสิ่งใหม่ สภาวะที่เกิดขึ้นจะกลับไปหาแหล่งเดิม คือ ประภฤติ และ ปुरुषะ ธรรมะเรื่องจักรวาลใน ปรัชญาสาขชยะ ได้มีกล่าวไว้เพียงเล็กน้อยว่าในขณะที่จักรวาลยังไม่มีการสร้างขึ้น มีกายละเอียดโคจรอยู่ใน จักรวาล ปราปรณาความโสมนัส จึงสร้างสิ่งต่างๆ ในจักรวาล ด้วยการคลี่คลาย และวิวัฒนาการจากธาตุ ละเอียดที่มีอยู่ จากกายละเอียด ที่ประกอบด้วยพุทธิ อหังการ ตันมาตระ ญาเนนทริย์ กรรเมนทริย์ มนัส หรือ เรียกว่า ลิงคะ ที่มีแพร่กระจายในทั้งสามโลก คือ พระเจ้า มนุษย์ และต่ำกว่ามนุษย์ กายละเอียดนี้มี ส่วนประกอบของคุณะทั้ง 3 เมื่อมีความปราปรณาแล้วสิ่งต่างๆ ก็ปรากฏขึ้นออกมาจากการผสมกันของคุณะทั้ง สาม จนเป็นสิ่งต่างๆ ในจักรวาลนี้ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ลิงคะ คือเครื่องมือทั้ง 18 ในการสร้างจักรวาล กล่าว โดยสรุปว่าจักรวาลเป็นผลมาจากความปราปรณาของลิงคะ การเสื่อมสลายของจักรวาลมีการอธิบายไม่ชัดเจน มากนักกล่าวแต่เพียงว่าการเสื่อมสลายเป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงของคุณะในประภฤติ อาจเป็นเพราะให้ ความสำคัญเรื่องของมนุษย์มากกว่า อีกประการหนึ่งคือ ปुरुषะได้รับสิ่งที่ปราปรณา และได้รับการปลดปล่อย โดยที่ปुरुषะมีความรู้ในการแบ่งแยกระหว่างตัวเองกับ ประภฤติ ที่ประกอบด้วยคุณะ 3 อย่างชัดเจนก็จะหยุด การวิวัฒนาการไปเป็นสิ่งต่างๆ หรือเรียกอีกอย่างว่าสภาวะ สมดุล เมื่อปुरुषะที่สัมพันธ์กับประภฤติได้บรรลุผล แล้ว สิ่งต่างๆ ที่คลี่คลายออกมาจากแหล่งกำเนิดจะมีความเสื่อมสลายกลับไป คือ ปुरुषะเป็นปुरुषะ สิ่งต่างๆ กลับไปสู่ประภฤติตามขบวนการเสื่อมสลาย

7.3 เปรียบเทียบแนวคิดเรื่องมนุษย์ในพุทธปรัชญากับปรัชญาสาขชยะ

ธรรมะเรื่องมนุษย์ มีองค์ประกอบหลัก 2 ประเภทเช่นกัน พุทธปรัชญาเถรวาท มีกายกับจิต ปรัชญา สาขชยะ มี ปुरुषะและประภฤติ ทั้งสองนี้มีการอิงอาศัยกันในการวิวัฒนาการของมนุษย์ทั้งทางกายภาพ และจิต ภาพ มีการเวียนว่ายตายเกิดเหมือนกัน มีผลของการกระทำที่คล้ายกัน คือทำดีส่งผลดี ทำไม่ดีส่งผลไม่ดี เช่นกัน แต่ที่สุดแล้วมนุษย์ในพุทธปรัชญาเถรวาทถ้ามีปฏิบัติให้เกิด ปัญญารู้แจ้งในสัจธรรมแล้ว จะเข้าถึงซึ่ง ความหลุดพ้นที่เป็นสภาพอนัตตา ไม่มีการเวียนว่ายตายเกิด เป็นสภาวะที่ดับสูญ คือ นิพพาน แต่ปรัชญาสาข

ขณะเมื่อมีการปฏิบัติให้ถึงซึ่งความหลุดพ้นแล้วสภาวะของวิญญาณจะกลับไปสู่ปุรุชะไม่มีการเวียนว่ายตายเกิด เช่นกัน แต่จะเป็นสภาพที่ไม่ดับสูญ เป็นปุรุชะบริสุทธิ์ ที่เป็นสภาวะนิรันดรพรรณะเรื่องจักรวาลของทั้งสองสำนัก ก็มีองค์ประกอบ 2 เช่นเดียวกันกับองค์ประกอบของมนุษย์ มีการวิวัฒนาการอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพราะจากหลักฐานการอธิบาย ในการเกิดขึ้นของจักรวาลนั้นเป็นผลมาจากการที่มีดวงวิญญาณที่เป็นต้นกำเนิดของมนุษย์ มีความปรารถนาในสิ่งที่ต้องการ เมื่อความปรารถนาแล้ว สิ่งต่างๆ ในจักรวาลเหมือนจะปรากฏขึ้นเองตามความปรารถนาของมนุษย์เพื่อตอบสนองความต้องการ ดังนั้นพรรณะเรื่องจักรวาลของสองสำนักจึงดูเหมือนว่าเป็นนิยายที่อธิบายถึงการเกิดขึ้นแบบ หาหลักฐานไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตาม แนวคิดของทั้งสองสำนักนี้มีความคล้ายคลึงกันประเด็นที่ต่างกัน คือ พุทธปรัชญาเถรวาทเน้นหลักคำสอนให้เห็นความเป็นอนัตตา ไม่เป็นอมตะนิรันดรของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ปรัชญาasangขะเน้นหลักคำสอนที่ชี้ให้เห็นความเป็นอนัตตา คือ ความอมตะนิรันดร และทั้งสองสำนักมีหลักการอธิบายที่แตกต่างกันออกไป ตามความเข้าใจของแต่ละฝ่าย อาจเป็นเพราะการสืบทอดที่ยาวนาน และตำราต่างๆ ที่หายไปจึงทำให้หลักการอธิบายในรายละเอียดไม่ครบถ้วน

พรรณะเรื่องมนุษย์ ที่มีความต่างกันก็คือ พุทธปรัชญาเถรวาท ได้กล่าวว่าธาตุหยาบที่ประกอบในร่างกายของมนุษย์มี 4 ประเภท คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม ส่วนปรัชญาasangขะ กล่าวว่าธาตุหยาบที่ประกอบในร่างกายมนุษย์มี 5 ประเภท คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม และอากาศพรรณะเรื่องจักรวาล แทบไม่มีความแตกต่างกันเลย เพราะต่างฝ่ายต่างให้ความสำคัญเรื่องของมนุษย์มากกว่า มีความต่างกันแต่เพียงพุทธปรัชญาเถรวาทมีการอธิบายที่ละเอียด กว้างขวางมากกว่า อาจเป็นเพราะตำราที่มีการอธิบายของสำนักปรัชญาasangขะมีการสูญหายไป และมีนักปรัชญาของasangขะรุ่นหลังได้มีการแต่งขึ้นมาใหม่โดยเน้นหลักการของความหลุดพ้นมากกว่า รายละเอียดของเรื่องจักรวาลจึงทำให้ไม่ทราบถึงความแตกต่างอย่างเด่นชัดมากนัก

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(1) หนังสือภาษาไทย

ประยงค์ แสนบุราณ. (2547). **ปรัชญาอินเดีย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.

วไลพร ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม. (2527). **จิตวิทยาพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ : เมดาร์ท.

สาโรช บัวศรี. (2556). **จริยธรรมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.

สนธิ์ บางยี่ขัน. (2526). **ปรัชญาไทย**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ภาษาอังกฤษ

Horace Hayman Wilson, M.A.F.R.S.. Translated to English. (1887) **The Sankhya Karika by ĪsvaraKrishna**. (Bombay: Printed at the Subodha - Prakash Press.

T.G. Mainkar. (1964). **The Sāṃkhyakārikā of Īśvarakṛṣṇa**. Translated into English and with Notes. (Poona - 2 (India): Oriental Book Agency.

การพัฒนาคุณค่าและจริยศาสตร์การพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา The Development of Values and Ethics the Development of Community Enterprise in NakhonRatchasima Province

เกรียงไกร พินยารัก

Kriangkrai Pinyarak

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonratchasima Campus

Email: kriangmcu@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 13 กันยายน 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 27 ธันวาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 27 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณค่าและจริยศาสตร์การพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาจริยศาสตร์ตะวันตกและตะวันออก 2) เพื่อศึกษาแนวคิดคุณค่าและจริยศาสตร์การประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา และ 3) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าทางและจริยศาสตร์ของวิสาหกิจชุมชนกับการประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย พบว่า จริยศาสตร์ เป็นศาสตร์ว่าด้วยความดี ว่าด้วยความประพฤติหรือศาสตร์แห่งความประพฤติ ข้อที่ควรประพฤติปฏิบัติ อะไรควรเว้น อะไรควรทำ อะไรผิด อะไรถูก อะไรดี อะไร สำหรับจริยศาสตร์ตะวันออกที่ผู้วิจัยศึกษาได้แก่ พุทธจริยศาสตร์นั้นเป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมซึ่งท่านผู้มีพระพุทเจ้าเป็นต้นได้ทรงวางไว้ จริยศาสตร์ของพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ พุทธจริยศาสตร์เบื้องต้นได้แก่ศีล 5 พุทธจริยศาสตร์ระดับกลาง กุศลกรรมบถ 10 พุทธจริยศาสตร์ระดับสูงหลักปฏิบัติเพื่อบรรลุนิพพานระดับสูง อันเป็นอุดมคติชีวิตของมนุษย์คือ มรรคมีองค์ 8 หรือมัชฌิมาปฏิปทา ทางสายกลาง หลักจริยศาสตร์ตะวันตก ได้มีแนวคิดหลายกลุ่มแต่หลัก ๆ จริยศาสตร์ตะวันตกมีกลุ่มแนวคิดได้แก่ 1. สุขนิยม (Hedonism) นักจริยศาสตร์ในสำนักนี้มีทรรศนะว่า ความสุขเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในที่มนุษย์ควรแสวงหา 2. อสุขนิยม (Non-hedonism) มีทรรศนะตรงกันข้ามกับสุขนิยม คือมีทรรศนะว่าสิ่งที่มีค่าสูงสุดที่มนุษย์ควรแสวงหาไม่ใช่ความสุข 3. มนุษย์นิยม มีความเชื่อว่า มนุษย์เป็นสิ่งหนึ่งในธรรมชาติ มีศักดิ์ศรีและมีความสามารถที่จะพัฒนาตัวเองโดยอาศัยเหตุผลและวิทยาศาสตร์4. ประโยชน์นิยม ที่ถือเอาประโยชน์สุขเป็นเกณฑ์ตัดสินความผิดถูกชั่วดี กล่าวคือ การกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด 5. เอ็กซิสเทนเชียลลิสม์ มีหลักการสำคัญซึ่งเป็นหัวใจของปรัชญาสำนักนี้ ประการแรกคือ มุ่งให้ความสนใจเรื่องสภาพการมีอยู่ของมนุษย์ แนวคิดคุณค่าและจริยศาสตร์การประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา เหตุผลหลักในการเห็นคุณค่าการประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนคือ 1. ทำเพื่อเป็นการอนุรักษ์สิ่งที่บรรพบุรุษถ่ายทอดไว้ 2.ทำเพื่อประกอบอาชีพซึ่งเห็นว่าเป็นอาชีพที่สุจริตและเลี้ยงชีวิตได้ 3.ทำเพื่อสิ่งที่ตนเองรักและมีความสุข แนวทางการเสริมสร้างและพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา ขั้นที่ 1 ขั้นพัฒนาแนวคิด ขั้นพัฒนาแนวคิดเป็นขั้นแรกที่จะต้อง

ทำเพราะเป็นพื้นฐานหรือรากฐานที่สำคัญ ขั้นที่ 2 ขั้นสร้างแรงจูงใจและค่านิยมเพื่อเกิดความเข้มแข็ง การสร้างแรงจูงใจและค่านิยมก็เป็นสิ่งสำคัญในลำดับต่อมาเนื่องจากปัญหาที่พบจากการวิจัยจะเห็นได้ว่า วิศวสาหกิจชุมชนบางท่านรู้สึกเบื่อหน่ายในการประกอบอาชีพตลอดทั้งไม่เห็นความสำคัญของการประกอบ อาชีพแบบดั้งเดิมตามวิถีชาวบ้าน โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นที่ไม่เห็นความสำคัญของอาชีพวิศวสาหกิจชุมชน ขั้นที่ 3 ขั้นลงมือปฏิบัติตามหลักการ ขั้นลงมือปฏิบัติขั้นนี้เป็นขั้นสุดท้ายการลงมือปฏิบัติแบบได้ผลและเกิดการพัฒนา คุณค่าและจริยศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนา, คุณค่า, จริยศาสตร์, วิศวสาหกิจชุมชน

Abstract

A study of value and ethics development of community enterprise groups in Nakhon Ratchasima Province aims to 1) study Western and Eastern ethics, 2) study the concept of value and ethics of community enterprise occupation in Nakhon Ratchasima province, and 3) analyze the value and ethics of community enterprises and community enterprise occupations in Nakhon Ratchasima Province. It is participatory research via qualitative data analysis.

The results were found as follows Ethics is the science of goodness related on behavior or science of behavior such as “What should be done, what should be avoided, what should be done, what is wrong, what is right, and what is good”. Eastern ethics studied by the researcher are Buddhism ethics which are an ethical criterion laid down by those who know such as Buddha. Buddhism ethics can be divided into 3 levels : basic Buddhism ethics, intermediate level, and high level. The basic Buddhist ethics are 5 precepts. The intermediate level Buddhist ethics are ten principles of an honest man. The high level Buddhism ethics are principles of practice for attaining a high level of Dharma which is the ideal of human life. They are the Eightfold Path or the Middle Path. There are many groups of Western ethics, however the main groups are Hedonism, Non-hedonism, Humanism, Utilitarianism, and Existentialism. 1.Ethics from the Hedonism group have the view that happiness is the best thing a man should seek. 2.In contrast, ethics from the Non-hedonism view that the highest value that a human being should seek is not happiness. 3.Humanism believes that human beings are one thing in nature with dignity and the ability to develop themselves through reason and science. 4.Utilitarianism takes advantage of happiness as a criterion for deciding right, wrong, evil, or good as the most beneficial action. 5.Existentialism has an important principle as the heart of this philosophy by focusing on the condition of human existence. Concept of value and ethics of community enterprise occupation in Nakhon Ratchasima Province has 3 main reasons for appreciating the community enterprise occupation. They are to 1) preserve what ancestors have passed on, 2) make for a career seen as honest and sustainable, and 3) do it for what you love and be happy. Guidelines for enhancing and developing community enterprises in Nakhon Ratchasima Province consist of two stages. The step 1 is a stage of concept development which is the first step that must

be done because it is the foundation or cornerstone. The step 2 is a stage of motivation and values for strength. Motivation and values are of the utmost importance as the research findings reveal that there are some community enterprises who feel bored in their careers and neither see the importance of traditional occupations according to the villagers' way, especially a group of teenagers who do not see the importance of community enterprise careers. The step 3 is a stage of implementing the principles. This stage is the final stage of effective implementation and effective development of values and ethics.

Keywords: development, value, ethics, community enterprise

1. บทนำ

จริยศาสตร์ (ethics) ตรงกับภาษาละตินว่า *ethos, ethikos* ซึ่งในสมัยกรีกโบราณจะใช้คำเหล่านี้ในหลายความหมาย อาทิ อุปนิสัย ประเพณี อารมณ์ หรือกิริยาท่าทาง (*character, custom, disposition, manner*) โดยความหมายนี้ จริยศาสตร์จึงเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยความประพฤติ หรือการกระทำของมนุษย์ (*ethics: science of moral; rules of conduct*) ตามพจนานุกรมศัพท์ปรัชญา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2540 ให้ความหมายคำว่า “จริยศาสตร์: ปรัชญาสาขาหนึ่งว่าด้วยการแสวงหาความดีสูงสุดของชีวิตมนุษย์ แสวงหากฎเกณฑ์ในการตัดสินความประพฤติของมนุษย์ว่าอย่างไรถูก ไม่ถูก ดีไม่ดี ควรไม่ควร และพิจารณาปัญหาเรื่องสภาพของค่าทางศีลธรรม” ตามทรรศนะของ สลักขณ ศิวรักษ์ ได้นิยามว่า “จริยศาสตร์ คือ การศึกษาตามวิธีการอันมีแบบแผนเพื่อที่จะเข้าถึงปัญหาอันสูงสุด ซึ่งเกี่ยวกับความประพฤติปฏิบัติของมนุษย์”

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามขอบเขตของการศึกษาแล้ว อาจกล่าวได้ว่า จริยศาสตร์เป็นสาขาหนึ่งของปรัชญา ที่ศึกษาเกี่ยวกับ “คุณค่า” การกระทำของมนุษย์ (*value in human conduct*) โดยมีเหตุผลเป็นพื้นฐานในการโต้แย้ง อีกนัยหนึ่ง “จริยศาสตร์ คือวิชาที่ใช้วิธีการทางปรัชญา (การใช้เหตุผล) ศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรม”

ด้วยเหตุที่จริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าการกระทำของมนุษย์ ดังนั้น จริยศาสตร์จึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ จริยศาสตร์สามารถพัฒนาและยกระดับจิตใจ เพื่อให้มนุษย์ได้ใช้สติปัญญาในการตรึงตรอง พินิจพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบด้าน อันจะส่งผลให้เกิดการประพฤติปฏิบัติตนโดยยึดถือเหตุผลเป็นหลักในการดำเนินชีวิต การนำจริยศาสตร์มาใช้กับคนในสังคม จะช่วยให้สังคมมีระเบียบ เพราะหากสมาชิกของสังคมปราศจากความขัดแย้งต่อหลักการที่สังคมถือปฏิบัติร่วมกัน และสมาชิกต่างก็เห็นพ้องต้องกันในหลักการดำเนินชีวิตที่ดีแล้ว ย่อมทำให้เกิดความเป็นระเบียบในสังคม อีกทั้งจริยศาสตร์ช่วยให้สังคมมีความสุข เพราะเมื่อทุกคนในสังคมยึดถือหลักการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีระเบียบแล้ว สังคมย่อมพบพาคความสงบสุขด้วย

จริยศาสตร์เป็นการศึกษาคุณค่าแห่งชีวิตมนุษย์ โดยมีความมุ่งหวังให้มนุษย์ค้นหาคุณค่าที่แท้จริงแห่งชีวิตและสรรพสิ่ง โดยใช้สติปัญญา และเหตุผลในการแสวงหาสิ่งที่ดีมีคุณค่าที่สุดในชีวิตเพื่อความเจริญก้าวหน้าแห่งตน แต่เพราะชีวิตมนุษย์มิได้ราบเรียบเสมอไป บางครั้งเกิด “ความขัดแย้งทางคุณค่า (Conflict of Value) การกระทำของมนุษย์” กล่าวคือเป็นความรู้สึกละสองทางที่ขัดแย้งกัน จนมนุษย์ไม่สามารถตัดสินใจได้ในท้ายที่สุดการกระทำต่าง ๆ ในสังคมจึงต้องอาศัยจริยศาสตร์มาเป็นมาตรการตัดสินคุณค่าการกระทำ

วิสาหกิจชุมชนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 นั้น วิสาหกิจชุมชนหมายความว่า “กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าการให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะ

บุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นรูปนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนประกาศกำหนด” วิสาหกิจชุมชนเป็นการส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งจำนวนหนึ่งอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้า ให้ได้รับการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการของหน่วยธุรกิจที่สูงขึ้น

ปัจจุบันนโยบายของชาติมีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอย่างเห็นได้ชัดเจน แต่การบริหารตลอดทั้งกระบวนการพัฒนาของวิสาหกิจชุมชนยังไม่สามารถพัฒนาระบบหรือการจัดการ การบริหารได้อย่างเป็นรูปธรรมมีวิสาหกิจชุมชนบางพื้นที่ประสบกับปัญหาจึงทำให้สมาชิกท้อถอยหรือไม่มีกำลังใจที่จะสานฝันทำให้เกิดพลังในชุมชนวิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบกิจการของชุมชน ซึ่งรวมถึงกระบวนการคิด การจัดการ ผลผลิตและทรัพยากรทุกขั้นตอน จากภูมิปัญญาขององค์กรชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเรียนรู้ของชุมชน โดยมีได้มีเป้าหมายอยู่ที่การสร่างกำไรทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงกำไรทางสังคมด้วย ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชน ความสมานสามัคคีและความสงบสุขของสังคม วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ทั้งด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาสาธารณประโยชน์ โครงสร้างพื้นฐานของชุมชน และเป็นฐานรากทางเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจระดับประเทศอย่างแท้จริง

ดังนั้น ในจังหวัดนครราชสีมามีกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 1,853 แห่ง มีกลุ่มการผลิตสินค้า ด้านการผลิตพืช ด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ ด้านผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้า เครื่องปั้นดินเผา ด้านผลิตภัณฑ์สมุนไพร เป็นต้น ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา จากความสำคัญและความต้องการดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาคุณค่าและจริยศาสตร์การพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมาโดยวิเคราะห์ตามหลักจริยศาสตร์เพื่อให้เห็นคุณค่าและแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนและนำไปสู่ความสุขตามเป้าหมายของชีวิตอย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาจริยศาสตร์ตะวันตกและตะวันออก
- 2.2 เพื่อศึกษาแนวคิดคุณค่าและจริยศาสตร์การประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา
- 2.3 เพื่อวิเคราะห์คุณค่าทางและจริยศาสตร์การพัฒนาของวิสาหกิจชุมชนกับการประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา

3. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบ (Participatory Action Research : PAR) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) ซึ่งมีขอบเขตในการวิจัย ดังต่อไปนี้

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณค่าและจริยศาสตร์การพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา ศึกษาจริยศาสตร์ตะวันตกและตะวันออก ศึกษาแนวคิดคุณค่าและจริยศาสตร์การประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา วิเคราะห์คุณค่าทางและจริยศาสตร์ของวิสาหกิจชุมชนกับการประกอบอาชีพ

วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้ได้มาซึ่งคุณค่าทางและจริยศาสตร์ของวิสาหกิจชุมชนกับการประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมาและได้แนวทางการพัฒนาสังคมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ศึกษา ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 4 กลุ่ม โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีในการรวมเป็นกลุ่มคลัสเตอร์ Cluster ในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผา ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ประกอบการไหม ปักธงชัย ตำบลเมืองปัก อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเส้นไหมตราดอกจิก ตำบลพะวงด อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และผู้มีส่วนได้เสีย จำนวน 15 คน

3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผา ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ประกอบการไหม ปักธงชัย ตำบลเมืองปัก อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเส้นไหมตราดอกจิก ตำบลพะวงด อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบ (Participatory Action Research : PAR) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) ซึ่งมีลำดับและขั้นตอนในการดำเนินวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1 ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ จากพระไตรปิฎก (ภาษาไทย) ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสือ วารสารบทความงานวิจัยเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีตลอดจนข้อมูลทางสถิติที่รวบรวมโดยหน่วยงานราชการหรือสถาบันการศึกษาและแหล่งข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

(1) จัดเตรียมเครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview Guide) ด้วยคัดเลือกแบบเจาะจง

(2) ติดต่อขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมาเพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือที่จะเข้าสัมภาษณ์

(3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของผลการสัมภาษณ์แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การสัมภาษณ์ (Interview)

การวิจัยครั้งนี้ ใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นเป็นทางการ (Informal interview) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างพร้อมทั้งขอเอกสารต่างๆ พร้อมกันนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

2) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่างๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

การสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion)

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion)

1) ติดต่อประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งสิ้น 12 รูป/คน โดยผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เพื่อขอความร่วมมือในการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) รวมทั้งสิ้นจำนวน 12 รูป/คน พร้อมชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์ ขั้นตอน กระบวนการ สถานที่ วัน และเวลา ในการสนทนากลุ่ม

2) ขอนหนังสือ ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

3) จัดเตรียมประเด็นคำถาม โครงร่าง และเอกสาร ให้เพียงพอให้กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

4) ประสานงานเพื่อยืนยัน วัน เวลา สถานที่ กับผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน

5) จัดเตรียมสถานที่ ทิมงาน และดำเนินการสนทนาด้วยตนเอง

6) ทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล ในแต่ละประเด็นคำถาม ตามประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญ และรายงานผลการวิจัย

4.2 วิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต ตลอดจนข้อมูลเอกสารที่ชุมชนมีหรือจัดทำขึ้น มานำเสนอให้ที่ประชุมได้รับทราบ และร่วมกันตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เพิ่มเติมในส่วนที่ขาด เพื่อความถูกต้องและชัดเจนของข้อมูล และร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ตามหลักจริยศาสตร์

4.3 เรียบเรียง และสรุปผลการวิจัยพร้อมเสนอแนะ

4.4 เสนอผลการวิจัย

5. ประโยชน์ที่ได้รับ

5.1 ทำให้ทราบจริยศาสตร์ตะวันตกและตะวันออก

5.2 ทำให้ทราบแนวคิดคุณค่าและจริยศาสตร์การประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา

5.3 เป็นแนวทางในการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนต้นแบบที่มีการจัดการวิสาหกิจชุมชนในระดับสูง พร้อมกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างยั่งยืน

5.4 หน่วยงานภาครัฐนำฐานข้อมูลมาใช้วางแผนผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา

5.5 เป็นการเสริมสร้างการพัฒนาคุณค่าทางจริยศาสตร์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

6. คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

6.1 วิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา หมายถึง ผู้ประกอบการวิสาหกิจของชุมชนที่ประกอบกิจการอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผา ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ประกอบการไหม ปักธงชัย ตำบลเมืองปัก อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเส้นไหมี่ตราดอกจิก ตำบลพะวงด อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

6.2 จริยศาสตร์ หมายถึง แนวคิดที่มุ่งหาคำตอบเป้าหมายที่ดีของชีวิต เกณฑ์ตัดสินความดี ความชั่ว อะไรควรและมิควร และคุณค่าของมนุษย์

6.3 การพัฒนา หมายถึง กระบวนการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่ประกอบอาชีพให้มีชีวิตที่ดีตามหลัก จริยศาสตร์

7. บทสรุป

7.1 จริยศาสตร์ตะวันตกและตะวันออก

จริยศาสตร์ เป็นศาสตร์ว่าด้วยความดี ว่าด้วยความประพฤติหรือศาสตร์แห่งความประพฤติ ข้อที่ควร ประพฤติปฏิบัติ อะไรควรเว้น อะไรควรทำ อะไรผิด อะไรถูก อะไรดี อะไรชั่ว อีกอย่างหนึ่ง จริยศาสตร์ว่าด้วย อุปนิสัย อัจฉริยะและนิสัยของมนุษย์ ความประพฤติย่อมเป็นกระจกส่องให้เห็นอุปนิสัยของคน ความประพฤติ จึงสื่ออัจฉริยะ นิสัยและอุปนิสัย จริยศาสตร์ช่วยตีค่าของมนุษย์โดยมองทางนิสัยใจคอทางอุปนิสัยและทาง ความประพฤติที่แน่นอนตามที่บุคคลนั้นสมัครใจทำจริยศาสตร์เป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งทางปรัชญาได้มีการ ศึกษากันอย่างกว้างขวาง แต่ทฤษฎีหรือความคิดทางจริยศาสตร์ที่นำมาศึกษากันโดยทั่วไปนั้นมักเป็นของ นักคิดตะวันตกเป็นส่วนมากส่วนทฤษฎีหรือความคิดของนักคิดตะวันตกรู้จักกัน ยังมีการนำมาศึกษากันน้อยแม้ว่า ในทางตะวันออกจะมีระบบจริยศาสตร์อยู่มากมายหลายระบบและล้วนแต่่าศึกษาน่าสนใจ ระบบจริยศาสตร์ ของพระพุทธศาสนาก็ตกอยู่ในสถานะเดียวกัน แต่ในปัจจุบันความตื่นตัวในการศึกษาเรื่องของตะวันออก ทั้งในทางศาสนา ปรัชญา และอื่น ๆ มีมากขึ้น โดเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องพระพุทธศาสนา ในพุทธปรัชญามี การศึกษาเชิงวิเคราะห์ในเรื่องความคิดและทฤษฎีทางจริยศาสตร์หรือจริยธรรมเพื่อเป็นแนวทางสำหรับชีวิต เพื่อให้ถึงความดีอันสูงสุด เป็นบรมสุข เป็นความสมบูรณ์ทางศีลธรรม อันเป็นความรู้แจ้งหรือความรู้สูงสุดด้วย

สำหรับจริยศาสตร์ตะวันออกที่ผู้วิจัยศึกษาได้แก่ พุทธจริยศาสตร์นั้นเป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมซึ่ง ท่านผู้มีพระพุทเจ้าเป็นต้นได้ทรงวางไว้ เพื่อเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์ตั้งแต่พื้นฐานเบื้องต้น ท่ามกลาง และระดับสูง เพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะขึ้นให้ถึงได้ให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ มีสติปัญญา มีความสุขอันสมบูรณ์ที่สุด จริยศาสตร์ของพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น 3 ระดับด้วยกัน ที่แบ่งเอาไว้แบบนี้ก็เพื่อให้เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติ เพราะผู้เริ่มปฏิบัตินั้นควรจะเริ่มตนทดสอบ ตัวเองด้วยข้อปฏิบัติที่ละระดับ เมื่อทำได้จึงควรก้าวต่อไปในระดับสูง ๆ ขึ้น พุทธจริยศาสตร์ 3 ระดับคือ พุทธจริยศาสตร์เบื้องต้นคุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกายในลักษณะที่งดงามถูกต้องอันเป็นสิ่งประสงค์ของ สังคมและจะมีได้จำต้องอาศัยหลักคำสอนทางศาสนาอันได้แก่ ศีล (Precept) อันหมายถึงหลักกฎเกณฑ์การ ประพฤติปฏิบัติเพื่อตัดหรือฝึกหัดกายและวาจาให้เรียบร้อย ให้เป็นปกติ ศีล 5 พุทธจริยศาสตร์ระดับกลาง กุศลกรรมบถ 10 พุทธจริยศาสตร์ระดับกลางเป็นหลักปฏิบัติเพื่อความดี หรือทางแห่งความดี 10 ประการ โดยแยกออกเป็น 3 หมวดคือ กาย วาจา และใจพุทธจริยศาสตร์ระดับสูงหลักปฏิบัติเพื่อบรรลुरुธรรมระดับสูง อันเป็นอุดมคติชีวิตของมนุษย์คือ มรรคมีองค์ 8 หรือมัชฌิมาปฏิปทา ทางสายกลาง

หลักจริยศาสตร์ตะวันตก ได้มีแนวคิดหลายกลุ่มแต่หลัก ๆ จริยศาสตร์ตะวันตกมีกลุ่มแนวคิดดังนี้

1. สุขนิยม (Hedonism) นักจริยศาสตร์ในสำนักนี้มีทรรศนะว่า ความสุขเป็นสิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรแสวงหา เป็นสิ่งเดียวที่มีค่าในตัวเอง ถ้ามีสิ่งอื่นที่ดีหรือมีค่า ความดีหรือค่าอันนั้นไม่ได้มีอยู่ที่ตัวมันเอง แต่ความดีหรือค่า อันนั้นอยู่ที่มันพาเราไปสู่ความสุข ความสุขที่แท้จริงของชีวิตคือผลประโยชน์ต่อตัวเราที่พึงดักดวงในทุกด้าน ชื่อเสียง เกียรติยศ ทรัพย์สมบัติ อำนาจ เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาในขณะที่เรามีชีวิตอยู่ คุณค่าทางจริยธรรมเป็น สิ่งที่มนุษย์กำหนดให้ ไม่ตายตัว 2. อสุขนิยม (Non-hedonism) นักจริยศาสตร์สำนักนี้มีทรรศนะตรงกันข้าม กับสุขนิยม คือมีทรรศนะว่าสิ่งที่มีค่าสูงสุดที่มนุษย์ควรแสวงหา นั้นไม่ใช่ความสุข แต่เป็นความสงบของจิตใจอัน

เกิดจากปรีชาญาณ (wisdom) อันประกอบด้วยเหตุผลที่สามารถไตร่ตรองและมองเห็นสังขธรรมด้วยตาแห่งปัญญา ด้วยเหตุนี้ชีวิตที่ประเสริฐจึงควรเป็นชีวิตการใช้ปัญญาอันสอดคล้องกับ คุณธรรม คุณค่าทางจริยธรรม เป็นสิ่งที่มีอยู่จริง มนุษย์ไม่ได้เป็นผู้กำหนด แต่สามารถเข้าถึงด้วยตาแห่งปัญญา ลัทธินี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

(1) วิมุตินิยม คือ พวกที่เชื่อว่า ความสงบของจิตและการหลุดพ้นตัณหาเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในชีวิต นักจริยศาสตร์กลุ่มนี้ได้แก่ พวกซินนิค (Synicism) พวกสโตอิก (Stoic) และศาสนาต่าง ๆ เช่น พุทธศาสนา คริสต์ศาสนา รวมทั้งปรัชญาอินเดียโดยทั่วไป (2) ปัญญานิยม คือพวกที่ถือว่า ปัญญา หรือ ความรู้เป็นสิ่งที่ดีที่สุดในมนุษย์ ปัญญาเป็นสิ่งที่มีความหมายในตัวของมันเอง สารของปัญญาคือสามารถในการใช้เหตุผลเพื่อแสวงหาความจริง 3. มนุษยนิยม (Humanism) ทรรศนะ ของนักจริยศาสตร์สำนักนี้มีความเชื่อว่า มนุษย์เป็นสิ่งหนึ่งในธรรมชาติ มีศักดิ์ศรีและมีความสามารถที่จะพัฒนาตัวเองโดยอาศัยเหตุผลและวิทยาศาสตร์ นักจริยศาสตร์กลุ่มนี้ให้ความสำคัญแก่มนุษย์โดยองค์รวม (Holistic) คือมนุษย์ประกอบด้วยร่างกาย จิตใจ และสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของมนุษย์จึงไม่ควรเป็นไปเพื่อหลักการอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ควรคำนึงถึงองค์ประกอบรอบด้าน ในเรื่องเกี่ยวกับอุดมคติของชีวิต มนุษยนิยมมีความเห็นว่า ความสุขทางร่างกายแบบสุขนิยมก็เป็นสิ่งดี ความสงบจิตใจอันเกิดจากการเอาชนะใจตนเองและการแสวงหาสังขธรรมก็เป็นสิ่งดี ทรรศนะของมนุษย์นิยมจึงเป็นทรรศนะที่ประนีประนอมระหว่างสุขนิยม อสขนิยมรวมทั้งอัตถิภาวนิยมด้วย ทั้งนี้เพราะว่า สุขนิยมให้ความสำคัญแก่ความสุขทางกายมากเกินไป และปัญญานิยมและวิมุตินิยมก็ให้ความสำคัญทางจิตวิญญาณมากเกินไป อัตถิภาวนิยมก็มุ่งแต่สนองความอยากความต้องการที่เกิดขึ้น 4. ประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ประโยชน์นิยมเป็นทรรศนะทางจริยศาสตร์ที่ถือเอาประโยชน์สุขเป็นเกณฑ์ตัดสินความผิดถูกชั่วดี กล่าวคือ การกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด ถือเป็นการกระทำที่ดี 5. เอ็กซิสเทนเชียลลิสม์ (Existentialism) มีหลักการสำคัญซึ่งเป็นหัวใจของปรัชญาสำนักนี้ ประการแรกคือ มุ่งให้ความสนใจเรื่องสภาพการมีอยู่ของมนุษย์ (Human Existence) กล่าวคือ การมีอยู่ของบุคคลแต่ละคน หรือปัจเจกบุคคล มนุษย์แต่ละคนเป็นผู้เลือกและสร้างตัวเองให้เป็นไปตามที่ตนต้องการ ไม่มีอะไรมาบีบบังคับหรือความเป็นตัวของตัวเองของแต่ละบุคคล ประการที่สอง การปฏิเสธความรู้ทางและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ โดยมองว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ลดความสำคัญเรื่องการมีอยู่ของมนุษย์ ไปมุ่งสนใจแต่วัตถุธรรมชาติและสิ่งรอบตัว

7.2 แนวคิดคุณค่าและจริยศาสตร์การประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา

เหตุผลหลักในการเห็นคุณค่าการประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนคือ 1. ทำเพื่อเป็นการอนุรักษ์สิ่งที่บรรพบุรุษถ่ายทอดไว้ 2.ทำเพื่อประกอบอาชีพซึ่งเห็นว่าเป็นอาชีพที่สุจริตและเลี้ยงชีวิตได้ 3.ทำเพื่อสิ่งที่ตนเองรักและมีความสุข

เหตุผลข้อที่ 1 ทำเพื่อเป็นการอนุรักษ์สิ่งที่บรรพบุรุษถ่ายทอดไว้ ภูมิปัญญาไทยเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษได้ช่วยกันสร้างสรรค์และสืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบัน เป็นความภาคภูมิใจและเกียรติภูมิของคนไทย ทำให้เกิดความรักในชาติบ้านเมืองชนชาติไทยเรามีมรดกทางวัฒนธรรมสืบสานมายาวนานจนมีความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น อีกทั้งประเทศไทยเป็นชาติเดียวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ไม่เคยสยบตกเป็นเมืองขึ้นของมหาอำนาจไหน ในยุคที่ฝรั่งสำรวจล่าอาณานิคม เพื่อกอบโกยผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การค้า และประกาศลัทธิศาสนา วัฒนธรรมต่าง ๆ ของชาติไทย มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องมาจากสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เกิดจากความสามัคคี ปรงดองของบรรพบุรุษในแต่ละหมู่บ้าน ชุมชน จังหวัด และภูมิภาค รวมตัวกัน สร้างความสัมพันธ์ ทัศนคติ ความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจ ภูมิปัญญา และค่านิยม จนกลายเป็นศิลปะวัฒนธรรมล้ำค่า ถ่ายทอดต่อกัน และสืบทอดกันมาชั่วลูกชั่วหลาน

วิสาหกิจชุมชนของกลุ่มทั้ง 4 ดังกล่าวในจังหวัดนครราชสีมา จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า อาชีพเครื่องปั้นดินเผา ผู้ประกอบการไหม เส้นไหมตราดอกจิก และวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร การที่ผู้ประกอบการอาชีพเลือกทำเป็นอาชีพเนื่องจากเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดไว้ และให้เหตุผลว่า อาชีพดังกล่าวอาจจะไม่สามารถสร้างความร่ำรวยได้เหมือนอาชีพอื่น ๆ ที่ทันสมัย แต่เนื่องจากอาชีพดังกล่าวเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษฝากไว้จึงรู้สึกเกิดความรักเกิดความห่วงใยและเกิดความสุขที่ได้ประกอบการอาชีพนี้ ความรักของบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่นจึงมีอิทธิพลทำให้รักษาอาชีพไว้

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าอาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในยุคปัจจุบันอาจจะมีปัญหาในการสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์อาชีพเนื่องจากสังคมปัจจุบันมีเทคโนโลยี โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น นักเรียนสมัยใหม่ที่ได้รับการศึกษาอาจจะไม่เห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดไว้ เนื่องจากสังคมปัจจุบันชอบความทันสมัย ชอบความสะดวกสบาย เป็นที่ทราบกันดีว่า อาชีพวิสาหกิจชุมชนเป็นอาชีพที่ต้องลงมือและต้องใช้ความอดทนในการประกอบอาชีพ ซึ่งอาชีพดังกล่าวหากวิเคราะห์ตามความเป็นจริงแล้วก็ได้ไม่ได้ลำบากอะไร แต่อาจจะไม่ทันสมัยในหมู่สังคมที่พัฒนาแล้ว ปัญหาเหล่านี้พบบ้างในกลุ่มวัยรุ่น แต่ในกลุ่มผู้สูงอายุส่วนมากไม่ค่อยมีปัญหาอะไรเพราะผู้สูงอายุมีประสบการณ์และเข้าใจสิ่งทีกระทำมากกว่ากลุ่มวัยรุ่น ทั้งนี้อาจเกี่ยวกับค่านิยมของมนุษย์ในปัจจุบัน ค่านิยมที่ให้คุณค่ากับเทคโนโลยีและปัจจุบันการศึกษาได้พัฒนาอย่างรวดเร็วมากจึงทำให้มนุษย์มีค่านิยมจากที่เคยเป็นอยู่กับธรรมชาติ มีวิถีชีวิตคลุกคลีกับธรรมชาติ กลายเป็นห่างเหินจากธรรมชาติคุณค่าในการประกอบอาชีพแบบวิถีดั้งเดิมจึงได้รับผลกระทบด้วย

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าถึงแม้ว่าสังคมเทคโนโลยีจะเจริญก้าวหน้าไปอย่างไรก็ตาม แต่วิถีการใช้ชีวิตการประกอบอาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนก็ยังดำเนินไปได้ ซึ่งปัจจุบันก็มีการอนุรักษ์การประกอบอาชีพแบบวิถีชีวิตชาวบ้าน โดยเฉพาะวิถีการอนุรักษ์ให้เห็นคุณค่าของสิ่งที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดมายังเป็นจุดแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่สามารถรักษามรดกของบรรพบุรุษไว้ได้

เหตุผลข้อที่ 2 ทำเพื่อประกอบอาชีพซึ่งเห็นว่าเป็นอาชีพที่สุจริตและเลี้ยงชีวิตได้ การประกอบอาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นกลุ่มอาชีพมีระบบเครือข่ายและมีการร่วมมือกันในการสร้างอาชีพเพื่อสร้างรายได้ที่ยั่งยืน เป็นที่ทราบดังกล่ามาแล้วอาชีพในโลกใบนี้มีมากมาย สำหรับการประกอบอาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอาชีพได้ให้เหตุผลว่า ความสุจริตในอาชีพเป็นสิ่งสำคัญซึ่งผู้ประกอบการอาชีพเห็นว่าวิสาหกิจชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งในการประกอบอาชีพที่สุจริตและพอเพียง คำว่า อาชีพหมายถึง การประกอบกิจการงาน การทำมาหากิน การทำธุรกิจตามความชอบ ความถนัด เพื่อการดำรงชีวิต โดยใช้ความรู้ ทักษะ และความสามารถของตนที่ได้รับจากการศึกษาและฝึกอบรมหรือเรียนรู้สืบทอดมา ต้องเป็นงานที่สุจริตไม่ขัดต่อทั้งกฎหมาย ด้านศีลธรรม ประเพณีอันดีงาม และก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม โดยไม่ทำให้ตนเอง และผู้อื่นเดือดร้อน

การประกอบกิจการงาน เป็นการที่มนุษย์กระทำเพื่อตนเอง เพื่อครอบครัว เพื่อบริษัท แต่การกระทำเหล่านี้มีทั้งการให้ทั้งความสุข ความทุกข์ เบียดเบียนผู้อื่นทั้งในด้านชีวิตและร่างกาย การงานเช่นนี้แบ่งออกได้เป็น 2 อย่าง คือ การทำงานที่มีโทษ และการทำงานที่ไม่มีโทษ การงานที่มนุษย์เรียกว่า อาชีพ นั้นมีมาก อาชีพบางอย่างทำไปด้วยความจำเป็น ความตั้งใจ บางอาชีพก็ประกอบกิจการด้วยการเบียดเบียนชีวิต เบียดเบียนความสุขผู้อื่น เช่น การฆ่า การทำร้าย การฉ้อโกงเอาทรัพย์สินของผู้อื่น การทุจริต เป็นต้น การงานเช่นนี้คือ เป็นการงานที่มีโทษ

ส่วนการงานที่ไม่มีโทษนั้น เป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกันโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ การประกอบอาชีพโดยมีความเมตตา กรุณา ประพฤติดีทั้งในด้านร่างกาย วาจา ใจ การทำอาชีพนี้จะงดการแสดงออกทางกาย ได้แก่ การฆ่า สัตว์ ถูกรังแก ประพฤติผิดในกาม การแสดงออกทางวาจา ได้แก่ การพูดปด พูดหยาบคาย พูดเพื่อเจ้าที่หา

สาระและประโยชน์ไม่ได้ ที่กล่าวมานี้เป็นเครื่องจำกัดในสิ่งที่เป็นโทษทุจริต เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง เป็นต้น

และนอกจากคุณค่าของความสุจริตแล้ว ผู้ประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนยังเห็นว่า การประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนนี้ สอดคล้องกับคำว่าพอเพียง วิสาหกิจชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชน ระบบที่เป็นภูมิคุ้มกันให้ชุมชน ทำให้เกิดความมั่นคงยั่งยืน เพราะสามารถยืนอยู่บนขาของตนเองได้ จัดการการเงินการอยู่ได้อย่างพอเพียง และสอดคล้องกับแนวคิดโครงการพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 การคิดแบบวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นการคิดแบบเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ใช่คิดเพื่อความมั่งคั่ง เอาเงินเป็นตัวตั้ง เป็นเป้าหมาย จนกลายเป็นเอาเงินนำหน้าปัญญาตามหลัง ซึ่งอาจไม่บรรลุเป้าหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สอนว่า ทำอย่างไรจึงจะ “พึ่งตนเองได้และมีความสุข” วิสาหกิจชุมชนเช่นเดียวกับเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ปฏิเสธตลาด ไม่ได้ปฏิเสธการขาย การส่งออกหรือการทำกำไร เพียงแต่ทำอย่างไรให้ “พอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกัน” มีความถูกต้อง ดีและงาม เป็นธรรม ไม่เบียดเบียนคนอื่น ไม่เบียดเบียน

เหตุผลข้อที่ 3 ทำเพื่อสิ่งที่ตนเองรักและมีความสุข การประกอบอาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เหตุผลที่แสดงให้เห็นคุณค่าอีก 1 ประการก็คือ การประกอบอาชีพเพื่อสิ่งที่ตนเองรักและมีความสุข การประกอบอาชีพลักษณะนี้ไม่ได้เพื่อต้องการความรวย มีฐานะมั่นคงอย่างเดียว แต่ต้องการทำในสิ่งที่ตนรักมากกว่า คุณค่าไม่ได้อยู่ที่เงินอย่างเดียวแต่ลึก ๆ คือความรักในอาชีพที่ตนเองทำ เราทุกคนต่างมีความสุขที่แตกต่างกันออกไปจึงไม่น่าแปลกใจเท่าไรที่ในปัจจุบันเริ่มมีธุรกิจแปลกใหม่เข้าอย่างต่อเนื่องและแต่ละอย่างก็ประสบความสำเร็จได้ในเวลาไม่นาน กลายเป็นธุรกิจที่ใคร ๆ ก็ต่างรู้จักเพราะการทำธุรกิจในทุกวันนี้เริ่มต้นขึ้นมาจากการนำความชื่นชอบของแต่ละคนมาต่อยอดทำเป็นธุรกิจที่แปลกใหม่และยิ่งหากเป็นสิ่งที่น่าสนใจก็ไม่แปลกที่จะติดตลาดได้เร็ว จงรักในสิ่งที่ทำ จงทำให้สิ่งที่ตนเองรักมากกว่าการทำงานเพื่อเห็นแก่เงินจำนวนมาก ถ้าหากท่านทำให้สิ่งที่รักจนประสบความสำเร็จ หลังจากนั้นชื่อเสียง เงินทอง ก็จะมาหาเป็นผลพลอยได้นั่นเอง คนที่มีใจรักในงานที่ตนเองทำ ย่อมเป็นบันไดก้าวแรกซึ่งนำพาเราสู่ความสำเร็จ ความมีใจรักในงานที่ตนเองทำ จะนำพาชีวิตเราก้าวสู่จุดหมายปลายทางของความสำเร็จ คนที่มีใจรักในงานที่ตนเองทำ งานนั้นจะเปลี่ยนแปลงตัวคุณได้ เราลองสังเกตดูว่า หากเราทำงานที่เราไม่ชอบ เราจะรู้สึกเบื่อหน่าย ท้อแท้ใจ ไม่อยากทำงาน ขี้เกียจ ไม่มีความกระตือรือร้น แต่หากเราลองได้ทำงานที่เรามีใจรัก ก็จะทำให้เราเกิดความรู้สึกอยากทำ มีความขยันขันแข็ง ทำงานนั้นด้วยความสนุกสนาน เกิดความกระตือรือร้นในงานที่ตนเองทำ คนที่มีใจรักในงานที่ตนเองทำ งานนั้นจะช่วยเพิ่มพูนพลังใจ แก่ตัวเรา หากเรามีใจรักในงานที่ตนเองทำ งานนั้นจะช่วยให้เรามีสุขภาพจิตที่ดี แจ่มใส อยู่เสมอ ยิ่งหากเราได้เห็นผลงานที่เราได้ทำสำเร็จขึ้นแล้วขึ้นเล่า เราก็จะมีความอึดใจ แต่ตรงกันข้าม หากเราได้ทำงานที่เราไม่ชอบ ก็จะทำให้จิตใจเกิดความรู้สึกที่หดหู่ ไม่เบิกบาน ผลงานที่ได้ทำออกมาก็จะมีคุณภาพที่ไม่ดีเท่าที่ควร เราจะไม่มีความรู้สึกภาคภูมิใจในผลงานที่ทำออกมา คนที่มีใจรักในงานที่ตนเองทำ มักสามารถเปลี่ยนสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ให้เป็นไปได้

จริยศาสตร์การพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ศึกษาตามกรอบจริยศาสตร์ คือ ศึกษาหลักแนวคิดอุดมคติเพื่อพัฒนาชีวิตในการประกอบอาชีพ จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างของผู้ประกอบวิสาหกิจชุมชนพบว่า จริยศาสตร์หรืออุดมคติในการประกอบอาชีพหรือดำเนินชีวิตส่วนมากยึดตามหลักพุทธจริยศาสตร์เป็นหลักเนื่องจากผู้ประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนนับถือพระพุทธศาสนา หากพิจารณาแล้ว พุทธจริยศาสตร์นั้นเป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมเป็นจริยศาสตร์ตะวันออก ซึ่งท่านผู้รู้มีพระพุทธเจ้าเป็นต้นได้ทรงวางไว้เพื่อเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์ ตั้งแต่พื้นฐานเบื้องต้น ท่ามกลาง และระดับสูง เพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะพึงประพฤติและดำเนินไปถึงได้ ให้

เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีสติปัญญา มีความสุขอันสมบูรณ์ที่สุด เพราะจริยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยอุดมคติชีวิต หรือความดีอันสูงสุด (Supreme good) เพื่อขึ้นไปถึงความดีอันสูงสุดนั้น จะต้องปฏิบัติ (Path ; Way ; Method) สำหรับดำเนิน คือเป็นการสร้างเหตุเพื่อบรรลุผล ถ้าต้องการผลอันสูงสุดก็ต้องสร้างเหตุให้สมควรกัน พุทธศาสนาเป็นกัมมวาทะ กิริยวาทะ คือกล่าวการกระทำและความเพียรว่าเป็นเบื้องต้นแห่งความสำเร็จผลทั้งปวง ไม่ประสงค์ให้ใครได้ดีหรือประสบความสำเร็จลอย ๆ หรือด้วยการอ่อนน้อม แต่ให้สำเร็จด้วยการกระทำเอง พระพุทธศาสนาจึงได้รับยกย่องจากนักปราชญ์ชาวต่างประเทศบางคนว่าเป็น A Self-do-it Religion คือศาสนาที่ต้องทำเอง แนวคิดจริยศาสตร์ตะวันตกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษาพบว่าการนำจริยศาสตร์ตะวันตกมาใช้ในการเป็นหลักแนวทางการประกอบอาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้นไม่น้อยมาก ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ผู้ประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนทั้ง 4 กลุ่ม ได้รับอิทธิพลแนวคิดมาจากพุทธจริยศาสตร์เป็นส่วนมาก

7.3 วิเคราะห์คุณค่าทางและจริยศาสตร์การพัฒนาของวิสาหกิจชุมชน

ขั้นที่ 1 ขั้นพัฒนาแนวคิด ขั้นพัฒนาแนวคิดเป็นขั้นแรกที่จะต้องทำเพราะเป็นพื้นฐานหรือรากฐานที่สำคัญ หากมีแนวคิดพื้นฐานที่ดีวิสาหกิจชุมชนก็จะมีหลักประกันทำให้การประกอบอาชีพมีความมั่นคงและเกิดความสุข เหตุผลที่ผู้วิจัยเสนอขั้นพัฒนาแนวคิดนี้ไม่ได้หมายถึงว่า วิสาหกิจชุมชนไม่มีหลักแนวคิดแต่ความหมายในที่นี้หมายถึง การนำแนวคิดมาพัฒนาให้เป็นระบบก่อนเนื่องจากมนุษย์มีนิสัยไม่เหมือนกันจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดกรอบแนวคิด ถ้าเปรียบเสมือนแนวคิดหลักพุทธจริยศาสตร์จะเหมือนกับแนวคิดหรือหลักสัมมาทิฐิ สัมมาทิฐิคือ มีความเห็นชอบการพัฒนาคุณค่าและหลักจริยศาสตร์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะต้องพัฒนาแนวคิดเบื้องต้นก่อนจึงจะสามารถพัฒนาต่อยอดขั้นต่อไปได้

การพัฒนาแนวคิดเป็นพื้นฐานเบื้องต้นจะทำให้ทราบว่า การประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชน มีคุณค่าอย่างไร จะปฏิบัติตามหลักจริยศาสตร์แบบใดจึงจะเกิดความสุขและบรรลุเป้าหมาย การพัฒนาแนวคิดจะต้องมีการให้ข้อมูลแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ข้อมูลที่สำคัญได้แก่ข้อมูลในเรื่องคุณค่าและหลักจริยศาสตร์ในการพัฒนา การให้ข้อมูลที่ดีคือให้ข้อมูลที่โปร่งใสหลากหลายแนวคิดและเมื่อได้ข้อมูลไปแล้ว วิสาหกิจชุมชนจะต้องรู้จุดเด่น จุดด้อยของข้อมูลนั้นด้วยกล่าวคือสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ด้วย

แนวทางการพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องคุณค่า ควรมีการแสดงให้วิสาหกิจชุมชนเกิดความเข้าใจ สามารถแยกแยะคุณค่าแท้และคุณค่าเทียมให้ได้ การเข้าใจเรื่องคุณค่าจะสามารถเข้าใจเป้าหมายที่เราทำไปเพื่ออะไร แนวทางการพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับหลักจริยศาสตร์ ควรมีการให้ข้อมูลแนวคิดที่หลากหลายทั้งจริยศาสตร์ตะวันออกและจริยศาสตร์ตะวันตกเป็นการปรับพื้นฐานทักษะการดำเนินชีวิตและให้วิสาหกิจชุมชนมีมุมมองว่าการใช้ชีวิตมีหลากหลายแนวคิด เมื่อเข้าใจแนวคิดหลักจริยศาสตร์ก็จะสามารถทำให้เรากำหนดจริยศาสตร์ในการดำเนินชีวิตของเราเพื่อบรรลุเป้าหมายได้ตลอดทั้งเป็นการรู้ข้อดี ข้อเสียของการดำเนินชีวิตแต่ละแบบ

ขั้นที่ 2 ขั้นสร้างแรงจูงใจและค่านิยมเพื่อเกิดความเข้มแข็ง หลักจากได้มีการปูพื้นฐานทางความคิดแล้ว การสร้างแรงจูงใจและค่านิยมก็เป็นสิ่งสำคัญในลำดับต่อมาเนื่องจากปัญหาที่พบจากการวิจัยจะเห็นได้ว่า มีวิสาหกิจชุมชนบางท่านรู้สึกเบื่อหน่ายในการประกอบอาชีพตลอดทั้งไม่เห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพแบบดั้งเดิมตามวิถีชาวบ้าน โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นที่ไม่เห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชน การสร้างแรงจูงใจและค่านิยมที่ดีจะทำให้ผู้ที่ไม่ให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนเกิดความรักในอาชีพและสามารถเห็นคุณค่ารักษาอาชีพของบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นได้และเป็นการใช้ชีวิตแบบพอเพียง

การสร้างแรงจูงใจและค่านิยมชุมชนควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาค่านิยมและสร้างแรงจูงใจหากสังคมชุมชนช่วยกันสร้างค่านิยมว่า การประกอบอาชีพวิสาหกิจชุมชนก็จะเกิดคุณค่าสามารถสร้างแรงจูงใจให้กับผู้คนทุกเพศทุกวัยหันกลับมาอนุรักษ์และเห็นคุณค่าของวิสาหกิจชุมชน

ขั้นที่ 3 ขั้นลงมือปฏิบัติตามหลักการ ขั้นลงมือปฏิบัติขั้นนี้เป็นขั้นสุดท้าย มีคำพูดที่ว่า ธรรมใด ๆ ก็ไร้ค่า หากเราไม่ลงมือปฏิบัติ การลงมือปฏิบัติเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะการปฏิบัติตามหลักการที่ได้วางไว้ซึ่งเป็นหลักการที่มีเป้าหมายอย่างชัดเจน การลงมือปฏิบัติแบบได้ผลและเกิดการพัฒนาคุณค่าและจริยศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและจริงจังอย่างมีวินัย หากปฏิบัติและไม่ตั้งใจจริงแนวคิดหลักการที่วางไว้ก็จะมีประโยชน์

บรรณานุกรม

- กิริติ บุญเจือ. (2551). **คู่มือจริยศาสตร์ตามหลักวิชาสากล**. นนทบุรี : เซน ปรีนติ้ง.
- ชัยวัฒน์ อุตพัฒนา. (2550). **จริยศาสตร์ (ethics)**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2548). **พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. (2548)**. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- รัชณี รูปหล่อ และคณะ. (2560). **แนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืนและเจริญเติบโตของวิสาหกิจชุมชน**. วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร ฉบับพิเศษ การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 5.

การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในจังหวัดนครราชสีมา
Promoting the Health of the Ederly Pleple According to Buddhadham
In nakhon ratchasima Province

บัญญัติ อนนท์จารย์

Banyat Anonjarn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonratchasima Campus

Email: Philosophymcunm@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 19 กันยายน 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 26 ธันวาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 27 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในจังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาวิธีการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา และ 3) เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในจังหวัดนครราชสีมา วิธีการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวคิดในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ใช้วิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างไว้ คือ 1) ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มประชากรเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุ ในวัดป่าศรัทธารวม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่มีอายุ ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และผู้มาร่วมกิจกรรมจำนวน 30 รูป/คน ดังนี้ เจ้าอาวาสวัดป่าศรัทธารวม จำนวน 1 รูปพระสงฆ์ จำนวน 6 รูป ผู้สูงอายุ จำนวน 15 คน อสมจำนวน 5 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจำนวน 3 คน

ผลการศึกษา พบว่า สุขภาพผู้สูงอายุ คือการมีสุขภาพของผู้สูงอายุมีความสมบูรณ์ทั้งกาย และจิตใจ และอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริงได้ สุขภาพดังกล่าวหมายถึง ผลเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ ในด้านร่างกายของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้วยโรคต่าง ๆ เป็นปกติของสภาพร่างกายอย่างไรก็ตามผลการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายมีผลต่อสุขภาพทางจิตถ้าใจได้รับการส่งเสริมอย่างถูกต้องตามหลักพุทธศาสนาผู้สูงอายุจักได้รับประโยชน์ทั้งสุขภาพร่างกายแข็งแรงและจิตใจได้สัมผัสธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา สอนให้ทำจิตบริสุทธิ์ให้รู้จักใช้สติและปัญญาจากการส่งเสริมสุขภาพทางกาย ได้แก่ การส่งเสริมสุขภาพด้วยหลักไตรสิกขา คือศีลสมาธิและปัญญาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต การรู้จักควบคุม การพัฒนาด้าน สังคม การพัฒนาด้านจิตใจ การบำเพ็ญประโยชน์ การปฏิบัติตนโดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม และพัฒนาปัญญา องค์ความรู้ที่ได้ พบว่า การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งทางกายและจิตใจต้องคำนึงถึงแนวทางที่จะส่งเสริมให้วัด กับผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมร่วมกันในสถานที่วัดเพราะเป็นศูนย์รวมของการส่งเสริมพัฒนาสุขภาพพร้อมทั้งได้นำหลักธรรมมาส่งเสริมให้เกิดการ กระบวนการเรียนรู้พัฒนาสุขภาพกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: สุขภาพ, ผู้สูงอายุ, หลักพุทธธรรม

Abstract

This dissertation entitled ‘Promoting the Health of the Ederly Pleple According to Buddhadham In nakhon ratchasima Province’ has three objectives: 1) to study the ideas on the enhancement of the elderly’s health according to the Buddhist principles, 2) to study the ways on the enhancement of the elderly’s health in Nakhon Ratchasima province, and 3) to propose the guidelines on the enhancement of the elderly’s health according to the Buddhist principles in Nakhon Ratchasima province. This research employed the qualitative research methodology where the sample was of the following: 1) in the in-depth interview, the population were the elderly whose ages are sixties up and thirties activity participants, out of them one was the master of Watpasattharam, six Buddhist monks, fifteen elderly, five volunteers, and three health expertise from Watpasattharam, Meuang district, Nakhon Ratchasima province.

In the research, it was clearly found that the elderly’s health basically means the elderly’s physical and mental healthiness where they are able to live in the real world. By virtue of this, the health by definition embraces the bodily and mental transformation of the elderly. Viewed from the body, most of them have been facing the physical malfunction and thereby greatly affecting upon the mental health. If they are properly treated in accordance with the Buddhist principles, they will be benefited from both bodily and mental strongness including the realization of the Buddha’s teachings because their mind is purified resulting in utilizing mindfulness and wisdom to enhance the physical health through the threefold training, the precepts, concentration and wisdom whereby the quality of life is also upgraded. Suffice it to say that they know how to control themselves where the development of a society, mentality, public aids and following the morality and ethics including intellectuality are gradually made. As far as the research is concerned, it clearly showed that the enhancement of the elderly’s health in accordance with the Buddhist principles principally means the quality development of life through the physical and mental activity based. In this respect, it is aimed at the supporting of the temple and the elderly where the activity is utilized as the centre of such development. Through the temple, the enhancement of the elderly’s health would be done. Consequently, the processes to get health improved by means of the Buddhist principles would be sustained.

Keywords: Health, Ederly Pleple, Buddhadham

1. บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และจะก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ หากมองแบบองค์รวมผู้สูงอายุเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ในประเทศไทย และเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของ

สภาพสิ่งแวดล้อมทางสังคม และเศรษฐกิจ มีผลกระทบต่อสุขภาพของชีวิตที่ยืนยาว ของผู้สูงอายุทั้งนี้ได้รับผลจากการเปลี่ยนแปลงของกฎธรรมชาติ คือ ความชรา และปัญหาเรื่องโรคต่างๆที่เกิดขึ้นตามวัย ดังนั้นสุขภาพที่ดีคือส่วนส่งเสริมให้คุณภาพชีวิตสมบูรณ์พลสุข เหล่านี้เป็นลัทธิมาจากสภาวะของความสุกที่ครอบคลุมในมิติทางกาย จิต และการเป็นอยู่ร่วมกับสังคม หากผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงดี ย่อมไม่เสียชีวิตก่อนอายุขัย การมีจิตใจดี ใจสบาย สะอาด สงบ ไม่วุ่นวาย ใฝ่ร่างกายและจิตใจประพฤติธรรมตามหลักศีลธรรมทางศาสนา ย่อมตอบสนองในการทำหน้าอย่างเหมาะสมร่วมผู้อื่น มีสติปัญญาในการจะบรรลุเป้าหมายอย่างมั่นคง

การฝึกหัดร่างกายให้มีความพร้อมเพื่อรองรับการปฏิบัติตามหลักศีลธรรม ไปสู่พัฒนาการทางด้านจิตใจให้ก้าวหน้า มั่นคงทางธรรมภาคปฏิบัติให้สูงขึ้นไป เพราะคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นหลักศาสนธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อมิให้ละเมิดผิดทางกายและรักษาความดีงามไว้เพื่อสร้างสถานะของจิตใจ ตั้งใจขัดเกลาจิตใจให้เกิดสภาวะขั้นสูงตามเป้าหมายหลักของพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ก็สอดคล้องกับสถานการณ์ยุคสมัยปัจจุบัน คนผู้สูงอายุมักนิยมทำบุญบำเพ็ญกุศลจิตให้เกิดกับตนเอง เพราะคิดว่าตนอายุมากแล้ว ทำกิจกรรมทั้งหลายที่ผ่านมาในชีวิต ได้สร้างไว้เพื่อเป็นทรัพย์สินไว้ให้ลูกหลานแล้วและต่อไปในเบื้องปลายชีวิตควรสะสมบุญและทำสิ่งดีงามให้กับตน พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนธรรมของจิตใจ อยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านานทุกยุคสมัย ผู้สูงวัยในอดีตต่างก็นำเป็นเครื่องในการปฏิบัติเพื่อฝึกฝนพัฒนาตนเพื่อประโยชน์ในภพหน้าของตนคือ การได้ปฏิบัติกิจกรรมโดยนำหลักธรรมมาบูรณาการร่วมกับกิจกรรมต่าง อย่างที่ปรากฏในหมู่พระภิกษุสงฆ์ปฏิบัติกิจของสงฆ์ในศาสนสถาน คือ การปิดกวาดเสนาสนะวัตร การทำความสะอาดห้องน้ำ การถูศาลา หรือการศาสนกิจต่างๆ ประกอบด้วยการสร้างสติ หลักธรรม ผู้ไม่ได้มุ่งเพื่อบำเพ็ญทางจิตเพียงอย่างเดียว ยังมีการแสดงออกทางกายให้ประจักษ์และเห็นผลต่อสุขภาพร่างกาย หลักธรรมทั้งหลายซึ่งเรียกว่า หลักพุทธธรรม หรือแก่นคำสอนของพระพุทธศาสนาแล้วให้พัฒนาร่างกายแข็งแรง จิตใจเกิดความสุขกับหลักธรรมที่ได้ปฏิบัติผ่านกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้น ทำให้จิตอีกทั้งสถาบันพระพุทธศาสนา เป็นเสาหลักเป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นที่อบรม ฝึกฝนพัฒนากายและจิตใจ โดยมุ่งเน้นส่งเสริมด้านสุขภาพทางกาย และสุขภาพทางจิต สำหรับทางด้านสุขภาพทางกาย พระพุทธศาสนามีวัดศาสนสถานเป็นที่สัปปายะ มีสิ่งแวดล้อมดี เหมาะแก่การพัฒนาทางกายและจิตอยู่ในศีล และในหลักธรรมคำสอน โดยมีพระสงฆ์ผู้จำพรรษาในวัดเป็นผู้นำจิตวิญญูณ มีอุบาสกอุบาสิกา หรือเป็นศูนย์รวมของหมู่เหล่าพุทธบริษัท 4 ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงเป็นทั้งศาสนสถานและศาสนธรรม เป็นศูนย์รวมของหลักธรรม เป็นสถานที่เริ่มแรกสำหรับการส่งเสริมทั้งสภาวะโดยตรง คือจิต กล่าวคือเป็นแหล่งการพัฒนาสภาวะก็คือการพัฒนาจิต เป็นที่พักพิงของการดูแลผู้สูงอายุในระดับต่างๆ การอบรมและพัฒนาเกี่ยวกับสภาวะผู้สูงอายุต้นแบบที่มีคุณภาพมาตรฐานด้วยการใช้หลักสติและปัญญาเป็นทั้งตั้ง จะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีโอกาสเข้าถึงหลักธรรมคำสอนพร้อมทั้งสุขภาพได้มากขึ้น หลักธรรมทั้งหลายที่นำมาเป็นแนวทางส่งเสริมให้เกิดสภาวะกับผู้สูงอายุคือ หลักพรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 ไตรสิกขา 3 สติปัญญา 4 ทั้ง 4 หลักธรรมเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้พัฒนากาย จิตของตนตามหลักธรรม จะเห็นว่าพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกับผู้อื่น อิทธิบาท 4 มีความหมายต้องการจะเดินทางไปในสู่ความสำเร็จในชีวิต

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับสภาวะที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมคือ ดังกล่าวมาเบื้องต้นเพื่อส่งเสริมด้านพัฒนาทางด้านสภาวะทางกายและจิต เพื่อเป็นเป็นแนวคิดในการส่งเสริมสภาวะของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม เพื่อศึกษาวิธีการในการส่งเสริมสภาวะผู้สูงอายุและแนวทางส่งเสริมสภาวะผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในจังหวัดนครราชสีมาให้มีความสุข และเป็นการเผยแผ่หลักธรรมนำไปปฏิบัติได้ผลจริงเป็นประโยชน์ในสังคมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาแนวความคิดการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุตามหลักพระพุทธศาสนา
- 2.2 เพื่อศึกษาวิธีการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา
- 2.3 เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในจังหวัดนครราชสีมา

3. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยคุณภาพ (Quality Research) โดยศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary) มีการสัมภาษณ์เชิงลึก) ซึ่งมีขอบเขตในการวิจัย ดังต่อไปนี้

3.1 ด้านประชากร

กลุ่มประชากรเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุ ในวัดป่าศรีธารวม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่มีอายุ ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และผู้มาร่วมกิจกรรมจำนวน 30 รูป/คน ดังนี้

- (1) เจ้าอาวาสวัดป่าศรีธารวม จำนวน 1 รูป
- (2) พระสงฆ์ จำนวน 6 รูป
- (3) ผู้สูงอายุ จำนวน 15 คน
- (4) อสม จำนวน 5 คน
- (5) ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ จำนวน 3 คน

3.2 พื้นที่การทำวิจัย

พื้นที่ในการเก็บข้อมูลประชากร คือ วัดป่าศรีธารวม ตำบลห้วยทะเล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

3.3 ด้านระยะเวลาในการวิจัย

ตั้งแต่เดือนเดือนพฤศจิกายน 2562 – มกราคม 2563 รวมระยะเวลา 6 เดือน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในการปฏิบัติศาสนกิจข้อวัตรกิจวัตรแบบพระสงฆ์ในวัดป่าศรีธารวม เป็นการวิจัยคุณภาพ (Quality Research) โดยศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary) มีการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นการศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมทั้ง 5 คือ 1) พรหมวิหาร 4 2) ไตรสิกขา 3) อิทธิบาท 4 4) สติปัฏฐาน 4 ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมโดยแบบรูปแบบบูรณาการเพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีทางกายและจิตใจ โดยใช้ข้อมูลพื้นฐานจาก พระไตรปิฎก อรรถกถา และข้อมูลทุติยภูมิ หนังสือ ตำรา เอกสาร งานวิจัย บทความต่างๆ เป็นต้น ที่เป็นวิธีการในการนำหลักธรรมมาส่งเสริมสุขภาวะกาย จิต สังคม ผู้สูงอายุ

กลุ่มเป้าหมาย/ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key information)

1. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา และผู้เข้าร่วมปฏิบัติศาสนกิจกรรมทางศาสนา จำนวน 30 รูป/คน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key information) ครั้งนี้ ได้แก่ ตัวแทนกลุ่มเป้าหมายมีทั้งหมด 5 ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดป่าศรีธารวม พระสงฆ์ ผู้สูงอายุ อสม ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพผู้สูงอายุ โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีทั้งหมด จำนวน 30 รูป/คน ดังนี้

- (1) เจ้าอาวาสวัดป่าศรีธารวม จำนวน 1 รูป
- (2) พระสงฆ์ จำนวน 6 รูป

- (3) ผู้สูงอายุ จำนวน 15 คน
- (4) อสม จำนวน 5 คน
- (5) ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (การสร้างแบบสัมภาษณ์ แนวคำถามในการสัมภาษณ์ประเด็นการสนทนากลุ่ม และการหาคุณภาพเครื่องมือ)

ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนาที่ปรากฏจากการปฏิบัติข้อวัตรกิจวัตรตามแบบพระสงฆ์ของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมากรอบโครงสร้างเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิด และวัตถุประสงค์ผลการวิจัยแล้วจึงมาสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ต้องการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เอกสาร (Documents) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ซึ่งเป็นการศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมทั้ง 4 หลักธรรม คือ พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 ไตรสิกขา สติปัฏฐาน 4 ที่ปรากฏในหลักปฏิบัติข้อวัตรกิจวัตรตามแบบพระสงฆ์ ที่ได้ดำเนินกิจกรรม และมีผลต่อสุขภาพของผู้สูงอายุด้าน กาย จิต อารมณ์ สังคม หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ได้นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป พรรณาและอธิบายต่อไป

5. ประโยชน์ที่ได้รับ

- 5.1 ทำให้ทราบแนวทางการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุตามหลักพระพุทธศาสนา
- 5.2 ทำให้ทราบวิธีการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา
- 5.3 ทำให้ทราบแนวทางส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในจังหวัดนครราชสีมา

6. คำนียามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

6.1 ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ปีบริบูรณ์ขึ้นไปซึ่งมีการ เปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจ ด้านสังคม รวมถึงต้องการได้รับการดูแลทั้งทางด้านร่างกายและด้านจิตใจเมือง

6.2 สุขภาวะ หมายถึง สภาพที่สมบูรณ์ ทั้งกาย ทั้งใจและสังคม จิตวิญญาณ สุขภาวะจึงแยกไม่ได้จากวิถีชีวิตที่จะต้องดำเนินอยู่บนพื้นฐานของความพอดีรู้จักพอประมาณมีความรอบรู้ทันโลก

6.3 พุทธธรรม หมายถึง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า คือ สอนให้ละเว้นความชั่วและทำแต่ความดี สอนให้ทำจิตให้บริสุทธิ์ ซึ่งเอาไว้สอนคนที่มีปัญญา ธรรมะของพระพุทธเจ้ามีหลักจุดหมายเพื่อให้ชีวิตมีความปรกติสุข และเพื่อให้โลกมีสันติภาพเพื่อความพ้นทุกข์ หลักพุทธธรรมได้แก่ พรหมวิหาร อิทธิบาท 4 ไตรสิกขา สติปัฏฐาน

6.4 ไตรสิกขา หมายถึง ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นกระบวนการปฏิบัติ หรือ กระบวนการพัฒนา 3 ด้าน คือ ศีล เป็นหลักการพัฒนาระดับความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม สมาธิ เป็นหลักการพัฒนาจิตใจให้มีสมรรถภาพและประสิทธิภาพในการคิดพิจารณาตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำการใด ๆ ปัญญา เป็นหลักการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ รู้จักสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็น และสามารถแยกแยะวิเคราะห์สืบหาสาเหตุของสิ่งทั้งหลายได้ชัดเจน ไตรสิกขาจึงเป็นกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการ

7. บทสรุป

7.1 แนวคิดการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุตามหลักพระพุทธศาสนา

สุขภาวะของผู้สูงอายุตามหลักพระพุทธศาสนา การมีสุขภาพที่ดีนั้น บุคคลจะต้องมีแนวคิดที่ถูกต้องในเรื่องสุขภาพเป็นพื้นฐาน แนวคิดหลักเกี่ยวกับสุขภาพแนวคิด คือ สุขภาพเป็นภาวะที่ไม่หยุดนิ่ง สุขภาพของบุคคลมิได้หยุดนิ่ง ณ จุดใดจุดหนึ่งมีการเปลี่ยนแปลงได้จากสุขภาพปกติไปจนถึงเจ็บป่วยหนัก หากได้รับการรักษาที่มีประสิทธิภาพก็จะคืนสู่ภาวะปกติได้และอาจมีการพัฒนาสุขภาพให้ดีขึ้นกว่าที่เคยเป็นอยู่การเห็นคุณค่าของชีวิตเป็นความสำคัญของการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมการที่บุคคลเห็นคุณค่าของชีวิต คือการที่บุคคลรับรู้ตัวตนยังมีความหมายต่อตนเองและสังคมแนวคิดนี้จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลเกิดการรับรู้ต่อตนเอง รักตนเอง ภูมิใจในความสามารถของตน เชื่อมมั่นในตนเอง มีความเข้าใจและรู้จักตนเอง สิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการเห็นคุณค่าของชีวิต เมื่อให้ความสำคัญกับคุณค่าชีวิตแล้ว ก็จะเห็นคุณค่าของการมีสุขภาพที่ดีและมีพฤติกรรมที่เป็นไปในทิศทางของการสร้างเสริมสุขภาพ ในทางตรงกันข้าม หากบุคคลไม่เห็นคุณค่าของชีวิต ก็จะปล่อยให้ชีวิตดำเนินไปอย่างไร้จุดหมาย ขาดความสนใจตนเองในทุกๆ ด้าน รวมทั้งด้านการดูแลสุขภาพด้วย ศาสตราจารย์นพ.ประเวศ วะสี ได้อธิบายขยายแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพขององค์การอนามัยโลก และให้แนวคิดที่สะท้อนถึงขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของไทยและในทางพระพุทธศาสนา โดยให้ความเห็นว่า สุขภาพ คือสุขภาวะทางกาย ทางจิตวิญญาณทางสังคมและทางปัญญาและท่านได้ให้ความหมายของสุขภาพในลักษณะของความสุข ซึ่งคือความเป็นอิสระหรือการหลุดพ้นจากความบีบคั้นทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคมและทางปัญญา

7.2 วิธีการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีการส่งเสริมกระบวนการจัดการสุขภาวะของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ด้านกระบวนการจัดการกิจกรรมร่วมกับชุมชน ด้วยรูปแบบการจัดการกิจกรรมตามความสุขตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นตัวกำหนดที่ชัดเจนในกลุ่มผู้สูงอายุของวัดโกวิทารามได้นำเอาวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นรูปแบบให้มีการพบปะกลุ่มผู้สูงอายุและมีการถ่ายทอดรับฟังหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ทำให้เกิดสุขภาวะที่ดีโดยรวมแล้ว ทางกลุ่มผู้สูงอายุวัดป่าศรัทธารวมก็มีรูปแบบที่ชัดเจนคือการกำหนดกิจกรรมด้วยการออกกำลังกายที่มีคุณค่าทางธรรมทางศาสนาได้มาพบปะส่งเสริมการออกกำลังกายโดยชัชวาลตามด้วยหลักสติและร่วมภาวนาจิตทุกเช้าในการทำบุญที่วัดเป็นรูปแบบที่ชัดเจนที่วัดให้การสนับสนุนกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนได้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ในเรื่องสุขภาวะของผู้สูงอายุตามหลักพระพุทธศาสนาอีกด้วย การดำเนินการด้านความภาคภูมิใจในการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาวะด้านเสริมสร้างสุขภาวะมีผลต่อตนเอง และชุมชนครอบครัวมีความหมายของความสุขตามหลักพระพุทธศาสนาว่าด้วยการที่พุทธศาสนานั้นเปรียบประดุจกับพระเจดีย์ที่มีฐานกว้าง แล้วค่อยๆ สูงชะลูดขึ้นไปจนถึงยอดซึ่งเล็กและแหลม หมายความว่า ผู้ที่เรียกตัวเองว่าพุทธศาสนิกชนนั้น ส่วนมากเป็นคนที่มีความเชื่อในทางศาสนาอย่างที่เคยเรียนรู้และประพฤติปฏิบัติกันมาแต่บรรพชน จนเป็นประเพณีและพิธีกรรม หรือเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมประจำชีวิตและสังคม เช่น การทำบุญ ให้ทาน รักษาศีล และภาวนา เท่าที่จะมีศรัทธามากน้อยเพียงใด โดยเชื่อว่านี่แล้วคือความสุข ทั้งในปัจจุบัน และอนาคต ซึ่งรวมถึงการไปเกิดในชาติหน้า ภพหน้า ต่อเมื่อเข้าถึงที่สุดแห่งทุกข์ จึงไม่เวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป นับว่าเป็นบรมสุข สมดังพุทธสุภาษิตที่ว่า นตถิ สนฺติ ปรมิ สุขิ สุขุอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมที่ดำเนินการที่ทำให้ภาคภูมิใจของกลุ่มในการเสริมสร้างสุขภาวะทางพระพุทธศาสนาเกิดความรักใคร่และสร้างความอบอุ่นในครอบครัว หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่ส่งผลถึงจิตใจที่สงบเยือกเย็นของผู้สูงอายุที่ไม่เกิดปัญหาในครอบครัว และชุมชน ชุมชนจึงเป็นชุมชนที่มีผู้สูงอายุที่มีภูมิคุ้มกันมี

ความเอื้อเฟื้อ และช่วยเหลือกันของกลุ่มเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงที่ยั่งยืนตลอดไป

7.3 แนวทางส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมในจังหวัดนครราชสีมา

แนวทางการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมควรนำมาส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติธรรมพร้อมควบคู่กับการดูแลปฏิบัติสุขภาพกายให้ถูกต้อง คือ แก่นแท้ของคำสอนในพุทธธรรมที่มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก เพื่อเป็นหลักในการเชื่อมโยงกับหลักธรรมอื่น ๆ ที่สำคัญและสัมพันธ์กันซึ่งมีอยู่มากมายเพื่อนำไปส่งเสริมและเกื้อกูลต่อการดำเนินชีวิตและสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในฐานะคฤหัสถ์อันนำไปสู่สมดุลงานของสุขภาพทั้งทางด้านร่างกายการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในครั้งนี้ พุทธธรรมในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุด้วยหลัก การส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรมเพื่อคุณภาพที่ดี ด้านกาย และจิตใจการหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา สติ และปัญญา พิจารณาใช้หลักธรรมที่ช่วยให้ผู้ป่วยสามารถปฏิบัติได้จริงและเหมาะสมกับสภาวะความเจ็บป่วย ปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม โดยการให้ความรู้ในเรื่องความหมายของหลักพุทธธรรมและวิธีการการพัฒนาด้านจิตใจ การพัฒนาด้านจิตใจหรือจิตตภาวนาเป็นการทำจิตให้เจริญองกาม ตีงาม เข้มแข็งมีความสุข เบิกบาน จิตตภาวนา เป็นการทำจิตให้เจริญองกาม ตีงาม เข้มแข็ง ให้ผู้สูงอายุมีความสุข เบิกบาน การที่ผู้สูงอายุจะสุขใจได้ต้องเริ่มที่มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ก่อน หลังจากนั้นศรัทธาจะช่วยให้ผู้สูงอายุเจริญเมตตาและปฏิบัติสมาธิตามมา ทั้งการเจริญเมตตาและปฏิบัติสมาธิจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีจิตใจที่สงบมากยิ่งขึ้น รวมถึงสามารถแก้ปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุให้บรรเทาลง การพัฒนาด้านปัญญา เมื่อจิตได้รับการพัฒนาแล้วย่อมส่งผลให้เอื้อต่อการพัฒนาปัญญาต่อไป การพัฒนาด้านปัญญามีความสำคัญมาก เพราะปัญญาสามารถช่วยให้บุคคลสามารถพิจารณาทุกสิ่งตามความเป็นจริงเกิดความเข้าใจ และสามารถส่งผลให้เกิดการแก้ปัญหาที่ดีได้ การพัฒนาด้านปัญญา หรือปัญญาภาวนา คือ การฝึกอบรมเจริญปัญญาเพื่อสร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ให้รู้จักคิดพิจารณา แก้ปัญหาด้วยปัญญามีจิตใจเป็นสุขไร้ทุกข์

บรรณานุกรม

- ปราณี ทองพิลา. การศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุโรคความดันโลหิตสูง. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (2541) พยาบาลศาสตร์ (การพยาบาลผู้ใหญ่).
- ประเวศ วสี. (2541). **บนเส้นทางใหม่การส่งเสริมสุขภาพอภิวัดณ์ชีวิตและสังคม**. กรุงเทพฯ : หมอขาว.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2550). **การแพทย์แนวพุทธในพฤติกรรม**. นัยประสานงานทางการแพทย์และสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.
- พิศมัย จันทรวิมล. (2551). **นิยามศัพท์ส่งเสริมสุขภาพ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2549). **สุขภาวะองค์กรรวมแนวพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์จำกัด.
- ภัทรธิรา ผลงาม. (2550). **การพัฒนารูปแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในประเทศไทยและญี่ปุ่น**. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ. (2541). **วิวัฒนาการส่งเสริมสุขภาพระดับนานาชาติ**. กรุงเทพฯ : ดีไซน์.

การเสริมสร้างสุขภาพจิตเพื่อป้องกันการทำอัตวินิบาตกรรมตามแนว
พุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร
STRENGTHENING MENTAL HEALTH TO PROTECT THE IDENTITY
OF WINIBAT KARMMA ALONG WITH BUDDHIST PHILOSOPHY
OF PEOPLE IN BANGKOK

บุญร่วม คำเมืองแสน

Boonruam Khammuangsean

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University

Email: boonruam.ka@mbu.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 6 ตุลาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 28 ธันวาคม 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 28 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอัตวินิบาตกรรม 2) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอัตวินิบาตกรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท และ 3) เพื่อวิเคราะห์การเสริมสร้างสุขภาพจิต เพื่อป้องกันการทำอัตวินิบาตกรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยได้เลือกผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ จำนวน 5 รูป/คน เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวม ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล โทรศัพท์มือถือ แบบบันทึก กล้องถ่ายรูป แล้วตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) แนวคิดเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ถือว่าชีวิตเป็นสิ่งที่หาได้โดยยาก และควรทะนุถนอมหรือพยายามรักษาให้ดีที่สุด การพรากชีวิตนั้นจึงถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดีและจัดว่าเป็นบาปหนัก อย่างไรก็ตาม การฆ่าตัวตายนั้นยังมีบางกรณีที่พระพุทธองค์ตรัสว่าเป็นการกระทำที่ปราศจากการติเตียน หรือไม่สมควรได้รับการติเตียน ในขณะที่ฆ่าตัวตายนั้นสามารถกำจัดกิเลสได้และบรรลอรหันต์ในที่สุด ส่วนกรณีการฆ่าตัวตายของปุถุชนทั่วไปนั้นเป็นการกระทำที่ไม่สมควรทำอย่างยิ่งและสมควรได้รับการติเตียน ส่วนการฆ่าตัวตายของนักปรัชญาลัทธิวัชรธรรมถือว่าความตายหรือการฆ่าตัวตายเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของมวลสารหรือเกิดจากการที่สสารแยกออกจากกัน ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติของสสาร แต่แนวคิดของจิตนิยม มองว่าการตายหรือการฆ่าตัวตายนั้นเกิดจากการที่จิตแยกออกจากร่างกาย ฉะนั้นการฆ่าตัวตายจึงเป็นการแยกจิตออกจากกาย แต่อาจจะเป็นการแยกที่ผิดปกติ อันเนื่องมาจากจิตก็เป็นได้ 2) การฆ่าตัวตายนั้นพุทธปรัชญาถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่ควรถูกตำหนิและเป็นบาปอย่างยิ่ง ซึ่งมีสาเหตุมาจากกิเลสสามประการคือ โสภะ โทสะและโมหะ กิเลสทั้ง 3 ประการนี้เป็นสาเหตุของโรคทางจิตใจ โอกาสที่ปุถุชนซึ่งยังมีกิเลสจะปลอดจากโรคทางจิตใจนั้นเป็นการยากยิ่ง ดังนั้น มนุษย์ที่เป็นปุถุชนทั้งหมดจึงเป็นผู้ที่เป็นโรคทางจิต แต่จะอยู่ในขั้นรุนแรงเพียงไรนั้น ขึ้นอยู่กับการควบคุมกิเลสเหล่านั้น เพราะถ้าไม่สามารถควบคุมได้ก็จะเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตที่ต้องได้รับการบำบัดอย่างเร่งด่วน บุคคลเหล่านั้นจัดว่าเป็นผู้มีสุขภาพจิตเสีย

ส่วนผู้ที่พอจะควบคุมไม่ให้เห็นแสดงออกตามแรงกิเลสได้ ก็พอจะค่อย ๆ บรรเทาต่อไปได้ ไม่ถือว่าอยู่ในขั้นรุนแรง 3) การแก้ไขปัญหาในการป้องกันการทำอัตวินิบาตกรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ได้เสนอไว้ดังนี้ คือ 1) การรักษาทางกาย หมายความว่า เมื่อเกิดความไม่สบายทางกายก็พยายามหาสาเหตุว่าความไม่สบายนั้นเกิดจากอะไร เมื่อทราบแล้วก็ทำการรักษาโดยวิธีที่เหมาะสม กล่าวคืออาจจะใช้ยารักษา หรือใช้สมานในการบำบัดรักษา นักวิชาการด้านวัตถุนิยมเชื่อว่าร่างกายไม่สบายเกิดจากที่สารเปลี่ยนรูปแบบหรือมีรูปแบบที่ไม่คงที่ ฉะนั้นวิธีแก้ของเขาคือ พยายามทำให้สารเหล่านั้นคงที่อยู่ในสภาพปกติ โดยการข่มใจ ซึ่งจิตหรือใจในทรรศนะวัตถุนิยมนั้นคือ สสาร นั่นเอง 2) การรักษาทางใจ จากการวิเคราะห์สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) ตั้งสติให้มั่นคง พยายามทำใจยอมรับกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น 2) พยายามคิดว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องธรรมดาที่ย่อมเกิดขึ้นกับทุกสรรพสิ่ง ได้แก่ พิจารณาให้เป็นสังขธรรมคือความจริงที่ต้องมีความเป็นไปเช่นนั้น เช่น มีความทุกข์ ก็มีความสุข เป็นต้น 3) พยายามใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยสืบสาวหาสาเหตุ และแก้ปัญหานั้นที่ต้นเหตุด้วยการใช้เหตุผล อย่าใช้อารมณ์ในการแก้ไขปัญหา นั้น ๆ 4) พยายามใช้ปัญญาในการพิจารณาให้เห็นความเป็นจริงของปัญหาและทางออกของปัญหานั้น โดยอยู่ภายใต้หลักการของเหตุผล 5) ปลุกฝังให้มีการศึกษาเรียนรู้เข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักของไตรลักษณ์ ได้แก่ อนิจจตา อนัตตตา และทุกขตา เพื่อให้เกิดธรรมสังเวช

คำสำคัญ: การสร้างสุขภาพจิต, อัตวินิบาตกรรม, พุทธปรัชญา

Abstract

The objectives of this qualitative research were: 1) to study concepts and theories about committing suicide, 2) to study concepts and theories about committing suicide in Theravada Buddhist philosophy, and 3) to analyze mental health reinforcement to protect the committing suicide of people in Bangkok based on Theravada Buddhist philosophy. The data were collected from 5 experts by in-depth interviews. The instruments used in data collection consisted of structural interview forms, mobile phone, recorder, and camera. The data were analyzed by content analysis.

The results of the study found that 1) According to Theravada Buddhist philosophy, the concept of committing suicide is that life is difficult to gain and it should be taken care mindfully and carefully. Taking away of life is sinful and shameful. In some cases, the Lord Buddha said that committing suicide was without the blemish and it should not be condemned when it was to attain the salvation or Arahantaship. The committing suicide of ordinary people was not suitable and it should be condemned. According to materialistic philosophers, committing suicide was occurred from the dissolution of materials and it was normal and natural of materials. According to psychological philosophers, death was the separation of body and mind, so committing suicide was occurred from the separation of body and mind. It was unnatural separation because of the psychic conditions. 2) In Theravada Buddhist philosophy, committing suicide is a heavy sin and it should be condemned. The causes of committing suicide come from 3 defilements; greed, hatred and delusion, because they are the origin of mental disease. It is difficult for the ordinary people to escape from the mental disease. Severity of this disease depends

on the control of those 3 defilements. Without the control, ones will have bad mental health and they should be healed immediately. Those who could control their defilement could be relief and live their lives. 3) The solutions and protections in committing suicide according to Theravada Buddhist philosophy were as follows: 1. Physical care means to find the causes of sickness and to cure or heal it appropriately by medicine or mental development. Materialistic philosophers believe that the sickness is occurred from imbalance or instability of materials. The solution is to make those materials in balance by controlling the mind. The mind in this view is material. 2. Mental care can be concluded that; (1) To accept what happens with mindfulness, (2) To think that it is natural to everything, (3) To solve problems with reasons, (4) To consider the problems with wisdom, and (5) To study the teachings in Buddhism especially the principles of the Three Common Characteristics; Impermanence, Suffering and Non-self.

Keywords: Mental Health Promotion, suicide, Buddhist Philosophy

1. บทนำ

ปรากฏการณ์ทางสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา ตลอดจนเทคโนโลยี สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพที่ชัดเจน สิ่งที่มาคือความเจริญทางด้านวัตถุและค่านิยมสมัยใหม่ทำให้เกิดการแข่งขันกัน ทุกคนต้องดิ้นรนแสวงหาเพื่อความอยู่รอดบ้าง เพื่อมีเกียรติมีหน้าตาทางสังคมบ้าง จนลึมนึกถึงสุขภาพกายสุขภาพใจ เมื่อไม่ได้ในสิ่งที่ต้องการหรือสมปรารถนาก็ทำให้เกิดปัญหาทางด้านจิตใจนำไปสู่การตัดสินใจฆ่าตัวตาย

องค์การอนามัยโลกได้รายงานไว้ว่า ประชากรทั่วโลกมีอัตราการฆ่าตัวตายเพิ่มมากขึ้นจากเดิมในช่วง 45 ปีที่ผ่านมา ร้อยละ 60 และพยากรณ์ว่า ในปี พ.ศ.2563 จะมีคนที่ฆ่าตัวตายปีละ 1.6 ล้านราย โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยประชากรหนึ่งแสนคน จะมีผู้เสียชีวิตจากการฆ่าตัวตาย 16 คน หรือทุก ๆ 40 วินาที ต่อวัน การฆ่าตัวตายประมาณ ร้อยละ 78.00 พบได้ในประเทศที่มีรายได้ระดับต่ำถึงปานกลาง ในปี พ.ศ. 2559 ทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีอัตราการฆ่าตัวตาย 12.90 ต่อประชากรแสนคน ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั่วโลกที่มีอัตราการฆ่าตัวตาย 10.70 ต่อประชากรแสนคน ในส่วนของประเทศไทย เป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับสูง (Upper middle-income) พบอัตราการฆ่าตัวตาย 16.00 ต่อประชากรแสนคน รองจากประเทศศรีลังกา 35.30 ต่อประชากรแสนคน (World Health Organization, 2018) แต่เมื่อเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียน พบว่าในปี พ.ศ. 2555 ประเทศไทยมีอัตราฆ่าตัวตายสูงเป็นอันดับหนึ่ง โดยมีอัตราฆ่าตัวตาย 13.10 ต่อประชากรแสนคน รองลงมาคือประเทศพม่า และสิงคโปร์ที่มีอัตราการฆ่าตัวตายเท่ากับ กัมพูชา คือ 12.40 และ 9.00 ต่อประชากรแสนคน ตามลำดับ (กระทรวงสาธารณสุข, 2560) ต่อมาในปี พ.ศ. 2559-2560 กรมสุขภาพจิตรายงานอัตราผู้ฆ่าตัวตายสำเร็จ เท่ากับ 6.50 และ 6.03 ต่อประชากรแสนคน ซึ่งอัตราดังกล่าวในปี พ.ศ. 2560 ต่ำกว่าเกณฑ์ที่องค์การอนามัยโลกและกระทรวงสาธารณสุขของประเทศไทยกำหนดไว้ คือ ไม่เกิน 6.30 ต่อประชากรแสนคน ทั้งนี้พบว่า เพศชายมีอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จสูงกว่าเพศหญิง คือ 9.93 และ 2.28 ต่อประชากรแสนคน และช่วงอายุที่พบว่ามีอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จสูงที่สุดคือ 40-49 ปี รองลงมา คือ 30-39 ปี และ 50-59 ปีตามลำดับ ภาคที่พบอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จสูงที่สุดคือ ภาคเหนือ โดยพบสูงสุดในเครือข่ายบริการที่ 1 ที่ครอบคลุมพื้นที่ให้บริการจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ น่าน พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง และลำพูน ถึงแม้ว่าอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จในระดับประเทศมีแนวโน้มที่ลดลง

แต่พบการพยายามฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้น โดยในแต่ละปีมีผู้พยายามฆ่าตัวตาย อย่างน้อย 50,000-100,000 คน เฉลี่ยชั่วโมงละ 6 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (กรมสุขภาพจิต, 2560) และในปี พ.ศ. 2559 ช่วงอายุที่พบอัตราการพยายามฆ่าตัวตายสูงสุด คือ 20-29 ปี, 30-39 ปี และ 10-19 ปี ตามลำดับ (ศูนย์ป้องกันการฆ่าตัวตายระดับชาติ, 2561)

การฆ่าตัวตายเป็นปรากฏการณ์ของมนุษย์ที่เกิดขึ้นมานาน และเป็นปัญหาสำคัญทางด้านสาธารณสุข สังคม ปรัชญาและศาสนา การฆ่าตัวตายมักจะเป็นข่าวปรากฏตามหนังสือพิมพ์รายวันและสื่อมวลชนอื่น ๆ ข่าวเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายมักสร้างความงุนงง สับสนเศร้าโศกให้กับญาติมิตรและผู้คุ้นเคยกับผู้ที่กระทำการฆ่าตัวตาย เช่น กรณีนายคณากร เพียรชนะ ผู้พิพากษาศาลจังหวัดยะลา ได้ก่อเหตุการณ์ยิงตัวตายที่บ้านพักของตนเอง ในจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2563 และบางครั้งการฆ่าตัวตายก็เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมซึ่งสร้างความแปลกใจให้กับผู้พบเห็น เช่น การฆ่าตัวตายด้วยการกระโดดตึกเลียนแบบนักร้องขวัญใจวัยรุ่นคนหนึ่ง ของเยาวชนชาวญี่ปุ่นซึ่งมีจำนวนผู้กระทำมากกว่า 30 คนภายในเวลาประมาณ 3 สัปดาห์ หลังจากนั้นผู้กระทำการฆ่าตัวตายสำเร็จ แม้กระทั่งพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำในการเทศนาสั่งสอนประชาชนก็กรณีของพระพรหมสุธี (เสนาะ ปญฺญวชิโร) ที่มีการทำอัตวินิบาตกรรมด้วยการผูกคอตตนเองด้วยผ้ารัดอกภายในกุฏิ เหล่านี้นับว่าเป็นปัญหาสังคมที่สำคัญเพราะเป็นการสูญเสียทรัพยากรบุคคลโดยเปล่าประโยชน์

อัตวินิบาตกรรม เป็นเรื่องบ่งชี้ถึงคุณภาพของประชาชนอย่างหนึ่งที่ได้แสดงให้เห็นถึงความผันแปรของสังคมและโครงสร้างการดำเนินชีวิตของประชากรในชุมชน ตลอดจนสะท้อนให้เห็นว่า ประชากรส่วนหนึ่งไม่สามารถหาทางออกในการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการอย่างเพียงพอ ความสิ้นหวัง ความโดดเดี่ยว อ้างว้าง ความซึมเศร้า ทุกข์ทรมาน ไม่มีใครสามารถให้ความช่วยเหลือได้ หรืออาจเป็นการแสดงออกถึงการร้องขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เนื่องจากไม่สามารถยอมรับสภาพของปัญหาและไม่สามารถปรับตัวอย่างเหมาะสมได้ อีกทั้งยังขาดผู้รับรู้หรือช่วยแนะนำให้คำปรึกษาที่ดี จนกระทั่งประชากรเหล่านั้นตัดสินใจใช้ชีวิตอัตวินิบาตกรรมในการแก้ไขหรือหลีกเลี่ยงปัญหา นอกจากนี้อัตวินิบาตกรรมยังเป็นเรื่อง บ่งชี้ชั้นหนึ่ง ถึงสภาวะสุขภาพจิตของประชากรในชุมชนในแง่ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการเผชิญปัญหาชีวิต พฤติกรรมการแก้ไขปัญหาและความเปราะบางของบุคลิกภาพ อีกทั้งยังเป็นเครื่องแสดงภาวะความบีบคั้นทางสังคมและเศรษฐกิจอีกด้วยเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อครอบครัวและสังคม ก่อให้เกิดการตายในวัยอันไม่สมควร โดยเฉพาะในกลุ่มคนหนุ่มสาวที่มีพลังสร้างสรรค์ต่อประเทศชาติย่อมทำให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรบุคคลอันมีค่ายิ่งไปอย่างน่าเสียดาย อัตวินิบาตกรรมหรือการฆ่าตัวตายเกิดจากสาเหตุหลายประการซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. สาเหตุจากสภาพครอบครัวที่แตกแยก การหย่าร้าง และปัญหาเศรษฐกิจ ทำให้บิดามารดาทะเลาะกันอยู่เสมอ ทำให้สมาชิกในครอบครัวเกิดความเครียดประกอบภาระเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมแต่วัยเด็กจึงไม่สามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ทำให้เกิดปัญหาทางจิตซึ่งอาจจะแสดงออกมาในรูปของการแยกตัว ซึมเศร้าเมื่อเกิดปัญหาซ้ๆก็จะพัฒนาความรุนแรงขึ้นจนเป็นการทำร้ายตัวเอง โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีประวัติการฆ่าตัวตายของคนในครอบครัวจะมีภาวะอัตราเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายสูง

2. สาเหตุจากสภาพร่างกาย ผู้มีร่างกายไม่สมประกอบ พิการ เป็นโรคร้ายที่ไม่มีการรักษาให้หาย เช่น โรคมะเร็ง โรคเบาหวาน หรือสูญเสียสมรรถภาพ ทางเพศ รวมถึงความผิดปกติทางจิต เป็นโรคจิต โรคประสาท สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้ป่วยอ่อนแอ ท้อแท้หมดอาลัยในชีวิต รู้สึกว่าตนเองไร้ค่าไม่ยอมมีชีวิตอยู่จึงทำให้ตัดสินใจฆ่าตัวตาย

หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่เป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติ ซึ่งถือว่าเป็นหลักจริยศาสตร์ระดับต้นได้แก่ ศีล 5 ข้อแรกกล่าวไว้ว่า เว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตรวมถึงการฆ่าตัวตายด้วย เป็นหลักปฏิบัติให้มนุษย์ทุกคนมองเห็นความสำคัญของการดำเนินชีวิตที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ในทัศนะของพุทธศาสนามนุษย์เป็นตัวของตัวเองจะดีจะชั่วก็เพราะตัวเอง การที่มนุษย์สามารถบังคับบัญชาตัวเองให้เป็นไปอย่างไรก็ได้ตามที่ต้องการนั้น แสดงว่าเป็นเจ้าของชีวิตตนเองและในฐานะเจ้าของชีวิตมนุษย์ย่อมมีสิทธิในชีวิตนั้น สิทธิดังกล่าวนี้อาจจำแนกได้เป็นสองส่วนหลักๆ ด้วยกัน คือ สิทธิที่จะมีชีวิตอยู่และสิทธิที่จะตาย แม้พุทธศาสนาจะมองว่า การฆ่าตัวตายไม่ใช่ความดี และไม่ใช่การแก้ไขปัญหาชีวิตเพราะพุทธศาสนาเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด การฆ่าตัวตายไม่ใช่การแก้ไขปัญหาชีวิต หากเป็นเพียงการหนีจากภาวะหนึ่งไปสู่อีกภาวะหนึ่งเท่านั้น และการหนีในลักษณะนี้เป็นการหนีด้วยความหลง ไม่ใช่หนีอย่างผู้มีปัญญาแต่พุทธศาสนาก็ไม่ประณามคนที่ฆ่าตัวตาย ในพระวินัยแม้จะมีการเอาผิดภิกษุที่พยายามฆ่าตัวตายแต่ไม่สำเร็จ แต่ความผิดนั้นก็ เป็นเพียงอาบัติทุกกฏที่ถือว่าเป็นอาบัติที่เบาที่สุดและที่ทรงเอาผิดก็ไม่ใช่เพราะสาเหตุการฆ่าตัวตาย แต่เพราะสาเหตุอื่น คือ การฆ่าตัวตายนั่นเป็นวิธีที่อาจทำให้คนอื่นได้รับอันตรายเท่านั้น การฆ่าตัวตายไม่ผิดศีลข้อ ปาณาติบาต คือ ห้ามฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ในส่วนของภิกษุ การฆ่าตัวตายก็ไม่ผิดปาราชิกสิกขาบทที่สาม ในวรรณกรรมพุทธศาสนา เราจะพบการฆ่าตัวตายเสมอ และเป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อพระพุทธองค์ทรงพบว่า มี ภิกษุฆ่าตัวตายจะทรงตำหนิว่าการกระทำนี้ไม่สมควรแก่สมณะเพศเท่านั้น สรุปได้ว่าคนที่ฆ่าตัวตายใน ทัศนะของพุทธศาสนา คือ คนที่ได้ใช้สิทธิประการหนึ่งของตน อันได้แก่ สิทธิที่จะตาย หากว่าการฆ่าตัวตายนั้น ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่คนอื่น ย่อมไม่มีเหตุผลที่เราจะประณามการฆ่าตัวตาย

สำหรับผู้วิจัยเห็นว่ามูลเหตุทั้งหลายที่ทำให้เกิดอัตวินิบาตกรรมนี้ มีวิธีการหรือแนวทางการแก้ไขที่ นอกเหนือจากวิธีการที่บางท่านได้เสนอไว้แล้ว นั่นคือการนำเอาหลักพุทธปรัชญามาส่งเสริมสุขภาพจิต เพื่อแก้ไขปัญหานั้นแต่ละมูลเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำอัตวินิบาตกรรม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอัตวินิบาตกรรม
- 2.2 เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอัตวินิบาตกรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท
- 2.3 เพื่อวิเคราะห์การเสริมสร้างสุขภาพจิต เพื่อป้องกันการกระทำอัตวินิบาตกรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร

3. ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบข่ายเนื้อหาของการวิจัย โดยจะทำการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี ความหมาย ปัจจัยที่ทำให้เกิดการกระทำอัตวินิบาตกรรมและแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพจิตเพื่อแก้ไข ปัญหาอัตวินิบาตกรรมตามทรรศนะของนักวิชาการ กับแนวคิดการแก้ไขปัญหอัตวินิบาตกรรมตามทรรศนะ ของพุทธปรัชญาเถรวาท โดยมีขอบเขตของการวิจัยอยู่ 2 ประเด็น ดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) มีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยต่าง ๆ ทำเป็น 2 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

(1) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีและความหมายของอัตวินิบาตกรรมทั่วไปนั้นจะใช้งานเขียนบทความทางวิชาการ เอกสาร ตำรา งานเขียนทางวิชาการ งานเขียนวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหนังสือพิมพ์รายวันเป็นส่วนประกอบ และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก

(2) ในส่วนที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ ได้จะใช้เอกสาร ตำรา งานเขียนทางวิชาการ งานเขียนวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งหนังสือพิมพ์รายวันเป็นส่วนประกอบ และจะใช้บทสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นหลัก

2) ศึกษาวิเคราะห์และแนวทางการส่งเสริมสุขภาพจิต เพื่อแก้ไขปัญหาอัตวินิบาตกรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

3) สรุปผลการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

3.2 ขอบเขตด้านประชากร

ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นพระสงฆ์พยานบาล และนักธุรกิจ จำนวน 5 รูป/คน ในเขตกรุงเทพมหานคร

4. สรุปผล

จากการศึกษาวิเคราะห์การเสริมสร้างสุขภาพจิต เพื่อป้องกันการทำอัตวินิบาตกรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ซึ่งได้วิเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการจากเอกสาร ตำราวิชาการ หลักพุทธปรัชญาเถรวาท และบทสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ นั้น มีหลายประเด็นที่มีแนวความคิดที่แตกต่างกัน และก็มีหลายประเด็นที่มีความคล้ายคลึงกัน ฉะนั้นในที่นี้พอจะสรุปประเด็นเหล่านั้นได้ดังนี้

1) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอัตวินิบาตกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายของนักปรัชญากลุ่มวัตถุนิยมกับจิตนิยมมีส่วนที่คล้ายกันอยู่บางประการ กล่าวคือ นักปรัชญากลุ่มวัตถุนิยมถือว่าความตายหรือการฆ่าตัวตายเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของมวลสารหรือเกิดจากการที่สสารแยกออกจากกัน ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติของสสาร ฉะนั้นการฆ่าตัวตายของนักวัตถุนิยมจึงถือว่าเป็นธรรมดาจะต้องเป็นไปอย่างนั้น แต่แนวคิดของจิตนิยม มองว่าการตายหรือการฆ่าตัวตายนั้นเกิดจากการที่จิตแยกออกจากร่างกาย เนื่องจากจิตนิยมเชื่อว่าความจริงมีอยู่สองอย่างดังกล่าวแล้ว ฉะนั้นการฆ่าตัวตายจึงเป็นการแยกจิตออกจากกาย แต่อาจจะเป็นการแยกที่ผิดปกติ อันเนื่องมาจากจิตก็เป็นได้

2) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอัตวินิบาตกรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

แนวคิดเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายของพุทธปรัชญาเถรวาทนั้น ถือว่าชีวิตเป็นสิ่งที่หาได้โดยยากและควรทะนุถนอมหรือพยายามรักษาให้ดีที่สุด การพรากชีวิตนั้นจึงถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดีและจัดว่าเป็นบาปหนักตามหลักของพุทธศาสนาอีกด้วย อย่างไรก็ตามการฆ่าตัวตายนั้นยังมีบางกรณีที่พระพุทธรองค์ตรัสว่าเป็นการกระทำที่ปราศจากการติเตียนหรือไม่สมควรได้รับการติเตียน การฆ่าตัวตายดังกล่าวคือการฆ่าตัวตายของสมมติสืความหมายว่าในขณะที่ฆ่าตัวตายนั้นสามารถกำจัดกิเลสได้และบรรลอรหัตตในที่สุด ส่วนกรณีการฆ่าตัวตายของปุถุชนทั่วไปนั้นเป็นการกระทำที่ไม่สมควรทำอย่างยิ่งและสมควรได้รับการติเตียนซึ่งมีสาเหตุมาจากกิเลสสามประการคือ โสกะ โทสะและโมหะดังนี้

โสกะ หมายถึง ความอยากได้ ได้แก่ กิเลสที่ทำให้มนุษย์เกิดการแย่งชิงเพื่อให้ได้มาเป็นของตนเองให้มากที่สุด พยายามที่จะเป็นเจ้าของสิ่งที่ตนปรารถนา เมื่อใดก็ตามพลาดหวังในสิ่งนั้น ๆ ก็เกิดความทุกข์ ความกังวลและความเครียดขึ้นเช่นเดียวกัน ดังที่พระพุทธรเจ้าตรัสว่า “ปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้นก็ทุกข์”

โทสะ หมายถึง ความคิดประทุษร้าย ได้แก่ กิเลสที่ทำให้เกิดความคับแค้น ขุ่นเคือง จะทำให้รู้สึกเครียดตลอดเวลา มีความพยาบาทครุ่นคิดที่จะทำร้ายคนอื่น

โมหะ หมายถึง ความหลง ได้แก่ กิเลสที่ทำให้มนุษย์ไม่รู้เท่าทันความเป็นจริง ทำให้เห็นผิดเพี้ยนจากความเป็นจริง เมื่อเกิดความหลงมากขึ้นก็มักจะทำให้กลายเป็นคนฟุ้งซ่านได้ บางคนหลงในสิ่งที่ตนเองรักมากไป พอสูญเสียของที่ตนเองรักผิดหวังมากไม่สามารถทำให้ใจยอมรับความสูญเสียนั้นได้ถึงกับจบชีวิตตนเองด้วยการฆ่าตัวตาย

กิเลสทั้ง 3 ประการดังกล่าวมานี้เป็นสาเหตุของโรคทางจิตใจ โอกาสที่ปุถุชนซึ่งยังมีกิเลสจะปลอดจากโรคทางจิตใจนั้นเป็นการยากยิ่ง ดังนั้น มนุษย์ที่เป็นปุถุชนทั้งหมดจึงเป็นผู้ที่เป็นโรคทางจิต แต่จะอยู่ในขั้นรุนแรงเพียงไรนั้น ขึ้นอยู่กับการควบคุมกิเลสเหล่านั้น เพราะถ้าไม่สามารถควบคุมได้ก็จะกลายเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตที่ต้องได้รับการบำบัดอย่างเร่งด่วน บุคคลเหล่านั้นจัดว่าเป็นผู้มีสุขภาพจิตเสีย ส่วนผู้ที่พอจะควบคุมไม่ให้แสดงออกตามแรงกิเลสได้ ก็พอจะค่อย ๆ บรรเทาต่อไปได้ ไม่ถือว่าอยู่ในขั้นรุนแรง

3) การเสริมสร้างสุขภาพจิตเพื่อป้องกันการทำอัตวินิบาตกรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

3.1 การแก้ไขปัญหาการฆ่าตัวตายอันเกิดจากสภาพร่างกาย

การแก้ไขปัญหาด้านร่างกายนั้น ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทได้เสนอไว้อย่างน่าสนใจสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ

(1) การรักษาทางกายโดยตรง หมายความว่า เมื่อเกิดความไม่สบายทางกายก็พยายามหาสาเหตุว่าความไม่สบายนั้นเกิดจากอะไร เมื่อทราบแล้วก็ทำการรักษาโดยวิธีที่เหมาะสม กล่าวคือ อาจจะใช้ยารักษาหรือใช้สมานในการบำบัดรักษา นักวิชาการด้านวัตถุนิยมเชื่อว่าร่างกายไม่สบายเกิดจากที่สารเปลี่ยนแปลงหรือมีรูปแบบที่ไม่คงที่ ฉะนั้นวิธีแก้ของเขาคือ พยายามทำให้สารเหล่านั้นคงที่อยู่ในสภาพปกติ โดยการข่มใจซึ่งจิตหรือใจในทรรศนะวัตถุนิยมนั้นคือ สสาร นั่นเอง

(2) การรักษาทางอ้อม หมายความว่า รักษาโดยการใช้ธรรมะเป็นหลักในการบำบัดความไม่สบายกายนั้น อย่างไรก็ตามการรักษาโรคที่เกิดจากร่างกายหรือปัญหาอันเกิดจากร่างกายนี้วิธีรักษา ต้องดูว่าควรจะใช้วิธีการใดในการรักษาร่างกายนั้น ๆ

3.2 การแก้ไขปัญหาการฆ่าตัวตายอันเกิดจากสภาพจิตใจ

การแก้ไขปัญหที่เกิดจากสภาพจิตใจนั้น จากการวิเคราะห์พบว่ามีข้อเสนอตามหลักพุทธปรัชญาสามารถสรุปได้ดังนี้

(1) ตั้งสติให้มั่นคง พยายามทำใจยอมรับกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

(2) พยายามคิดว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องธรรมดาที่ย่อมเกิดขึ้นกับทุกสรรพสิ่ง ได้แก่ พิจารณาให้เป็นสังขธรรมคือความจริงที่ต้องมีความเป็นไปเช่นนั้น เช่น มีความทุกข์ ก็มีความสุข เป็นต้น

(3) พยายามใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยสืบสาวหาสาเหตุ และแก้ปัญหานั้นที่ต้นเหตุด้วยการใช้เหตุผล อย่าใช้อารมณ์ในการแก้ไขปัญหานั้น ๆ

(4) พยายามใช้ปัญญาในการพิจารณาให้เห็นความเป็นจริงของปัญหาและทางออกของปัญหานั้น โดยอยู่ภายใต้หลักการของเหตุผลดังกล่าวแล้ว

สรุป การส่งเสริมสุขภาพจิตเพื่อป้องกันการทำอัตวินิบาตกรรมนั้น คือการปลูกฝังให้มีการศึกษาเรียนรู้เข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักของไตรลักษณ์ ได้แก่ อนิจจตา อนัตตตา และทุกขตา เพื่อให้เกิดธรรมสังเวช

5. อภิปรายผล

1) การฆ่าตัวตายของนักปรัชญากลุ่มวัตถุนิยมถือว่าความตายหรือการฆ่าตัวตายเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของมวลสารหรือเกิดจากการที่สสารแยกออกจากกัน ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติของสสาร ฉะนั้น

การฆ่าตัวตายของนักวัตถุนิยมจึงถือว่าเป็นธรรมดาจะต้องเป็นไปอย่างนั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ดร.สุนทร สุขทรัพย์ทวีผล, พระครูพิพิธธรรม, ดร. ดร.ภูเดช สันทับศาล (2561)** ได้ทำวิจัยเรื่อง ศึกษาวิธีป้องกันการกระทำอัตวินิบาตกรรมของเยาวชน ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการกระทำอัตวินิบาตกรรมของเยาวชนพบว่า มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ 1 ใน 3 ของเด็กที่ฆ่าตัวตายสำเร็จเคยพยายามฆ่าตัวตายมาก่อน ความคิดและการพยายามฆ่าตัวตายพบน้อยในเยาวชนก่อนวัยรุ่น และพบมากขึ้นอย่างชัดเจนในวัยรุ่น เหตุกระตุ้นให้วัยรุ่นพยายามฆ่าตัวตายที่พบบ่อยที่สุดได้แก่ ความขัดแย้งกับผู้อื่น ปัญหาที่โรงเรียน การถูกลอบรังสั่นหรือลงโทษ การขาดเพื่อนหรือถูกปฏิเสธไม่ยอมรับ หรือถูกทำให้เสียหน้า ปัญหาการติดยาเสพติดหรือเหล้า การถูกรังแกหรือถูกรังแกทั้งร่างกายและล่องละเมิดทางเพศ การสูญเสียบุคคลที่รัก ปัญหาสุขภาพโรคร้ายแรง และการตั้งครมร์ 2) แนวทางการป้องกันการกระทำอัตวินิบาตกรรมแก่เยาวชนเป็นการประยุกต์หลักไตรสิกขามาบูรณาการ คือศีล สมาธิ ปัญญา ได้แก่ทฤษฎี 3 ก. คือ กลัว-กล้า-แกร่ง ชั้นที่ 1 ทำให้กล้าด้วยศีลเห็นโทษที่เกิดจากการทำผิดและเข้าใจเรื่องกฎแห่งกรรมชั้นที่ 2 ทำให้กล้าด้วยสมาธิ พัฒนาจิตด้วยวิปัสสนากรรมฐานและทัศนคติที่ถูกต้อง ชั้นที่ 3 ทำให้แกร่งด้วยปัญญา ปรารถนาจากปัญหาด้วยการพิจารณาอย่างรอบครอบด้วยปรัโตโฆสะและโยนิโสมนสิการ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ศิวาพร มหาทำนุโชค (2562)** ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการป้องกันการพยายามฆ่าตัวตายสำหรับผู้ป่วยโรคเรื้อรัง จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพยายามฆ่าตัวตายของผู้ป่วยโรคเรื้อรัง คือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ รู้สึกเบื่อหน่าย รู้สึกเป็นภาระต่อคนใกล้ชิด ขาดทักษะการเผชิญและจัดการกับปัญหาและการมีสัญญาณเตือนการพยายามฆ่าตัวตายด้านการพูดระดับปานกลาง 2) ปัจจัยด้านสุขภาพ ได้แก่ การมีภาวะแทรกซ้อน การมีโรคร่วมและความรู้สึกไม่มีคุณค่า 3) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การทะเลาะหรือความขัดแย้ง การสูญเสียคนรัก/คู่ครองและปัญหาเศรษฐกิจ(หนี้สิน)

2) แนวคิดเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายของพุทธปรัชญาเถรวาทนั้น ถือว่าชีวิตเป็นสิ่งที่ทำได้โดยยากและควรทะนุถนอมหรือพยายามรักษาให้ดีที่สุด การพรากชีวิตนั้นจึงถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดีและจัดว่าเป็นบาปหนักตามหลักของพุทธศาสนาอีกด้วย อย่างไรก็ตามการฆ่าตัวตายนั้นยังมีบางกรณีที่พระพุทธองค์ตรัสว่าเป็นการกระทำที่ปราศจากการติเตียนหรือไม่สมควรได้รับการติเตียน การฆ่าตัวตายดังกล่าวคือการฆ่าตัวตายของสมมติสืหมายหมายความว่าในขณะที่ฆ่าตัวตายนั้นสามารถกำจัดกิเลสได้และบรรลอรหันต์ในที่สุด ส่วนกรณีการฆ่าตัวตายของปุถุชนทั่วไปนั้นเป็นการกระทำที่ไม่สมควรทำอย่างยิ่งและสมควรได้รับการติเตียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **อรพิน ยอดกลาง, มธุรส ทิพยมงคลกุล (2563)** ได้ทำวิจัยเรื่อง การป้องกันและลดปัญหาการฆ่าตัวตายในประเทศไทย ผลการวิจัยถอดบทเรียนดังกล่าว พบว่าชุมชนต้นแบบด้านการป้องกันการฆ่าตัวตายของคนไทยที่ดีจะประกอบด้วย 1) บทบาทของภาคประชาชนต่อการขับเคลื่อนงาน เพื่อให้เกิดความเต็มใจมีส่วนร่วมและกล้าแสดงบทบาทอย่างต่อเนื่อง ได้นั้น ชุมชนเองจะต้องมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในเจตคติของการอยู่อย่างมีความสุข การคิดเชิงบวก การอยู่ร่วมกันเสมือนญาติ การยอมรับให้เกียรติซึ่งกันและกัน การยังคงให้ความสำคัญของการรักษาประเพณี วัฒนธรรม เพื่อชักนำคนทุกกลุ่มวัยมาร่วมกิจกรรมด้วยกันอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมของการที่จะยอมรับฟังความคิดเห็น เกิดการลดช่องว่างระหว่างวัย มีการสื่อสารระหว่างกันเพื่อเน้นย้ำทางความคิด สร้างมุมมองคนในชุมชนให้ เชื่อว่าการแก้ไขปัญหาหรือการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นทุกเรื่อง เป็นสิ่งที่ทุกคนในชุมชน ต้องร่วมมือแก้ไขปัญหาโดยเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ไขปัญหาพร้อมกันอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ เป็นกลวิธีที่นำเอาปัจจัยสามส่วนที่เป็นศูนย์รวมชุมชน คือ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ซึ่งเป็นหัวใจของการทำงานร่วมกัน 2) บทบาทภาครัฐ/นโยบาย/กลไกในการขับเคลื่อนงานป้องกันการฆ่าตัวตาย มีระบบบริหารดูแลอย่างเป็นขั้นเป็นตอน (System) มีระบบการดูแลคนในชุมชนแบบองค์รวม ไม่แยกกายและจิตออกจากกัน และต้องมีการเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงาน ทั้งจาก

ทั้งในส่วนภาครัฐ ภาคประชาชน และองค์กรท้องถิ่น ทำงานแบบสอดประสานกันและกัน เน้นวิธีการเชิงรุก ค้นหาประชากรกลุ่มเสี่ยงในชุมชนมากกว่าการตั้งรับในหน่วยบริการ มีกลไกการทำงานทั้งในรูปแบบของคณะกรรมการแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยจัดให้มีเวที หรือพื้นที่ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ อยู่กันอย่างพี่น้อง ถ้อยทีถ้อยอาศัย ซึ่งเจ้าหน้าที่และเครือข่ายในชุมชนเป็นผู้มีบทบาทหลักในการติดตาม ประสานร่วมมือ ทุกภาคส่วน ได้แก่ ผู้ใกล้ชิด ครอบครัว ชุมชน องค์กรท้องถิ่น และบุคลากรสาธารณสุข ควบคู่ไปกับการสร้างองค์ความรู้ หรือการคืนข้อมูลให้แก่ชุมชน 3) ใช้วิธีการสื่อสารเพื่อการเชื่อมต่อเครือข่ายการทำงานในชุมชนแบบสองทาง เป็นไปได้ทั้งแบบผ่านตัวบุคคล และแบบผ่านเครื่องมือสื่อสาร เนื้อหาส่วนใหญ่ เพื่อส่งข่าวสารข้อมูลองค์ความรู้ นวัตกรรม และส่งต่องาน 4) ปัจจัยวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนาเกี่ยวกับการฆ่าตัวตาย เป็นปัจจัยปกป้องที่ช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจระหว่างกันและกันส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินการงานการเพื่อดูแลและเฝ้าระวังป้องกันการฆ่าตัวตายซ้ำจะประกอบด้วย 1) บุคคล ควรได้รับการเสริมสร้างภาวะสุขภาพกายที่ต่อเนื่องต่อเนื่องท ควบคู่ไปกับการเสริมแรงด้านจิตใจให้ยังคงมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความหวัง เหตุผลของการมีชีวิตอยู่ และมีความสุขตามบริบทที่เป็นอยู่ 2) ครอบครัวหรือผู้ดูแลมีความผูกพันในระหว่างสมาชิกของครอบครัว ยอมรับ สนับสนุนให้กำลังใจ รวมทั้งการตระหนักถึงความสำคัญเข้าใจและสังเกตถึงสัญญาณเตือน 3) ชุมชนและการมีระบบบริการการดูแลช่วยเหลือฟื้นฟูจิตใจอย่างต่อเนื่องจากชุมชน สู่ชุมชน เน้นการเสริมปัจจัยปกป้องที่แข็งแรง จากครอบครัว ชุมชน และสังคมรอบข้าง

3) การส่งเสริมสุขภาพจิต เพื่อป้องกันการทำอัตตวินิบาตกรรมนั้น แนวทางปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาในพุทธปรัชญาเถรวาทมุ่งเน้นการแก้ไขที่ตัวบุคคล การแก้ไขโดยตัวของมนุษย์เอง โดยเริ่มจากภายในจิตใจ เพราะจิตใจคือศูนย์รวมของพฤติกรรมปรับเปลี่ยนให้จิตใจมีสภาพที่ถูกต้องคือวิธีการที่จะสามารถทำให้การแก้ไขปัญหามีสัมฤทธิ์ผลได้ แต่กระบวนการที่สามารถจะทำให้ปัญหาหมดไป จะมุ่งเน้นที่การปรับเปลี่ยนภายในอย่างเดียวยังคงไม่เพียงพอ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภายนอกโดยตั้งอยู่บนหลักการปฏิบัติเป็นกระบวนการหนึ่งที่ต้องมีความสอดคล้องกัน เพราะหลักของพุทธปรัชญาเถรวาทมองปัญหาทั้งหมดมาจากจิตไปสู่ภายนอก ด้วยการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องเท่านั้น ฉะนั้น การแก้ไขปัญหามาประกอบด้วยแนวทางสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวัฒน์ ศรีเครือตง (2559) ได้ทำวิจัยเรื่องพุทธจิตวิทยาบูรณาการ:แนวคิดและการ สร้างตัวแบบเพื่อลดอัตราการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า ตัวแบบพุทธจิตวิทยาบูรณาการเพื่อลดอัตราการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในสังคมไทยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยสาเหตุการฆ่าตัวตายของเยาวชนไทย ประกอบไปด้วย 6 ปัจจัยสำคัญ คือ 1) ด้านค่านิยมสมัยใหม่ 2) ด้านสภาพเศรษฐกิจในครอบครัว 3) ด้านสุขภาพกาย-จิต 4) อุปนิสัยส่วนตัว 5) ความสัมพันธ์ในครอบครัว และ 6) การคบเพื่อน/ความรัก องค์ประกอบที่ 2 หลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาป้องกันและแก้ไขปัญหามาฆ่าตัวตายคือ หลักอริยสัจ 4 และมรรคมีองค์ 8 องค์ประกอบที่ 3 หลักจิตวิทยาเพื่อป้องกันและแก้ปัญหามาฆ่าตัวตายคือ หลักการให้คำปรึกษาแนะนำ และหลักกระบวนการจิตบำบัด องค์ประกอบที่ 4 แนวคิดเพื่อการจัดการปัญหาการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นไทย ประกอบด้วย แนวคิดเชิงป้องกันและแก้ไขที่สาเหตุ แนวคิดการปรับพฤติกรรมกรรมกรดำเนินชีวิต แนวคิดการป้องกันผ่านครอบครัว ชุมชน วัด โรงเรียน แนวคิดการสร้างภูมิคุ้มกันชีวิตผ่านกลุ่มเพื่อน องค์ประกอบที่ 5 กลุ่มพลังการมีส่วนร่วมประกอบด้วย กลุ่มครู/ผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเพื่อน กลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มสาขาวิชาชีพด้านสุขภาพ และกลุ่มวัด/สถานปฏิบัติธรรม

อย่างไรก็ตาม ทั้งพุทธปรัชญาและนักปรัชญาตะวันตกทั้งสองสำนักก็ได้เสนอแนวทางออกของปัญหาไว้ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันมาก กล่าวคือทั้งหมดนั้นได้เสนอว่า เมื่อเกิดปัญหาขึ้น ประการแรกตั้งสติให้มั่นคง และต้องยอมรับต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้ได้เร็วที่สุด จากนั้นพิจารณาสิ่งที่เกิดขึ้นว่ามีสาเหตุมาจากอะไรแน่

โดยใช้เหตุผลเป็นหลักในการพิจารณาปัญหานั้นและที่สุดก็ใช้ปัญญาในการหาทางออกของปัญหาให้อยู่ภายใต้หลักของจริยธรรมและศีลธรรม ซึ่งเป็นการแก้ไขที่เป็นไปในทางเดียวกัน

6. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการเสริมสร้างสุขภาพจิต เพื่อป้องกันการทำอัตตวินิบาตกรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครนั้น มีประเด็นที่น่าสนใจอยู่หลายประเด็นซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรนำไปวิเคราะห์หรือทำการวิจัยต่อไป

6.1 ควรศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายตามความเชื่อที่ปรากฏในคัมภีร์ของแต่ละศาสนาไปวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาเพื่อป้องกันการทำอัตตวินิบาตกรรม

6.2 ควรศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายในเชิงอภิปรัชญาได้ หมายความว่า วิเคราะห์ว่าผู้ที่มีความเชื่อในเรื่องความจริงของจิตนั้นเมื่อตายแล้วจิตจะเป็นแบบใดหรืออยู่ในลักษณะใด

6.3 ควรศึกษาแนวความคิดเรื่องคุณค่าของชีวิตมนุษย์ในทัศนะของพุทธปรัชญา เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับคุณค่าของชีวิตในการดำเนินชีวิตต่อไป

บรรณานุกรม

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2541). **แนวทางการนำเสนอก้าวเชิงป้องกันการฆ่าตัวตาย.** กรุงเทพมหานคร:วงศ์กมล โปรดักชั่น.

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2543). **กรอบการวิจัยสุขภาพจิต.** พระนคร : อุดมศึกษา.

กองวิจัยสำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจและกลุ่มงานจิตเวชและยาเสพติด. (2559). **การศึกษาศาเหตุการฆ่าตัวตายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ.** รายงานวิจัยโรงพยาบาลตำรวจ.

เยาวรัตน์ ปรปักษ์ขาม และคณะ. (2530). **อัตตวินิบาตกรรมของคนไทย.** เอกสารประกอบการประชุมวิชาการประชากรศาสตร์แห่งชาติ สมาคมประชากรไทย (26-27 พฤศจิกายน 2530).

วีรพล กุลบุตร. (2553). **การฆ่าตัวตาย/แนวโน้ม/ทฤษฎี การป้องกันและการแก้ไข.** กองบังคับวิชาการโรงเรียนนายร้อยตำรวจ.

ศิวาพร มหาทำนุโชค. (2562). **รูปแบบการป้องกันการพยายามฆ่าตัวตายสำหรับผู้ป่วยโรคเรื้อรัง จังหวัดลำพูน.** หลักสูตรสาธารณสุขศาสตร์ดุสิตบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ศิริวัฒน์ ศรีเครือดง. (2559). **พุทธจิตวิทยาบูรณาการ:แนวคิดและการ สร้างตัวแบบเพื่อลดอัตราการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในสังคมไทย.** วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ (กันยายน-ธันวาคม 2559).

สุวิทนา อารีพรรค. (2542). **ความผิดปกติทางจิต.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิทนา อารีพรรค. (2522). **การพยายามฆ่าตัวตายของคนไทย.** สมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย (กันยายน 2522).

สุนทร ณ รัชชี. (2543). **พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภาพร จันทร์สาม, เรณูการ์ ทองคำรอด, กชพงศ์ สารการ. **การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการฆ่าตัวตาย จังหวัดยโสธร.** การประชุมเสนอผลงานระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ครั้งที่ 8.

สมภพ เรื่องตระกูล. (2518). **การช่วยเหลือและการรักษาผู้พยายามฆ่าตัวตาย.** สารคดีราช, (27 มกราคม 2518).

- สุนทร สุขทรัพย์ทวีผล, พระครูพิพิธจารุธรรม,ดร, ภูวเดช สิ้นทับศาล. (2561). **ศึกษาวิธีป้องกันการกระทำอัตวินิบาตกรรมของเยาวชน**. รายงานการวิจัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช.
- อรพิน ยอดกลาง, มธุรส ทิพยมงคลกุล. (2563). **การป้องกันและลดปัญหาการฆ่าตัวตายในประเทศไทย**. โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต.
- A.J.F.M. Kerkhof. (1994). **Suicide and attempted Suicide**. World Health, 47th Year, No.2 March-April 1994.
- Whitney pope. (1976). **Durkheim's Suicide**. Chicago : The University of Chicago press.
- Leonard P. Ullmann and Leonard Kasner. (1975). **A psychological Approach to Abnormal behavior**. New jersey : prentice Hall ing.
- Fedden, Henry. (1938). **Suicide: A Social and Historical Study**. London: Peter Davis.
- Aquinas, Thomas. (1922). **Summa Theologica**. Translated from the Fathers of the English Dominican Province. London:Burnes, Oates and Washbourne.
- Fromm, Erich. (1982). **The Anatomy of Human Destructiveness**. Singapore: Peligan Books.
- Mernninger, Karl. (1966). **Man Against Himself**. New York : Hartcourt Brace & World, Inc.
- David J. Mayo. (1982). **Contemporary philosophical literature on suicide:A Review**. In Suicide and Ethics, Edited by Margret p. Battin and Ronald w.marris, New York;Human Sciences press.
- Petre Y. Windt. (1980). **The concept of suicide**. In suicide: The philosophical, edited by Margaret p. Battin and David j. mayo, London:Peter Owen.
- Emile Durkheim. (1951). **A study in Sociology: Glance**. 111. The Free press.
- Jack P. Gibb. (1968). **Suicide**. New York : Harper and Row.

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความในวารสารวิจัยธรรมศึกษา ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม

วารสารวิจัยธรรมศึกษา ของศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม ให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้น จึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในวารสารวิจัยธรรมศึกษา

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการในพิจารณาบทความโดยอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้นิพนธ์บทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใดๆ ทั้งสิ้น
3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็ประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง
4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้นิพนธ์บทความ
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้นิพนธ์บทความในวารสารวิจัยธรรมศึกษา

1. บทความที่ผู้นิพนธ์ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้นิพนธ์บทความต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาบทความของตนเอง และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น
3. หากผลงานทางวิชาการของผู้นิพนธ์เกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้นิพนธ์ควรดำเนินการตามหลักจริยธรรม ปฏิบัติตามกฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ทดลองประกอบไปด้วยทุกครั้ง
4. ผู้นิพนธ์บทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารวิจัยธรรมศึกษาก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับ การตีพิมพ์กับวารสารวิจัยธรรมศึกษาแล้ว
5. ชื่อผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้นๆ จริง

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความ การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติหรือความขัดแย้งส่วนตัว

2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง

3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน

4. หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่าบทความที่รับประเมิน เป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน

5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารวิจัยธรรมศึกษากำหนด รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

การเตรียมต้นฉบับเพื่อการเสนอจัดพิมพ์ในวารสารวิจัยธรรมศึกษา
ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม

1. ขนาดของต้นฉบับ

พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาด A4 โดยเว้นระยะระหว่างขอบกระดาษด้านบน 3.81 ซม. ด้านขวากับด้านล่าง 2.54 ซม.

2. รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง

ใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาดและชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการวางตำแหน่งดังนี้

2.1 ขนาดกระดาษ จัดพิมพ์บทความด้วยกระดาษ ขนาด A4 พร้อมระบุเลขหน้า ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวาและซ้ายตามรูปแบบการจัดหนังสือทั่วไป

2.2 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.3 ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ตัวพิมพ์ใหญ่ ขนาด 14 ชนิดตัวหนา ตัวพิมพ์เล็ก ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.4 ชื่อผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวา ได้ชื่อเรื่อง โดยให้ใส่ทั้งชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุอีเมลด้วย

2.5 ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวา ได้ชื่อผู้เขียน โดยให้ใส่ที่อยู่หรือหน่วยงานทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.6 หัวข้อบทคัดย่อไทยและอังกฤษ ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านซ้าย ได้ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน โดยหัวข้อบทคัดย่อไทยและหัวข้อบทคัดย่ออังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตัวพิมพ์ใหญ่

2.7 เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์ไม่ควรเกิน 3 ย่อหน้า บรรทัดแรกเว้น 1 แท็บ (Tab) จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ขีดขอบทั้งสองด้าน

2.8 หัวข้อของคำสำคัญ ภาษาไทย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดซ้ายหน้ากระดาษ ได้บทคัดย่อภาษาไทย และคำสำคัญนี้ไม่ควรเกิน 3 ศัพท์ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา

2.9 หัวข้อของคำสำคัญ ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดซ้ายหน้ากระดาษ ได้บทคัดย่อภาษาอังกฤษ และคำสำคัญนี้ไม่ควรเกิน 3 ศัพท์ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา

2.10 หัวข้อเรื่อง ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านซ้าย ระบุหมายเลขข้อ

2.11 หัวข้อย่อย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ระบุหมายเลขข้อย่อย โดยเรียงตามลำดับตามเลขหัวข้อเรื่องเป็นหลัก

2.13 เนื้อหา ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา และพิมพ์ให้ขีดขอบทั้งสองด้าน โดยบทความวิจัยและบทความวิชาการ ให้มีองค์ประกอบเริ่มตั้งแต่บทนำหรือความนำ เนื้อหาหลัก วิเคราะห์และสรุป บรรณานุกรม

ส่วนบทวิจารณ์หนังสือ ให้มีข้อมูลทางบรรณานุกรม ชื่อผู้วิจารณ์ บทวิจารณ์ สำหรับงานสร้างสรรค์ประเภทอื่นๆ ให้มีองค์ประกอบตามบทความวิจัยและบทความวิชาการ

3. จำนวนหน้าต้นฉบับ

เนื้อหาของบทความตั้งแต่หัวข้อเรื่องจนถึงบรรณานุกรมควรมีความยาวไม่ควรเกิน 15 หน้า กระดาษขนาด A4

4. ช่องทางการส่งผลงาน

4.1 ทางไปรษณีย์ ให้พิมพ์ผลงาน 1 ชุด และซีดีบันทึกผลงานในรูปแบบไมโครซอฟต์เวิร์ด 1 แผ่น ส่งถึง พระมหารามฆวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร. 137 วัดอาวุธวิกสิตาราม ถ.จรัญสนิทวงศ์ 72 แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700 โทร. 086-086-4258

4.2 ทาง Email โดยส่งไฟล์เวิร์ด ไปที่ maghavin9@yahoo.com

4.3 ทาง website โดยส่งไฟล์เวิร์ดเข้าในระบบของวารสาร หลังจากนั้น ทางวารสารจะดำเนินการตามลำดับจนกว่าจะมีการตีพิมพ์ผลงาน

JOURNAL OF
DHAMMASUKSA RESEARCH

ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม